

Temmuz 2024

**GÜÇLÜ KIZLAR
YARINLAR**

IPA III/2023/450-059

İHTİYAÇ ANALİZİ

**AYDIN
DOĞAN
VAKFI**

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Bu ihtiyaç analizi, Avrupa Birliği'nin "Sosyal İçerme ve Gençlik Üzerine alışan Hak Temelli STK'lara Destek" ağrısı kapsamında eş-finanse edilen IPA III/2023/450-059 "Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar" projesi kapsamında Aydın Doğan Vakfı için Dissensus Research tarafından gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında hazırlanan bu raporun içeriği yalnızca Aydın Doğan Vakfı'nın sorumluluğundadır ve her zaman Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.

This needs analysis was conducted by Dissensus Research for the Aydın Doğan Foundation within the scope of the IPA III/2023/450-059 "Empowered Girls, Empowered Future" project, co-financed under the European Union's call for "Support to Rights-Based CSOs Working on Social Inclusion and Youth." The content of this report, prepared within the project, is the sole responsibility of the Aydın Doğan Foundation and does not necessarily reflect the views of the European Union.

“Güçlü Kızlar Güçlü Yarınlar”

Süre: 36 Ay (1 Şubat 2024 – 31 Ocak 2027)

Proje, üç yıl boyunca aşamalı olarak yürütülecek faaliyetlerle hayata geçirilecektir. İlk yıl, ihtiyaç analizleri ve stratejik planlamalarla geçerken, ikinci yıl kapasite geliştirme, gençlik kampları ve eğitim programlarına odaklanılacak. Üçüncü yıl ise faaliyetler devam ederken uygulanan programların etkisi değerlendirilecek ve sürdürülebilirlik için gerekli adımlar atılacaktır.

Projenin temel amacı, Türkiye’de dezavantajlı gruplarla çalışan sivil toplum kuruluşlarını güçlendirerek insan haklarının, temel haklarını toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve sosyal kapsayıcılığın teşvik edilmesini sağlamaktır.

Proje kapsamında, özellikle dezavantajlı kız çocukları ve genç kadınlarla çalışan STK’ların kapasitesini artırmak; bu kuruluşların politika, strateji ve eylemlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini ana akımlaştırma ve toplumsal/sosyal kapsayıcılığı entegre etmeleri konusunda destek sağlamak hedeflenmektedir.

Ayrıca, farklı sektörlerden paydaşların bu konudaki farkındalığını ve diyalogunu artırarak, politika, strateji ve eylemlerine toplumsal cinsiyet eşitliği ve kapsayıcılığı entegre etmelerini desteklemek de proje hedefleri arasındadır. Dezavantajlı kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesi, onlara yönelik fırsat eşitliğinin sağlanması ve çeşitli öğrenme fırsatlarının sunulması projenin temel amaçları arasında yer almaktadır.

Projenin Alt Hedefleri:

1. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal kapsayıcılık konusunda daha etkili bir savunuculuk yapmak amacıyla sivil toplum, kamu ve özel sektör paydaşlarının farkındalığını artırmak ve bu alanda sektörler arası diyalogu güçlendirmek;
2. Dezavantajlı kız çocukları ve genç kadınlarla çalışan sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini güçlendirirken politika, strateji ve eylemlerinde toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılmasını ve toplumsal/sosyal kapsayıcılığı entegre etmelerini desteklemek;
3. Dezavantajlı kız çocukları ve genç kadınlar için fırsat eşitliğini teşvik etmek ve onların aktif yurttaşlık ve liderlik becerilerinin güçlenmesine destek olmak, kaliteli öğrenme fırsatları sunarak toplumsal, ekonomik ve demokratik hayata daha güçlü katılımlarını sağlamak.

Temel Hedef Kitle:

1. Sivil Toplum Kuruluşları (STK’lar):

- o Proje, dezavantajlı gençlerle çalışan ve/veya çalıştığı bölgelerde çok sayıda dezavantajlı kız çocuğu ve genç kadın bulunan sivil toplum kuruluşlarını hedeflemektedir. Bu STK’lar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal kapsayıcılık konularında daha güçlü savunuculuk yapabilmeleri için desteklenecektir.
- o Özellikle, Şubat 2023’te yaşanan depremden etkilenen bölgelerdeki STK’lara öncelik verilecektir. Bu bölgelerdeki STK’ların, afet sonrası toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal kapsayıcılık çalışmalarında daha etkin rol alabilmeleri için kapasite geliştirme destekleri sağlanacaktır.

2. Dezavantajlı Kız Çocukları ve Genç Kadınlar:

- o Proje kapsamında 15-24 yaşları arasında, ekonomik, sosyal, coğrafi gibi çeşitli açılardan dezavantajlı olan en az 2.500 kız çocuğu ve genç kadın desteklenecektir. Projenin çeşitli faaliyetlerine katılarak, liderlik, aktif yurttaşlık ve beceri geliştirme konularında eğitimler alacaklardır.
- o Bu sayede, toplumsal hayata daha güçlü bir şekilde katılmaları sağlanacak ve onların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıkları artırılacaktır.

3. Sivil Toplum, Kamu ve Özel Sektör Paydaşları:

- o Proje, sivil toplum, kamu ve özel sektör paydaşına ulaşmayı hedeflemektedir. Bu paydaşlar arasında, toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal içerme konularında işbirliğini artırmak ve ortak projeler geliştirmek amacıyla bir ağ oluşturulacaktır.
- o Ayrıca, paydaşların katılımıyla düzenlenecek çalıştaylar ve toplantılar aracılığıyla, bu alandaki iyi uygulamalar ve deneyimler paylaşılacaktır.

4.Aydın Doğan Vakfı Mezun Bursiyerleri:

- o Aydın Doğan Vakfı mezun bursiyerleri, proje kapsamında aktif rol alacaktır. Mezunlar, mentörlük ve akran desteği sunarak, proje faaliyetlerine katkıda bulunacaklardır.
- o Ayrıca, mezunlar topluluğu platformu aracılığıyla, deneyimlerini paylaşacak ve yeni nesil liderlere rehberlik edeceklerdir.

5. Eğitimciler:

- o Dezavantajlı kız çocuklarıyla doğrudan çalışan öğretmen ve okul yöneticileri projeye dahil edilecektir. Eğitimciler, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalıklarını artırarak, kendi okullarında ve topluluklarında bu konuları teşvik edeceklerdir.
- o Eğitimciler, aynı zamanda proje kapsamında geliştirilecek eğitim materyallerini kullanarak, kız çocuklarına yönelik eğitim programlarını güçlendireceklerdir.

Ana Faaliyetler:

1. Dezavantajlı Kız Çocukları ve Genç Kadınlar ile İhtiyaç Analizi:

- o Dezavantajlı kız çocuklarının ve genç kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitime katılım, ekonomik ve toplumsal hayata katılım gibi alanlarda karşılaştıkları engelleri belirlemek amacıyla kapsamlı bir ihtiyaç analizi yapılacaktır. Bu çalışma, en az 1.500 kız çocuğu ve genç kadını kapsayacak ve onların rehberlik, eğitim, mentörlük gibi ihtiyaçlarını tespit edecektir.
- o Analiz sonuçları, projenin diğer aşamalarında kullanılacak stratejik planların ve eğitim programlarının temelini oluşturacaktır.

2.STK'larla İhtiyaç Analizi:

- o Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye yönelik kapasitelerini artırmak ve ağ kurma ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla en az 100 STK ile bir ihtiyaç analizi çalışması gerçekleştirilecektir. Bu analiz, STK'ların mevcut kapasitelerini, güçlü yönlerini ve geliştirilmesi gereken alanları ortaya koyacaktır.
- o Ayrıca, analiz sonuçları, proje kapsamında sunulacak kapasite geliştirme desteklerinin hangi alanlarda yoğunlaşması gerektiğini belirleyecektir.

3.Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem ve İzleme Planı:

- o Projenin toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması ve toplumsal/sosyal kapsayıcılık yaklaşımını benimsemesi için bir eylem ve izleme planı hazırlanacaktır. Bu plan, projenin tüm aşamalarında toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin nasıl entegre edileceğini ve bu alandaki ilerlemenin nasıl izleneceğini belirleyecektir.
- o Ayrıca, plan, proje sonuçlarının uzun vadede sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla stratejiler de içerecektir.

4.Paydaş Çalıştayı:

- o Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda işbirliğini artırmanın yollarını tartışmak amacıyla en az 80 paydaşın katılımıyla bir çalıştay düzenlenecektir. Bu çalıştay, kamu, özel sektör ve sivil toplumdan gelen temsilcilerin bir araya gelerek, toplumsal cinsiyet eşitliği konularında işbirliği fırsatlarını tartışmalarına olanak tanıyacaktır.
- o Çalıştayda elde edilen sonuçlar, projenin ileri aşamalarında uygulanacak stratejilerin ve eylem planlarının geliştirilmesinde kullanılacaktır.

5.STK'lar için Kapasite Güçlendirme Programı:

- o Cinsiyet eşitliği, kız çocuklarının güçlenmesi, kapsayıcılık, katılım konularında ve ihtiyaç analizi sonuçları ile e-öğrenme platformu ve modülleri geliştirilecektir. Bu platform, STK'lara yönelik eğitimler ve kaynaklar sunarak, onların toplumsal cinsiyet eşitliği konularında gerçekleştirdiği çalışmaları destekleyecektir.
- o Ayrıca, proje kapsamında en az 60 STK'ya yönelik çoğaltıcı eğitimler düzenlenecek ve bu eğitimler sonucunda yaklaşık 1.200 dezavantajlı genç kıza ulaşan pilot atölye çalışmaları uygulanacaktır.

6.Kız Çocukları ve Genç Kadınlar için Güçlenme Programı:

- o Aktif yurttaşlık, beceri geliştirme, katılım, liderlik gibi 21. yüzyıl becerileri ve ihtiyaç analizi sonuçlarından yola çıkılarak bir e-öğrenme platformu ve modülleri geliştirilecektir. Bu platform, dezavantajlı kız çocuklarına ve genç kadınlara yönelik kapsamlı bir eğitim programı sunacak ve onların toplumsal hayatta daha aktif rol almalarını sağlayacaktır.

- Ayrıca, proje kapsamında en az 300 genç kadına yönelik gençlik kampları düzenlenecektir. Bu kamplar, kız çocuklarının ve genç kadınların liderlik becerilerini geliştirerek, onların toplumsal değişim süreçlerinde daha etkili olmalarını sağlayacaktır.

7.Mikro-hibe Programı:

- Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik 25 projeye mikro-hibe ve mentörlük desteği sağlanacaktır. Bu program, STK'ların gençler ile birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği konularında yenilikçi projeler geliştirmelerine ve bu projeleri hayata geçirmelerine olanak tanıyacaktır.
- Ayrıca, proje kapsamında sunulacak mentörlük desteği, bu projelerin etkin bir şekilde uygulanmasını ve sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır.

8.Mezunlar Topluluğu Platformu:

- Akran desteği ve mentörlük sağlamak amacıyla mezunlar topluluğu için bir platform oluşturulacaktır. Bu platform, Aydın Doğan Vakfı mezun bursiyerlerinin birbirleriyle iletişim kurmalarını ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlayacaktır.
- Ayrıca, platform aracılığıyla, mezunlar, proje kapsamında yer alan kız çocuklarına mentörlük yaparak, onların kişisel ve profesyonel gelişimlerine katkıda bulunacaklardır.

9.Yaygınlaştırma Etkinlikleri:

- Proje, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kız çocuklarının güçlenmesi konularında farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli yaygınlaştırma etkinlikleri düzenleyecektir. Bu etkinlikler arasında "11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü" gibi önemli günlerde yapılacak etkinlikler de yer alacaktır.
- Ayrıca, proje kapsamında geliştirilen materyaller ve iyi uygulama örnekleri, bu etkinlikler aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaştırılacaktır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	1
1.Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesi.....	2
1.1.Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Liderlik.....	2
1.2.Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Sosyal Girişimcilik.....	3
2.Güçlenmede Küresel Çabalar.....	6
3.Türkiye’de Güçlenme Çalışmaları.....	9
3.1.Kalkınma Planı: “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” Eksenine.....	9
4.Güçlenme Haritası: Saha Bulguları.....	19
4.1.Metodoloji (nicel).....	19
4.2.Metodoloji (nitel).....	20
4.3.Demografi: Kız Çocukları ve Genç Kadınlar.....	21
4.4.Depremin Etkisi	27
5.Genç Kadınlar: Algılar ve Tutumlar.....	28
5.1.Güçlenme.....	28
5.1.1.Kişisel Gelişim Olarak Güçlenme.....	29
5.1.2.Özgürleşme Olarak Güçlenme.....	30
5.1.3.Toplumsal Dönüşüm için Güçlenme.....	31
5.2.Liderlik.....	31
5.2.1.“Kendimizin lideri olmalıyız.”	32
5.2.2.Paylaşım ve Empatik Liderlik.....	33
5.2.3.Sorumluluk Olarak Liderlik.....	34
5.2.4.Otorite Olarak Liderlik.....	34
5.2.5.Liderlik ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine.....	35
5.2.6.Rol Model Liderler.....	36
5.3.Güçlenmenin Koşulları.....	36
5.3.1.Güçlenmenin Bireysel Koşulları.....	37
5.3.2.Güçlenmenin Sosyal Koşulları.....	38
5.3.3.Güçlenmenin Davranışsal Koşulları.....	38
5.4.Engeller.....	39
5.4.1.Aileden kaynaklı engeller.....	40
5.4.2.Toplumdan kaynaklı engeller.....	41
5.4.3.Ekonomiden kaynaklı engeller.....	42

5.5.Katılım.....	45
5.5.1.Etkin Söz Sahipliği ve Liderlik.....	45
5.5.2.Söz Sahipliği ve Liyakat.....	46
5.5.3.Kadınların Söz Sahipliği.....	47
5.5.4.Ailede Katılım.....	48
5.5.5.Eğitimde ve Okulda Katılım.....	49
5.5.6.Toplumda Katılım.....	50
5.6.Seslerini Duyurmak.....	55
5.6.1.Fırsat Eğitliği.....	55
5.6.2.Kendini İfade Etme.....	56
5.6.3.Sosyal Sorumluluk ve Etkileşim.....	56
5.6.4.Eğitim Dışı Çalışmalar ve Sosyal Aktiviteler.....	56
5.6.5.Rol Modellerle Etkileşim.....	57
5.6.6.Destekleyici Ortamlar.....	57
5.6.7.Eğitim ve Farkındalık.....	58
5.6.8.Politika ve Karar Alma Süreçlerine Katılım.....	58
5.6.9.Dijital Beceriler.....	58
5.7.Güçlü ve Zayıf Oldukları Yerler.....	59
5.7.1.Güçlenme ve Liderlik Deneyimleri.....	60
5.8.Yüzyıl Yetkinlikleri ve E-Öğrenme.....	62
5.9.Geleceğe Dair Duygular.....	63
5.10.“Neyi değiştirmek isterdiniz?”.....	64
5.10.1.Güçlenmek.....	65
5.10.2.Zihniyet Değişimi.....	66
6.Sivil Toplum Kuruluşları.....	67
6.1.Demografi: Sivil Toplum Kuruluşları.....	67
6.2.Kapasite ve Sürdürülebilirlik Kaynakları.....	67
6.3.Faaliyet Gösterilen Gruplar.....	68
6.4.Faaliyetler.....	69
6.4.1.Eğitim Faaliyetleri.....	70
6.4.2.Kadınların Güçlenmesine Yönelik Eğitimlerin Planlanması.....	71
6.4.3.Kadınların Güçlenmesine Yönelik Eğitimlerin Uygulanması.....	75
6.5.STK'lar ve Kız Çocukları.....	76
6.6.STK'lar ve Genç Kadınlar.....	77
6.7.Zorluklar ve Engeller.....	77
6.8.Sivil Toplum Ağları ve İş Birliği.....	78

6.8.1. Deprem ve İş Birliği.....	83
6.8.2. Sivil Toplum Ağları.....	85
6.9. STK Kapasite Artırımı için İhtiyaçlar.....	87
6.10. Kadınların Güçlenmesinde STK'ların Etkinliği.....	88
6.11. Kız Çocukları ve Genç Kadınların Güçlenmesi Alanında Çalışan STK'lardan Kapasitelerini Geliştirmeye Yönelik Çözüm Önerileri.....	88
6.11.1. İhtiyaç Odaklı ve Kapsamlı Saha Çalışmaları.....	88
6.11.2. Eğitim Destek Programları.....	88
6.11.3. Finansal Okuryazarlık ve Ekonomik Güçlenme.....	89
6.11.4. Yeteneklerin Keşfi ve Geliştirilmesi.....	89
6.11.5. Rol Modellerle Etkileşim.....	90
6.11.6. Destekleyici Ortamlar.....	90
6.11.7. Çok Paydaşlı İşbirliği Modelleri.....	90
6.11.8. Yerel Katılım.....	91
6.11.9. STK'larla Etkileşim.....	91
7. Tespitler ve Çözüm Önerileri.....	92
7.1. Kadınların Güçlenmesinde STK'ların Etkinliği.....	92
7.1.1. Sosyal Girişimcilik ve Ekonomik Güçlenme.....	92
7.1.2. Kadınların Eğitimi ve Mesleki Gelişim.....	92
7.1.3. Liderlik ve Rol Modeller.....	92
7.1.4. Sivil Toplum Kapasite Geliştirme.....	93
7.1.5. Gönüllülük ve Sosyal Sorumluluk Programları Aracılığıyla Sosyal Katılım.....	93
7.2. Çözüm Önerileri.....	93
7.2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Odaklı Katılımcı Eğitim ve Topluluk Güçlendirme Programları.....	93
7.2.2. Yüz Yüze ve Çevrimiçi Eğitim ve Atölye Programlarında Tercih Edilecek Yöntemler.....	94
7.2.3. Yerel Kadın Kooperatifleri ve Girişimcilik Destek Ağlarıyla Ortaklık.....	95
7.2.4. Mesleki Eğitim Merkezleri ve Yerel STK'larla Ortak Eğitim Programları.....	95
7.2.5. Liderlik ve Mentörlük Programları İçin Yerel ve Ulusal STK'larla İşbirliği.....	96
7.2.6. Yerel STK'ların Kapasite Gelişimini Destekleme.....	96
7.2.7. Genç Kadınlar İçin Gönüllülük Programları Oluşturma.....	96
7.2.8. Toplumsal Dönüşüm İçin Genç Kadınlarla Ortak Projeler.....	96

Önsöz

Kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi, hızla değişen ve küresel eşitsizliklerin arttığı bir dünyada sürdürülebilir kalkınmanın ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel taşlarından biridir. Aydın Doğan Vakfı'nın, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen IPA III/2023/450-059 "Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar" projesi kapsamında gerçekleştirdiği bu ihtiyaç analizi, Türkiye'deki genç kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi yolunda önemli bir adımı temsil etmektedir.

Bu rapor, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi konularında derinlemesine bir analiz sunmakta ve bu alandaki mevcut durumu, ihtiyaçları ve potansiyel müdahale alanlarını ortaya koymaktadır. Araştırma, Dissensus Research tarafından titizlikle yürütülmüş ve hem nicel hem de nitel yöntemlerle desteklenmiştir. Ayrıca, uluslararası alanda gerçekleştirilen benzer çalışmalarla karşılaştırmalar yapılmış ve Türkiye'nin durumu küresel bağlamda değerlendirilmiştir.

Kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi, bireylerin kendi yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmalarını, seçim yapma özgürlüğüne sahip olmalarını ve bu seçimleri gerçekleştirebilecek kaynaklara erişim sağlamalarını içerir. Ekonomik, kültürel, sosyal ve politik alanlarda güçlenme, kadınların ve kız çocuklarının haklarını savunmalarına, toplumsal cinsiyet rollerine meydan okumalarına ve liderlik rollerini üstlenmelerine yardımcı olur.

Uluslararası çalışmalara bakıldığında, kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi konusunda farklı ülkelerdeki yaklaşımların ve uygulamaların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Örneğin, Almanya'nın ikili eğitim sistemi, genç kadınların mesleki beceriler kazanmasını ve iş gücüne katılımını artırırken, Singapur'un SkillsFuture inisiyatifi, yaşam boyu öğrenme ve beceri geliştirme odaklı programlarla kadınların ekonomik güçlenmesini desteklemektedir. İsveç ve Finlandiya gibi ülkelerde uygulanan Gençlik Garanti Programı, genç kadınların istihdam olanaklarını artırmakta ve toplumsal katılımlarını teşvik etmektedir.

Bu karşılaştırmalar, Türkiye'nin kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi konusundaki çabalarının küresel bağlamda değerlendirildiğinde, belirli alanlarda gelişim gösterdiğini, ancak bazı alanlarda hala iyileştirmeler yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle, kadınların iş gücüne katılımı ve liderlik pozisyonlarındaki temsili konusunda daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiği görülmektedir.

Raporun önemli bir bölümünü oluşturan sivil toplum kuruluşlarının durumu ve ihtiyaçları kısmında, STK'ların kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesinde oynadığı kritik rol vurgulanmaktadır. STK'ların faaliyet gösterdikleri gruplar ve sundukları hizmetler, kadınların ekonomik, sosyal ve politik alanda güçlenmesine büyük katkı sağlamaktadır. Ancak, bu kuruluşların da bazı ihtiyaçları bulunmaktadır. Özellikle, finansal kaynaklara erişim, kapasite geliştirme ve sürdürülebilirlik konularında daha fazla desteğe ihtiyaç duydukları görülmüştür. Bu ihtiyaçların karşılanması, STK'ların etkilerini artıracak ve daha geniş kitlelere ulaşmalarını sağlayacaktır.

Bu raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm araştırmacılara, sahada çalışan uzmanlara ve projeyi destekleyen tüm paydaşlara teşekkür ederiz. Raporun bulguları, kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi yolunda atılacak adımlar için rehber niteliğinde olup, daha eşitlikçi ve adil bir toplum inşa etme yolunda önemli bir kaynak sağlayacaktır.

Aydın Doğan Vakfı olarak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların ve kız çocukların güçlenmesi yolunda çalışmalarımıza kararlılıkla devam edeceğimizi vurgulamak isteriz. Bu raporun, politika yapıcılara, sivil toplum kuruluşlarına ve diğer paydaşlara ilham vermesini ve harekete geçmelerini teşvik etmesini temenni ediyoruz.

Saygılarımızla,

Aydın Doğan Vakfı
Temmuz 2024

1. Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesi

Güçlenme, bireylerin kendi yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmaları, seçim yapabilme özgürlüğüne sahip olmaları ve bu seçimleri gerçekleştirebilecek kaynaklara erişim sağlamaları anlamına gelir. Naila Kabeer, güçlenme kavramını "bireylerin hayatlarını şekillendirme yetenekleri üzerinde kontrol kazanmaları" olarak tanımlar ve bu sürecin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik boyutları olduğunu belirtir [1]. Ekonomik güçlenme, kadınların mali bağımsızlıklarını sağlayarak, işgücü piyasasına katılımlarını artırır ve gelir eşitsizliklerini azaltır (UN Women, 2021). Kültürel güçlenme, toplumsal normları ve klişeleri değiştirerek, kadınların ve kız çocuklarının haklarını savunmalarına yardımcı olur (UNICEF, 2020). Sosyal güçlenme, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artırarak, yaşam kalitelerini yükseltir ve cinsiyete dayalı şiddetten korunmalarını sağlar (UNFPA, 2021). Politik güçlenme ise, kadınların karar alma süreçlerine katılımını artırarak, toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunur (IPU, 2021). Bu dört alanın birbirine bağlı ve entegre bir şekilde ele alınması, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal eşitlik için kritik öneme sahiptir. Ükelerin ve toplumların toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada kaydettikleri ilerlemeyi ve boşlukları izleme ve değerlendirme imkanı sunarak politika eylemlerinin belirlenmesinde rehber niteliğinde üç ölçek oldukça kullanışlıdır.

Kadının Güçlenmesi Endeksi (WEI), kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamda seçim yapma gücünü ve özgürlüklerini ölçen bir araçtır. WEI, politika yapımcılar, sivil toplum kuruluşları ve akademik araştırmacılar için kadınların güçlenmesini izlemek ve ölçmek amacıyla kullanışlıdır. Endeks, kadınların karar verme yeteneklerini ve bu kararları hayata geçirme kapasitelerini değerlendirir. **Kadının Güçlenmesi Prensipleri (WEPs)**, iş dünyasında toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların ekonomik yaşamda tam katılımını sağlamak için küresel bir rehberdir. Bu prensipler, kadınların ekonomik güçlenmesini desteklemek için şirketlerin alabileceği önlemleri belirler. WEPs, özel sektör tarafından uygulanarak iş yerlerinde cinsiyet eşitliği ve kadınların liderlik rollerine erişimi artırılır. WEPs, kurumsal politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında kullanışlıdır. **Küresel Cinsiyet Eşitliği Endeksi (GGPI)**, insani gelişmenin temel boyutlarında cinsiyet eşitsizliklerini değerlendirir. Bu endeks, eğitim, sağlık, ekonomik katılım ve politik güçlenme gibi alanlarda cinsiyet eşitliğini ölçer. Bu endeks, ulusal ve uluslararası politika yapımcılar, hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından cinsiyet eşitliği politikalarını değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla kullanılır.

WEI ve GGPI, sağlık politikalarının cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilmesini sağlar. Özellikle cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim konusunda veriler sunarak, politika yapımcıların bu alanlardaki boşlukları gidermesine yardımcı olur. GGPI ve WEI, eğitimde cinsiyet eşitliği ve kız çocuklarının STEM alanlarında güçlendirilmesi için gerekli politikaların geliştirilmesinde rehberlik eder. Bu ölçekler, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması için gerekli adımları belirler. WEPs, iş-yaşam dengesi politikalarının geliştirilmesinde kullanılır. Bu prensipler, iş yerlerinde esnek çalışma düzenlemeleri, ebeveyn izni programları ve çocuk bakım hizmetleri gibi alanlarda politikaların uygulanmasına yardımcı olur. WEI, şiddet oranlarını ve sosyal normları değerlendirir kadınlar yönelik şiddetle mücadelede kapsamlı politikaların geliştirilmesinde rehberlik eder. Özetle, bu ölçekler, kadınların siyasi ve ekonomik alanlardaki temsil oranlarını ve bu alanlardaki engelleri belirleyerek, politika yapımcıların ve karar alma yetki alanındaki her kişi ve kurumun hedefler ve eylem planları oluşturmalarına yardımcı olur.

1.1. Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Liderlik

Kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesinde liderlik, bu grupların tam potansiyellerine ulaşmalarını, kişisel ve toplumsal yaşamlarında etkili kararlar almalarını sağlamayı ifade eder. Kadınların ve kız çocuklarının liderlik rollerini üstlenmeleri, kendileri ve başkaları için savunuculuk yapmalarını sağlayan öz güven, eleştirel düşünme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesini içerir. Güçlendirme ise, kaynaklara, fırsatlara ve haklara erişim kazanmayı, toplumsal ve ekonomik faaliyetlere tam katılım geliştirmeyi içeren daha geniş bir kavramdır. Güçlendirme temeli oluştururken, liderlik bu yeni kazanılan gücü uygulanabilir, hedef odaklı girişimlere yönlendirir.

[1] Naila Kabeer (1999). "Resources, Agency, Achievements: Reflections on the Measurement of Women's Empowerment." Development and Change.

21. yüzyıl liderlik becerileri, günümüz dünyasının karmaşıklıklarını aşmak için gereklidir ve eleştirel düşünme, yaratıcılık, işbirliği, iletişim, duygusal zeka gibi becerileri içerir. Bu beceriler, kadınların ve kız çocuklarının topluluk girişimlerinden profesyonel ortamlara kadar çeşitli bağlamlarda etkili liderlik yapmaları için kritik öneme sahiptir. Eğitim, bu becerilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynar; öğrenme, deney yapma ve büyüme için bir zemin sağlar. Kaliteli eğitime erişim yoluyla, kadınlar ve kız çocukları geleneksel cinsiyet rollerine meydan okumak, toplumsal sorunlara yenilikçi çözümler üretmek, güven ve empati ile liderlik etmek için gerekli bilgi ve yetkinlikleri kazanırlar.

Avrupa'daki sivil toplum kuruluşları, kız çocukları ve kadınlar arasında liderlik becerilerini geliştirmek için çeşitli iyi uygulamalar gerçekleştirmiştir. Örneğin, **Avrupa Kadın Lobisi**'nin Kız Çocukları Liderlik Programı, genç kadınlara mentörlük ve eğitim atölyeleri sağlayarak onları topluluk önünde konuşma, proje yönetimi ve savunuculuk becerileriyle donatmaktadır. Benzer şekilde, İngiltere'deki **Genç Kadınlar Vakfı**, ekonomik zorluklarla karşılaşan genç kadınların kariyer perspektiflerini, liderlik yeteneklerini artırmayı amaçlayan koçluk ve destek hizmetleri sunmaktadır. Türkiye'de ise Zorlu Vakfı, **21.Yüzyıl Yetkinlikleri Eğitim Programı** kapsamında genç kadınların liderlik becerilerinin geliştirilmesini desteklemektedir. Bu program, dijital okuryazarlık, girişimcilik ve yenilikçi problem çözme konularında atölye çalışmaları içermekte katılımcıların hızla değişen dünyada yol almalarına ve başarılı olmalarına yardımcı olmaktadır.

Güçlenme ve liderlik, yakından ilişkili olmalarına rağmen eş anlamlı değildir. Güçlenme, genellikle eğitim, kaynaklar ve fırsatlara erişim yoluyla kişinin hayatı üzerinde güç ve kontrol kazanma sürecidir. Liderlik ise bu gücün, ortak hedeflere ulaşmak için başkalarını etkilemek ve yönlendirmek amacıyla uygulanmasıdır. Bu nedenle, güçlenme liderliğe giden gerekli bir adım iken, kadınların ve kız çocuklarının çevrelerini aktif bir şekilde şekillendirmelerine ve değişim ilhamı vermelerine olanak tanıyan liderlik becerilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasıdır [2].

21. Yüzyıl Liderlik Yetkinlikleri

- Kritik Düşünme ve Problem Çözme
- Yaratıcılık ve Yenilikçilik
- İşbirliği ve Takım Çalışması
- İletişim Becerileri
- Girişimcilik
- Kapsayıcılık
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

1.2. Kadınların ve Kız Çocuklarının Güçlenmesinde Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik, toplumsal sorunlara yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler üreten bir yaklaşımdır. Stanford Social Innovation Review'da yayınlanan "The Impact of Social Entrepreneurship Education on Young Women Leaders"[3] makalesinde sosyal girişimcilik, "toplumdaki **dezavantajlı grupların** karşılaştıkları zorlukları fırsata çevirerek, bu grupların ekonomik, sosyal ve politik alanda güçlenmesini sağlayan bir liderlik biçimi" olarak tanımlanmaktadır (SSIR, 2020). Genç kadınlar ve kız çocuklarının güçlenmesi çalışmalarında sosyal girişimcilik, liderlik yetkinliklerinin gelişimini destekler ve bu yetkinliklerin toplumsal fayda yaratma potansiyelini artırır. Sosyal girişimcilik yoluyla, genç kadınlar ve kız çocukları, karşılaştıkları zorlukları fırsata çevirerek toplumsal dönüşümde aktif rol alabilirler. Örneğin, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), kadın sosyal girişimcilerin ekonomik büyümeye ve sosyal adalete katkıda bulunabileceğini vurgulamaktadır. UNDP, kadın sosyal girişimcileri desteklemek için mikro finansman programları, eğitim ve kapasite geliştirme projeleri sunmakta ve kadınların liderlik pozisyonlarında yer almalarını teşvik eden politikalar geliştirmektedir. Bu çabalar, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artırarak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyerek geniş kapsamlı sosyal değişimlere yol açmaktadır (UNDP, 2016)[4].

[2] Northouse, P. G. (2018). Leadership: Theory and Practice (8th ed.). Sage Publications.

“Dezavantajlı olma”

“Dezavantajlı olma” toplumsal, ekonomik veya çevresel koşullar nedeniyle belirli bir gruba mensup bireylerin, diğer gruplarla kıyaslandığında, daha az fırsat ve kaynaklara sahip olma durumunu ifade eder. Dezavantajlılık, genellikle eğitim, sağlık, istihdam, konut, sosyal hizmetler ve adalete erişim gibi alanlarda görülebilir. Bu durum, bireylerin yaşam kalitesini ve toplumda eşit bir şekilde yer alma olanaklarını olumsuz yönde etkiler.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), dezavantajlı grupları tanımlarken şu ifadeyi kullanır: "Dezavantajlı gruplar, toplumsal, ekonomik, coğrafi veya fiziksel engeller nedeniyle temel hizmetlere ve fırsatlara erişimde zorluk yaşayan insanlardır" (UNESCO, 2021).[5] Dezavantajlılık kavramı, cinsiyet, yaş, etnik köken, engellilik durumu, sosyo-ekonomik statü ve yerleşim yeri gibi çeşitli faktörler tarafından şekillendirilebilir. Örneğin, Dünya Bankası, dezavantajlı grupları tanımlarken, bu grupların "temel hizmetlere erişimde ve ekonomik fırsatları değerlendirmede ciddi kısıtlamalarla karşı karşıya olduğunu" belirtir. Bu durum, genellikle gelir dağılımındaki eşitsizlikler, eğitimde fırsat eşitsizlikleri ve sosyal dışlanma gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır (Dünya Bankası, 2018).[6]

Türkiye'den örnek olarak, “Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı” (**KEDV**) ön plana çıkar. KEDV, kadınların ekonomik ve sosyal güçlenmesini desteklemek için çeşitli projeler yürütmektedir. Bu projeler arasında kadın kooperatifleri ve mikro girişimcilik programları bulunmaktadır. KEDV tarafından kurulan Simurg Kadın Kooperatifleri Ağı, Türkiye genelinde 15'ten fazla kadın kooperatifini bünyesinde barındırmaktadır. Bu ağ, kadınların ortak bir platformda buluşarak bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmalarına olanak tanır (KEDV, 2022). KEDV'in mikro girişimcilik programı, kadınlara sadece mikro finansman desteği sağlamakla kalmaz, aynı zamanda girişimcilik eğitimleri, mentorluk ve iş geliştirme danışmanlığı gibi çeşitli destek biçimlerini de kapsar. Bu programlar, kadınların iş kurma ve yönetme becerilerini geliştirerek, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olur (KEDV, 2022).

Dünya genelinde ise, Hindistan'da Self Employed Women's Association (**SEWA**) önemli bir örnektir. SEWA, düşük gelirli kadınların iş gücüne katılımını artırarak, onların ekonomik ve sosyal haklarını savunmaktadır. SEWA'nın çalışmaları, kadınların liderlik yetkinliklerini geliştirerek toplumsal değişimde önemli rol oynamalarını sağlamıştır. SEWA, bugüne kadar yaklaşık 1.9 milyon düşük gelirli kadının iş gücüne katılmasına katkı sağlamıştır. Bu kadınlar ağırlıklı olarak tarım, el sanatları, ticaret ve hizmet sektörlerinde faaliyet göstermektedir (SEWA, 2021).

Araştırmalar, sosyal girişimciliğin genç kadınlar ve kız çocuklarının liderlik yetkinliklerini geliştirmede önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Sosyal girişimcilik eğitimi alan genç kadınların, problem çözme, karar verme ve topluluklarıyla etkin iletişim kurma becerilerinin geliştiğini göstermektedir (SSIR, 2020)[7]. Örneğin, bu eğitimler genellikle finansal yönetim, proje planlama, liderlik geliştirme ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında dersler içermekte ve katılımcılara gerçek hayatta uygulanabilir projeler geliştirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, kadınların sosyal girişimcilik yoluyla elde ettikleri başarıların, diğer genç kadınlara ilham kaynağı olduğu ve bu sayede daha fazla kadının sosyal girişimciliğe yöneldiği gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, Schwab Foundation for Social Entrepreneurship tarafından yayınlanan bir raporda, kadın sosyal girişimcilerin liderlik pozisyonlarına yükselerek toplumsal değişime katkıda bulunduğu ve bu süreçte diğer kadınları da güçlendirdiği vurgulanmaktadır. Raporda, kadın sosyal girişimcilerin liderlik pozisyonlarına yükselmelerinde mentörlük programları, liderlik eğitimi ve uluslararası ağlara katılım gibi fırsatlar sağlanmasının etkili olduğu belirtilmektedir (Schwab Foundation, 2019)[8].

[3] Barenblat, Kevin. 2020. “The Impact of Social Entrepreneurship Education on Young Women Leaders.” Stanford Social Innovation Review. Stanford, CA: Stanford University.

[4] UNDP (2016). “Empowering Women Through Social Entrepreneurship.” New York: United Nations Development Programme.

[5] UNESCO (2021). “Inclusive Policy Lab: What Makes Groups Disadvantaged and Why Should We Care?”

[6] World Bank (2018). “Inclusion Matters: The Foundation for Shared Prosperity.” Washington, DC: World Bank.

[7] Barenblat, Kevin. 2020. “The Impact of Social Entrepreneurship Education on Young Women Leaders.” Stanford Social Innovation Review. Stanford, CA: Stanford University.

[8] Schwab Foundation for Social Entrepreneurship (2019). “Leading Systems Change: A Blueprint for an Inclusive Economy.” Geneva: World Economic Forum.

Ayrıca, Ashoka'nın "Kadınların Güçlenmesi: Sosyal Girişimciliğin Rolü" raporu, kadın sosyal girişimcilerin %85'inin cinsiyet eşitliği konusunda bilinç artırma kampanyaları düzenleyerek ve %70'inin de genç kızlara yönelik mentorluk programları sunarak kadın sosyal girişimcilerin toplumlarındaki cinsiyet eşitsizliğini azaltmada nasıl etkili olduklarını ortaya koymaktadır (Ashoka, 2020)[10]. Örnek girişimlerden birisi 2010 yılında özellikle siyah kadınlar ve kız çocukları arasında sağlıklı yaşam alışkanlıklarını teşvik etmek ve topluluk sağlığını iyileştirme amacıyla kurulan GirlTrek'tir. Girişim, kadın üyelerine düzenli yürüyüş etkinlikleri ve fiziksel aktiviteler düzenleyerek sağlıklarını korumalarını ve topluluk olarak güçlenmelerini hedefler. Ayrıca "Black History Bootcamp" gibi siyah kadınların tarihini ve kültürel mirasını kutlayan ve sağlık odaklı bir yürüyüş serisini içeren çeşitli sağlık ve farkındalık kampanyaları düzenleyerek katılımcılara hem tarihsel bilgi hem de fiziksel aktivite sunar. Kamp katılımcılarının görüşlerini birincil ağızdan aktaran podcast serilerinin de bulunabileceği web sayfası farklı dezavantajlı gruplara uygulanabilir çerçeveler sunmaktadır.

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Bireylerin cinsiyetlerine bakılmaksızın, hayatın tüm alanlarında, eşit fırsat ve haklardan yararlanması ve eşit muamele görmesi, diledikleri tüm alanlarda kişisel bilgi ve becerilerini geliştirebilmesi ve tercihler yapabilmesidir. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin bertaraf edilmesi, farklı toplumsal cinsiyet konumundan bağımsız olarak her bireye, eşit sosyal değer, eşit haklar ve eşit sorumluluklar verilmesi ve bireylerin, bunları kullanabilmek için kaynaklara (fırsatlara) eşit şekilde erişebilmesi durumunda eşitlik sağlanmış olur.”[9]

Birleşmiş Milletler 2015 yılında tüm milletlere yönelik ve kimseyi geride bırakmama ilkesine dayalı belirlediği “2030 Gündemi” dünya genelinde sürdürülebilir kalkınma amaçları (SKA) olarak 17 ana başlıktan oluşur ve bu amaçlardan biri (**SKA-5**) sadece toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama ve tüm kadınlar ile kız çocuklarını güçlendirme odaklıdır. Fakat, kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi ve liderlik yetkinliklerinin geliştirilmesi iklimden sağlığa, yoksulluktan barış ve adalete kadar her alanda düşünülmesi gereken meselelerdir. Öyle ki BM'nin 2022'de yayınladığı ilerleme raporu belirlenen hedeflerin hala gerisinde kaldığı göstermektedir. Örneğin, küresel düzeyde her 3 kadından 1'i kritik düzeyde gıda güvensizliği yaşamakta, temiz suya erişimdeki cinsiyete dayalı eşitsiz koşullar her yıl 800 bin'den fazla kadın ve kız çocuğunun ölümüne neden olmaktadır. Bu nedenle kadın ve kız çocuklarında güçlenme ve liderlik yetkinliklerinin gelişmesi amacıyla programlar ve politikalar geliştirilirken SKA-5'in yanı sıra **SKA-4**: Nitelikli Eğitim, **SKA-10**: Eşitsizliklerin Azaltılması, ve **SKA-11**: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar kapsamında da değerlendirilmelidir.

UNESCO'nun **Eğitim 2030** platformu bu sürdürülebilir kalkınma amaçları doğrultusunda dünya genelinde cinsiyet eşitliğini eğitim yoluyla sağlamaya yönelik dikkate değer bir örnektir. Eğitimde eşitlik, kapsayıcılık ve kaliteyi artırmayı hedefleyen UNESCO, Eğitim 2030 platformu kapsamında kız çocuklarının okullara erişimini artıran, eğitimde kalma sürelerini uzatan, okullarda ve eğitim ortamlarında cinsiyete dayalı şiddeti azaltıcı, okul ve eğitim ortamlarını kız çocukları ve kadınlar için güvenli alanlara dönüştüren, kız çocukları ve genç kadınların STEM alanlarına yönelmesini teşvik edici politikalar ve programlar geliştirmektedir. Örneğin, UNESCO'nun **Küresel Eğitim İzleme Raporu**, eğitimde cinsiyet eşitliğine yönelik küresel ilerlemeyi izler ve ülkelerin bu alandaki performansını değerlendirir. **“Her Eğitimde Kız Çocukları”** inisiyatifi, kız çocuklarının eğitime erişimini artırmak ve eğitimde kalmalarını sağlamak amacıyla başlatılmıştır. **STEM ve Cinsiyet İlerlemesi (SAGA) projesi** ise STEM alanlarında kadınların ve kız çocuklarının temsilini artırmayı amaçlar. Bu doğrultuda, 2015 yılından bu yana 50 milyon daha fazla kız çocuğu okula kaydolmuş; ilkokuldan lise düzeyine kadar kız çocuklarının eğitimlerini tamamlama oranları ilkokulda %86'dan %89'a, ortaokulda %74'ten %79'a, ve lisede %54'ten %61'e yükselmiştir. Bu, her eğitim seviyesinde 5 milyon daha fazla kız çocuğunun eğitimi tamamladığını göstermektedir. Son olarak, **“Keeping girls in the picture”** kampanyası, COVID-19 pandemisi sırasında ve sonrasında 400 milyon kişiye ulaşarak, kız çocuklarının okula devam etmelerini ve eğitimlerini sürdürmelerini sağlamayı amaçlamış; yerelde savunuculuk, gençlik ağlarının mobilizasyonu ve toplum radyoları aracılığıyla derinlemesine ve kalıcı etkiler yaratmıştır. Her bir proje, kampanya ve politika her milletin kendi koşullarına göre uyarlayabileceği araçlar sunması noktasında oldukça yenilikçi ve orijinaldir.

[9] UNDP, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Şirket ve Kurumlar İçin Rehber”. [\[Link\]](#)

[10] Ashoka (2020). “Women's Empowerment: The Role of Social Entrepreneurship.” Arlington, VA: Ashoka.

2. Güçlenmede Küresel Çabalar

UNICEF'in Ergen Kız Çocukları Programı (2022-2025), ergen kız çocuklarının karmaşık ihtiyaçlarını ele almayı amaçlayan toplumsal cinsiyet dönüşümünü hedefleyen, çok sektörlü ve bütünlük bir yaklaşıma sahiptir. Program, Bangladeş, Etiyopya ve Hindistan gibi birçok ülkede uygulanmakta olup, ergen sağlığı ve beslenmesi, beceri kazandırma yoluyla ekonomik güçlendirme, şiddetten ve çocuk evliliğinden korunma, adet sağlığı ve hijyeni ile sosyal koruma gibi temel alanlara odaklanmaktadır. Bu alanlara öncelik vererek, kız çocuklarının seslerini duyurabilmeleri, güç ve etkinlik kazanmaları için fırsatlar yaratmayı ve nihayetinde daha cinsiyet eşitlikçi bir dünya inşa etmeyi hedeflemektedir.

Şu ana kadar, program 5 milyondan fazla ergen kız çocuğuna ulaşarak, onların sistematik engelleri aşmaları için gerekli araç ve desteği sağlamıştır. Program, yerel hükümetler, sivil toplum örgütleri (STÖ'ler), topluluk liderleri ve uluslararası ajanslar dahil olmak üzere birçok paydaşı içermektedir. Ana ortaklar arasında, toplumsal cinsiyete duyarlı programlamayı destekleyen UN Women; koruma ve eğitim alanında çalışan Save the Children; sağlık ve beslenme müdahalelerini uygulamakla sorumlu yerel sağlık departmanları bulunmaktadır. Bu paydaşlar, ergen kız çocuklarını güçlendirmeye ve topluluklarında sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeye yönelik koordineli ve etkili bir yaklaşımı garanti altına almaktadır.

Program, ergen kız çocuklarını desteklemek ve güçlendirmek için çeşitli yenilikçi uygulama ve faaliyetler içermektedir. Örneğin, Ürdün'de mobil İnovasyon Laboratuvarları, kız çocuklarına kodlama, finansal planlama ve iş konularında beceriler geliştirme fırsatı sunmaktadır. Bu laboratuvarlar, genç kadınların teknik kapasitelerini artırarak ve yenilikçi çözümler geliştirmeleri için bir platform sunarak, üretken bir yetişkinliğe geçişlerini desteklemektedir. Başka bir dikkat çekici girişim ise, Kırgızistan'daki Skills4Girls programı kapsamında STEM eğitimini daha toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirmektir. Bu program, 15-18 yaş arası kız çocuklarına akranları ve STEM alanlarındaki kadınlarla bağlantı kurma, mentorluk programlarına katılma ve kısa süreli iş yerleştirmelerinde yer alma fırsatı sunmaktadır. Bu faaliyetler, kız çocuklarının bilinçli kariyer kararları almalarına ve destekleyici bir ağ oluşturmalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır.

UN Women'in HeForShe Kampanyası, erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği savunucuları ve değişim aktörleri olarak harekete geçirmeyi amaçlayan küresel bir dayanışma hareketidir. 2014 yılında başlatılan kampanya, toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorunlarının ciddi olduğu Hindistan ve Nijerya gibi ülkelere özel vurgu yaparak, erkekler ve oğlan çocuklarını, kadınların ve kız çocuklarının tam potansiyellerine ulaşmasını ve toplumda eşit şekilde yer almalarını engelleyen sosyal ve kültürel bariyerleri kaldırmaya teşvik etmektedir. Bu bağlamda kampanyanın hedefleri arasında, toplumsal cinsiyet eşitliğini erkekler ve oğlan çocuklarının dahil edilmesiyle teşvik etmek, toplumsal cinsiyet eşitsizliği normlarını ve kalıp-yargılarını sorgulamak ve değiştirmek, erkekler ile oğlan çocuklarını kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı eşitsizliklere karşı sosyal kapsayıcılık ekseninden harekete geçmeye teşvik etmek yer almaktadır.

“toplumsal cinsiyete duyarlılık”

Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden ve tüm cinsiyetlerin, özellikle yapısal engellerle karşılaşan kadınlar ve kız çocuklarının cinsiyete dayalı farklı ihtiyaç, koşul ve haklarını göz önünde bulunduran ortamlar, politikalar ve programlar yaratma eğilimi ve bilinci.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme

Toplumsal cinsiyete duyarlı iletişim

Toplumsal cinsiyete duyarlı planlama

Toplumsal cinsiyete duyarlı tedarik

Toplumsal cinsiyete duyarlı afet risk yönetimi

Toplumsal cinsiyete duyarlı yerel yönetişim

Toplumsal cinsiyete duyarlı şirket ve kurum

HeForShe kampanyası başlatıldığından bu yana, 2 milyon aktivisten oluşan ve büyümeye devam eden topluluk ağı, ortakları tarafından temsil edilen 600 milyon yurttaş ve her yıl mevzubahis olduğu 3 milyar sosyal medya paylaşımı ile küresel düzeyde önemli katılım ve etki sağlamaktadır. Öyle ki, toplumsal cinsiyet eşitliği için kampanya aracılığıyla 1.3 milyar bireysel taahhüt alınmış, 2.1 milyon kişinin toplumsal cinsiyet eşitliği için harekete geçmesi sağlanmış ve dünya çapında düzenlenen 2.000'den fazla etkinlik düzenlenmiştir.

HeForShe hareketine 2015 yılında katılan Türkiye'de, COVID-19 pandemisi sürecinde #EvdeHeForShe kampanyası erkeklerin ev işleri ve bakım sorumluluklarına daha fazla katılımını teşvik etmek amacıyla başlatıldı. Ünlülerin, sporcuların ve sivil toplum kuruluşlarının aktif rol aldığı kampanya, Türkiye'de sosyal medya platformlarında paylaşılan fotoğraf ve videolar ile 450.000'den fazla kişiye ulaştı.

“sosyal kapsayıcılık (içerme)”

Sosyal kapsayıcılık (içerme), her bireyin ve grubun, özellikle de dezavantajlı konumdakilerin, toplumsal, ekonomik ve siyasi hayata tam katılımını sağlamaya yönelik çabaları ifade eder. Bu çabalar, herkesin tam potansiyelini gerçekleştirebilmesi için eşit fırsatlar yaratmayı içerir. Politika ve eylemler, kamusal hizmetlere eşit erişimi teşvik etmek ve vatandaşların yaşamlarını etkileyen karar alma süreçlerine katılımını sağlamak amacıyla yapılır (UN DESA, 2021).

Küresel Eğitim Ortaklığı (Global Partnership for Education - GPE), dünyanın en yoksul ülkelerindeki eğitim sistemlerini güçlendirmeyi amaçlayan çok paydaşlı bir ortaklık ve finansman platformu olarak 2002 yılında kuruldu. Donör ülkeler, gelişmekte olan ülkeler, uluslararası örgütler, sivil toplum grupları, öğretmen örgütleri, özel sektör ve vakıflar gibi çeşitli ortaklardan oluşur. GPE, her çocuğun kaliteli eğitime erişimini sağlamak amacıyla, özellikle cinsiyet, konum veya sosyo-ekonomik durum nedeniyle marjinalleşmiş olanlar üzerinde odaklanarak 90'dan fazla ülkede faaliyet göstermektedir. GPE'nin başlıca girişimlerinden biri, kız çocuklarının eğitime erişimini artırarak çocuk yaşta evlilikleri önlemek ve cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etmek için yapılan yatırımları artırmaktır. Kuruluşundan bu yana, GPE 68 ortak ülkede 227 milyondan fazla çocuğa ulaşmıştır. Cinsiyet duyarlı eğitim sektörü planlaması, kız çocuklarının okulda kalmasını sağlamak için **topluluk temelli müdahaleler** ve eğitimdeki engelleri belirlemek için veri kullanımı gibi yenilikçi yaklaşımlar kullanmaktadır. GPE ayrıca kız çocuklarının eğitimi ve güçlendirilmesi için destekleyici bir ortam yaratmak amacıyla savunuculuk ve politika değişikliklerine öncelik vermektedir. GPE'nin başarıyla uyguladığı programlar arasında cinsiyete duyarlı öğretim materyalleri, kız çocukları için güvenli alanlar, burslar ve eğitime erişimdeki ekonomik engelleri azaltmak için finansal teşvikler yer almaktadır. Ayrıca, GPE, kız çocukları için destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturmak ve eğitimin kalitesini artırmak için 675.000'den fazla öğretmeni eğitmiştir.

Diğer yanda, Zimbabve'de GPE'nin Kız Çocukları Eğitimi Hızlandırıcısı, 194.000 kız çocuğunu burslar ve güvenli öğrenim ortamları ile desteklemiştir, El Salvador ise zararlı sosyal normları ele alan okuma materyalleri geliştirmek ve ulusal eğitim değerlendirmelerini gözden geçirmek için GPE fonlarını kullanmıştır. Bu iyi uygulamalar, eğitim sektöründe cinsiyet eşitliğinin etkili bir şekilde entegre edildiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, GPE'nin Bilgi ve İnovasyon Değişimi (Knowledge and Innovation Exchange - KIX) ortak ülkeler arasında bilgi paylaşımını güçlendirmiş ve 'Education Out Loud' hibe programları ile sivil toplumun eğitim planlaması ve politika diyaloguna katılımını sağlamıştır. Bu çabalar, GPE'nin eğitim sistemlerini dönüştürme ve eğitimde cinsiyet eşitliğini teşvik etme taahhüdünü vurgulamaktadır.

'Topluluk temelli müdahale, yerel halkın aktif katılımını sağlayarak eğitim sistemlerinde kalıcı ve sürdürülebilir değişiklikler yapmayı hedefler. Örneğin, Etiyopya'da uygulanan "Speed Schools" programı ile okula devam etmeyen 9-14 yaş arası çocuklara 10 ay içinde üç yıllık ilkökul müfredatını tamamlamaları için hızlandırılmış eğitim sunulmaktadır. 2018'de yapılan bir etki çalışması, Speed School mezunlarının %75'inin hala okulda olduğunu ve devlet okullarındaki yaşlılarına göre daha yüksek akademik başarı gösterdiğini ortaya koymaktadır.'

“topluluk temelli müdahale”

Kadınların STEM eğitimindeki yetersiz temsili, pek çok faktörle ilişkilendirilmektedir. Bunlar arasında kültürel kalıplar, kadın rol modellerinin eksikliği, işe alma ve terfi süreçlerinde cinsiyet önyargıları, bilimsel çalışmaların değerlendirilmesinde cinsiyet önyargıları, yetersiz profesyonel mentörlük, kadınlar için uygun olmayan çalışma ortamları ve cinsiyetlendirilmiş bakım rolleri yer almaktadır. Bu bağlamda, STEM alanında kadın katılımını artırmak amacıyla çok boyutlu ve bütüncül yaklaşımlar benimsenmelidir.

Latin Amerika'da ve Avrupa'daki 15 üniversitenin işbirliği ile yürütülen **W-STEM projesi**, bu yönde önemli bir örnektir. Bu proje, Avrupa Birliği Erasmus+ programı tarafından finanse edilip, STEM programlarına Latin Amerika'da daha fazla kadının katılımını sağlamak ve bu alandaki cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak amacıyla tasarlanmıştır. Proje, STEM eğitim sürecini tercih edilme, erişim ve sürdürme/yönlendirme aşamalarına ayırmış ve her bir süreci detaylı olarak ele almış; bu kapsamda 40 kişilik ücretsiz ve çevrimiçi eğitimler sunmuştur (**W-STEM Konsorsiyumu 2023**).

W-STEM, mentörlük ağları, uluslararası liderlik zirveleri ve farkındalık kampanyaları gibi çeşitli araçlarla desteklenmekte ve bu süreçler aracılığıyla kadınların STEM eğitimine ilgisini artırmayı, erişimlerini kolaylaştırmayı ve başarılı olmalarını sağlamayı hedeflemektedir[11]. W-STEM projesinin sonuçları, başka ülkeler için de bir model teşkil edebilecek ve STEM alanındaki cinsiyet eşitsizliklerini giderme konusunda yol gösterici olabilecektir. Proje, uluslararası işbirliği ve koordinasyon ile daha geniş bir etki yaratma potansiyeline sahiptir ve bu tür çok aktörlü yaklaşımların başarısı, kamu kurumları, yükseköğretim kurumları ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile mümkün olmaktadır.

Sacbé STEM, Meksika'da kadına yönelik şiddet ve cinsiyet eşitsizliği sorunlarına eğitim yoluyla yanıt veren bir mentörlük programıdır. COVID-19 gibi krizlerin kadına yönelik şiddetin artması olasılığına karşı cinsiyet eşitliği ve kapsayıcılık için acil bir ihtiyaç olduğuna dikkat çekilerek başlanır. Program, daha önce hiç olmadığı kadar çok kız çocuğunun okula gitmesine rağmen devam eden eğitim eşitsizliklerine ve özellikle STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) alanlarındaki cinsiyet uçurumuna odaklanır. Bu uçurum, kadınların eğitim fırsatlarını ve kariyer yollarını kısıtlayan kalıp yargılar ve sosyal normlar nedeniyle oluşmaktadır. Sacbé STEM programı, lise kız öğrencilerini mentörlük ve STEM alanlarına maruz bırakarak cinsiyet uçurumunu kapatmayı hedefler. Programın içeriği şunlardan oluşur: Mentörlük ilişkileri: Kadın lise öğrencileri ile STEM disiplinlerinden kadın üniversite öğrencileri arasında kurulur. Bu mentörlük programı birebir ve grup ayarlarında gerçekleşir, kişisel ve profesyonel gelişime odaklanılır. Atölye çalışmaları ve konferanslar: Genç kadınların STEM konularına olan ilgisini ve yetkinliklerini geliştirmeyi amaçlar. Bu oturumlar, kişisel gelişim, cinsiyet eşitliği ve rol model tanıklıkları içerir. Eğitim içeriği: Hem insanlık konularını hem de teknik STEM konularını kapsayan dersler ve aktiviteler, öğrencilerin ihtiyaç ve hedeflerine uygun şekilde düzenlenir. Programın değerlendirilmesi, mentiler arasında STEM kariyerlerine olan ilginin arttığını göstermektedir. Mentorlar, empati ve iletişim becerilerinde kişisel gelişim yaşadıklarını bildirmiştir. Ancak, ekonomik kısıtlamalar, ebeveyn desteğinin eksikliği ve teknolojik engeller gibi zorluklar katılım ve etkileşim seviyelerini etkilemiştir[12].

[11] García-Holgado, A., et al. W-STEM: Building the Future of Latin America: Engaging Women, 2019.

[12] M. Ileana Ruiz-Cantisani vd, "Women's Motivation to Mentor Young Women Students in STEM Areas: A Study Case in Mexico", 2021 World Engineering Education Forum/Global Engineering Deans Council (WEEF/ GEDC), pp.362-368, 2021.

3. Türkiye’de Güçlenme Çalışmaları

Türkiye’de kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesine yönelik çeşitli çabalar, ulusal politikalar, hukuki çerçeveler ve hükümet girişimleriyle desteklenmektedir. Ülke genelinde bu konuyu ele alan birçok sivil toplum kuruluşu, başarılı projeler ve programlar yürütmektedir.

Kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesini sağlamak amacıyla çeşitli yasalar ve politikalar geliştirilmiştir. Türk Anayasası’nın 10. maddesi, tüm vatandaşların kanun önünde cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eşit olduğunu belirtmektedir. Bu anayasal hüküm, kadın ve erkek eşitliğini güvence altına alarak temel bir yasal dayanak oluşturur. 2012 yılında yürürlüğe giren Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (No. 6284), kadınların şiddetten korunmasını ve mağdurlara destek ve rehabilitasyon sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu yasa, şiddet mağduru kadınlara yönelik çeşitli koruyucu ve önleyici tedbirler içermektedir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, çok yıllık bir plan olarak kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mücadele edilmesi için stratejiler ve eylemler belirlemektedir. Eğitim, yasal reformlar ve destek hizmetlerine vurgu yaparak, bu alandaki mücadeleyi daha etkili hale getirmeyi amaçlamaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, kız çocuklarının okula kaydolma oranlarını artırmak ve okul terk oranlarını azaltmak için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Örneğin, "Şartlı Nakit Transferi" gibi girişimler, aileleri kız çocuklarını okulda tutmaya teşvik etmekte ve kız çocuklarının eğitimine yönelik ekonomik engelleri azaltmaktadır.

3.1. 12.Kalkınma Planı: “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” Eksenine

12. Kalkınma Planı’nın 661. maddesi, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için çeşitli politikalar ve tedbirler öngörmektedir. Plan, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasını ve kalitesinin artırılmasını amaçlamakta, temel eğitimde tüm çocukların okullaşma oranlarını yükseltmeyi hedeflemektedir. Mesleki ve teknik eğitimin kapasitesini ve kalitesini artırarak iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun eğitim programları geliştirilmesi planlanmaktadır.

Yükseköğretime erişimi kolaylaştırmak için burs ve kredi imkanlarının artırılması, yeni üniversitelerin kurulması ve mevcut üniversitelerin kapasitelerinin genişletilmesi öngörülmektedir. Hayat boyu öğrenme programları yaygınlaştırılacak, özellikle dezavantajlı gruplara erişim imkanları sağlanacaktır. Eğitimde teknolojinin etkin kullanımı ve dijital öğrenme platformlarının geliştirilmesiyle eğitim kalitesinin artırılması amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişmelerinin desteklenmesi ve eğitim kalitesinin yükseltilmesi için çeşitli programlar uygulanacaktır. Ayrıca, okul binalarının modernizasyonu ve mevcut okulların donanım eksikliklerinin giderilmesi için yatırımlar yapılacaktır. Bu kapsamda, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm kademelerdeki eğitim imkanlarının artırılması ve erişimin kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Eğitim altyapısının iyileştirilmesi, dijital teknolojilerin kullanımı ve öğretmenlerin mesleki gelişimi gibi alanlarda çeşitli stratejiler uygulanarak eğitimde kalite ve eşitlik sağlanacaktır.

On İkinci Kalkınma Planı (2023), Madde 745 - Gençlik:
“Gençlerin güçlü yaşam becerilerine, eğitim ve istihdam imkânlarına, insani ve milli değerlere sahip olarak yetişmelerinin, iktisadi ve sosyal hayat ile karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının sağlanması temel amaçtır.”

Tablo-1: Gençlik ve Hedefler	2022	2023	2028
Genç İstihdam Oranı (15-24 Yaş)	%35,3	%37,9	%41,7
Eğitimde ve İstihdamda Olmayan Genç Oranı (15-24 Yaş)	%24,2	%23,6	%20,3
Gençlik Merkezi Sayısı	432	468	560
Genç Ofis Sayısı	395	370	500

Madde 745'te gençlerin güçlü yaşam becerilerine, eğitim ve istihdam imkanlarına, insani ve milli değerlere sahip olarak yetişmeleri; ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının sağlanması temel amaç olarak belirtilmiştir. Tablo 1'de gösterildiği üzere, 2022 ve 2023 yılları için belirlenen genç istihdam oranını %41,7'ye çıkarmak ve eğitimde veya istihdamda olmayan (NENİ) genç oranını %20,3'e düşürmek hedefleri vardı. Ancak, resmi verilere göre bu hedeflere tam anlamıyla ulaşamadığı görülmektedir. Genç istihdam oranı %39,8'e çıkarken, NENİ oranı %22,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumla ilgili gelişmiş ülkelerdeki uygulamalara bakıldığında Almanya, İsveç ve Singapur'da gençlerin eğitimi, sosyal katılımı ve istihdamı için kamu, özel sektör ve sivil toplum işbirliği sonucu üç iyi örnek dikkat çekicidir.

- **Federal Mesleki Eğitim ve Öğretim Enstitüsü / İkili Mesleki Eğitim Programı:**

Almanya'da uygulanan ikili eğitim sistemi, teorik ve pratik eğitimin mükemmel bir dengesini sunar. Gençler, belirli bir meslek dalında eğitim görmek üzere meslek okullarına (Berufsschule) kaydolur ve haftada bir veya iki gün teorik dersler alır. Bu dersler, meslekle ilgili temel bilgilerin yanı sıra genel kültür derslerini de kapsar. Haftanın geri kalan günlerinde ise gençler, bir işletmede staj yapar veya çalışır. İşletmeler, gençlerin pratik beceriler kazanmalarını sağlayacak şekilde düzenli eğitim programları sunar ve bu süreçte gençler, gerçek iş deneyimi kazanarak mesleki becerilerini geliştirirler.

Almanya'da yaklaşık 1,3 milyon genç, ikili eğitim sistemi kapsamında eğitim görmektedir. Bu sistem, 300'den fazla meslek dalında uygulanmakta ve meslek okulları ile işletmeler arasında sıkı bir işbirliği mevcuttur. Eğitim müfredatları, sanayi ve ticaret odalarının katkılarıyla düzenlenir. İşletmeler, gençlerin eğitimine önemli ölçüde yatırım yapmaktadır. Bir gencin eğitimi için yıllık ortalama maliyet 18,000 Euro civarındadır. İşletmelerin %80'inden fazlası, eğitim sürecinde gençlerin iş gücüne katkısından memnun olduğunu belirtmektedir.

İkili eğitim sistemi mezunlarının iş bulma oranı oldukça yüksektir. Mezunların %90'ı mezuniyet sonrasında altı ay içinde iş bulmaktadır. Almanya'daki genç işsizliği oranı, Avrupa ortalamasının çok altında olup %6 civarındadır. Avrupa Birliği ortalaması ise %14'ün üzerindedir. İkili eğitim sistemi mezunları, mezuniyet sonrasında yüksek maaşlı işlere sahip olma eğilimindedir. Ortalama başlangıç maaşı yıllık 30,000 Euro'dur. Sisteme katılan gençlerin %60'ı, eğitim aldıkları işletmede çalışmaya devam ederler.

Almanya'nın ikili eğitim sistemi, yalnızca devlet ve işletmelerin değil, aynı zamanda sivil toplum örgütlerinin (STK'lar) de önemli roller üstlendiği bir yapıya sahiptir. STK'lar, gençlerin mesleki eğitimine destek sağlayarak ve çeşitli hizmetler sunarak bu sistemin başarısına katkıda bulunmaktadır. Junge Wirtschaft, genç girişimcilere ve meslek adaylarına destek olmak amacıyla çeşitli projeler yürütmekte ve eğitim programları ile mentörlük hizmetleri sunmaktadır. Arbeiterwohlfahrt (**AWO**), sosyal hizmetler alanında faaliyet gösteren bir STK olup, gençlerin mesleki eğitimine ve iş gücü piyasasına entegrasyonuna destek sağlar. Deutsches Rotes Kreuz (**DRK**) ise, özellikle sağlık ve sosyal hizmetler alanında mesleki eğitim programları düzenler ve gençlerin bu alanlarda kariyer yapmalarına destek olur.

Almanya'nın ikili eğitim sistemi, kız çocukları ve kadınların mesleki eğitim alarak iş gücü piyasasına katılımını ve ekonomik bağımsızlıklarını artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu sistem, kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından birçok avantaj sunmaktadır. Mezun kadınların %85'i mezuniyet sonrasında altı ay içinde iş bulmaktadır. Ayrıca, kadınların ikili eğitim sistemi kapsamında tercih ettikleri meslek alanları çeşitlenmiştir. Kadınlar, geleneksel olarak erkeklerin yoğun olduğu mühendislik, teknoloji ve endüstri gibi alanlarda da eğitim almaktadır. İkili eğitim sistemi mezunu kadınlar, mezuniyet sonrasında yüksek maaşlı işlere sahip olma eğilimindedir ve kariyerlerinde hızla ilerleyebilmekte, üst düzey yönetici pozisyonlarına ulaşabilmektedirler. Almanya'nın ikili eğitim sistemi, kadınların iş gücü piyasasında daha rekabetçi olmalarını ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını sağlamaktadır.

Türkiye'de de her ne kadar son yıllarda gençlere ve kadınlara yönelik mesleki eğitim çalışmaları artmış olsa da, Almanya'daki başarı oranlarının henüz sağlanamamasının nedeni arasında izleme, denetim ve geri bildirim mekanizmalarının yeterli güvenilirlik ve yeterlilikte işlememesinden kaynaklanmaktadır. İkili eğitim sisteminde, meslek odaları ve ilgili sivil toplum kuruluşları gençlere ve kadınlara sunulan eğitimin içeriğinin belirlenmesinde, kalitesinin denetlenmesinde ve sertifikalandırılmasında aktif söz sahibidir. Meslek odaları ve sivil toplum haricinde, ikili eğitim sisteminde eğitimcilerin nitelikleri, öğrencilerin performansı ve okulun genel performansı, bağımsız müfettişler ve öğrenciler tarafından da düzenli olarak denetlenir ve değerlendirilir -ki tüm bu birbirinden bağımsız izleme, değerlendirme, sorumluluk ve öğrenme (MEAL) ağı Almanya'daki gençlerin sosyal katılımını ve mesleki eğitimini sürdürülebilir kılmaktadır.

- **SkillsFuture İnisyatifi / Singapur:**

SkillsFuture inisiyatifi, Singapur'da yaşam boyu öğrenme ve beceri geliştirme kültürünü teşvik etmek amacıyla 2015 yılında başlatılmıştır. Bu ulusal hareket, Singapurlulara çeşitli eğitim ve beceri geliştirme programları aracılığıyla potansiyellerini geliştirme fırsatları sunar. SkillsFuture, kadınlara özel bir odaklanma sağlamamakla birlikte, kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesine önemli katkılarda bulunur. SkillsFuture'un temel hedefleri arasında bireyleri güçlendirmek, yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek ve işgücü yeterliliğini artırmak yer alır. Bireylerin kariyerlerinin her aşamasında potansiyellerini geliştirmelerine olanak tanıyan eğitim ve beceri geliştirme programları sunarak, işgücünün değişen ekonomik koşullara uyum sağlamasını hedefler.

SkillsFuture'un önemli bileşenlerinden biri olan SkillsFuture Kredisi, 25 yaş ve üzeri her Singapurluya onaylı beceri ile ilgili kursların maliyetlerini karşılamak için kullanılabilir 500 Singapur Doları başlangıç kredisi sağlar. Bu kredi, özellikle kadınların eğitim ve kariyer fırsatlarını artırmalarına yardımcı olur. Ayrıca genç kadınların farklı mesleki pozisyonlar veya sektörlere geçiş yapmalarına yardımcı olan **SkillsFuture Çalışma-Öğrenme Programı** ve SkillsFuture Orta Kariyer Destek Paketi bulunur. Bu programlar, özellikle dijitalleşme ve sürdürülebilirlik gibi yüksek büyüme alanlarında kadınların kariyer geçişini destekler. Ayrıca, SkillsFuture Liderlik Gelişim İnisyatifi gibi programlar, kadınların liderlik rolleri üstlenmelerini teşvik eder ve onların ihtiyaçlarına yönelik eğitim ve gelişim fırsatları sunar. Kadınlara yönelik özel programlar arasında sektör bazlı eğitim ve mentörlük ile ağ kurma fırsatları bulunur. Sağlık, eğitim ve dijital teknoloji gibi alanlarda çalışan veya bu alanlara girmek isteyen kadınlar için sektör bazlı eğitim programları geliştirilir. Ayrıca, çeşitli SkillsFuture programları aracılığıyla kadınlar, kariyerlerinde ilerlemelerine yardımcı olacak mentörlük ve ağ kurma fırsatlarına erişebilirler.

- **Gençlik Garanti Programı (Youth Guarantee Program):**

Gençlik Garanti Programı (**Youth Guarantee Program**), Avrupa Birliği tarafından 2013 yılında başlatılan ve genç işsizliği ile mücadele etmeyi amaçlayan bir girişimdir. İsveç ve Finlandiya, bu programı etkin bir şekilde uygulayan ülkelerdir ve genç işsizliği azaltmada önemli başarılar elde etmiştir. Bu program, 15-29 yaş arasındaki gençlerin iş gücüne katılımını artırmayı hedefler ve dört ay içinde eğitim, staj, çıraklık veya istihdam imkanı sunar. Programın ana hedefleri, gençlerin dört ay içinde kaliteli bir iş teklifi almasını sağlamak, gençlerin eğitimlerine devam etmeleri veya mesleki becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sunmak ve gençlerin iş dünyasında deneyim kazanmalarına yardımcı olmak olarak özetlenebilir. Program, işsiz gençlerin iş gücüne katılımını artırarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlar. Programın başarısı, gençlerin iş bulma oranlarını artırarak uzun vadeli işsizliğin önlenmesine katkıda bulunur.

İsveç ve Finlandiya'daki Gençlik Garanti Programı, Avrupa Birliği'nin diğer üye ülkelerine kıyasla, genç işsizliği azaltmada çok daha etkili olmuştur. Programın uygulanmasından önce, genç işsizliği oranı %24,4 iken, program sayesinde bu oran 2020 yılında %14,9'a düşmüştür. Bu düşüş, programın gençler için sağladığı eğitim, staj ve iş imkanlarının doğrudan bir sonucudur. Gençlik Garanti Programı'nın İsveç'teki başarısının bazı önemli faktörleri, gençlerin ihtiyaçlarına uygun bireysel destek sağlanması, onların iş gücüne daha hızlı ve etkili bir şekilde katılmalarını sağlaması ve geniş kapsamlı eğitim ve staj programları sunulmasıdır. İsveç, gençlerin becerilerini geliştirmeleri için geniş kapsamlı eğitim ve staj programları sunar. Bu programlar, gençlerin iş dünyasında gerekli becerileri kazanmalarına yardımcı olur. Özellikle dijitalleşme ve yeşil ekonomi gibi büyüme alanlarında gençlerin eğitim alması teşvik edilir.

Avrupa Birliği, Gençlik Garanti Programı'nı desteklemek için önemli finansal kaynaklar sağlamaktadır. 2021-2027 döneminde, genç istihdamını desteklemek için toplamda 22 milyar Euro'nun üzerinde yatırım yapılması planlanmıştır. Bu fonlar, gençlerin eğitim, staj ve iş bulma süreçlerini desteklemek için kullanılmaktadır. Program, genç işsizliği azaltmanın yanı sıra toplumsal düzeyde de olumlu etkiler yaratır. Gençlerin iş bulma süreçlerini hızlandırarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olur ve toplumsal entegrasyonlarını artırır. Ayrıca, uzun vadeli işsizliğin önlenmesine katkıda bulunarak, gençlerin kariyerlerine sağlam temellerle başlamalarını sağlar. Gençlik Garanti Programı, İsveç'te ve Finlandiya'da kadınlara özel olarak odaklanmış bir bölüm içermemektedir. Ancak program, cinsiyet eşitliği politikalarını ve genç kadınların iş gücüne katılımını destekleyecek şekilde tasarlanmıştır. Programın genel yapısı, tüm gençlere eşit fırsatlar sunmayı hedefler ve bu doğrultuda genç kadınların da programa dahil edilmesi teşvik edilir.

[13] Federal Institute for Vocational Education and Training (BIBB). (2022). The German Vocational Training System. [\[Link\]](#)

[14] OECD. (2021). Youth and Employment. [\[Link\]](#)

[15] European Commission. (2020). Youth Guarantee. [\[Link\]](#)

On İkinci Kalkınma Planı (2023), Madde 725 - Kadın:
“Ailede merkezi role sahip kadınların hak ettiği üstün kıymeti görmesi ve kalkınmamıza ivme kazandırılması için kadınların başta eğitim ve istihdam olmak üzere hayatın tüm alanlarındaki fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarının ve her tür şiddet ve ayrımcılıktan uzak şekilde yaşamalarının sağlanması, her alanda ve düzeyde temsil ve katılımın artırılması temel amaçtır”

Tablo-2: On İkinci Kalkınma Planı Kadın ve Hedefler	2022	2023	2028
Net Okullaşma Oranı Kadın (Ortaöğretim)	%89,3	%89,3	%100
Net Okullaşma Oranı, Kadın (Yükseköğretim)	%49,2	%49,2	%60
Kadın İstihdam Oranı	%30,4	%31,4	%36,2
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın	%35,1	%35,9	%40,1
Kadın Belediye Başkanı Oranı	%2	%2	%5
Parlamentodaki Kadın Temsil Oranı	%17,8	%19,8	%25

Küresel ölçekte, parlamentoda kadın temsil oranı 2023 yılı itibarıyla %26,1'dir. Kadın temsil oranının yüksek olduğu ülkelerde genellikle cinsiyet kotaları uygulanmaktadır. Örneğin, cinsiyet kotası uygulanan 30 ülkede, alt meclislerde seçilen milletvekillerinin %31,9'u kadındır. Buna karşılık, herhangi bir kota uygulanmayan ülkelere bu oran %19,5'tir. Üst meclislerde ise kota uygulayan dört ülkede kadın milletvekili oranı %29,1 iken, kota uygulamayan ülkelere %23,9'dur[16][17]. Cinsiyet kotası uygulayan ülkelere örnek olarak Norveç, Fransa, İspanya, Belçika ve Almanya verilebilir. Norveç'te yönetim kurullarında kadın kotası %40'tır. Fransa'da ulusal meclis için %50 kadın kotası uygulanmaktadır. İspanya'da parti listelerinde %40 kadın kotası bulunmaktadır. Belçika'da aday listelerinde %50 kadın kotası vardır. Almanya'da ise federal ve eyalet meclislerinde %30 kadın kotası bulunmaktadır. Buna karşılık, cinsiyet kotası uygulanmayan ülkelere Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Japonya, Hindistan ve Birleşik Krallık örnek olarak verilebilir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde cinsiyet kotası uygulanmamaktadır ve kadın temsil oranı %23,5'tir. Kanada'da cinsiyet kotası uygulanmamaktadır ve kadın temsil oranı %28,9'dur. Japonya'da cinsiyet kotası uygulanmamaktadır ve kadın temsil oranı %10,1'dir. Hindistan'da cinsiyet kotası uygulanmamaktadır ve kadın temsil oranı %14,4'tür. Birleşik Krallık'ta cinsiyet kotası uygulanmamaktadır ve kadın temsil oranı %34'tür[16][17].

Türkiye'de kadın milletvekili oranı %17'dir ve bu oran dünya ve Avrupa ortalamalarının gerisindedir. Türkiye'de cinsiyet kotası uygulamaları bazı partiler tarafından gönüllü olarak benimsenmiş olsa da, genel olarak yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu bağlamda, kadınların politikada daha fazla temsil edilmesi için cinsiyet kotası uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkin şekilde uygulanması gerekmektedir.

2024 yerel seçimlerinde Türkiye genelinde kadın belediye başkanlarının sayısında önemli bir artış kaydedilmiştir. 2019 yerel seçimlerine kıyasla, 2024 seçimlerinde kadın belediye başkanlarının sayısı %50 oranında artmıştır. 2019 yerel seçimlerinde toplamda 37 kadın belediye başkanı seçilmişken, 2024 yerel seçimlerinde bu sayı 55'e çıkmıştır. Bu, toplam 1,389 belediye başkanlığı içinde %3,9'luk bir temsil oranına karşılık gelmektedir. Kadın büyükşehir belediye başkanı sayısı ise 2019'daki 3'ten 2024'te 5'e yükselmiş ve 30 büyükşehir belediyesi içinde %16,7 oranında temsil edilmiştir. Kadın belediye meclis üyeleri açısından da benzer bir artış gözlemlenmiştir. 2019'da belediye meclislerinde kadın üyelerin oranı %14 iken, 2024 seçimlerinde bu oran %18'e yükselmiştir. Özellikle büyükşehir belediye meclislerinde kadın üyelerin oranı %16'dan %21'e çıkmıştır[18]. On İkinci Kalkınma Planı'na göre, 2024 yılı için hedeflenen kadın belediye başkanı oranı %4 olarak belirlenmiştir. Bu hedefe ulaşılmıştır, zira 2024'te kadın belediye

[16] International IDEA. “Gender Quotas Database.” [Link]

[17] Inter-Parliamentary Union (IPU). “Women in Politics: 2023.” [Link]

[18] KA.DER Raporu, Prof. Dr. Gülgün Erdoğan Tosun, “31 Mart 2024 Yerel Seçimlerinin Analizi”. [Link]

başkanları %3.9 oranında temsil edilmiştir. Bu durum, kadınların yerel yönetimlerde daha fazla temsil edilmesi açısından olumlu bir gelişmeyi işaret etmektedir, ancak 2028 hedefine ulaşmak için daha fazla çaba ve politika gerektiğini de göstermektedir (Tablo 2).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) güncel verilerine göre, küresel düzeyde kadınların işgücüne katılım oranı %47.8, istihdam oranı ise %45.0'dır. Bu veriler, kadınların işgücüne katılımının hala erkeklerin gerisinde kaldığını ve cinsiyet eşitsizliğinin devam ettiğini göstermektedir. Avrupa'da kadınların işgücüne katılım oranı %52.4, istihdam oranı ise %50.1'dir.

Avrupa'da kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranları küresel ortalamanın üzerinde olmakla birlikte, hala istenilen düzeyde değildir. Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı %34.5, istihdam oranı ise %31.2'dir[19]. Türkiye, hem küresel hem de Avrupa ortalamalarının oldukça gerisindedir. On İkinci Kalkınma Planı'nda belirlenen hedefler, mevcut duruma göre iyimser olmakla birlikte, bu hedeflere ulaşmak için daha kapsamlı ve etkili politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Kadınların işgücüne katılımını artırmak için özellikle eğitim, esnek çalışma saatleri, çocuk bakımı desteği ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden programların uygulanması önem arz etmektedir.

2021 yılı Eurostat verilerine göre, Avrupa Birliği'nde 15 yaşındaki kız çocuklarının okul dışı kalma oranı %2,6 olarak belirlenmiştir, bu oran erkekler için %2.7'dir. Üye ülkeler arasında en yüksek oranlar Romanya ve Bulgaristan'da görülmüştür. Yükseköğretimdeki kadın öğrencilerin oranı ise oldukça yüksektir. Örneğin, lisans düzeyinde kadın öğrencilerin oranı %64.3 ile İsveç'te en yüksek seviyededir. Kadın öğrenciler %72,1 oranı ile genellikle sağlık ve bakım alanlarında yoğunlaşmıştır[20][21][22]. TÜİK verilerine göre, Türkiye'de kız çocuklarının ortaöğretime katılım oranı son yıllarda artış göstermektedir. 2021 yılında, Türkiye'de kız çocuklarının ortaöğretime devam etme oranı %85, yükseköğretime devam eden kadın öğrencilerin oranı ise %46.4'tür. Bu oran Avrupa ortalamasına yakındır, ancak en yüksek seviyelerde değildir[23]. Diğer yanda, **OECD'nin PISA 2022** sonuçlarına göre, Avrupa ülkeleri genelinde öğrencilerin akademik performansı oldukça çeşitlilik göstermektedir; matematikte 15 yaşındaki öğrencilerin ortalama puanı 472'dir. Avrupa ülkeleri arasında Finlandiya, matematik, okuma ve fen bilimlerinde sürekli olarak en yüksek performans gösteren ülkeler arasında yer almaktadır. İtalya'da öğrenciler matematikte 471, okumada 482 ve fen bilimlerinde 477 puan alarak OECD ortalamalarına yakın performans sergilemişlerdir. Türkiye'de ise 15 yaşındaki öğrenciler matematikte 450, okumada 463 ve fen bilimlerinde 468 puan almıştır. Bu puanlar, okullaşma oranlarında her ne kadar olumlu bir ivmeye sahip olsa da Türkiye'nin, gençlerin uluslararası standartlarda rekabet edebilir seviyeye gelmeleri için eğitimin kalitesini artırmada daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini göstermektedir.

12. Kalkınma Planı: "Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum" ekseninde Türkiye'de kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin eğitimde, istihdamda, ve sosyal ve politik katılımı sağlanmasına yönelik savunuculuk, eğitim, izleme-raporlama ve hak temelli çalışmalar yürüten girişimler, sivil toplum örgütleri ve inisiyatifler arasından öne çıkanlar aşağıda listelenmiştir. Faaliyet alanlarındaki çeşitlilik Türkiye'de dezavantajlı kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi meselesini bütüncül bir perspektiften değerlendirmeyi ve toplumsal bir dönüşüm aracı olarak ele almayı sağlayacaktır.

Güçlü Kızlar Güçlü Yarınlar

1996 yılında kurulan **Aydın Doğan Vakfı**, özellikle kız çocuklarının eğitimi ve fırsatlara eşit erişimi konularında Türkiye'nin kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Eğitim, kültür-sanat, spor gibi birçok alanda etki odaklı çalışmalar yaparak topluma katkı sağlamaktadır. Vakıf, kurulduğu günden bu yana en öncelikli alan olarak eğitimi desteklemekte ve özellikle kız çocuklarının eğitime yönelik teşvikler sunmaktadır. Genç kadınları güçlü bireyler olmaları yolunda teşvik eden çeşitli projeler gerçekleştirmektedir.

[19] ILOSTAT, Statistics on Women. [\[Link\]](#)

[20] Eurostat, Secondary Education Statistics (2021). [\[Link\]](#)

[21] Eurostat, Tertiary education statistics (2021). [\[Link\]](#)

[22] Eurostat, Educational attainment statistics (2021). [\[Link\]](#)

[23] TÜİK, İstatistiklerle Gençlik (2021). [\[Link\]](#)

Vakfın en büyük destekçisi olduğu “**Baba Beni Okula Gönder**” (BBOG) seferberliği, 50 bin öğrencinin eğitim bursuna erişebildiği Türkiye'nin en büyük sosyal sorumluluk projelerinden biri olmuştur. Vakıf halen Baba Beni Okula Gönder kız öğrenci yurtlarını desteklemeye devam etmektedir. Bu yurtlarda kalan öğrencileri eğitimlerine devam etme konusunda motive etmekte, üniversite sınavına hazırlanırken kaynak kitap setleri göndermekte, başarılı öğrencileri her yıl İstanbul'da ağırladığı ve üniversite ziyaretleri yapılan Başarı Bizi İstanbul'a Götürüyor programını 2009 yılından beri uygulamaktadır. Ayrıca kız yurtlarının sosyal ve eğitsel ortamının güçlenmesi için geliştirilen projeleri desteklemekte ve öğretmen ve idarecileri için çeşitli eğitim fırsatları yaratmaktadır.

Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü'nde, kız çocuklarının güçlenmesi konusunda farkındalığı arttırmak amacıyla çeşitli etkinlikler ve uluslararası konferanslar düzenlemeye başladığı 2015 yılından bu yana, bu konuda medyada %909'luk bir görünürlük artışı sağlanmıştır. Bugüne kadar gerçekleştirilen konferanslarda; kapsayıcı ve kaliteli eğitim, çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi, değişim ve dayanıklılık aktörleri olarak kız çocuklarının rolü, kız çocuklarının bilim, sanat ve spor yoluyla güçlenmesi ve kaliteli eğitime, istihdama, şiddet içermeyen bir yaşama erişiminin önündeki görünmez zorluklar olarak toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri temaları ele alınmıştır. Bu konferanslar yoluyla kız çocukların yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri gündeme getirilerek, kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Vakıf, eğitim hayatının her aşamasında kız çocuklarını desteklemekte; üniversitelerin mühendislik, tıp ve hukuk fakültelerini yüksek puanla kazanan başarılı lisans öğrencilerine, BBOG yurtlarında kalan ve üniversiteye yerleşen kız öğrencilere ve 6 Şubat depremlerinden etkilenen lise ve üniversite grubu öğrencilerine yönelik burs desteği sağlamaktadır. Bursiyerleriyle sürekli iletişim içinde olan vakıf, onların kişisel, sosyal ve akademik gelişimlerine yönelik çeşitli faaliyetler, eğitimler ve projeler yürütmektedir.

Aydın Doğan Vakfı, yaratıcılığı teşvik etmenin toplumun yaşam kalitesini yükselttiğine inanmakta ve her yıl kültür, sanat, edebiyat, bilim gibi alanlarda ödüller vermektedir. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Aydın Doğan Genç İletişimciler Yarışması ile genç iletişimcileri, Aydın Doğan Uluslararası Karikatür Yarışması ile karikatür sanatçılarını ödüllendirmektedir.

“**Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar**” projesi ile kız çocuklarını farklı boyutlarda destekleyen önemli çalışmalar yürüten vakıf, bu alanda cinsiyet eşitliğini sağlamak için çeşitli faaliyetler gerçekleştirmektedir. Genç Liderler Yaz Kampı ile genç kadınlara liderlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, proje geliştirme, kişisel gelişim gibi alanlarda eğitimlerin yanı sıra kişisel gelişim ve kariyer konularında atölyeler de düzenlenmektedir. Yaz Kampı'na katılan başarılı genç kadınlar, aynı zamanda eğitim ve atölye çalışmalarında toplumsal fayda yaratacak çeşitli projeler geliştirmektedir. Aydın Doğan Vakfı, Genç Liderler Yaz Kampı süresince kampa katılan genç kadınların geliştirdikleri sosyal sorumluluk projelerinin uygulamaya geçirilmesi sürecinde de öğrencilere desteğini sürdürmektedir.

Aydın Doğan Vakfı, genç kadınların rol model olarak toplumsal dönüşümde öncü olmaları için destek vermekte ve Türkiye'nin her bölgesindeki gençlere eşit fırsatlar sunarak ülkenin potansiyelini gerçekleştirmek için çalışmaktadır.

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi

2014-2016 yılları arasında **Eğitim Reformu Girişimi** tarafından yürütülen projenin temel amacı, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitimin ana akımlaştırılması ve bu yönde çeşitli çalışmaların yürütülmesiydi. Proje kapsamında, Türkiye genelinde 10 pilot ilde belirlenen 40 okulda görev yapan yaklaşık 5 bin öğretmen toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalık eğitimi almıştır. Bu eğitimler, öğretmenlerin derslerinde ve okul etkinliklerinde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini benimsemelerini ve öğrencilerine bu bilinci aşılamalarını amaçlamıştır. Ayrıca, proje süresince 542 yönetici ve öğretmen kadın liderlik eğitimi almış, 12 bin öğrenci toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda etkinliklere katılmıştır. Bu süreçte okullarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için izlenecek standartları belirleme ve eğitimcilere yol gösterme amacıyla yayınlanan **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Okul Standartları Kılavuzu** Milli Eğitim Bakanlığı'nın aldığı toplumsal cinsiyete yönelik projeleri devam ettirmeme kararıyla 2018 yılından itibaren ilgili dijital alanlardan kaldırılmıştır.

Genç Kadın Fonu

Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG), 2015 yılında genç kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği alanında güçlenmelerini desteklemek amacıyla **Genç Kadın Fonu**'nu başlatmıştır. Bu fon, genç kadınların kendi projelerini hayata geçirmelerine yardımcı olmak ve toplumsal değişimde aktif rol almalarını sağlamasına odaklanarak genç kadınların liderlik becerilerini geliştirmelerine, toplumsal hayatta daha aktif ve etkili olmalarına olanak tanıyan projelere finansal destek sağlamaktadır. Bu kapsamda, genç kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği, pozitif ayrımcılık, şiddetsiz iletişim ve kadın hakları gibi konularda projeler geliştirmekte ve uygulamaktadırlar. Genç Kadın Fonu sayesinde şimdiye kadar 19.000'den fazla sosyal sorumluluk projesi gerçekleştirilmiş ve 7.5 milyon insan ile etkileşime girilerek genç kadınların toplumsal alanda daha görünür ve etkin olmaları desteklenmiştir.

Suna'nın Kızları

Suna ve İnan Kırac Vakfı bünyesinde 2021 yılında başlatılan **Suna'nın Kızları** projesi ile özellikle kız çocuklarının gelişim ihtiyaçlarını karşılamayı ve bu süreçte onların aktif katılımını sağlamayı amaçlanmaktadır. Suna'nın Kızları, 0-18 yaş arası kız çocuklarının duygusal ve bedensel güvenliklerini sağlamak, eğitimden geri kalmamalarını temin etmek, hayatlarıyla ilgili kararlarda söz sahibi olmalarını sağlamak ve hayallerini gerçekleştirme yolunda destek olacak bir ekosistem oluşturmayı hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda, kız çocuklarına yönelik eğitim, psikososyal destek ve güvenli alanlar oluşturma gibi çeşitli programlar yürütülmektedir.

Suna'nın Kızları, kolektif etki yaklaşımı kapsamında çeşitli sivil toplum örgütleri, akademisyenler ve öğretmenlerle iş birliği yaparak, kız çocuk odaklı çözüm tasarımları geliştirmekte ve bu çözümleri hayata geçirmektedir. Çözüm toplulukları modeller geliştirmek ve bu becerileri öğrencilere aktarmalarını sağlamak amacıyla eğitimler düzenlenmiştir. Ayrıca, Koruyucu ve Önleyici Yaklaşım adı altında öğretmenlerin çocukların gelişimini desteklemek için gerekli hizmetlere erişimini kolaylaştıran programlar uygulanmıştır. Proje kapsamında Hatay gibi 2023 Şubat depremlerinden en çok etkilenen bölgelerde çocuk merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerde çocuklara yönelik psikososyal destek hizmetleri de sunulmaktadır.

Geleceğin Kadın Liderleri Programı

Kadınların girişimcilik yoluyla güçlenmesini hedefleyen **Türkiye Kadın Girişimciler Derneği**, 2010 yılında "**Geleceğin Kadın Liderleri**" programını başlatmıştır. Program, genç kadınların toplumsal ve iş hayatındaki yerlerini güçlendirmeyi, profesyonel iletişim ağlarını genişletmeyi, iş arama süreçlerini kolaylaştırmayı ve kadın istihdamına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Türkiye genelinde üniversiteden yeni mezun olmuş genç kadınlara yönelik olarak tasarlanan program, dört günlük yoğun bir eğitim süreci içermekte olup, katılımcılara kişisel gelişim, sektörel bilgi, iş yaşamı dinamikleri ve kariyer planlaması konularında eğitimler sunmaktadır. Eğitimlerin ardından katılımcılar, iş arama süreçlerinde takip edilmekte ve talepleri doğrultusunda mezunlar ve eğitimciler tarafından yönlendirilmektedir. Ayrıca, katılımcılar mülakat simülasyonları ve speed networking oturumları ile iş dünyasına daha iyi hazırlanma fırsatı bulmaktadır. Programın başlangıcından bu yana, 1750'den fazla genç kadın bu eğitim programından mezun olmuştur. Programın sağladığı eğitim ve mentörlük desteği, genç kadınların iş hayatına donanımlı bir şekilde başlamalarına büyük katkı sağlamıştır. Bu süreçte, katılımcılar toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırmış, iş dünyasında daha aktif ve etkili bireyler haline gelmişlerdir. Programın başarısı, Sanofi Türkiye'nin kurumsal desteği ile daha da güçlenmiş ve birçok uluslararası ödül kazanmıştır.

Kadın Kooperatifleri Hareketi

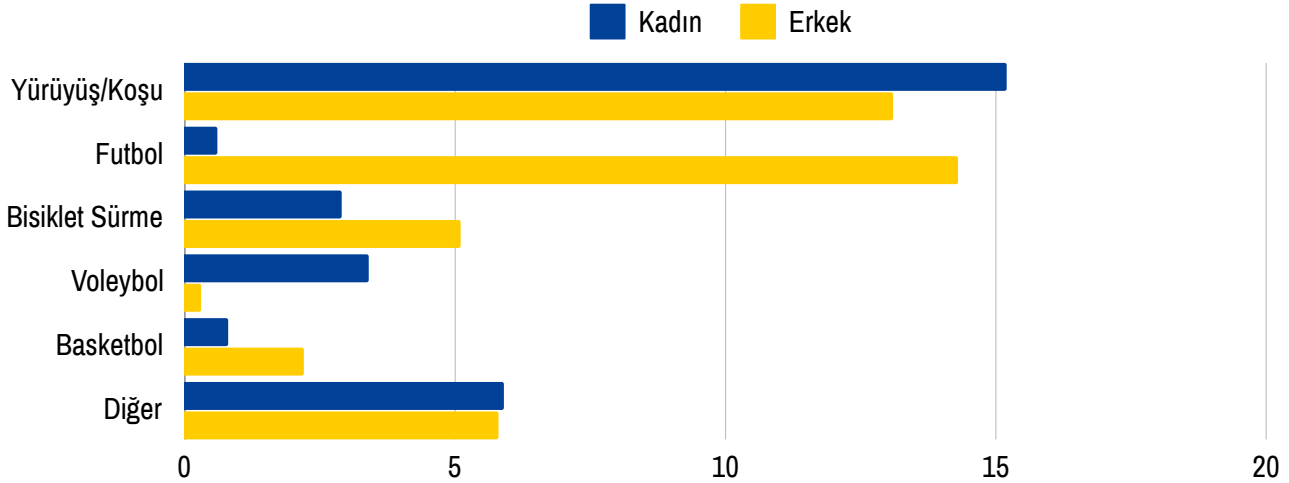
1986 yılından bu yana kadınların sosyal ve ekonomik açıdan güçlenmesi için çeşitli çalışmalar yürüten **Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı** (KEDV), 2002 yılında **kadın kooperatifleri hareketini** başlatmış ve bu kapsamda Türkiye genelinde kadın kooperatiflerinin kurulmasına ve yaygınlaşmasına destek vermektedir. Kadın kooperatifleri, yerelde ortak sorunlara çözümler üreterek sosyal ve ekonomik değerler yaratmakta, mahallelerde hayatı dönüştürmektedir. Kadın kooperatifleri, okul öncesi eğitim hizmetleri, mahalle yuvaları, oyuncak kütüphaneleri ve rehabilitasyon merkezleri açarak kadınların ekonomik hayata katılımını teşvik etmektedir.

Kadın kooperatifleri hareketi kapsamında ayrıca, yereldeki kadın gruplarına kooperatif kurma ve işletme konusunda eğitim, teknik destek ve danışmanlık sağlamaktadır. Bugüne kadar 70'ten fazla kadın kooperatifinin kuruluşuna destek verilmiş ve bu kooperatifler aracılığıyla birçok kadın ekonomik olarak güçlenmiştir. Kadın kooperatifleri, kadınların sosyal girişimcilik kapasitelerini artırmakta ve yerel ekonomilere önemli katkılar sağlamaktadır.

Geleceğini Kuran Genç Kadınlar Programı

Sabancı Vakfı'nin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile 2022'den beri işbirliği içinde yürüttüğü "**Geleceğini Kuran Genç Kadınlar**" projesi, Türkiye'de eğitimde veya istihdamda olmayan (NENİ) genç kadınların ekonomik ve toplumsal hayata katılımlarını artırmayı hedefleyen önemli bir girişimdir.

"**Ne Eğitimde Ne İstihdamda Yer Alan Genç Kadınlar Mevcut Durum ve İhtiyaç Analizi Araştırması**" 2022 verilerine göre Türkiye'de 18-29 yaş grubundaki kadınların %50,5'i ne eğitimde ne de istihdamda yer almaktadır, bu da 3.5 milyon genç kadına denk gelmektedir. Proje kapsamında bu yaş grubundaki NENİ kadınların sorun ve ihtiyaçlarını görünür hale getirmek, bu sorunların çözümü için mekanizmalar geliştirmek, güçlenmelerini ve toplumsal hayata katılımlarını sağlamak amaçlanır. Bu amaç doğrultusunda NENİ kadınlar iki ana gruba ayrılır ve her iki grup için de özel olarak programlar ve destek mekanizmaları geliştirilmektedir. İlk grup, "görünür olmayan" NENİ kadınlar, aktif olarak iş aramayan ve çeşitli nedenlerle eğitimi kesintiye uğramış kadınlardan oluşurken; "erişilebilir" NENİ kadınlar, aktif olarak iş arayan ve eğitim ile istihdamda katılmak isteyen kadınlardan oluşmaktadır. Proje, Adana, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Konya, Mardin, Trabzon ve Van olmak üzere 11 pilot ilde uygulanmaktadır. Faaliyetler arasında mevcut durum ve ihtiyaç analizleri, kapasite geliştirme ve farkındalık eğitimleri, mesleki beceri eğitimleri, mentorluk ve staj programları, dijital fırsatlar haritası ve farkındalık kampanyaları yer almaktadır. Ayrıca, yenilikçi proje yarışmaları ve hibe programları da düzenlenmektedir.

Grafik 1: Cinsiyete göre çocukların yaptıkları sportif faaliyetler. TÜİK, İstatistiklerle Çocuk, 2022

Kızlar Sahada

Kızlar Sahada, kadınların ve kız çocuklarının futbol yoluyla güçlenmelerini sağlamak amacıyla 2013 yılında başlatılan sosyal bir girişim olarak cinsiyet kalıplarını yıkmak ve kadınların ve kız çocuklarının futbol sahasında yer almalarını teşvik etmektedir. Bugün Adana, Ankara, Erzincan, İstanbul, Kayseri, Kocaeli, Manisa (Soma), Ordu ve Şanlıurfa gibi şehirlerde futbol okulları bulunmaktadır. Ayrıca, 61 farklı şehirden sporcuları içeren bir gelişim programı yürütmektedir.

Gelişim programı kapsamında, 9-14 yaş arası kız çocukları için futbol okulları, üniversite öğrencileri ve mezunları için spor kariyeri danışmanlığı ve gönüllü antrenörlük desteği bulunmaktadır. Kızlar Sahada, 2013-2018 yılları arasında düzenlediği İstanbul Kupası gibi turnuvalardan elde ettiği gelirlerle çeşitli sivil toplum kuruluşlarına destek olmuştur. Aynı zamanda, 2018 yılında Dünya Futbol Zirvesi'nde "En İyi Kadın Futbol İnisyatifi" kategorisinde finalist olmuştur.

Kızlar Sahada sosyal girişiminin katkıda bulunduğu ihtiyacı / boşluğu iki veri ile anlamak mümkün:

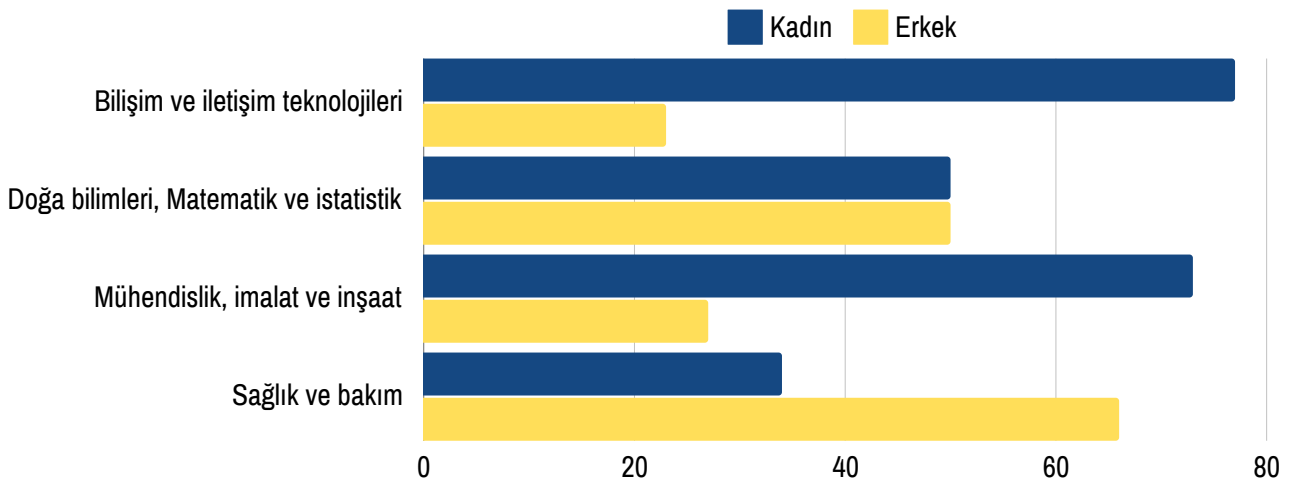
1. **TÜİK'in 2022 Türkiye Çocuk Araştırması** verilerine göre futbol, oğlan çocukların arasında en popüler spor faaliyeti olarak öne çıkıyor (%14.3), kız çocukların arasında bu oran oldukça düşük (%0.6). Bisiklet sürme, erkek çocuklar arasında (%5.1) kız çocukları arasında (%2.9) olduğundan yine daha fazla popüler. Kız çocuklarının oğlan çocuklara göre ayrıştığı spor türü düşük olmasına rağmen %3.4 ile voleybol. Bu oran oğlan çocukları için sadece %0.3 (Grafik 1).
2. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) resmi verilerine göre federasyona bağlı lisanslı toplam futbolcu sayısı 2023 yılı için 301,935'tir. Bu futbolcuların 289.504'ü erkek, 12,431'i ise kadın futbolculardan oluşuyor. Diğer bir deyişle, Türkiye'de lisanslı futbolcuların yaklaşık %95.89'u erkektir.

Futbol gibi erkek egemen bir spor dalında kız çocuklarının ve genç kadınların varlığını artırarak cinsiyet kalıplarını yıkmakta ve onların güçlenmelerine olanak tanımaktadır. Mevcut verilere göre, futbolun erkekler arasında çok daha popüler olduğu ve kadın futbolcuların sayısının oldukça düşük olduğu Türkiye'de, Kızlar Sahada gibi girişimler, kız çocuklarının ve genç kadınların sporda daha fazla yer almalarını teşvik ederek, toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunmaktadır.

SistersLab - Bilim ve Teknolojide Kadın Derneği

Bilim ve Teknolojide Kadın Derneği, SistersLab girişimi ile Türkiye'de STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadın güçlenmesini sağlamak amacıyla faaliyet göstermekte; dijitalleşen dünyada büyüyen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı kız çocukları ve kadınlara ücretsiz, erişilebilir eğitimler ve fırsatlar sunmaktadır. **Women in Tech Academy** programı ile Üniversitelerin mühendislik bölümlerinden mezun veya yazılım alanında kendini geliştirmiş kadınlara eğitimler sunarak, onları yazılım sektöründe iş gücüne katılım için hazırlamakta; katılımcılara yazılım sektörü ile ilgili iş veya staj fırsatları sağlamaktadır. **STEMWomen programı** ile Depremden etkilenen kadınlara yönelik mentorluk görüşmeleri ve gerekli becerileri kapsayan eğitimler sunarak, STEM alanlarında kadınların katılımını ve görünürliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Teknoloji Sektöründe Kadın Raporu (2018) verilerine göre Türkiye, **teknoloji sektöründe kadın çalışan oranı %9,91** ile dünya genelinde en düşük oranlardan biridir. Kadınların %84'ü işlerinden memnun olduğunu, %63'ü ise kariyerlerinde üst düzey yönetici olmayı hedeflediğini belirtmiştir. Ancak katılımcıların %30'u çalıştıkları şirketlerin kadın istihdamını artırmak için özel programlar uyguladığını belirtirken, %30'u bu tür programların olmadığını ifade etmiştir; %92'si kız çocuklarını da STEM alanlarına yönlendireceğini belirtirken %67'si sektörde genel anlamda kadın liderlerin az olduğunu düşünüyor. Teknoloji sektöründe cinsiyet dengesi sağlanmış yönetim ekiplerinin ticari kazanç ve finansal performansı artırdığı düşünülmektedir. Rapor, mentörlük programlarının ve esnek çalışma olanaklarının artırılmasının kadın katılımını teşvik edebileceğini ortaya koymaktadır [24].

Grafik 2: STEM Alanlarına Katılım Oranları 2021-2022. (CEİD, Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2021-2022)

[24] Deloitte Türkiye, "Teknoloji Sektöründe Kadın" Raporu (2018). [Link]

Türkiye'de STEM alanlarına katılım incelendiğinde (Grafik 2), Bilişim ve iletişim teknolojileri alanında, kadınların katılım oranı %77 iken, erkeklerin oranı %23'tür. Doğa bilimleri, matematik ve istatistik alanlarında kadın ve erkeklerin katılım oranları eşittir, yani %50'dir. Mühendislik, imalat ve inşaat alanlarında kadınların katılımı %73, erkeklerin ise %27'dir. Sağlık ve bakım alanında ise erkeklerin katılımı %66, kadınların ise %34 oranındadır. Mesleki katılımın yanı sıra yükseköğretimde de belirgin cinsiyet farklılıkları gözlemlenmektedir. Lisans düzeyinde kadın oranı %34,9, erkek oranı %65,1'dir. Yüksek lisans seviyesinde kadın oranı %44,7, erkek oranı %55,3'tür. Doktora düzeyinde ise kadın oranı %37,3, erkek oranı %62,7'dir. STEM alanlarındaki öğretim elemanlarının cinsiyete göre dağılımında da benzer bir tablo görülmektedir. Araştırma görevlisi pozisyonlarında kadınların oranı %49,7, erkeklerin %50,3'tür. Dr. öğretim görevlisi kadrolarında kadın oranı %28,7, erkek oranı %71,3'tür. Doçentlik seviyesinde kadın oranı %23,6, erkek oranı %76,4'tür. Profesörlük pozisyonlarında ise kadın oranı %18,5, erkek oranı %81,5 olarak belirlenmiştir. STEM alanlarındaki istihdam oranlarına bakıldığında, kadınların %28,9, erkeklerin ise %71,1 oranında temsil edildiği görülmektedir. Bu veriler, kadınların STEM alanlarına katılımını artırmak için bu eşitsizliklerin üzerine gidilmesi ve gerekli politikaların uygulanması gerektiğini göstermektedir[25].

[25] CEİD, "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu" (2021-2022) [\[Link\]](#)

4. Güçlenme Haritası: Saha Bulguları

Saha araştırması nicel ve nitel olmak üzere iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. **Saha araştırmasının nicel veri toplama aşaması**, 18 yaş ve üzeri genç kadın katılımcılar ile Türkiye'deki STK'ları kapsamaktadır. Örneklem, İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'ye göre bölgesel dağılım gözetilerek seçilmiş ve temsiliyeti artırmak amacıyla deprem bölgesine özel ağırlık verilmiştir.

STK örnekleme oluşturulurken, Türkiye'deki sivil toplum görünümüne uygun olarak, hedef kitlesi ve faaliyet alanları kadın, genç kadın, çocuk, eğitim, sanat, spor, dijitalleşme ve teknoloji konularına yoğunlaşan STK'lar dikkate alınmıştır. Bu STK'ların listesi, DERBİS aracılığıyla elde edilen bilgilerle derlenmiştir. STK'ların ankete katılımı sağlanırken, kuruluşlara telefon yoluyla ulaşılmış ve anketin, STK'nın faaliyetlerine hakim bir temsilci tarafından doldurulması sağlanmıştır.

Genç kadınlara yönelik anket çalışması, 16 Mayıs 2024 ile 4 Temmuz 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup anketler ortalama 22 dakika sürmüştür. STK'lara yönelik anket çalışması ise 28 Mayıs 2024 ile 5 Temmuz 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve anketler ortalama 12 dakika sürmüştür.

Anket çalışmasına katılım durumu Tablo 3'te gösterilmektedir. Araştırma kapsamında, 2304 genç kadın ve 310 STK ile toplam 2614 anket yapılmıştır. Ancak, bu analizde yarıda bırakılan anketler göz ardı edilerek, sadece tamamlanmış 1199 genç kadın ve 105 STK anketi üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Hedef Grup	Tamamlanan	%	Yarıda Kalan	%	Toplam	%
Genç Kadın	1119	%52.3	1105	%47.7	2304	%100
Sivil Toplum Kuruluşu	105	%33.9	205	%66.1	310	%100
Toplam	1304	%49.9	1310	%50.1	2614	%100

Tablo 3: Katılımcıların Anketi Tamamlama Durumu

4.1. Metodoloji (nicel)

Araştırmanın anket aşaması, genç kadınların demografik özellikleri, eğitim ve finansal durumları, algıları, beklentileri, ihtiyaçları, zorlukları, deneyimleri ve düşünceleri üzerine yoğunlaşarak güçlenme ve liderlik temalarını merkeze almıştır. Araştırmanın birincil amacı, katılımcıların karşılaştığı mevcut zorlukları ve bu zorluklarla baş ederken güçlenme sürecinde yaşadıkları deneyimleri ve problemleri detaylı bir şekilde analiz etmektir. Bu anket, yalnızca hedef kitleye dair kapsayıcı veri toplamanın ötesinde, aynı zamanda katılımcılarda güçlenme ve liderlik konularında bilinç yaratmayı hedefleyen titiz bir tasarıma sahiptir. Bu yaklaşım, katılımcıların konulara dair farkındalıklarını artırarak, araştırma sonuçlarının etki alanını genişletmeyi amaçlamaktadır.

STK'lara yönelik tasarlanan anket bölümünde ise, STK'ların kapasiteleri, girişimleri ve genç kadınların güçlenmesine yönelik yürütülen faaliyetler ele alınmıştır. Bu bölümde, STK'ların bu alandaki başarıları, karşılaştıkları zorluklar ve genç kadınların güçlenmesine yönelik daha etkili stratejiler geliştirilmesi için öneriler konusunda veri toplanmıştır. Bu iki aşamalı yaklaşım, hem bireysel hem de kurumsal düzeyde güçlenme ve liderlik süreçlerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Araştırma, çeşitli soru tiplerini içermekte olup, bu sorularla katılımcılardan elde edilen bilgiler farklı açılardan analiz edilmiştir:

- Tekli Seçim Soruları:** Katılımcılar, sunulan seçeneklerden yalnızca birini seçmektedir. Bu soru tipi, yanıtların kesin bir dağılımını sağlar ve sonuçların somut olarak değerlendirilmesine olanak tanır.
- Çoklu Seçim Soruları:** Katılımcılar, birden fazla seçeneği işaretleyebilir, bu da toplam cevap sayısının katılımcı sayısını aşabileceği anlamına gelir. Bu soru tipleri, genel eğilimler ve tercihler hakkında daha geniş bir perspektif sunar.
- Açık Uçlu Sorular:** Katılımcılardan belirli konular hakkında kısa metinler yazmaları istenir. Bu tür sorular, katılımcıların daha derinlemesine düşüncelerini ve duygularını ifade etmelerini sağlar. Örneklemimizin genişliği ve anketin 20 dakikayı aşan süresi sebebiyle bu tip sorular son derece az tutulmuştur.

- Likert Ölçekli Sorular: Katılımcıların belirli bir konudaki tutumlarını ölçmek için kullanılır. Bu sorular, katılımcıların bir bilgiye, önermeye veya argümana ne derece katıldıklarını ya da katılmadıklarını nicel olarak değerlendirmeye olanak tanır.

Bu farklı soru tipleri, katılımcıların demografik özellikleri, eğitim ve finansal durumları, algıları, beklentileri, ihtiyaçları, zorlukları, deneyimleri ve düşüncelerine dair kapsamlı veriler toplanmasını sağlamıştır. Elde edilen veriler, güçlenme ve liderlik konularında derinlemesine analizler yapılmasına olanak tanımıştır.

Çevrimiçi gerçekleştirilen bu ankette, katılımcıların herhangi bir soruyu cevaplamaları zorunlu tutulmamıştır. Bu nedenle, her soruyu cevaplayan katılımcı sayısı değişkenlik gösterebilmektedir. Analizler, soruları cevaplayan katılımcıların yanıtları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Anketin güvenilirliğini analiz etmek için Cronbach Alpha katsayısı testi kullanılmıştır. Bu test, ölçümün yüksek iç tutarlılık gösterdiğini ve katılımcıların yanıtlarının birbiriyle güçlü bir ilişki içinde olduğunu belirtmektedir. Cronbach Alpha katsayısı, araştırmanın güvenilirliğini ve sonuçların geçerliliğini destekler niteliktedir.

Toplanan veriler, betimleyici istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel analizler, ortalama, mod, medyan, standart sapma, yüzdellik dağılımlar ve karşılaştırmalı değerlendirmeler içermekte ve bulguların geniş bir perspektiften değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu yöntem, katılımcıların demografik özellikleri, eğitim ve finansal durumları, algıları, beklentileri, ihtiyaçları, zorlukları, deneyimleri ve düşüncelerine dair kapsamlı bir analiz yapmaya elverişlidir.

Saha araştırmasının nitel veri toplama aşaması 18 yaş altı kız çocukları, 18 yaş üzeri genç kadınlar ve sivil toplum örgütleri ile derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, görüşülecek kişi ve kurumların uygunluk durumlarına göre yüz yüze veya çevrimiçi platformlarla yürütülmüştür. Araştırmanın nitel verisi Mayıs-Haziran 2024 tarihleri arasında toplanmıştır. Aşağıdaki tabloda nitel saha dağılımı sunulmuştur. Her kategoride birer tane odak grup görüşmesi yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda odak grup görüşmelerine katılan temsilci ve/veya katılımcı sayıları belirtilmektedir.

Faaliyet	Kız Çocukları (18-)	Genç Kadınlar(18+)	Sivil Toplum Örgütleri
Derinlemesine Görüşmeler	4	6	10
Odak Grup Çalışmaları	8	5	4

Tüm katılımcılar, görüşme başlamadan önce görüşmeye kendi rızalarıyla katıldıklarına dair onamı, yazılı veya sözlü olarak vermiştir. Özellikle çevrimiçi platformlar aracılığıyla gerçekleştirilen görüşmelerde sözlü olarak verilen onamlar kayıt altına alınmıştır. 18 yaş altı katılımcılardan onam öncelikle yasal velilerinden yazılı olarak alınmış, ardından kendilerinden görüşme sırasında da sözlü olarak tekrar alınmıştır. Tüm katılımcılara görüşmenin başında istedikleri soruyu cevaplamama veya geçme hakkı olduğu, istedikleri zaman ara verebilecekleri ve diledikleri an görüşmeyi sonlandırabilecekleri bilgisi verilmiştir. Derinlemesine görüşmeler ve odak grup çalışmaları, katılımcıların rızasıyla ses kaydına alınmıştır. Kayıtlar, araştırma ekibi tarafından anonimleştirilmiş ve deşifre edilmiştir. Ses kayıtları ve deşifre edilmiş metinler, araştırma ekibi tarafından anonimleştirilmiş ve şifrelenmiş dijital bir ortamda muhafaza edilmiştir.

4.2. Metodoloji (nitel)

Nitel araştırma, genç kadınlar ve kız çocukların güçlenme süreçlerini derinlemesine incelemek amacıyla yürütüldü. Bu bağlamda, hem 18 yaş altı ve üstü bireylerle hem de STK temsilcileriyle çeşitli görüşmeler ve odak grup çalışmaları gerçekleştirildi. Araştırma sürecinde, genç kadınlar ve kız çocuklarından oluşan katılımcılardan demografik bilgiler, eğitim ve gelir düzeyleri gibi temel veriler toplandı. Ayrıca, bu bireylerin güçlenme ve liderlik algıları, deneyimleri ve bu süreçlerde karşılaştıkları engeller üzerinde duruldu. Katılımcıların toplumsal ve kendi hayatlarındaki karar alma süreçlerine katılımları, bu süreçlerdeki engeller, güçlenmeye yönelik ihtiyaçlar ve öneriler detaylı bir şekilde irdelendi.

Saha araştırmasında görüşülen STK'lar, ulusal ve yerel düzeyde etkinlik göstermekte olup, hedef grupları kadınlar, çocuklar, gençler, engelliler, LGBTİ+'lar ve mülteciler gibi çeşitli kesimlerden oluşmaktadır. STK'larla yapılan derinlemesine görüşmeler ve odak grup çalışmasında, katılımcılar temsil ettikleri kuruluşlar hakkında geniş bilgi birikimi

ve deneyime sahip kişiler arasından seçilmiştir. Böylelikle, katılımcıların kendi kuruluşları hakkında sundukları bilgilerin net ve güvenilir olması sağlanmıştır. STK temsilcileriyle yapılan görüşmelerde, bu kuruluşların faaliyet alanları, işbirliği yapılan diğer sivil toplum kuruluşları ve ağlar, kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesine yönelik yürütülen projeler öne çıktı. Ayrıca, bu kuruluşların zayıf ve güçlü yönleri, karşılaştıkları zorluklar ve engeller ile ihtiyaçlar ve öneriler de ele alındı.

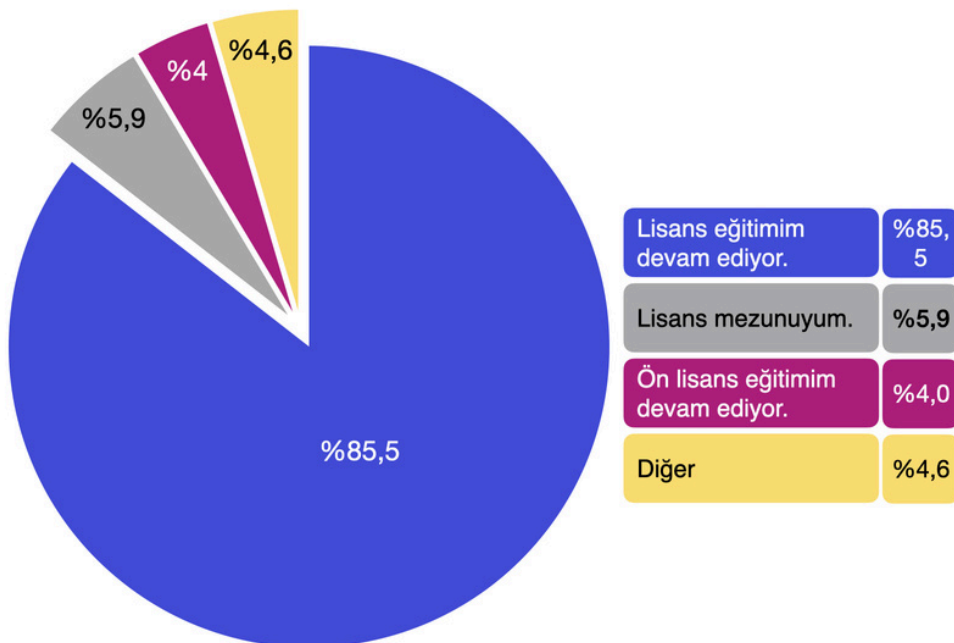
Veri analizi süreci, nitel veri analizi yazılımı MAXQDA kullanılarak yürütüldü. Analiz süreci, öncelikle keşfedici kodlama ile başladı; burada toplanan verilerden önemli temalar keşfedildi. İkinci aşamada düzenleyici kodlama yapılarak bu temalar daha da derinlemesine incelendi ve ilişkisel bağlantılar kuruldu. Son aşama olan sistemik kodlama ile ise tüm veri seti üzerinden genel bir değerlendirme yapılarak anlamlı, ilişkisel ve genellenebilir çıkarımlar elde edildi.

Genç kadınlar ve kız çocuklarına yönelik soru seti içeriği	STK temsilcilerine yönelik soru seti içeriği
<ul style="list-style-type: none"> Görüşmecilerin ve ailelerin/bakım verenlerin demografik, eğitim ve gelir bilgileri, Güçlenme ve liderliğe ilişkin algı, deneyim ve engeller, Kendi hayatlarında ve genel olarak toplumda karar alma süreçlerine katılım ve engeller, Güçlenmeye ilişkin ihtiyaçlar ve öneriler. 	<ul style="list-style-type: none"> Görüşmecilerin ve temsil ettikleri kuruluşların profilleri ve kurum faaliyetleri, Sivil toplum alanında işbirliği ve ağlar, Kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesine yönelik yürütülen faaliyetler, Karşılaşılan zorluk ve engeller, ihtiyaçlar ve öneriler.

4.3. Demografi: Kız çocukları ve Genç Kadınlar

Anket sonuçlarına göre ise, 18 yaş ve üstü katılımcı genç kadınların eğitim düzeyleri incelendiğinde, %85,6'sı üniversitelerin lisans düzeyindeki programlara kayıtlı olup yaş ortalaması 22'dir. Cinsiyet dağılımına bakıldığında, katılımcıların %99,7'si kadın, %0,2'si ikilik dışı kimliklere sahip bireyler ve %0,2'si ise cinsiyetini belirtmeyi tercih etmeyenlerden oluşmaktadır.

Katılımcılara, ailelerinde üniversiteye giden ilk kişi olup olmadıkları sorulduğunda, verilen yanıtlardan %62,5'inin ailelerinde üniversiteye giden ilk kişi olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre katılımcıların önemli bir bölümünün yüksek öğrenime yabancı olmayan ailelerden geldikleri çıkarımı yapılabilir; fakat sonraki bölümlerde görüleceği üzere bu durum kuşaklar arası aktarılan bir kültürel sermayeden ziyade son yıllarda yüksek öğrenimin yaygınlaşmasının ankete katılan kuşaktaki yansıması olarak değerlendirilmelidir.

Grafik 3: Katılımcıların Eğitim Durumu

Üniversite eğitimi süresince katılımcıların barınma durumları incelendiğinde, %61,4'ünün bir devlet yurdunda, %19'unun aile yanında ve %8.9'unun ise paylaşımlı bir evde ikamet ettiği belirlenmiştir (Tablo 4). Ek olarak, yalnızca dört katılımcı (%0,3) ailelerine ait bir evde tek başına yaşadığını belirtmiştir. Bu verilere dayanarak, yüksek öğrenim sürecinin en hayati ve en masraflı ihtiyacı olan barınma ihtiyacının çok büyük bir oranda devlet ve aileler tarafından karşılandığı anlaşılmakta; ancak devlet yurtlarının gençlerin yükseköğretime erişim ve devamlığındaki belirleyici rolü üzerine yeni bir araştırmanın gerekliliği de görülmektedir.

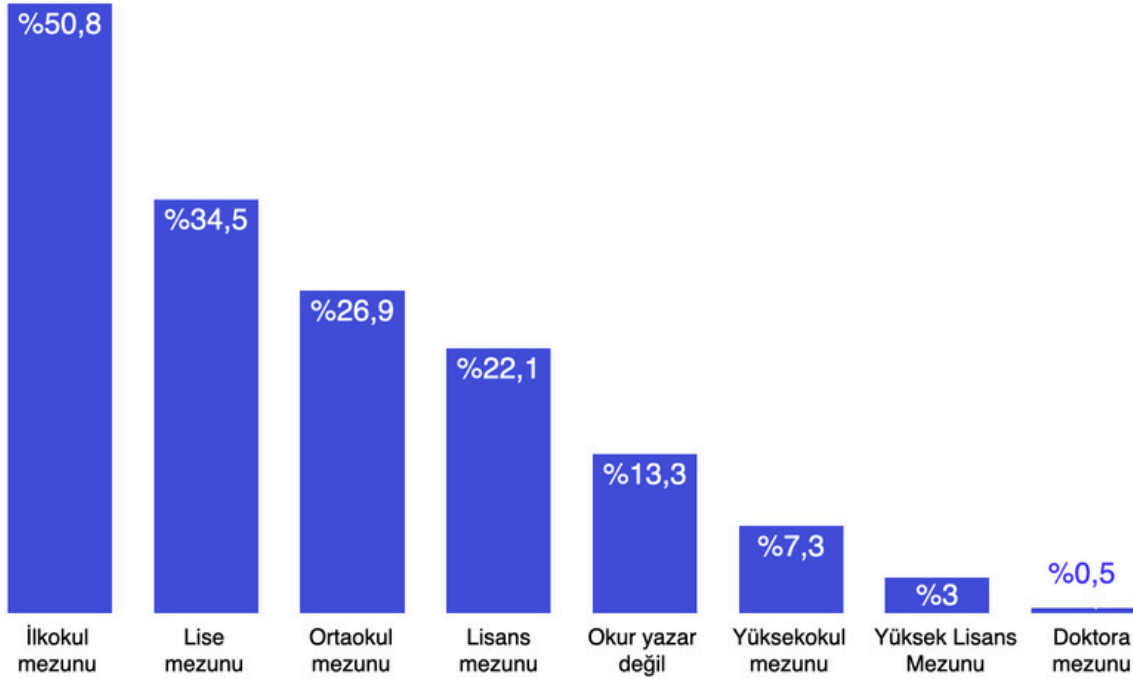
Tablo 4: Katılımcıların Üniversite Eğitimleri Süresince Yaşadıkları Yerler	Sayı	%
Devlet yurdunda	727	61.4
Ailemin yanında	225	19.0
Paylaşımlı bir evde (Ev arkadaş(lar)ım var)	105	8.9
Diğer (lütfen belirtiniz)	45	3,8
Burs desteği ile özel yurttta	43	3,6
Burs desteksiz özel yurttta	43	3.6
Kiralık bir evde tek başıma	22	1.9
Akrabalarım yanımda	20	1,7
Aile mülkiyetinde olan bir evde tek başıma	4	0.3
Mülkiyetimde olan bir evde tek başıma	0	0

Tablo 5 verilerine göre, katılımcıları en çok, %74,1 ile anne ve babanın birlikte yetiştirdiği görülmektedir. Sadece anneler tarafından yetiştirilen çocukların oranı %9.8 ile göz ardı edilemeyecek bir düzeydedir. Ayrıca, aile yapısında büyük kardeşlerin ve diğer akrabaların rolü de dikkate değerdir. Anne, baba ve büyük kardeş tarafından birlikte yetiştirilme durumu %11.8 gibi önemli bir orana sahipken, bu durum büyük kardeşlerin ebeveynlik rollerine etkin bir şekilde dahil olduklarını göstermektedir. Diğer yandan, çocukların yalnızca babaları (%0.6) ya da diğer akrabaları tarafından (%0.3) yetiştirilme oranları oldukça düşüktür.

Tablo 5: Katılımcıları Kimlerin Yetiştirdiği	Sayı	%
Anne ve baba birlikte	888	74,1
Yalnızca anne	118	9.8
Anne, baba ve büyük kardeş	142	11.8
Anne ve anneanne/babaanne	15	1.3
Anneanne/babaanne/dede/nine	11	0.9
Yalnızca baba	7	0.6
Anne ve büyük kardeş	7	0.6
Anne, büyük kardeş ve anneanne/babaanne	5	0.4
Akrabalarım (hala/teyze/amca/dayı/ vs.)	3	0.3
Baba ve akrabalarım	3	0.3

Katılımcıların ailelerinin eğitim durumuna bakıldığında, %50,8'lik çoğunluğun ilkökul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu, %34,5 ile lise mezunu ebeveynler takip etmektedir. Katılımcıların %26,9'u ortaokul mezunu, %22,1'i lisans mezunu, %13,3'ü ise okur yazar olmayan ebeveynler tarafından yetiştirilmiştir. Ayrıca, %7,3'ü iki yıllık yüksekökol mezunu, %3'ü yüksek lisans mezunu ve yalnızca %0,5'i doktora mezunu ebeveynler tarafından yetiştirilmiştir. Derinlemesine mülakat ve odak grup tartışmaları katılımcıların aile profillerine bakıldığında anket verilerini destekleyici niteliktedir: genellikle babaların eğitim seviyesinin annelere göre daha yüksek olduğu, ancak her iki ebeveynin de eğitim

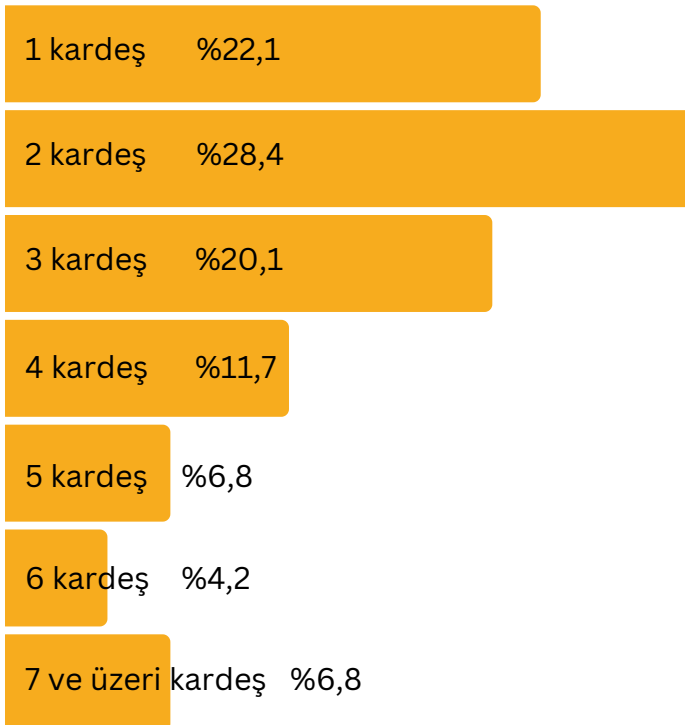
seviyesinin çoğunlukla üniversite düzeyine ulaşmadığı görülmektedir. Annesi üniversite mezunu olan yalnızca iki görüşmeci vardır. Bu veriler, katılımcıların büyük çoğunluğunun lise sonrası eğitime devam etmemiş ebeveynler tarafından, %13,3'lük oranda önemli bir kesimin ise okur-yazar olmayan ebeveynler tarafından yetiştirildiğini göstermektedir. Katılımcıların neredeyse tamamının üniversite öğrencisi ya da mezunu olduğu göz önüne alındığında, çoğunun ailelerinde ilk nesil üniversite mezunu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Grafik 4: Katılımcıların Ailelerinin Eğitim Durumu

Katılımcıların %95,9'unun kardeşi olduğu, %4,1'inin ise kardeşi olmadığı görülmektedir. Kardeş sayısı dağılımına bakıldığında ise, katılımcıların %70,3'ü, birbirlerine yakın oranlarda bir ile üç arasında kardeşi olduğunu belirtmiştir. Dört kardeşi olan katılımcılar %11,7, beş kardeşi olanlar %6,8 ve beşten fazla kardeşi olanların oranı %10,9'dur.

Grafik 5: Katılımcıların Kardeş Sayısı

Katılımcıların ailelerinin aylık gelir dağılımı incelendiğinde, en büyük grubun %48.9 ile 0 - 30.000 TL aralığında olduğu görülmektedir. Bu oran, neredeyse katılımcıların yarısını kapsamaktadır. İkinci büyük grup, %15.3'lük bir kesim ile ailelerinin aylık toplam gelirinin 30.001 - 60.000 TL arasında olduğunu ifade eden katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %13.7'si, ailelerinin gelir durumunu net bilmemekle birlikte, geçim sıkıntısı çektiğini belirtmiştir. %11.5'lik bir kesim ise ailelerinin gelir durumunu net bilmemekle birlikte, ailelerinden yeterli ekonomik destek alamadığını ifade etmiştir.

Ailelerinin aylık toplam gelirinin 60.001 - 90.000 TL arasında olduğunu belirten katılımcılar, yalnızca %3.3 oranındadır. Bu veriler, katılımcıların büyük çoğunluğunun alt ya da alt-orta gelir gruplarına mensup ailelerde yetiştiklerini göstermektedir. Ailelerinin aylık geliri 0 – 30.000 TL aralığında olan katılımcıların %64.3'ünün üniversite eğitimleri süresince devlet yurdunda yaşadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, bu gelir aralığındaki katılımcıların %17.2'sinin üniversite eğitimleri süresince aile yanında yaşadığı görülmektedir. Ayrıca, ailelerinin aylık geliri hakkında fikri olmayan ancak ailelerinin geçim sıkıntısı çektiğini belirten katılımcıların %73.1'i ve ailelerinden yeterli ekonomik destek alamadığını ifade eden katılımcıların %70.3'ü de devlet yurdunda yaşamaktadır. Tüm bu verileri ve üniversite çağının şekillendirici unsurlarını dikkate aldığımızda, özellikle devlet yurtlarının, üniversite öğrencileri için ekonomik ve sosyal destek açısından hayati bir rol oynadığı görülmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Ailelerinin Gelir Durumu	Sayı	%
0 - 30.000 TRY	586	48.9
30.001 - 60.000 TRY	183	15.3
60.001 - 90.000 TRY	40	3.3
90.001 - 120.000 TRY	16	1.3
120.001 - 150.000 TRY	2	0.2
150.001 - 180.000 TRY	1	0.1
180.001 - 210.000 TRY	1	0.1
Bir fikrim yok.	18	1.5
Bir fikrim yok ama ailem geçim sıkıntısı yaşıyor.	164	13.7
Bir fikrim yok ama ailemden yeterli bir ekonomik destek alamıyorum.	138	11.5
Bir fikrim yok ama ailem geçim sıkıntısı yaşamıyor.	34	2.8
Belirtmeyi tercih etmiyorum.	16	1.3

Katılımcıların gelir getirici bir işte çalışıp çalışmadıklarına ilişkin veriler incelendiğinde, toplam 1199 katılımcının %11.3'ünün gelir getirici bir işte çalıştığı, %87.5'inin ise çalışmadığı görülmektedir. Gelir getirici bir işte çalışıp çalışmadıklarını belirtmek istemeyen katılımcılar ise %1.3'lük bir oranı oluşturmaktadır. Katılımcılar ağırlıklı olarak alt ve alt-orta gelir grubuna mensup ailelerden gelmelerine karşın yalnızca %11.3'ü gelir getirici bir işte çalışıyor olması, dış finansal destekleri daha da önemli bir hale getirmektedir.

Tablo 7: Gelir Getirici İşlerde Çalışma Biçimi	Sayı	%
Yarı zamanlı sigortasız bir işte çalışıyorum.	37	27.4
Tam zamanlı sigortalı bir işte çalışıyorum.	37	27.4
Yarı zamanlı sigortalı bir işte çalışıyorum.	17	12.6
Öğrencisi olduğum üniversite içinde öğrencilerin çalışabildiği işlerde çalışıyorum (öğrenci asistanlı)	13	9.6
Ücretli staj yapıyorum.	13	9.6
Şu anda çalışmıyorum.	10	7.4
Ücretsiz staj yapıyorum.	5	3.7

Gelir getirici işlerde çalışan katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde, farklı iş statülerine sahip oldukları görülmektedir. Yarı zamanlı sigortasız bir işte çalışan katılımcılar ve tam zamanlı sigortalı bir işte çalışan katılımcılar, her biri %27.4 (toplam gelir getirici bir işte çalışan %11.3'ün %27.4'ü: 37 kişi) ile en büyük grubu oluşturmaktadır. Yarı zamanlı sigortalı bir işte çalışan katılımcılar ise %12.6 oranındadır.

Tablo 8: Katılımcıların çalışma durumu	Lisans eğitimi devam ediyor.	
	Sayı	%
Öğrencisi olduğum üniversite içinde öğrencilerin çalışabildiği işlerde çalışıyorum (öğrenci asistanlığı vb)	13	14.77
Yarı zamanlı sigortalı bir işte çalışıyorum.	14	15.91
Yarı zamanlı sigortasız bir işte çalışıyorum.	37	43
Tam zamanlı sigortalı bir işte çalışıyorum.	6	6.8
Tam zamanlı sigortasız bir işte çalışıyorum.	2	2.3
Ücretli staj yapıyorum.	10	11.4
Ücretsiz staj yapıyorum.	6	6.8

Ağırlıklı olarak alt ve alt-orta gelir grubu ailelerine mensup olan ve genelde istihdam piyasasında bulunmayan katılımcıların finansal destek kaynakları incelendiğinde, %57.9'unun burs aldığı, %55.9'unun aileden destek aldığı görülmektedir. Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) Kredisi kullanım oranı yalnızca %4.3 iken, akrabalarından destek almak katılımcıların %2.4'ünün geçiminde bir yer tutmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu finansal açıdan devlet bursları aracılığıyla devlete ya da kısıtlı olarak değerlendirilse dahi hayati önem taşıyan aile desteği vasıtasıyla ailelerine bağımlı durumdadır. Bu durum, bireylerin liderliğe ve güçlenmeye yönelik algı, tutum ve deneyimleri üzerinde yadsınamaz bir etki yaratmaktadır.

Tablo 9: Katılımcıların Geçimlerini Nasıl Sağladıkları	Sayı	%
Burs alıyorum.	692	57.9
Aileden destek alıyorum.	668	55.9
Kendim çalışıyorum.	113	9.4
KYK Kredisi	52	4.3
Akrabalardan destek alıyorum.	29	2.4
Diğer	48	4.0

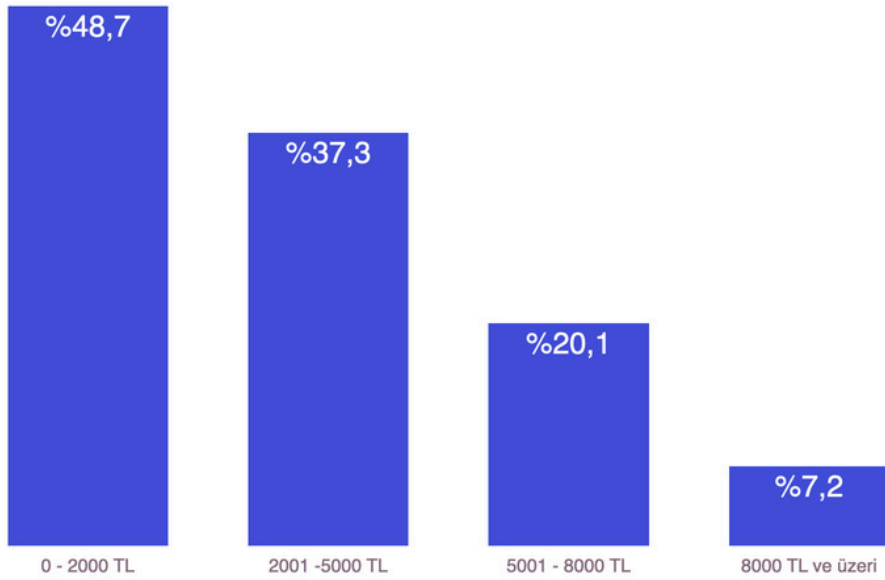

Grafik 6: Katılımcıların aile içindeki bakım yükü

Katılımcıların %39.8'i evde bakım ve/veya ev işi sorumluluğu üstlendiğini ifade etmektedir. Ayrıca, gelir getirici bir işte çalışan katılımcıların %37.8'inin de evde bakım ve/veya ev işi sorumluluğu taşıdığı tespit edilmiştir. Katılımcıların aile içinde bakım ve/veya ev işi sorumlulukları incelendiğinde, en yüksek orana sahip olan grup %60.2 ile "Bakım yükünü aile içinde üstlenen(ler) var (Grafik 6).

Ben ev işlerinin tamamını veya çoğunu üstlenerek destek veriyorum.” ifadesini seçen katılımcılardır. Bu oran, katılımcıların büyük bir kısmının ev içi sorumlulukları paylaşarak ailelerine destek olduğunu göstermektedir. İkinci en yüksek oran ise %23.1 ile “Bakım sorumluluğu aile içinde başkasında. Ben haftada belli günler arada destek oluyorum.” ifadesini seçen katılımcılara aittir. Bu grup, bakım sorumluluğunun ailede başka bir bireyde olduğunu, ancak kendilerinin de düzenli olarak destek sağladığını belirtmektedir.

Bu verilere bakıldığında, katılımcıların üçte birinden fazlasının sadece eğitim ve geçim yüküyle değil, aynı zamanda geniş kapsamlı ev içi sorumluluklarla da uğraştığı görülmektedir. Bu durum, özellikle liderlik ve güçlenme gibi konularda, katılımcıların algıları, tutumları, davranışları ve deneyimleri üzerinde önemli etkiler yaratıyor olabilir. Geniş ev içi yükümlülükler, eğitim ve profesyonel gelişim fırsatlarına erişimi sınırlandırabilir ve bireylerin liderlik rollerine hazırlanmalarını ve bu rollerde başarılı olmalarını zorlaştırabilir.

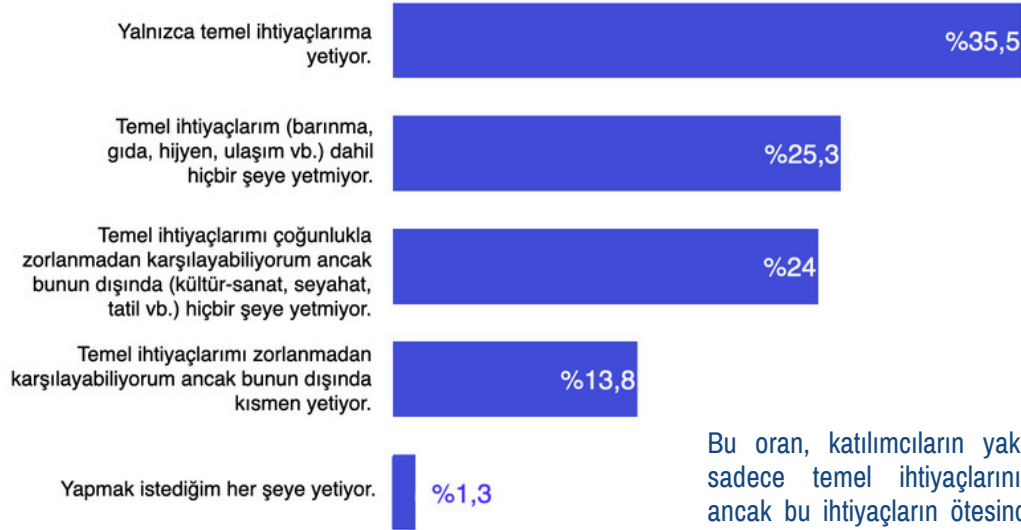
Grafik 7: Katılımcıların Kendilerine Ayırabildikleri Aylık Ortalama Gelirleri [26]

Katılımcıların kendileri için ayırabildikleri aylık ortalama gelir incelendiğinde, çoğunluğun düşük gelir diliminde olduğu görülmektedir. Katılımcıların %48.7'si, kendileri için ayırabildikleri aylık ortalama gelirin 0 - 2000 TL aralığında olduğunu belirtmiştir. İkinci en büyük grup, %37.3 ile 2001 - 5000 TL aralığında gelir ayırabilen katılımcılardır (Grafik 7).

Bu iki grup, toplamda katılımcıların %86'sını oluşturarak büyük bir çoğunluğu temsil etmektedir. Katılımcıların kendileri için ayırabildikleri aylık ortalama gelirin 3500 TL olduğu tespit edilmiştir. Standart sapma 3933 TL olarak hesaplanmış olup, bu durum gelirlerin geniş bir aralığa ve çeşitliliğe sahip olduğunu göstermektedir[25]. Bu sonuçlar, katılımcıların büyük bir kısmının düşük ve orta gelire sahip olduğunu ve oldukça küçük bir kısmının daha yüksek gelire sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcıların aylık gelirleriyle ilgili ifadelerine bakıldığında, önemli bir kısmının ekonomik zorluklar yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların %25.3'ü, aylık gelirlerinin temel ihtiyaçlar (barınma, gıda, hijyen, ulaşım vb.) dahil hiçbir şeye yetmediğini, %35.5'i ise gelirlerinin yalnızca temel ihtiyaçlarına yettiğini ifade etmiştir. Diğer yanda, katılımcıların %24'ü, temel ihtiyaçlarını çoğunlukla zorlanmadan karşılayabildiğini, ancak bunun dışında kalan (kültür-sanat, seyahat vb.) harcamalar için yeterli gelire sahip olmadıklarını belirtmiştir.

[26] Standart sapmanın ortalamadan büyük olduğu durumlar, veri setindeki değerlerin ortalamaya göre oldukça farklılaştığı ve yayıldığı anlamına gelir. Bu tür durumlar, veri setindeki değerlerin geniş bir aralıkta dağıldığını ve bazı değerlerin ortalamadan çok uzakta olduğunu gösterir. Örneğin en yüksek gelirin 40.000 TL olduğunu belirten öğrencilerin varlığı, veri setinin üst sınırına doğru bir çarpıklık oluşturabilir. Bu da standart sapmanın yükselmesine neden olur. Standart sapmanın yüksek çıkmasının bir diğer etkisi, hesaplanan minimum değer teorik olarak negatif çıkabilmesidir. Ancak, pratikte gelir gibi bazı değişkenlerde negatif değerler mümkün olmadığından, alt sınırı -433 TL olarak hesaplamak yerine, gerçek dünyadaki uygulanabilir minimum değer olan 0 TL belirlenir.

Bu oran, katılımcıların yaklaşık dörtte birinin sadece temel ihtiyaçlarını karşılayabildiğini, ancak bu ihtiyaçların ötesinde harcama yapma imkanlarının sınırlı olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yalnızca %1.3'ü, aylık gelirlerinin yapmak istedikleri her şeye yettiğini belirtmiştir.

Grafik 8: Katılımcıların Aylık Gelir Durumları

4.4. Deprem etkisi

6 Şubat - 20 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremler katılımcı profilindeki önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %66.8'i Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların neredeyse yarısı depremden dolayı fiziksel, ailevi, sosyal, ekonomik veya psikolojik zararlardan en az birisini gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcıların %47.7'si ailelerinin de deprem bölgesinde yaşadığını ve deprem anını yaşadığını belirtmiştir. %25.5'i ailelerinin oturduğu evlerin yıkıldığını veya ağır hasar aldığını belirtmişken, %14.5'i kendi kaldıkları yerin yıkıldığını veya ağır hasar gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcıların %58.6'sı tanıdıklarından kayıplar yaşadıklarını, %47.1'i arkadaşlarından ve %36.4'ü akrabalarından kayıplar olduğunu belirtmiştir. Aile bireylerinden kayıpların oranı ise %3.8'dir. Deprem yalnızca bireyleri değil, aynı zamanda geniş sosyal çevreleri de derinden etkilediği görülmektedir. Ekonomik olarak zarar görenlerin oranı (%50,7) oldukça yüksektir. Dolayısıyla, çoğunluğu düşük sosyoekonomik gruplara mensup ailelerden gelen katılımcılar için ekonomik imkanlar daha da elverişsiz bir hale gelmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların Depremden Nasıl Etkilendikleri	Sayı	%
Depremden dolayı psikolojik olarak zarar gördüm.	558	69.8
Tanıdıklarımızdan kayıplarımız oldu.	468	58.6
Depremden dolayı ekonomik olarak zarar gördüm.	405	50.7
Ailem deprem bölgesinde yaşıyor ve deprem anını yaşadılar.	381	47.7
Arkadaşlarımdan kayıplarım oldu.	376	47.1
Akrabalarımdan kayıplarım oldu.	291	36.4
Ailemin oturduğu ev yıkıldı/ ağır hasar aldı.	204	25.5
Benim kaldığım yer (örn. ev, yurt) depremden dolayı yıkıldı/ağır hasar aldı.	116	14.5
Depremden dolayı fiziksel olarak zarar gördüm.	60	7.5
Ailemden kaybım/kayıplarım oldu.	30	3.8
Deprem bölgesinde yaşamıyorum ancak deprem sırasında bölgedeydim ve deprem anını yaşadım.	27	3.4
Ailem ya da ben deprem bölgesinde yaşamıyoruz ancak annemin/babamın işi sebebiyle depremden ekonomik olarak etkilendik.	8	1.0
Diğer	42	5.3

5. Genç Kadınlar: Algılar ve Tutumlar

5.1 Güçlenme

Anket katılımcısı genç kadınların güçlenme kavramıyla ilgili düşünceleri incelendiğinde, bu kavramın en çok kişisel gelişim (%70.8) ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Bunu takip eden diğer önemli ilişkilendirmeler ise ekonomik bağımsızlık (%68.6) ve kendi kararlarını özgürce verebilme (%45.2) şeklindedir. Katılımcılar, güçlenme kavramını yaygın olarak kişisel yeterlilik ve ekonomik faktörlerle ilişkilendirmektedir. Bu bağlamda, güçlenme, bireyin kendini geliştirmesi, yetenek, bilgi ve becerilerini geliştirmesi olarak algılanmakta ve mevcut potansiyelin keşfedilmesi veya yeni potansiyelin kazanılmasıyla güçlenmenin gerçekleştiği varsayılmaktadır. Güçlenme ile doğrudan bağlantılı olan ekonomik bağımsızlık ise, maddi anlamda kendi ayakları üzerinde durabilmek, iş hayatında istikrarlı bir kariyere sahip olmak ve finansal kararları bağımsız bir şekilde alabilmek olarak tanımlanmaktadır. Ekonomik bağımsızlık mesleki gelişimi de içerir; çünkü kariyer sürecinde kazanılan beceriler ve deneyimler, genç kadınların toplum ve ekonomideki özgürlüğünü artırmaktadır[27].

Özgürce karar verebilme, güçlenme ile ilişkilendirilen bir diğer önemli unsurdur ve katılımcıların %45.2'si tarafından vurgulanmıştır. Bu, bireylerin kendi yaşamlarının yönünü belirleme, kendi tercihleri doğrultusunda hareket etme ve başkalarının müdahalesi olmadan hareket etme, özel ve profesyonel yaşamlarında başkalarının müdahalesi olmadan kararlar alabilmeyi ifade etmektedir.

Güçlenme algısıyla ilgili sonuçlar genel bir çerçevede incelendiğinde, güçlenme algısının kapsamlı bir bireyselleşme süreci olarak değerlendirildiği görülmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı güçlenmeyi ilişkisel bir bağlamda değerlendirmekten ziyade, kendi bireysellikleri üzerinden değerlendirmektedir. Kişisel gelişim, ekonomik bağımsızlık ve karar alma özgürlüğü, bireysellik üzerine inşa edilen bu algılar arasında en ön planda yer alan unsurlardır.

Güçlenme algısı olarak tercih edilen seçeneklerin büyük çoğunluğunun bu özgürleşmenin bir aracı olduğunu vurgulamak gerekir. Öte yandan, güçlenme algısının nadiren katılımcıların başkalarıyla olan ilişkileri üzerinden algılandığı da belirtilmelidir. Genç kadınların algılarında güçlenme, genelde tahakküm etme kapasitesine sahip olmak anlamındaki geleneksel güç ve güçlenme algısından belirgin bir şekilde ayrılmaktadır.

Tablo 11: Katılımcıların “Güçlenme” Kavramıyla İlgili Düşünceleri	Sayı	%
Kişisel gelişim	849	70.8
Ekonomik olarak bağımsız olmak	822	68.6
Kendi kararlarını özgürce vermek	542	45.2
Mesleki gelişim	427	35.6
Sosyal olarak bağımsız olmak	177	14.8
Eşit haklara sahip olmak	166	13.8
Her alanda başarılı olmak	149	12.4
Dayanıklı ve esnek olmak	98	8.2
Başkalarının ihtiyaçlarını gözeterek karar alabilmek	68	5.7
Fiziksel olarak güçlenmek	63	5.3
Başkalarına sözünü dinletebilmek	42	3.5
Diğer	10	0.8

[27] Gelir getirici bir işte çalışan katılımcılar, güçlenme kavramını ilk sırada ekonomik bağımsızlıkla ilişkilendirirken, gelir getirici bir işte çalışmayan katılımcıların çoğunluğunun bu kavramı kişisel gelişimle ilişkilendirdiği gözlemlenmiştir. İstatistiksel olarak, gelir getirici bir işte çalışma durumu ile güçlenme kavramıyla ilgili düşünceler arasında farklılık incelenmiştir. Gelir getirici bir işte çalışma durumu ile güçlenme kavramıyla ilgili düşünceler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($\chi^2 = 28.9900$, $p = .004^*$).

Mülakat ve odak grup çalışmalarında bir kısmı kendini mevcut koşullarda güçlü hissettiğini, diğer kısmı ise henüz yeterince güçlü hissetmediğini ifade eden katılımcılara “güçlenme” kavramını nasıl algıladıkları ve bu kavramı hangi nitelik ve deneyimlerle ilişkili olarak tanımladıkları sorulduğunda “kendi ayakları üzerinde durabilmek,” “söz hakkına sahip olabilmek,” “toplumu dönüştürmek,” “kendin olmak” ve “çevredeki kötülöklere karşı kırmızı çizgilerini çizabilmek” gibi ifadeler kullandıkları gözlemlenmiştir.

Bu da kız çocukları ve genç kadınlar tarafından güçlenme ve liderlik kavramlarının, sadece yöneticilik veya sosyo-ekonomik açıdan üstün olma biçimleri ile sınırlı bir perspektiften algılanmadığını, katılımcıların dahili oldukları toplumsal süreçler ve sorunlara dair farkındalığı yüksek ve eleştirel bir konumdan güçlenme meselesine yaklaştıklarını göstermektedir.

Mülakat ve odak grup katılımcılarının tamamı güçlenme isteğini açık bir şekilde belirtmiştir. Ancak, katılımcıların bir kısmının güçlenme çalışmalarının küçük yaşlardan itibaren yapılması gerektiği yönündeki ihtiyacı vurgulaması dikkat çekicidir. Dolayısıyla, genç kadınların güçlenmesi ve liderlik becerilerinin geliştirilmesi amacıyla yürütölen çalışmaların ve tasarlanan destek mekanizmalarının kız çocuklarına çok daha erken yaşlardan etki edecek stratejilerde yeniden düşünölmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Desteklerin yalnızca eğitimde fırsat eşitliği kapsamında okullaşma ve bireysel gelişim seviyesinde kalmaması ve küçük yaştan itibaren sosyal duygusal gelişimin yeterli beslenme ve sağlık hizmetlerine erişimde de fırsat eşitliğini gözeterek bilişsel gelişime de odaklanması bütöncöl bir güçlenme sürecinin tesisine katkı sunacaktır.

Anket çalışması sonucu ortaya çıkan algı ve tutumlar ile tutarlı ve paralel görüşlerin yükseldiği mülakatlarda ve odak grup görüşmelerinde katılımcı genç kadınların ve kız çocuklarının anlatılarında, “güçlenme” bireysel bir yolculuk olarak başlayan ve kişisel gelişim, özgürleşme, bağımsızlık ve kendi kararlarını alabilme yetenekleri ile ilişkilenen öz-bilinç, özgüven ve kişisel yeteneklerin artırılması yoluyla gerçekleşen bir dönüşüm süreci olarak ifade edilmiştir. Katılımcılar, bu süreçte destek mekanizmalarının ise kız çocukları ve genç kadınların topluluklar içinde daha etkin roller üstlenme, sosyal değişimlere katkıda bulunma ve daha geniş toplumsal yapılar içinde etkili olma yollarını içermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

5.1.1 Kişisel gelişim olarak güçlenme:

Özellikle genç kadınlar, kişisel gelişime odaklanarak güçlenmeyi amaçlamakta ve bu süreçte bilgi, beceri ve yetkinlik kazanmayı zorunlu olarak görmektedirler. Bu durum, genç kadınların güçlenme konusunda daha yüksek bir farkındalığa sahip olduğunu veya bu ihtiyacın onlar için daha belirgin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kişisel gelişimin yalnızca örgün ve akademik eğitimle sınırlı kalmadığı, farklılaştırıcı deneyimler gerektirdiği anlaşılmaktadır. Edinilen beceri ve donanımlar, kişisel gelişim sürecinde bu farklılaşmayı sağlayarak güçlenmeyi destekleyecek şekilde değerlendirilmektedir.

Güçlenme ile kişisel gelişim arasındaki bu tamamlayıcı ilişki, genç kadınların deneyimleri üzerinden incelenebilir. Genç kadınlar, kız çocuklarına göre daha fazla toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine, “yetersizlikler” üzerinden maruz kalmakta veya bunu daha hissedilebilir bir şekilde yaşamaktadır. Kişisel olarak gelişmek, güçlenmek ve hatta farklılaşmak, üstün ve ayrıcalıklı bir statüye erişmek değil, “yetersizlikler”den kurtulmak için sağlanması gereken edinimler şeklindedir. Dolayısıyla, genç kadınlar için güçlenme, eşitlikle eşdeğerdir.

“Günümüz toplumunda maalesef oldukça azalan bir alışkanlık ama okumak kesinlikle insanı hem kültürel anlamda hem de bakış açısı anlamında çok geliştiren bir şey bence. Bunun yanında da gezip insanlarla sosyalleşmek yani o networking denen konu mümkün olduğu kadar kaliteli bir çevreye sahip olmalı bence böyle hedefleri olan insanlar...”.

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı.

“Kendimi geliştirip, hem kendim de daha donanımlı olayım. Ben şu an sözüm dinlensin istiyorum ama şu an aslında çok da bir şey değilim. Kendimi o kadar geliştirmemişim. Sözünün dinlenebilir olması için aynı zamanda kendini gerçekten geliştirmiş olman lazım. Donanım sahibi olman lazım. Gerçekten sözü dinlenebilen bir insan olmalısın.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı.

5.1.2. Özgürleşme olarak güçlenme:

Özgürleşme olarak güçlenme, genç kızların ve genç kadınların kendilerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli alanlara sahip olmayı ifade etmektedir. Bu süreç, kadınların istedikleri yaşam biçimlerini kendi kararlarıyla belirlemelerine olanak tanıyan yapısal bir dönüşümü vurgulamaktadır.

“Kendi alanımı kendim yaratıyorum” ifadesi, özgürleşme olarak güçlenmenin, genç kadınların kendi yaşam alanını aktif bir şekilde şekillendirebilmesiyle mümkün olduğunu vurgular. Dolayısıyla, güçlenme, kişinin kendi yaşamını kontrol etme yeteneği ve bağımsız olma durumu ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, özgürleşme olarak güçlenme, bireyin kendi potansiyelini tam olarak kullanabilmesi için gerekli özgürlüklerin ve olanakların sağlanmasını işaret etmektedir.

“Kendi alanımı kendim yaratıyorum” gerçekten çok güçlü bir insanın yapabileceği bir şey.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı.

“Neden daha çok güçlenmek, daha çok söz hakkı sahibi olabilmek için. Daha çok sözümü dinlettirebilmek için. Daha geniş bir kitleye hitap etmek için.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı.

“Genç kızların ya da kadınların güçlenmesi bence olmak istedikleri şeyi olmalarına alan açılması.

Sistemik olarak önlerinde olmak istedikleri şeyin karşısında bir şey durmamalı. Bundan şunu kastediyorum. İsteyen kadın evlenip doğurabilmeliyken isteyen çalışabilmeli. O tarz şeyler. Ya da mesela şiddet görmesi”...

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı.

“Yani gitmek istediği alanla ilgili önünde blokaj olmadığını bilmesi ve gerçekten olmaması gerekiyor.... Dil de çok önemli. Ben babamın çalıştığı ofise gitmişim. Orada böyle biraz yaşça da büyük böyle bir adam vardı. Ben ona... Öğretmenim gibi bir şey dedim galiba. O da aa dedi, aa işte ne güzel dedi, bir bayana çok yakışacak meslek, doğrusunu seçmişsin falan. Çok sinirim bozuldu.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı.

5.1.3. Toplumsal dönüşüm için güçlenme:

Güçlenme algısı, bireysel bir değişim ve edinimin ötesinde, toplumsal bir dönüşüm için gerekli olan bir edinim olarak değerlendirilmektedir. “Feminist bilinç edinme” ifadesi, kadınların güçlenmesinin sadece bireysel bir süreç olmadığını, aynı zamanda toplumsal bir mesele olduğunu farkındalığına işaret eder. Bu bağlamda, güçlenme toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanmasına yönelik hayati bir kazanım olarak görülmekte ve toplumsal farkındalık yaratma şeklinde tanımlanmaktadır.

Bilinç edinme yaklaşımı, toplumsal yapıları ve sistemleri anlama ve öğrenme yoluyla güçlenmeyi desteklemektedir. Toplumu anlamak ve toplumsal sorunları tanımak, başlı başına bir güçlenme algısını işaret etmektedir. Bu bağlamda, güçlenme, bireyin kendisini geliştirmenin yanı sıra, toplumsal eşitlik ve adaletin sağlanması için mücadele etmeyi de içerir.

“[Güçlenme deyince] Feminist bilinç geliyor benim aklıma. ... Bir kadının kurtuluşu olarak görüyorum ben feminist bilinci. Başka bir çaresi yok gibi açıkçası benim için. Feminist bilinç de yani burada konuştuğumuz her şeyin bir totali gibi düşünebilirim. Yani şu, şu, şu gibi değil de yani toplumsal hayatın bütünü aslında. Yani eşit ücretten tutun da işte pozitif ayrımcılıklara karşı çıkmak mesela”.

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı.

5.2. Liderlik

Genç kadınların liderlik algısı, başkalarıyla kurulan ilişkiler üzerinden şekillenmekte ve dışsal etkileşimlere büyük önem vermektedir. Bu algıda liderlik, geleneksel anlamının ötesinde, etkileşim ve işbirliği gerektiren modern bir yaklaşımı temsil etmektedir. Lider, sadece yönetici rolünü üstlenmekle kalmaz, aynı zamanda bir ilham kaynağı olarak diğerlerini güçlendiren ve topluluk içinde pozitif değişimler yaratmayı hedefleyen bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anket katılımcılarının liderlik kavramıyla ilgili düşünceleri incelendiğinde, kavramın çoğunlukla (%71.7) sorumluluk almayla ilişkilendirildiği görülmektedir. Bunu takip eden diğer önemli ilişkilendirmeler ise eşit ve hakkaniyetli bir düzen sağlamak (%61.1) ve ilham vermek, motive etmek (%41.5) şeklinde olmuştur. Bununla birlikte, katılımcıların %2.1'i liderlik kavramını üstün olmakla ilişkilendirmektedir. Katılımcılara göre liderlik, hem büyük sorumluluklar hem de önemli nitelikler gerektiren karmaşık bir roldür. İyi bir lider, öncelikle cesaret sahibi olmalı ve zorlu durumlar ile belirsizlikler karşısında kararlılıkla yol gösterici olabilmelidir. Bir lider, özgüven sahibi olmalı ve aynı zamanda güvenilir olmalıdır; bu da onun bilgili ve koruyucu niteliklerini ön plana çıkarmaktadır.

Tablo 12: Katılımcıların “Liderlik” Kavramıyla İlgili Düşünceleri	Sayı	%
Sorumluluk almak	860	71.7
Eşit ve hakkaniyetli bir düzen sağlamak	732	61.1
İlham vermek, motive etmek	497	41.5
Yenilikçiliğe ve değişime önem vermek	454	37.9
Başkalarını yönetmek ve yönlendirmek	327	27.3
Yaptırım gücüne sahip olmak	167	13.9
İkna edici olmak	122	10.2
Dengeli olmak	98	8.2
Anlayışlı olmak	75	6.3
Başkaları adına karar vermek	50	4.2
Üstün olmak	25	2.1
Diğer	8	0.7

“Yani her anlamda biraz da açık olmalı. Sadece kendi takım arkadaşları değil, çevreye açık olmalı. Araştırma ruhlu bir insan olmalı öncelikle. Çünkü araştırma bu sadece bir bilgi makale okumak değildir. Araştırma bence bir gazetedir, bence bir kitap okumaktır. Atıyorum şu anki kitabı okumak değildir. Belki de gider geçmişteki kitabı okumaktır. Bu yüzden aşırı derecede sportif olabilir bu şey. Çok geniş bir bilgi yelpazesi olabilir. Sürekli okuyan bir insan olmalıdır. Çünkü kendini açmalıdır bence bir lider. Bu özellikleri taşıyan bir insan bence liderdir.”

N.S. 18 yaş altı katılımcı

Katılımcılara göre liderler, demokratik bir yaklaşım benimseyerek, karar alma süreçlerinde herkesin görüşünü değerlendirmeli ve bu süreci kapsayıcı bir şekilde yürütmelidir. Çalışkanlık, zeka ve disiplin ise, bir liderin bu zorluklarla başa çıkabilmesi için elzem niteliklerdir. Liderlik, genç kadınlar için sadece işlevsel bir rol değil, aynı zamanda kişisel ve toplumsal değişimi gerçekleştirecek bir konum olarak görülmektedir.

Liderlik, aynı zamanda katılımcılara göre büyük bir fedakarlık gerektirir. Liderler, sürekli zorluklarla ilk karşılaşan ve riskleri üstlenen kişiler olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla liderlik kişisel ve profesyonel yatırımlar; kişisel özveri, sürekli öğrenme, adaptasyon ve yoğun emek gerektiren bir süreçtir.

“Bence hani ideal, bize dedikleri gibi çok ideal bir senaryo yok şu anda ama hani ideal bir senaryoda bence liderin dezavantajı bile daha fazla olabilir çünkü oradaki gerçekten herkesin, yönettiği kişilerin , çıkarını ve refahını [koruyacaksa] kendisinden fedakarlık etmesi gerekebilir diye düşünüyorum.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

Genç kadınların güçlenme algılarını liderlik algılarıyla birlikte değerlendirdiğimizde, güçlenme sürecinde vurgulanan "bireysellik" kavramını daha detaylı bir şekilde ele almak gerekmektedir. Bu bireysellik, toplumdan izole, atomize edilmiş bir bireysellik türü olarak algılanmamalıdır; aksine, toplumsallığı ve kolektifliği dışlamamaktadır. Sonuçlar, “güçlenme” ve “liderlik” kavramlarının karşılık içeren ancak birbirini tamamlayıcı nitelikler taşıdığını göstermektedir. Güçlenme, bireyselleşme, ekonomik ve sosyal olarak bağımsızlaşma gibi süreçlerle bireyin kendine dönük bir gelişimini ifade ederken, liderlik ise ilişkisel ve dışa dönük bir yapıda tanımlanmaktadır.

5.2.1. “Kendimizin lideri olmalıyız”

Liderlik kavramı üzerine, özellikle kız çocuklarından oluşan odak grup katılımcılarından alınan görüşler, öz-yönetimin önemine dair değerli perspektifler sunmaktadır. Katılımcılar, liderliğin yalnızca dışsal bir otorite tarafından uygulanmaması gerektiğini, aksine her bireyin kendi lideri olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu düşünce, bireysel özgürlüğün ve bağımsız karar verme yetisinin altını çizmektedir. Katılımcılar, “kendimizin lideri olmalıyız” ifadesiyle, herkesin kendi hayatının kontrolünü elinde tutması gerektiğine işaret etmektedir. Bu durum, bireylerin kendi seçimleri ve kararları ile kendi yaşamlarını şekillendirmeleri anlamına gelmektedir. Sonuç olarak, odak grup katılımcılarının geri bildirimleri, liderliğin sadece toplulukları veya grupları yönetmek için değil, aynı zamanda bireylerin kendi kendilerini yönetebilme kabiliyetlerini geliştirmek için de önemli olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda da, kız çocuklarının liderlik tanımları ve yaklaşımları konusunda anaakım liderlik algısı ve kavrayışlarından farklı perspektifleri sunabildikleri görülmektedir. Bu farklı algı ve yaklaşımların değer kazanması ve sürdürülebilmesi için, kız çocuklarıyla erken yaştan itibaren çalışma yürütülmesi önem kazanmaktadır.

“Yani bence ilk önce kendi liderimiz olmalıyız.... Kendimiz karar verdiğimiz için en büyük liderimiz olduğumuzu düşünüyoruz. Başkalarının bizi dışarıdan yönetmesine hiçbir şekilde gerek yok diye düşünüyorum. Bu yüzden kendi içimizde kendi liderimiz bence. En büyük lider kendimiziz yani.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

“Bence kendimize bir lider olmak çok güzel ama başımıza sadece bir lider olması bence hoş bir şey değil. Çünkü herkes ona uymak zorunda. Evet bir toplum düzeni var ama istemeyen de uymak zorunda. Bir özgürlük yok bence. İnsanların özgürlüğü kısıtlanıyor. Yani sanki bu toplumda kadınlar erkeklere göre daha geride duruyor benim açımdan. Mesela bir lider, kadın lider olamaz gibi bir şey var, algı var. Bu yüzden bence herkes kendi şeyi olsa daha iyi olur.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

“Onların başında duran. Kendimiz bence bir yandan. Fikir sunan. Ortama ne yapması gerektiğini... Yani bir topluluğu yöneten bir kişi. Lider. Hani öyledir. Kendimizin de lideriyiz aslında bir nevi.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

5.2.2. Paylaşımlı ve empatik liderlik

Genç kadınlar ve kız çocukları, liderliği baskın bir üstünlük göstermekten ziyade, daha kapsayıcı ve paylaşımcı bir şekilde değerlendirmektedir. Katılımcılar, liderliği, diğer bireylerin görüşlerini aktif bir şekilde dikkate almak ve onların seslerini ve katkılarını yönetim süreçlerine entegre etmek şeklinde tanımlamıştır. Bu yaklaşım, özellikle ikna kabiliyeti ve empati yeteneği yüksek olan kişiler tarafından etkili bir şekilde uygulanabilir olarak görülmektedir.

Görüşmelerde, iyi bir liderin çalışma arkadaşlarının veya yönettiği topluluğun duygularını ve düşüncelerini anlayabilen, onları temsil edebilen ve etkin bir şekilde organize edebilen biri olduğu konusunda fikir birliği sağlanmıştır. Liderlik, sadece yönetmek değil, aynı zamanda bir grup içindeki her bireyin fikrini önemseyerek onları dinlemek ve bu fikirleri eyleme dönüştürebilmek olarak tanımlanmıştır. Sonuç olarak, modern liderliğin demokratik ve empatik bir yaklaşım gerektirdiği ve etkili liderliğin, topluluğun ihtiyaçlarını gözeterek ve herkesin katkısını teşvik ederek sürdürülebilir olabileceği ortaya çıkmaktadır.

“Lider demek yani böyle üstünlük taslamak değildir. Lider demek diğerlerinin görüşünü de almak.”

R.C. 18 yaş altı katılımcı

“Çünkü lider olmak için, tek başına lider olamazsın. Bir insanların seni takip etmesi gerekiyor. O yüzden bence en önemli özellik liderlikte ikna edicilik ve empati yeteneğinin de çok yüksek olması çünkü, eğer çevreni, hitap ettiğin kitleyi tanıımıyorsan onların ne istediğini bilmiyorsan dediklerinin pek bir anlamı kalmaz.”

R.C. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Belki paylaşımcı olması olabilir. İnsanlarla fikir alışverişi olsun, bir şeyler paylaşmak olsun, bunda kendinden vermesini de insanlardan almasını da bilmesi gerekiyor. Tek başına aslında olmadığını, bir topluluk olarak bir şey yapmaya çalıştıklarının farkında olması gerekiyor. O insanlarla bir şey paylaşmaktan da zevk alması gerekiyor.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ama lider olarak görmemin sebebi ekip içindeki herkesin fikrini sorup teker teker ve sadece sormak için sormuyordu. Gerçekten sorup ona göre aksiyon alıyordu. Ona göre herkese cevap veriyordu, tatmin ediyordu ve herkese zaman ayırıyordu. Benim için en büyük örnek o.”

Ş.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.2.3. Sorumluluk olarak liderlik

Genç kadınlar ve kız çocukları için liderlik yalnızca yönetebilme yeteneğiyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda karar verme, sorumluluk alma ve risk yönetimi gibi kritik becerileri de içermektedir. Katılımcılar, liderliği organizasyon ve planlama yeteneklerinin yanı sıra günlük zorluklarla başa çıkabilme yeteneği olarak da değerlendirmektedir. Sorumluluk olarak vurgulanan liderlik, aynı zamanda kişisel fedakarlıklarla da ilişkilendirilmektedir. Lider olmanın kolay olmadığını, ancak karşılaşılan zorluklara rağmen sağlanan manevi tatminin bu süreci değerli kıldığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle, liderlik genç kadınlar ve kız çocukları için cazip gelse de oldukça zorlayıcı olarak görülmektedir.

“Liderlik deyince aklıma belirli bir topluluğu yönetebilme kabiliyetine sahip olmak, karar verebilmek, sorumluluk alabilmek, risk alabilmek, plan yapabilmek, organize bir insan olmak gibi özellikleri bir arada bulunduran bir kişi... Çünkü gerek yaptığınız, yönettiğiniz işlerin, gerek birlikte çalıştığınız insanların hepsinin sorumluluğunu alıyorsunuz günün sonunda. Dolayısıyla zor, stresli ama bunlara değecek manevi tatmini de günün sonunda sağlayan bir şeydir diye düşünüyorum.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Lider olmak çok büyük bir sorumluluk bence. Çok fazla sorumluluk gerekiyor ve biraz fedakarlık da gerekiyor. Çünkü kolay bir iş olduğunu düşünmüyorum. Onun için bir hevesinin, bir amacının, ulaşmak istediğin bir idealinin olması şart. Bence liderlik güzel bir his. İnsanların seni dinliyor olması, sayıyor olması.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.2.4. Otorite sahibi olarak liderlik

Liderlik ve otorite, özellikle genç kadınlarla yapılan derinlemesine görüşme ve odak çalışmalarında çeşitli şekillerde yorumlanmaktadır. Katılımcıların liderlik deneyimleri ve algılarında yaygın olmamakla birlikte, liderlik otorite kurma ve hiyerarşi ile de ilişkilendirilmektedir. Bu tür bir liderlik anlayışı, genellikle katılımcıların deneyimlediği veya gündelik hayatta sıklıkla tanık oldukları örneklerle şekillenmektedir. Türkiye’de sıkça karşılaşılan otoriteye dayalı liderlik biçimleri, görüşmecilerin liderliği otorite ile ilişkilendirmelerine neden olmaktadır.

Görüşmeciler, yaz kamplarında lider olarak edindikleri deneyimlerini paylaşırken, otorite sahibi olmanın grup dinamikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Liderliği, belirli bir topluluğun etkin bir şekilde organize edilmesi ve yönetilmesi olarak tanımlayan bu katılımcılar, liderin grup üzerindeki otoritesinin, etkili kararlar alabilme ve grup üyelerini uyum içinde hareket ettirebilme kapasitesiyle doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamışlardır.

“Otoriteyi sağlamak geliyor... Yani bence lider, biz yaz kampında da yapmıştık, ben lider özelliğimin olduğunu düşünüyorum. Bizim projede de genelde ben yönlendiriyordum moderatör olarak. O konuda hep, tüm kişiler üzerinde bir otoritem oluyordu. Hani ben toplantı yapalım dediğimde hepsini bir arada toplayabiliyordum. İlk söylediğimde bu geliyor aklıma.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Yani günlük hayatta duymaya çok alışkın olduğumuz için lider kelimesini, özellikle siyasi anlamda, bunu negatif anlıyorum. Fakat her zaman negatif kullanıldığı anlamına da gelmiyor bu. Örneğin şu an düşünemiyorum ama elbette bir yerlerde kadın lider dediğimiz insanlar da var. Hem bunun şu anda Türkiye’deki günlük yansıması genelde erkek odaklı oluyor. Bir partinin genel başkanı, bir siyasi örgütün başındaki lider vs. gibi.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcı

“Devlet örneğini verince aklıma bir şey de geldi. Devlet deyince aklımıza ataerkil bir şey, hani olgu şeklinde geliyor ve hiçbir zaman o devlet anaerkil yapıda olmuyor.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcı

5.2.5. Liderlik ve toplumsal cinsiyet rolleri

Genç kadınlar, liderlik kavramının cinsiyet rolleri ile olan karmaşık ilişkisini tartışmışlardır. Katılımcılar, liderlik pozisyonlarına ulaşmak için “erkeksileşmek” zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir, bu da toplumsal cinsiyet algılarının liderlik tarzları üzerinde olan etkisini göstermektedir. Bu algı, kadın liderlerin cinsiyet normlarına meydan okumak zorunda kaldıkları bir çevrede, geleneksel olarak eril kabul edilen özellikleri benimsemek zorunda kalabilecekleri bir baskı ortamı yaratmaktadır. Kadınlar, lider olarak saygı görmek ve ciddiye alınmak istediklerinde, toplumun onlardan beklediği “kadınsı” özelliklerden uzaklaşma ihtiyacı hissedebilmektedirler.

“Gerçekten lider kadınlar bile normalde belki daha da yumuşak, yani kadınsı demek istemiyorum, yani hangi özellikler kadınsı ayrı bir şey belki ama daha yumuşak veya daha çok işte makyaj yapacak veya böyle şey kadınsı giyinecek diyelim ki, bunu yapmak istiyor ama bu şekilde hani belki saygı görmeyeceğini, daha az ciddiye alınacağını düşündüğü için erkeksileşiyor. ... Hani bir kadınsılık ile ön plana çıkamıyor. Aslında hem kadınsılığı ile ön plana çıkıp aynı zamanda da çok iyi bir lider olabilir ama buna alan yok herhalde. Erkekleşmek gerekiyor.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcı

Liderlik rollerinde kadınların daha sık karşılaştığı bir diğer zorluk ise, “hata yapma lüksünün olmamasıdır”. Toplumda, kadın liderlerin hata yapmaları durumunda, bu hataların genellikle kadınların cinsiyetlerine mal edilmesi ve bunun geniş çapta stereotipleri pekiştirme riski bulunmaktadır.

Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet farkındalığını artırmaya yönelik çabalar, genç kadınlar üzerindeki baskıları azaltmak ve onların kendi cinsiyet kimlikleriyle liderlik yapmalarının mümkün olduğunu göstermek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çabalar, aynı zamanda, cinsiyetçi beklenti ve normları zayıflatarak kadınların bu tür önyargılarla daha az karşılaşmalarını sağlayacak ve böylece daha adil ve eşit bir liderlik ortamının oluşmasına katkıda bulunacaktır.

“Sanki lider konumuna getirilen bir kadının hata payı yapma şeyi daha düşük gibi geliyor bana. Mesela ben kendim de lider konumuna gelmiş bir kadını gördüğüm zaman hep içimden böyle şey diyorum, hata yapmasın, hata yapmasın. Çünkü zaten çok sıklıkla getirilmedikleri için kadınlar sanki bizi temsil ediyor ve hata yapmamalı. Mesela yine alakalı mı, bilmiyorum ama araba kullanıyorum ve hep şeyin bilincinde olarak kullanıyorum. Bir kadın, dışarıdan gördüğü... verdiğim algı şu, kadın şoför olarak kullanıyorum. O yüzden hata yapmaktan daha çok korkuyorum. Çünkü o algıyı devam ettiren kişi olmak istemiyorum mesela. O yüzden kadınlar için hata payı bana daha düşük ve sorumluluk stresi veya iyi olma stresi daha yüksek gibi geliyor. Daha kolay oradan alınabilir ve aa kadın zaten deyip hata yaptığı zaman daha kolay alaşağı edilebilir gibi geliyor. O yüzden aynı değil.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcı

Katılımcıların liderlik kavramıyla ilgili önermelere verdikleri yanıtlar dikkat çekicidir (Tablo 13). Anket çalışmasına katılan genç kadınların büyük bir kısmı (%91.2) liderlik becerilerinin deneyim ile edinilebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca, liderlik becerilerinin sosyal çevrelerinden (%71.3) ve eğitimle (%63.5) edinilebileceğini belirtenler de çoğunluktadır. Öte yandan, katılımcıların %48.2’si “Liderlik doğuştan gelen bir özelliktir, sonradan edinilemez,” önermesine katılmadığını ifade ederken yalnızca %20.3’ü bu önermeye katıldığını ifade etmiştir. **Genç kadınlar, liderliği bireyin tabiatından kaynaklanan bir yetenek ya da eğilim olarak değil, toplumsal ilişkiler içinde şekillenen bir süreç olarak tanımlamaktadır.**

Katılımcılara göre liderlik yetisinin ediniminde deneyim önemli bir yer tutar. Dolayısıyla liderliğin soyut bir nitelik olmaktan ziyade pratik tecrübeler ve gerçek dünya senaryoları içinde gelişen bir nitelik olarak görüldüğü çıkarımı yapılabilir. Liderliğin öğrenilebilen ve toplumsal olarak edinilebilen bir özellik olarak görülmesinde eğitim ve sosyal ilişkilerin pekiştirici rolü dikkat çekicidir. Zira hem eğitim hem de sosyal çevre, sosyalleşme sürecinin önemli katalizörleridir ve liderlik de dahil olmak üzere birçok sosyal becerinin edinilmesinde önemli rol oynarlar. Öte yandan, eğitim ve sosyal çevreye dair bu vurgu, liderlik algısının, hem formel-eğitsel hem de toplumsal-ilişkisel boyutlarıyla ele alındığını işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, katılımcıların büyük bir bölümü tarafından liderlik bir yandan akademik bir beceri, bir yandan da pratik bir beceri olarak algılanmaktadır.

Tablo 13: Katılımcıların “Liderlik” Kavramına Yönelik Önermelere Yanıtları	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum
Liderlik doğuştan gelen bir özelliktir, sonradan edinilemez.	%48.2	%31.5	%20.3
Toplumsal cinsiyet, liderlik becerilerinin edinilmesinde belirleyici rol oynar.	%41.9	%20.8	%37.4
Kültürel farklılıklar (etnik, dinî, yöresel, vb.) liderlikte belirleyicidir.	%35.2	%19.8	%45.0
Liderlik becerileri ailede edinilir.	%23.6	%31.1	%45.3
Liderlik becerileri eğitimle edinilir.	%12.2	%24.2	%63.5
Liderlik becerileri sosyal çevreden edinilir.	%8.1	%20.6	%71.3
Liderlik becerileri deneyimlerle edinilir.	%2.4	%6.4	%91.2
Liderlik becerileri mentörlükle edinilir.	%11.5	%40.1	%48.4

Eğitim ve sosyal çevre gibi kültürel farklılıklar ve toplumsal cinsiyet algısı da liderlik becerilerinin edinilmesine dair önemli bir perspektif sunmaktadır. “Toplumsal cinsiyet, liderlik becerilerinin edinilmesinde belirleyici rol oynar” ve “Kültürel farklılıklar (etnik, dinî, yöresel vb.) liderlikte belirleyicidir” önermelerine ait “katılıyorum” ve “katılmıyorum” oranlarının birbirine yakın olması, katılımcıların bu konularda bölünmüş olduğunu göstermektedir. Özellikle, “Ne katılıyorum ne katılmıyorum” oranının düşük olması, katılımcıların konuya dair belirli bir fikre sahip olduğunu, ancak bu görüşlerin keskin bir şekilde ayrıştığını işaret etmektedir. **Bu durum, kültürel farklılıkların ve toplumsal cinsiyetin liderlik üzerindeki rolüne ilişkin çatışmalı ve tartışmalı bir algının var olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, liderlik becerilerinin edinilmesinde bu faktörlerin rolü üzerine yapılan tartışmaların belirli bir kesinlikten yoksun olduğunu ve toplum içinde daha fazla diyaloga açık ve anlayışlı yaklaşımların geliştirilmesi gerekliliğini de açıkça göstermektedir. Özetle, bu tür bir grafik, istatistiksel olarak normal olmayan bir dağılımı işaret ederek, irdelenen konuya dair bir uzlaşma durumunun mevcut olmadığını ifade etmektedir.**

5.2.6. Rol Model Liderler

Katılımcıların farklı lider figürlerini neden benimsediklerini ifade ettikleri anlatılar geniş bir yelpazeye sahip olmasına karşın ağırlıklı olarak bazı liderlik nitelikleri sürekli vurgulanmaktadır. Anket katılımcılarının %86.5’i ilk 5 sıradaki lideri rol model olarak benimsediklerini belirtmiştir. Özellikle adil, ileri görüşlü, kararlı, eşitlikçi, güçlü, özverili, saygılı ve motive edici gibi liderlik niteliklerine büyük bir değer verilmesi söz konusudur.

Bu anlatılar arasında, liderlerin zor zamanlarda dahi doğru ve mantıklı kararlar alabilme yetenekleri, yenilikçi ve ilham verici yaklaşımları, adalet ve eşitliğe olan sarsılmaz bağlılıkları ve halkın iyiliğini öncelikli tutma eğilimleri öne çıkmaktadır. Genel olarak, liderlerin kişisel özellikleri ve eylemleri, katılımcılar üzerinde derin ve olumlu bir etki yaratmakta ve bu da belirli bir liderlik tarzının benimseniyor olmasını sadece stratejik kararlarla değil, aynı zamanda kişisel tutum ve davranışlarla da ilgili olduğunu göstermektedir.

Tablo 14: Rol Model Liderler
Mustafa Kemal Atatürk
Babam
Hz. Muhammed
Annem
Öğretmenim

5.3. Güçlenmenin koşulları

Katılımcılar, güçlenmeyi sadece bireysel becerilerle sınırlı olmayan, performatif, deneysel ve sosyal bir bağlam içinde şekillenen dinamik bir olgu olarak ele almaktadır. Bu bağlamda güçlenme, toplumsal etkileşimler ve ortak deneyimler üzerinden anlam kazanmakta ve pekişmektedir. Güçlenmenin gerçekleşebilmesi için zaman zaman birbiriyle kesişen veya tabakalaşan farklı koşul ve ihtiyaçların dikkate alınması gerekmektedir.

“Lider denince aklınıza ne geliyor?”

“Karar alma ... Çünkü demek ki senin istediğin şekilde şekillenecek dünya, toplum.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.3.1. Güçlenmenin Bireysel Koşulları

Genç kadınlar, güçlenme kavramını tahayyül ederken bireyin birtakım değerlere ve özelliklere sahip olma gerekliliğini vurgulamaktadır. Toplumsal fayda yaratma arzusu ve üretkenlik gibi değerler, güçlenmenin kadınlar tarafından sosyal ve bütünsel bir olgu olarak kavramsallaştırıldığına işaret ederken; atılganlık, yaratıcılık ve iletişim gibi bireysel beceriler ise güçlenmenin gerçekleşebilmesi için işlevselleşen araçlar olarak algılanmaktadır. Bu durum, kadınların güçlenmeye dair algılarının yalıtılmış bireysel beceri setlerinden çok; beceri, yetenek ve değerlerin ilişkisel ve bağlamsal bir tezahürü olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu nedenle, kadın güçlenmesi, birbirinden kopuk beceri ve yeteneklerin ediniminden ziyade, bu beceri ve yetenekleri çerçeveleyen toplumsal bir güçlenme anlayışı içerisinde ele alınmalıdır. Bu yaklaşım, özellikle eğitim içeriklerinin planlanması ve uygulanması hususunda dikkate alınmalıdır. Eğitim süreçleri planlanırken sadece bireyin kişisel gelişimine odaklı bir güçlenme anlayışından çok toplumsal faydayı gözeten, kadınları başka kadınlarla etkileşime geçmeye teşvik eden yöntem ve yapılardan yararlanılmalıdır. Eğitim kazanımları kadınların ihtiyaçları ekseninde planlanmalı ve toplumsal fayda gözetilerek hazırlanmalıdır.

“Yani şöyle, inovasyon kısmıyla ilgili aslında kendi açımdan geliştirmesi gereken bir beceri olduğunu düşünüyorum. Bu inovatif düşünebilme, üretebilme yetisinin. Aynı zamanda da hitabet özelliğimi de geliştirmek isterdim.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Yani insanın içindeki bu arzu topluma bir katkı sağlama, güçlenme arzusuna sahip olmak olması gereken bir özellik bunu yapabilmek için. Ama bu yeterli mi? Değil. Toplumda bunu gerçekleştirebilmek için içerisine dahil olmanız gereken birtakım mekanizmalar, birtakım topluluklar, sergilemeniz gereken davranışlar, ifadenizi karşı tarafa yansıtma biçiminiz, birçok faktör var sizi bu anlamda güçlendiren ve ileriye taşıyan ve bunları hani belki kendi kendinize de öğrenebilirsiniz ama tecrübe de insanlardan dinlenilerek öğrenilen şeyler de çok kıymetli diye düşünüyorum.”

D.L. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Benim en çok istediğim birazcık daha finansal okuryazarlık. Yani onu bariz bir şekilde isterdim. Çünkü çok eksik kaldığımı düşünüyorum o konuda. Dil becerileri olabilir yine. Onun dışında, onun dışında çok yok.”

Ş.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Yaratıcı olmak isterdim. Başka bir toplulukta aktif bir görev yapmak isterdim, bir sorumluluk almak isterdim. Bir şekilde ben buradayım demek isterdim bunları yaparak. Başka? Bu şekilde bu kadar.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.3.2. Güçlenmenin Sosyal Koşulları

Sosyal ağlar ve topluluklar, kadınların deneyimlerini paylaşabilecekleri, düşünsel ve eylemsel birikimlerini geliştirebilecekleri birer kuluçka görevi görmektedir. Bu tür sosyal oluşumlar, kadınların bir araya gelerek güçlenmenin imkanlarını ve sınırlılıklarını konuşabildikleri, bir aradalığa, diyaloga ve paylaşıma olanak veren ortamlar olarak algılanmaktadır. Kadınlar, bu topluluklar aracılığıyla komünite içindeki diğer kadınlarla iletişime geçebilmekte, topluluk içi eğitimler, seminerler ve konuşmalar aracılığıyla güçlenmeyi toplumsallaştırmaktadır. Bu nedenle kadınların bir aradalığını vurgulayan her türlü oluşum, güçlenmenin toplumsal ön koşulu olarak görülmektedir.

“Seminerlere katılmak olabilir. Çok fazla, çok konu hakkında bilgi sahibi olmak ciddi bir, güzel bir temel oluşturuyor çoğu düşünce için. O yüzden seminerlere katılmak olabilir.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Yani şöyle, şu an sizinle yaptığımız gibi ya da Aydın Doğan Vakfı'nın yaptığı gibi etkinliklere, konferanslara, sempozyumlara katılmak... Gezip insanlarla sosyalleşmek yani o networking denen konu mümkün olduğu kadar kaliteli bir çevreye sahip olmalı bence böyle hedefleri olan insanlar.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

Kadınlar, deneyimleyebildikleri ve diyaloga girebildikleri bu sosyal ortamlarda gelişen öğrenme süreçlerinin, konvansiyonel eğitim ya da bilgi edinme yöntemlerine göre daha etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bilginin çok yönlü, ortaklaşa ve eşitlikçi bir biçimde oluşturulduğu yeni öğrenme biçimleri, kadınlar tarafından daha cazip bulunmaktadır. Kadınlar, tek taraflı, hiyerarşik ve pratikten kopuk eğitim süreçlerinin güncelliğini yitirdiğini savunmaktadır. Üstelik kadınlar, edindikleri bilginin nasıl işlevselleştiğini gözlemlemek, anlamlandırmak ve deneyimlemek istemektedir. Kadınlar, katılımcı, uygulamalı ve kolektif öğrenme süreçleri içerisinde güçlenebileceklerini düşünmektedir. Bu durum, eğitsel içeriklerin planlanma ve uygulanma aşamasında dikkate alınmalıdır.

“Neden? Çünkü bazen okumak yetmiyor. Pratikte insana ihtiyaç duyuluyor. İnsana ihtiyaç duyulduğu için de biraz cesaretli ve atılgan olmam gerektiğini düşünüyorum. Herhangi bir ortamda, kalabalık bir ortamda. Tek bir odada yaşanmıyor bu hayat, yani öyle diyeyim.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“O yüzden sosyal aktiviteleri çok geliştiren şeyler yok. Bu yönü geliştirmeye yönelik şeyler daha çok olabilir. Ve bence en önemlisi yurtdışına, yurtdışındaki fırsatları aktarmaya, yurtdışında olan hayatı göstermeye yönelik çeşitli etkinlikler de hem bakış açımızı değiştirmek için hem de sonraki kariyer yolumuzu belirlemek için çok önemli şeyler.”

Ş.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Projeler olur, sosyal sorumluluk projeleri. Yani ben bu Aydın Doğan [Vakfı] ile yaptığımız projeden bile çok güçlendiğimi düşünüyorum.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.3.3. Güçlenmenin Davranışsal Koşulları

Kadınların güçlenmeye dair davranış ve tutumları, dikkate alınması gereken önemli unsurlardan biridir. Kadınların güçlendirilmesine yönelik eğitim içerikleri ve programların tasarlanması aşamasında, kadınların en etkili bulunduğu öğrenme biçimleri, modüller ve yöntemler tercih edilmelidir. Araştırma bulguları, kadınların rol model olarak görebilecekleri, güven duydukları ve çekinmeden iletişim kurabildikleri mentörler ile daha rahat çalıştıklarını göstermektedir. Bu nedenle, kadın güçlenmesine yönelik proje ve eğitim planlarının uzun soluklu mentörlük programları aracılığıyla gerçekleştirilmesi, daha etkili sonuçlar yaratabilir.

Mentörlük programları uygulanırken mentör seçiminde mentörün tanınırlığı ve uzmanlık alanı göz önünde bulundurulmalıdır. Kadınlar, görünür, güvenilir ve kolay iletişim kurabilecekleri mentörlerle daha güvenli ve verimli bir süreç yaşadıklarını belirtmektedir. Ayrıca, ilgilendikleri alanlarda uzmanlaşmış mentörlerle çalıştıkları zaman daha katılımcı ve istekli olduklarını ifade etmektedirler. Bu nedenle, mentörlük programlarının tasarımında kadınların ihtiyaçlarına ve tercih ettikleri çalışma tarzlarına uygun mentörlerin seçilmesi büyük önem taşımaktadır.

“Açıkkçası ben zaten genel anlamıyla insanların bir şeyin nasıl işlediğini bilmeyince o konudan daha çok korkuyorsun. Ona girmek istemiyorsun, onu öğrenmek istemiyorsun. Ben eğer mesela mentör sistemiyle birlikte insanların hani acaba dediği konularda bilgi sahibi olabileceğini, deneyimleri paylaşabileceğini düşünüyorum. Bence rol model bu konuda çok önemli bir şey. Ben de kendi rol modelim bir mentörüm olsun isterdim zaten. İnsanı kolaylaştırıyor ve bir güven veriyor. Hani o bana yardımcı olur, bunu beraber atlatabiliriz gibisinden. Onun dışında bence atölyeler de çok kıymetli çünkü atölyede birebir deneyim fırsatın oluyor. Gene zaten uzmanından, kişilerden dinliyorsun konuyu. Hani birebir iletişim kuruyorsun, yanında başka insanlar da var, onların da fikirleri var.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ben ilgi alanıma göre birinin konuşmasını dinlediğim vakit bir pay alabiliyorum... Yani dediğiniz gibi o seminerler biraz daha etkili olabilir sanki. Hani birilerinin çıkıp konuşması. Bunlar etkili olabilecek şeyler. Hem kişiyi tanımak amaçlı hem de tecrübesini dinlemek yani kişiye öyle bakınca daha değerli oluyor.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Rol modellerle bir araya gelmek, bence çok güzel bir şey. Sorunu sorabileceğin bir ortamdaysa güzel bir şey fikir alışverişi. Ama tabii çok uzatmamak karşılığında yani herkes ilgileneceği için. Öyle bir ortamın olması fikir alışverişinin olabileceği bir ortam olması kişiye katkı sağlar. Bir yerde imreneceği için ister istemez örnek alır yani o insan. Tabii farkındalık katmak maksat da öyle diyeyim.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.4. Engeller

Ekonomik baskılar, toplumsal cinsiyet normları, erkek egemen toplum yapısı ve aile içi dinamikler, genç kadınların güçlenmesi ve liderlik yolculuğunda karmaşık ve birbirini besleyen engeller yaratmaktadır. Bu faktörlerin iç içe geçmesi, genç kadınların güçlenme ve liderlik yolculuğunda çok boyutlu engellerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Engellerin katılımcıların hayatlarına olumsuz etkilerine bakıldığında (Tablo15), anket katılımcılarının tamamına yakını (%91,4) ekonomik engellerin hayatlarını olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Bununla birlikte, toplum kaynaklı engeller (%76,7), eğitim kaynaklı engeller (%73,5) ve aileden kaynaklı engellerin (%72,4) de katılımcıların hayatlarını olumsuz etkilemektedir. Cinsiyet temelli ayrımcılığa bağlı engeller, katılımcıların hayatlarını en çok olumsuz etkileyen engeller arasında %71,3 gibi yüksek bir oranla öne çıkmaktadır. Bu durum, cinsiyet temelli ayrımcılık konusunda ciddi bir farkındalık ve hassasiyet olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, özel gereksinim ihtiyaçlarından kaynaklı erişim engellerinin katılımcıların sadece %23,1'inin hayatını etkilediği görülmektedir. İlk bakışta görece düşük görünen bu oran, katılımcıların yalnızca %2'sinin özel gereksinimi olduğunu belirttiği göz önüne alındığında dikkat çekicidir. Bu veri ışığında nesnel olarak özel gereksinimi olmadığını ifade etseler bile katılımcıların dörtte birinin algılarında özel gereksinimlerinden kaynaklı ihtiyaçların olumsuz etkilerinin hissedildiği çıkarımı yapılabilir. Elbette olgusal olan ve algısal olan arasındaki rakamsal farkın bağlamı ve nedenleri ancak niteliksel veriler ışığında açıklığa kavuşturulabilir. Bu farkın izlerini katılımcıların fiziksel özelliklerinden kaynaklı engeller nedeniyle olumsuz etkilediğine dair ifadelerinde de görmek mümkündür. Zira, katılımcıların %26,9'unun bu kanaatte olduğu görülmektedir[28].

[28] Katılımcıların karşılaştıkları engellere dair önermelere verdikleri yanıtların güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alpha analizi uygulanmıştır. Cronbach Alpha Katsayısı 0.829 olarak hesaplanmıştır. Bu da katılımcılara sunulan on üç önermeye dair cevapların yüksek iç tutarlılığına sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların hayatlarını olumsuz etkileyen engeller konusundaki düşünceleri birbiriyle ilişkili ve birbirini destekler niteliktedir. Cronbach's Alpha, psikometri ve sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir güvenilirlik ölçüsüdür. Özellikle, bir ölçeğin veya testin iç tutarlılığını değerlendirmek için kullanılır. Cronbach's Alpha, bir testin veya anketin farklı maddelerinin (sorularının) ne kadar tutarlı olduğunu belirler. Yüksek bir Cronbach's Alpha değeri (0.70 ve üzeri), ölçeğin güvenilir olduğunu ve maddeler arasında yüksek derecede tutarlılık bulunduğunu gösterir.

Tablo 15: Engellerin Katılımcıların Hayatlarını Olumsuz Etkileme Durumu	Etkilemiyor	Kararsızım	Etkiliyor
Aileden kaynaklı engeller	%12.3	%15.4	%72.4
Toplum kaynaklı engeller	%10.1	%13.2	%76.7
Arkadaşlardan kaynaklı engeller	%38.8	%23.1	%38.0
Eğitimden kaynaklı engeller	%14.5	%12.0	%73.5
Cinsiyet temelli ayrımcılığa bağlı engeller	%14.7	%14.0	%71.3
Kişilik özelliklerimden kaynaklı engeller	%36.6	%22.0	%41.4
Fiziksel özelliklerimden kaynaklı engeller	%53.0	%20.1	%26.9
Özel gereksinim ihtiyaçlarımdan kaynaklı erişim engelleri	%60.5	%16.5	%23.1
Ekonomik engeller	%2.5	%6.1	%91.4
Kimlik/sosyo-kültürel (etnik, dinî, yöresel, vb.) temelli engeller	%32.0	%18.8	%49.2
İş hayatından kaynaklı engeller	%29.6	%29.2	%41.2
Siyasi tutumdan kaynaklı engeller	%42.8	%23.2	%33.9
Hayat tarzımdan kaynaklı engeller	%37.3	%21.9	%40.9

Önemli bir nokta ise, katılımcılar “toplumsal cinsiyet” ifadesine karşı belirsiz ve dağınık tutumlar sergilerken, “cinsiyet temelli” ifadesine karşı çok daha net ve ortak bir tutum sergileyebilmektedir. Katılımcıların karşılaştığı toplumsal cinsiyetle ilgili terminoloji, onların algı ve tepkileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, “cinsiyet temelli” ifadesiyle karşılaştıklarında oluşan algılar ve tepkiler, “toplumsal cinsiyet” ifadesiyle karşılaştıklarında oluşanlardan farklıdır. “Toplumsal cinsiyetin” hayatlarında olumsuz etkiler ürettiğini belirtenler %41.9 iken, bu oran “cinsiyet temelli” tabiri için 71.3’tür. Bu terminolojik farklılıklar, katılımcıların konuya olan yaklaşımlarını ve anlamlandırmalarını şekillendirmektedir. Dolayısıyla bu farklılık, toplumsal cinsiyet konularında iletişim ve eğitim stratejileri geliştirilirken dikkate alınması gereken kritik bir ayrıntıdır.

5.4.1. Aileden kaynaklı engeller

Aile içi dinamikler, genç kadınların ve kız çocuklarının güçlenme ve liderlik arayışlarında belirleyici bir rol oynarken, aynı zamanda paradoksal bir yapı sergilemektedir. Mülakat ve odak grup katılımcıları, ailelerinin bir yandan koşulsuz destekleyici bir rol oynadığını vurgularken, diğer yandan cinsiyet normlarına dayalı beklentilerle en çok karşılaştıkları alanın aile olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerinin cinsiyetçi beklentilerinin özgür iradelerini ve kendilerini ifade etmelerini sınırladığını vurgulayan katılımcılar, aynı zamanda aileye karşı gelme ihtimalinin en düşük olduğu yerin de yine aile olduğunu belirtmişlerdir. Aileye dair gelişen duygusal bağ, sorumluluk duygusu ve koşulsuz kabul görme hissi, genç kadınları ve kız çocuklarını aileden gelen kısıtlamalara katlanmaya yönlendirmektedir.

Bu durum, aileyi hem en güçlü hissedilen hem de en zayıf hissedilen birim haline getirmektedir. Koşulsuz ilişkilerden kaynaklanan güçlü bağlar, aynı zamanda koşulsuz kısıtlamalara ve baskılara da yol açabilmektedir. Bu paradoksal durum, genç kadınların ve kız çocuklarının güçlenme süreçlerindeki karmaşıklığı ve zorlukları gözler önüne sermektedir.

“Aşırı duygusal. Sizin için çalışan bir şey var orada. Bir kişi var yani. Koşulsuz çalışan biri var. Tabii biraz da koşullu, bunu söylemekten de çekinmiyorlar da. Gene o sevgi işte, o bağ işte insanı bir şeylerde geri çekilmeye atıyor diyeyim. Ve sus, susmam da en azından hani onları düşünüyorsun. Düşündüğün için de çok bağımsız olamıyorsun. Öyle diyeyim”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Yani bizi destekleyen bir ailemiz olsa, zaten kendi özgüvenimiz oluşur, cesaretimiz oluşur.”
18 yaş altı odak grup katılımcısı.

“Ailem bu noktada mesela 18-19 senedir hayatım hakkında her fikir, her karar onlar veriyor. Bana laf olsun diye sorulurdu. O yüzden hayatım hakkında çok söz hakkı sahiplermiş gibi geliyor ve bu beni çok rahatsız ediyor.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ailede bu kadar rahat olmuyor çünkü ailemiz dediğimiz şeyi hayatımızdan çıkaramıyoruz. Onunla bir bütünüz artık. Kolayca ben bunu yapacağım deyip kapıyı çekip gidemiyoruz. İstedığımızı yapmak uğruna sadece kavga edebiliyoruz. Bunu onlara kabul ettirmeye çalışabiliyoruz... Bunu kabul etmeyen insanlar oluyor.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.4.2. Toplumdan kaynaklı engeller

Toplum, genç kadınların ve kız çocuklarının liderlik ve güçlenme arayışlarını derinden etkileyen bir alandır. Görüşmeler ve odak grup çalışmaları, toplumsal yapıların ve cinsiyet normlarının, onların özgürce hareket etmelerini ve kendilerini ifade etmelerini ciddi şekilde kısıtladığını ortaya koymaktadır. Kadınların sürekli eleştiri ve yargılamaya maruz kalmaları, özellikle destekleyici bir aile yapısından yoksun olanlar için daha baskıcı bir hal alabilmektedir.

“Ya da bizi destekleyen öğretmenlerimiz, arkamızda duran insanlar bir topluluk olsa biz kadınlar gayet zaten cesaretimizde özgüvenimiz de gayet kadınlar olarak varız bence ama bunu bastırıyorlar ve arkamızda daha çok dursalar biz kadınların.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı.

Toplumsal cinsiyet normları, kadınların davranışlarından giyimlerine kadar her alanda kısıtlamalar getirerek, özgürce kendilerini ifade etme olanaklarını sınırlandırmaktadır. Kadın liderlere yönelik tutumlar genellikle onların yetenekleri yerine cinsiyetleri üzerinden şekillenmekte ve bu da kadınların liderlik rollerinde daha fazla sorgulanmasına ve daha az ciddiye alınmasına neden olmaktadır.

“Genel bir toplumsal baskı da var zaten. Ben mesela yaşadığım yere geldiğim zaman giyimime biraz daha dikkat etmek zorunda kalıyorum. Oturmama, kalkmama dikkat etmek zorunda kalıyorum. İnsanlar içinde ne konuştuğuma, ne yaptığıma dikkat etmek zorunda kalıyorum. Beni ben yapan şeylerden uzaklaşıyorum bu noktada da. Ve bunun hani başta ebeveynler olmak üzere genel toplumsal bir baskı olduğunu düşünüyorum.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

Devlet politikalarının ve yasal düzenlemelerin bu süreçteki rolü de göz ardı edilemez. Katılımcılar, özellikle kadınların toplumda maruz kaldığı şiddet ve ayrımcılık konularında devletin yaklaşımlarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmektedir. Bu durumlar, genç kadınların ve kız çocuklarının liderlik ve güçlenme yolculuklarında önemli engeller oluşturmakta ve onların toplumsal konularını doğrudan etkilemektedir.

“Ben kendim karşılaştığım için söylüyorum, yüksek yere gelen, yüksek bir mevkiye sahip olan kadınların çoğu o mevkiye nasıl geldikleri tarafından sorgulanırlar. Çünkü bir kadın okuyorsa, bir kadın çalışıyorsa her zaman araya başka şeyler girmiştir anlamında düşünülür. Bir para girer, başka bir şeye girer. İstisna gösterilmiştir. Onun bunun kardeşisindir mesela sen. Çünkü erkek kendi çabalarıyla gelir her zaman, ama kadın her zaman araya bir aracı sokar mantığı vardır her alanda.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

“İnsanların hani sokakta kadınların ramazan ayında şort giydiği için şiddete uğraması da politiktir yani. Devletin politikalarının sonucu ortaya çıkan bir durum gibi düşünüyorum. O yüzden devlet dedim bir anda en büyük fail.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Toplumsal ve işte çok temelde çatı olarak da devlet mekanizmaları var sanırım. Çünkü bir algı var ya, işte belli bir saatten sonra akşam hava karardıktan sonra tehlike. Saat beşte semt neresi olursa olsun kanunsuz kasabaya dönüşüyor ve bütün illegal işler o karanlıkta yapılıyor. Aklınıza gelebilecek her şey, örnek vermeyeyim şimdi. Bu böyle bir sessiz bir anlaşma var toplum içerisinde. Evet, tırnak içinde yani böyle. En illegal işler gece yarısı yapılıyor.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

5.4.3. Ekonomiden kaynaklı engeller

Ekonomik zorluklar, genç kadınların ve kız çocuklarının liderlik ve güçlenme arayışlarını ciddi şekilde kısıtlayan başlıca faktörler arasındadır. Odak grup çalışmaları ve görüşmelerde, katılımcılar maddi imkansızlıkların bireysel gelişimlerini nasıl engellediğini ve karar verme süreçlerini nasıl olumsuz etkilediğini dile getirmişlerdir. Özellikle eğitim ve kariyer hedeflerine ulaşmada, ekonomik zorluklar genç kadınları doğrudan etkilemekte, onların sosyal hareketliliklerini sınırlamakta ve potansiyellerini tam olarak gerçekleştirilmelerine engel olmaktadır.

“Belli bir söz hakkını elde etseniz bile para sizi geriye çekiyor... Para kıymetli bir şey bence çünkü bir şeyleri yapabilmek için ben bu 20 yaşını beklemezdim gibi geliyor. Ne bileyim üniversiteyi bitirmeyi mesela. O yüzden para önemli bir şey. Çok sevmiyorum ama önemli bir şey maalesef.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Bence ekonomik faktörler de çok çok çok önemli. Ne isteyip ne istemediğini belirlerken bazen istediğiniz şeyi istemediğini böyle kendine kabullendirdiğin bir an falan da oluyor. O da çok kötü.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Daha böyle sosyoloji falan istiyordum. Sonrasında babam dedi ki ne yapacaksın, okuyup işsiz mi kalacaksın falan. İşte burada oku, ben sonrasında seni bir yerlere sokmaya çalışacağım falan. Türkiye şartları da var. Çok da böyle üstüne gidemiyorum. İyi bir geleceğim olmasını istiyorum. Onun için, ona göre adımlar atıyor. Ama yine de bu da bir engel mi? Engel. Hem ailenin baskısı hem ekonomik. Aslında hepsi iç içe geçmiş durumda. Belki ekonomik durumu daha iyi bir noktada olsaydık belki babam böyle bir tepki göstermezdi.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

Ekonomik faktörler, aynı zamanda genç kadınların sanatsal veya akademik ilgi alanlarını sürdürebilmelerini de sınırlamaktadır. Özellikle yaratıcı alanlarda kariyer yapmayı hedefleyen genç kadınlar, maddi destek eksikliği nedeniyle hayallerini gerçekleştirme ve o alanlarda güçlenme şansını kaybettiklerini ifade etmiştir. Ebeveynler ve toplum, genellikle ekonomik açıdan daha "güvenli" kariyer yollarını tercih etmeleri yönünde baskı uygulamakta, bu da genç kadınların kariyer seçimini özgürce yapmalarını kısıtlamaktadır. Sonuç olarak, ekonomik engeller genç kadınların ve kız çocuklarının eğitimden kariyere, sanattan siyasete kadar birçok alanda karşılaştıkları temel sınırlamaların başında gelmektedir. Bu engellerin aşılması için ekonomik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi ve erişilebilir hale getirilmesi, onların toplumdaki eşit ve etkin rollerini üstlenmelerine olanak tanıyacak kritik öneme sahiptir.

“Ya ben mesela işte normalde müzikle ilgilenmeyi falan çok seviyordum... Ama ekonomik yetersizliklerden kaynaklı vesaire falan. Normalde lisedeyken sanat lisesine gitmeyi çok istiyordum ben. Yine aynı şekilde üniversitede de konservatuarda okumayı çok istiyordum. Sonuçta ünlü biri değilsin, yüksek ihtimalle hiç bir zaman ünlenemeyeceksin de, o yüzden sanatçı olursan hep aç kalacaksın. Beyoğlu'nda sokakta gitar mı çalacaksın tarzında şey yapıyordu.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

Mesela sonuçta Türkiye'de yaşıyoruz ve hani bazı birçok ekonomik sıkıntı vesaire var ve hani aşırı derece gelecek kaygısı yaşıyorum ve o gelecek kaygısı yaşarken hani karşıma bir plan program çizemiyorsam mesela o esnada kendimi çok güçsüz hissediyordum.

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

Tablo 16: Katılımcıların Hedeflerine Ulaşmak için Gerekli Gördüğü Unsurlar	Gereksiz buluyorum	Kararsızım	Gerekli buluyorum
Temel Eğitim (diploma)	%2.6	%4.5	%92.9
Mesleki yeterlilik (sertifika programları ve mesleki sınav vb.)	%2.8	%8.7	%88.5
Sosyal çevre (network)	%1.9	%9.0	%89.1
Ekonomik güç /finansal destek	%0.8	%5.5	%93.7
Teknoloji kullanımı	%0.8	%4.6	%94.6
Kariyer danışmanlığı	%7.8	%28.2	%64.0
Yabancı dil bilgisi	%1.0	%4.3	%94.7
Yurtdışı program ve etkinliklere katılım	%2.6	%14.9	%82.5
Güvenli ve sağlıklı yaşam alanları	%0.3	%3.8	%95.9
Toplumsal girişim ve savunuculuk çalışmalarına katılım	%3.4	%19.9	%76.7
Sanatsal ilgi/beceri	%5.1	%25.3	%69.6
Sportif ilgi/beceri	%7.8	%30.2	%62.0
Staj deneyimi	%2.2	%5.4	%92.4
Gönüllülük ve sosyal fayda programlarına katılım	%3.0	%16.1	%80.8
Etkili iletişim becerisi	%0.3	%2.2	%97.5
Rol modeller ile etkileşim ve mentörlük desteği	%3.5	%19.6	%76.9

Katılımcıların sosyal, akademik, mesleki ve ekonomik hedeflerine ulaşma konusundaki gerekliliklere verdikleri yanıtlar incelendiğinde, büyük bir çoğunluğun etkili iletişim becerilerini (%97.5), güvenli ve sağlıklı yaşam alanlarını (%95.9) ve yabancı dil bilgisini (%94.7) hedeflerine ulaşmada en önemli faktörler olarak görmektedir. Ayrıca, teknoloji kullanımı (%94.6) ve ekonomik güç/finansal destek (%93.7) gibi unsurlar da yüksek gereklilik oranlarıyla öne çıkmaktadır. Katılımcıların staj deneyimi (%92.4), temel eğitim (diploma) (%92.9) ve mesleki yeterlilik (%88.5) gibi faktörleri de önemli gördükleri anlaşılmaktadır. Öte yandan, sanatsal (%69.6) ve sportif ilgi/beceri (%62) gibi daha düşük oranlarda ifade edilen faktörler, katılımcıların hedeflerine ulaşmada daha az kritik görünmektedir. Buna göre, katılımcılar hedeflerine ulaşmak için gereken unsurları tek bir değışkene indirgememekte, hedeflerine ulaşmanın çok değışkenli süreçleri birlikte barındırdığı kanaatinde dirler.

Böyle bir çeşitlilik, bireylerin hedeflerine ulaşmada karşılaştıkları zorlukları aşmada entegre bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Katılımcılar, hedeflerine ulaşmada sadece bireysel yetenek ve becerilere değil, aynı zamanda sağlıklı yaşam koşulları, teknolojik imkanlar ve ekonomik destek gibi dışsal faktörlere de ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu, politika yapıcılar, eğitimciler ve bu alanda çalışan kuruluşlar için, genç kadınların çeşitli ihtiyaçlarını destekleyecek kapsamlı programlar ve politikalar geliştirme gerekliliğini ortaya koymaktadır[29]. Katılımcıların sosyal, akademik, mesleki ve ekonomik hedeflerine ulaşmalarını desteklemek için gereken yetkinlikleri geliştirme mekanizmalarına olan erişim imkanları incelendiğinde %73.8'inin temel eğitim (diploma) konusunda yeterli erişim imkanına sahip olduğu, bu alandaki geleneksel eğitim mekanizmalarının genellikle erişilebilir ve yeterli olduğunu göstermektedir. Ancak, mesleki yeterlilik (%44.5) ve teknoloji kullanımı (%47.8) gibi diğer kritik alanlarda erişim imkanlarının daha düşük olması, bu mekanizmaların yeterli düzeyde olmadığını ortaya koymaktadır.

Özellikle, kariyer danışmanlığı (%19.2), yabancı dil bilgisi (%31.2) ve yurtdışı program ve etkinliklere katılım (%10.8) alanlarında düşük yeterlilik oranları, bu destek ve kaynakların yetersiz olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca, sosyal çevre ve rol modellerle etkileşim gibi önemli mekanizmalarda da katılımcıların yarısına yakını yeterli erişime sahip olmadığını belirtmiştir. Bu durum, katılımcıların hedeflerine ulaşmalarını desteklemek için daha kapsamlı ve erişilebilir kaynakların sağlanması gerektiğini göstermektedir. Katılımcıların ortalama %34.3'ü yetkinlik geliştirme mekanizmalarına yeterli erişime sahip olduğunu belirtirken, %37.5'i bu mekanizmalara yetersiz erişime sahip olduğunu ifade etmiştir, bu da genel erişim imkanlarının iyileştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Verilerin genel görünümüne bakıldığında, yetersiz erişim sağlanan imkanların ortalamasının, yeterli erişim sağlanan imkanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, genç kadınların ulaşamadıkları destek ve kaynakların, ulaşabildikleri olanaklardan oransal olarak daha fazla olduğunu işaret etmektedir. Yetersizlik oranı yüksek olan alanlarda iyileştirmelerin yapılması pratik görünse de, destek ve kaynakların kapsamlı ve bütüncül bir şekilde ele alınması daha etkili sonuçların elde edilmesinde önemlidir.

Tablo 17: Hedeflere Ulaşma Konusundaki Yetkinlikleri Geliştirme Mekanizmalarına Erişim Durumu	Yetersiz	Ne yeterli ne yetersiz	Yeterli
Temel eğitim (diploma)	%8.1	%18.1	%73.8
Mesleki yeterlilik (sertifika programları ve mesleki sınav vb.)	%20.7	%34.8	%44.5
Sosyal çevre (network)	%28.7	%34.8	%36.5
Teknoloji kullanımı	%21.9	%30.4	%47.8
Kariyer danışmanlığı	%52.3	%28.5	%19.2
Yabancı dil bilgisi	%42.1	%26.7	%31.2
Yurtdışı program ve etkinliklere katılım	%77.9	%11.3	%10.8
Güvenli ve sağlıklı yaşam alanları	%34.4	%31.0	%34.7
Toplumsal girişim ve savunuculuk çalışmalarına katılım	%44.3	%32.2	%23.5
Sanatsal ilgi/beceriler	%42.8	%29.4	%27.8
Sportif ilgi/beceriler	%44.0	%29.3	%26.7
Staj deneyimi	%44.2	%26.5	%29.3
Gönüllülük ve sosyal fayda programlarına katılım	%34.5	%32.4	%33.2
Etkili iletişim becerileri	%20.9	%25.4	%53.7
Rol modeller ile etkileşim ve mentörlük desteği	%45.8	%33.0	%21.2
Ortalama	%37.5	%28.2	%34.3

[29] Katılımcıların hedeflerine ulaşmak için gerekli gördükleri seçeneklere dair ifadelerinin güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alpha analizi uygulanmıştır. Katılımcıların yanıtladığı 16 madde için Cronbach alfa katsayısı 0,866 olarak hesaplanmıştır. Bu da maddelerin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermekte ve katılımcıların sosyal, akademik, mesleki ve ekonomik hedeflere ulaşma konusundaki düşüncelerini ölçmek için verilen yanıtların güçlü bir şekilde birbiriyle ilişkili ve birbirini destekler nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır.

Tekil destek ve kaynaklara öncelik tanınmasına yönelik iyileştirme girişimleri yönetsel açıdan kolay olabilir; ancak, bu girişimlerin diğer gerekli destek ve kaynaklarla entegre bir şekilde uygulanmadığı takdirde, etkili sonuçlar elde edilmesi zorlaşacaktır. Bu nedenle, genç kadınların ihtiyaç duyduğu tüm destek mekanizmalarının koordineli bir şekilde iyileştirilmesi gerekmektedir[30].

5.5. Katılım

Kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesi ve liderlik ile ilgili literatür, yaşamın her alanında öznelerin etkin ve anlamlı katılımının önemini vurgulamaktadır. Kendilerini etkileyen her türlü kararı özgürce verebilmeleri ve karar alma mekanizmalarına erişimleri, kız çocuklarının ve kadınların güçlenmesinin ve sonrasında liderlik edebilmelerinin ön koşullarındandır. Bu sebeple, araştırma kapsamında görüşmeciler için toplumda söz sahibi olmanın ne anlama geldiği anlaşılmalı çalışılmıştır. Görüşmecilerin bu konudaki tutumları genel olarak ikiye ayrılmaktadır: Bazı görüşmeciler henüz kendilerini bu konuda yeterli görmeyen ve kendilerini geliştirmeleri gerektiğini belirtirken, diğer görüşmeciler bunu var olmakla ve potansiyellerini gerçekleştirmeyle eşdeğer görmektedirler.

Söz sahibi olmanın herkes için geçerli olması gerektiğini ve belirli bir grubun ayrıcalığı olmadığı vurgulanmaktadır. Aktarıma göre, toplumda söz sahibi olmak, bireyin varlığını ve düşüncelerini ifade etme yetisiyle doğrudan ilişkilidir ve bu hak, karakter veya kişilik özelliklerine bağlı olmaksızın herkes için geçerli olmalıdır. Bu normatif görüş, güçlenme ve liderlik literatüründeki temel kavramlarla örtüşmekte ve etkin katılımın demokratik ve kapsayıcı bir toplum için vazgeçilmez olduğunu ortaya koymaktadır.

“Söz sahibi olmak biraz 'Ben buradayım, ben de böyle düşünüyorum.' diyebilmek. Ama bunu herkes yapabilmeli. İşte karakteristik özellikleri, kişilik özelliklerini bir kenara koyup herkesin yapabileceği bir şey olması lazım. Bu, böyle lütfmuş gibi konuşabileceğimiz bir şey değil. Bilmiyorum. Ya da belli insanların sahip olduğu bir şey değil. Bu insanlar söz hakkına sahiptir diyemem. Herkes bir söz hakkına sahiptir.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.5.1. Etkin Söz Sahipliği ve Liderlik

Görüşmecilerin algı ve deneyimlerinde söz sahibi olmanın formaliteden öte etkin bir katılımı gerektirdiği görülmektedir. Formalite olarak söz sahipliği, katılımcıların gruplarda yüzeysel olarak söz hakkına sahip olma durumunu ifade ederken, etkin katılım ise bu sözün karar alma sürecini şekillendirecek şekilde değer görmesini gerektirir. Ekip içinde fikir belirtmek önemli bir gereklilik olarak kabul edilse de, bu tek başına yeterli değildir, çünkü söz sahibi olmak, bu sözün gerçekten dikkate alınarak karar alma sürecine etki etmesini garanti etmemektedir. Bazı görüşmeciler, bu iki anlamda söz sahibi olma arasındaki farkı derinlemesine idrak ettiklerini ve bunun karşısındaki ekip arkadaşlarına ve liderlerine olan saygılarını, ekiplere ve işlere dair aidiyet hislerini ve hatta kendi öz saygılarını önemli ölçüde etkilediğini belirtmişlerdir.

Etkin anlamıyla söz sahibi olmak, mevcut karar alma süreçlerinde belirleyici bir rol oynamak anlamında görüşmecilerin algılarında önemli bir yere sahiptir. Söz sahipliği, bireyleri doğrudan karar alma sürecinin bir parçası haline getirirken, bu süreçlerin sonuçları kişilerin yaşamlarını doğrudan etkilemesi nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Söz sahibi olmak ile bireyin dünya ve toplum üzerindeki etkisi ve karar alma süreçlerinde aktif bir rol oynama kapasitesi de vurgulanmaktadır. Karar alma mekanizmasının temel çarklarından biri olmak, bireyin yalnızca kendi yaşamını değil, aynı zamanda daha geniş toplumsal yapıyı da şekillendirme gücüne sahip olduğunu gösterir. Bu nedenle, etkin söz sa-

[30] Katılımcıların yanıtladığı on beş madde için Cronbach alfa katsayısı 0,900 olarak hesaplanmıştır. Bu da maddelerin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu on beş madde, katılımcıların sosyal, akademik, mesleki ve ekonomik hedeflere ulaşmada olanak ve yetkinliklerini destekleme veya geliştirme mekanizmalarına erişim konusundaki düşüncelerini ölçmek için verilen yanıtların güçlü bir şekilde birbiriyle ilişkili ve birbirini destekler nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da katılımcıların önermelere verdikleri yanıtların iç tutarlılığa sahip olduğu ve güvenilir bir şekilde değerlendirilebileceği anlamına gelmektedir.

hipliği, bireylerin kendilerini değerli ve etkili hissetmelerini sağlarken, aynı zamanda toplumsal değişimde aktif bir rol oynamalarını mümkün kılmaktadır. Bu açıdan etkin bir şekilde söz sahibi olmanın liderlikle yakın bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Liderlikle ilişkili olarak söz sahibi olmak, iktidar sahibi olma anlamına gelmekle birlikte bir sorumluluğa da işaret etmektedir. Görüşmecilerden bazıları, söz sahibi olmanın sadece gücü elinde bulundurmaktan değil, aynı zamanda bu gücün getirdiği sorumlulukları da üstlenmek anlamına geldiğini vurgulamaktadır.

“Yani bir ekiple birlikte çalışma yapıldığında ekip liderinin size soru sorması, fikrinizi sorması çok önemli ama bunu gerçekten sizden bir fikir duymak istediği için mi soruyor yoksa sadece neyse onu da es geçmeyeyim diye mi soruyor, onun farkını karşı taraf zaten anlayabiliyor. Ama iyi anlamda gerçekten önemsiyor deyip söz sahibi olduğumu düşündüğüm noktalarda hem kendimi çok değerli hissediyorum hem karşı tarafımdaki bana soran insana saygım da artmış oluyor. O yüzden bence aile içinde de bütün çocuklara söz hakkı verilmesi, projelerde de iş hayatında da o karşı tarafın kendini önemli hissedip oraya ait hissetmesi için çok önemli.”

T.O. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Kitleler üzerinde bir etki yaratabilmek anlamına geliyor bence. Bu kitleden kastım milyonlarca insan değil, küçük bir topluluk da olabilir ama bir şekilde sesini duyurabilmek, düşüncelerini bazı insanlara aktarıp o insanların düşünce yapısı üzerinde bir etki yaratabilmek.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Az önce dediğim gibi söz sahibi olmak demek, karar alma mekanizması sensin demek ki bu da çok önemli bir şey. Sonuçta biz kararlar üzerine ilerliyoruz. Bugün bütün toplumlar zamanında bir kararlar verilmiş ki şu an biz bu hayatı yaşıyoruz. O yüzden karar alma mekanizmasının temel çarklarından biri olmak çok güzel bir şey. Çünkü demek ki senin istediğin şekilde şekillenecek dünya, toplum. Çok iyi...”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Toplum içerisinde söz sahibi olduğun zaman aslında toplumun işleyişini de bir şekilde kendi eline almış oluyorsun. Çünkü toplum yani çark gibi bir söz diğerini etkiler, öyle ilerleyen bir sistem, sürekli gelişen değişen bir sistem. Topluma da sen yön verirsin eğer toplumda sözün dinleniyorsa. Büyük ideolojiler olsun, büyük fikirler olsun, protesto falan olsun hepsi sonuçta bir kişinin liderliği altında çıkıyor aslında. Bir ateş atan, bir fitil atan var, onun devamında insanlar onu takip ediyor. O yüzden bence güzel bir şey o da.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Dediğim gibi sorumluluk yani çünkü bir cümlenin kime nasıl dokunacağı, kimi nasıl etkileyeceği belli olmayabilir şeyde bu hayatta. Yani biraz şey bence kontrol yapılması gerek. Öyle bir hissiyat veriyor bana. Öyle diyeyim. Tehlikeli de geliyor bana. En azından kendi içimizde yaşamak gibi”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.5.2. Söz Sahipliği ve Liyakat

Görüşmecilerin önemli bir bölümünün algılarında söz sahibi olmak, kişilerin niteliklerinin ve liyakatlerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz sahibi olabilmek, kişinin bilgi ve donanımına dayalı olarak sözlerinin dinlenebilir olmasını gerektirir. Bu noktada, söz sahibi kişi, sahip olduğu bilgi ve beceriler sayesinde etkili olabilen ve saygı gören biri olarak öne çıkar. Görüşmeciler, bu liyakatin edinim yoluyla kazanıldığını ve kişinin kendini sürekli geliştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Söz sahibi olmanın, sadece bir hak değil, aynı zamanda büyük bir sorumluluk olduğu ve bu sorumluluğun liyakatle desteklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Söz sahibi olmak, yalnızca ifade aktarımı ile değil, aynı zamanda bilgi, deneyim ve donanımla ilişkili olarak da algılanmaktadır. Gerçekten dinlenebilir bir insan olmak ile bireyin kendini sürekli olarak geliştirmesi ve gerekli donanımı edinmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, söz sahibi olmanın ve liderliğin, bireyin kişisel gelişimine ve bilgi birikimine bağlı olduğu, bu niteliklerin edinilmesinin söz sahibi olmanın etkinliğini ve güvenilirliğini artırdığı anlaşılmaktadır. Kısacası liyakatin söz sahibi olmanın ve dolayısıyla liderliğin önemli unsurlarından biri olarak görüldüğü söylenebilir.

“Sözünün dinlenebilir olması için aynı zamanda kendini gerçekten geliştirmiş olman lazım. Donanım sahibi olman lazım. Gerçekten sözü dinlenebilen bir insan olmalısın. Boş, kuru laf da dinlenmemeli zaten. Onun için insan kendini geliştirmeli. Ben de o yüzden istiyorum.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.5.3. Kadınların Söz Sahipliği

Katılımcıların söz sahibi olmaya dair genel algıları, toplumsal cinsiyet boyutu üzerinden değerlendirildiğinde farklı bir netlik kazanmaktadır. Toplumsal cinsiyet, katılımcıların toplumsal algı, deneyim, tutum ve davranışlarını şekillendiren önemli bir boyut olarak onların söz sahibi olma, katılım ve liderlik konusundaki algı ve deneyimlerini de belirlemektedir. Kadınların karar süreçlerinde etkin bir şekilde söz sahibi olarak şekillendirici bir rol oynaması bir yana, onlara formalite olarak bile söz hakkı tanınması ciddi bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların algılarında, kadınların karar alma süreçlerinde yeterince yer bulamadığı ve fikirlerinin dikkate alınmadığı görülmektedir. Bazı kadınlar kendi yaşamlarıyla ilgili kararları özgürce alabilirken, genel olarak tüm kadınlar bu imkana sahip değildir. Bu durum, kadınların toplumsal süreçlerde daha etkin yer alabilmeleri için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının önemini vurgulamaktadır. Kadınların söz sahibi olma konusundaki algı ve deneyimlerinde ataerkil toplumsal yapının olumsuz etkileri açıkça gözlemlenmektedir. Katılımcılar, söz sahibi olmanın kişinin donanımına, eğitimine ve kendini geliştirme kapasitesine bağlı olduğunu düşünmekle birlikte, liyakat argümanının toplumsal koşullara bağlı olduğunu farkındadır. Kadınların hangi konuda fikir sahibi olabilecekleri, bilgi ve deneyim kazanabilecekleri bile ataerkil yapının kültürel kalıpları üzerinden değerlendirilmektedir. Görüşmeciler, kadınların fikirlerinin genellikle kendilerine ait olmadığı, bir erkek tarafından yönlendirildiği veya etkilenildiği algısının yaygın olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, kadınların bilgi ve deneyimlerine dair sürekli sorgulama ve küçümseme, ataerkil yapının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür tutumlar, kadınların söz sahibi olma ve kendilerini ifade etme konusundaki güvenlerini zedelemekte ve toplumsal katılımlarını sınırlamaktadır.

“Bunu da herkes için bir genelleme yaparak cevaplayamayacağım. Ama herkesin katılmadığına da eminim. Yani elbet kendi hayatıyla ilgili kararları kendisi verebilen kadınlar da vardır ama hepsinin böyle olduğunu düşünmüyorum.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Mesela bir kadının bir fikri olduğu zaman genelde o kadının kendi fikri değil de birinden etkilendiğini, mesela arkada bir erkek var o söylemiş, onu biliyor, onu yapıyor. Diyelim bir kadının bir hobisi oluyor. Mesela ben F1 takip ediyorum. Kendimce fikirlerim var şu sporcu iyi, şu değil falan. Mesela bir erkekle bunu konuşmaya çalıştığımda hemen işte yok 69 yılında kim şampiyon oldu? Yok işte ilk 11'i say. Böyle hani saçma sapan sanki benim fikrim olamazmış gibi davranıyorlar.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Kadın vücudunun incelenmesi konusunda tıp bilminde gerçekten o kadar az araştırma yapılmış ki. Bir yerde okumuştum, bir makalede. Kadınların doktora gittikten sonra %30 daha fazla yanlış teşhis konulma oranı varmış erkeklerden. Çünkü kadınlar gidiyor, sıkıntılarını söylüyorlar, döneminde olmadığından emin misin, sinirin bozulmuştur, streştir. Eski Türk romanlarında bile kadınlar hemen iki aşk acısı çekiyordu, hemen bayılıyordu, hemen hastaneye yatırıyorlardı. Böyle bir şey yok. Biz karar sahibi olamıyoruz. Aynı zamanda pedlere de getirilen %18 KDV. Elmasta o kadar vergi yok ama pedlerimizde var. Pedler bizim ihtiyacımız.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

Görüşmeciler aktarımları, ataerkil sistemin kadınların eğitim ve bilinç düzeyini nasıl etkilediğini ve kadınların bilgiye erişim konusundaki kısıtlamalarını gözler önüne sermektedir. Kadın mucitlerin başarılarının bilinmemesi ve eğitimde erkek figürlerin ön plana çıkarılması, kadınların fikirlerinin değersizleştirilmesine ve göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bu durum, kadınların sadece toplumda söz sahibi olmasını engellemekle kalmamakta, aynı zamanda onların kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerinin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

5.5.4. Ailede Katılım

Katılımcıların söz sahibi olmak ve karar alma süreçlerine katılmak konusundaki algı ve deneyimlerinde ailenin merkezi bir konumu olduğu görülmektedir. Aile, bireyin sosyalleşme sürecinde önemli bir birim olup, bu süreçte kişinin kültürel kalıplarının ve değerlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Genç kadınlar ve kız çocuklarının söz sahipliği ve katılımı, büyük ölçüde ailede öğrendikleri ve deneyimledikleri ile şekillenmektedir.

Ailenin birey üzerindeki güçlü etkisi, genç kadınların ailelerinin ideolojileri ve değerleri doğrultusunda nasıl şekillendiğini de belirlemektedir. Ailenin kültürel kalıpları, bireyin söz sahibi olma ve karar alma süreçlerine katılma algılarını belirlerken, aynı zamanda bu süreçlerde karşılaşılan önyargılar ve değerlerle de bireyin mücadelesini etkiler. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve genç kadınların toplumsal süreçlerde daha etkin yer alabilmeleri için aile içi eğitim ve değer sisteminin hayati derecede önemli olduğunu göstermektedir. Nitekim, çok az sayıda katılımcı ailelerinden bağımsız olduklarını ve kararlarını kendilerinin aldıklarını belirtse de, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun algı ve deneyimlerinde ailenin sınırlayıcı ve baskılayıcı bir rol oynadığı görülmektedir. Yalnızca formalite olarak söz hakkı verilmesi, bireylerin kendi hayatlarına dair aldıkları kararların tamamının aileleri tarafından yönlendirilmesi gibi durumlar, bu baskıyı açıkça ortaya koymaktadır.

“Ben çok rahat, kendimle ilgili kararları çok rahat veriyorum. İzin almadan ziyade kararımı aileme dile getiriyorum. Onlar da o şekilde haberleri oluyor. Ama çoğu arkadaşım izin alma şeklinde ilerlediği için aslında onun fikri olmuyor.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Bence mesela okul seçerken bile mesela üniversite öğrencisi kız geçecek üniversiteye, genelde mesela kadına yarışır meslek diye hani ne bileyim hemşirelik olur, tıp olur, mühendislik okumasını istemezler gibi. Ailelerde biz de proje yapmıştık Aydın Doğan Vakfı'yla birlikte, onu net bir şekilde görmüştüm zaten ben. Benim proje konum buydu. Gerçekten de mesela pilot olmasını istemiyorlar kadınların. Pilotaj okumalarını istemiyorlar. Ve bunu aileler dayatıyordu zaten çocuklarına. Ben o yüzden genç kadınların mesela eğitim alanında kendi isteklerini seçebildiklerini zannetmiyorum. Benim tanıdığım vardı. O da mesela normalde İmam Hatip'e gitmek istemedi lisesine ama ailesi ona sormadan İmam Hatip lisesine gönderdi kızı.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

Katılımcıların ailelerinin genç kadınların eğitim ve meslek seçimlerinde ne kadar belirleyici ve sınırlayıcı bir rol oynadığını vurgulamaları, ataerkil yapıların bireylerin hayatlarındaki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Üniversite seçimlerinde bile ailelerin, kadınların mühendislik gibi "erkek işi" olarak görülen alanlara yönelmesini istemediklerini ve hemşirelik veya tıp gibi meslekleri tercih etmeleri yönünde baskı oluşturduğu görülmektedir. Bu durum, kadınların kariyer seçimlerinde özgür olamamalarına ve ailelerinin dayatmalarına maruz kalmalarına neden olmaktadır.

Elbette, aile bazen sınırlayıcı ve aşırı korumacı bir unsur olarak karşımıza çıksa da, tekdüze bir yapı değildir. Aksine, ailenin iç dinamikleri katılımcıların algı ve deneyimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Aile içindeki güç ilişkileri ve hiyerarşiler, yalnızca betimlemenin değil, aynı zamanda analizin de odaklanması gereken alanlar olarak görülmektedir. Bu hiyerarşik yapı, bireylerin fikirlerini ifade etme ve karar alma süreçlerinde zorluklar oluşturabilmektedir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar kısıtlayıcı aile deneyimlerinin kendilerini özgürlük arayışı içinde daha bağımsız ve güçlü bireyler haline getirdiğini belirtmektedir.

“Ya en azından ya en basitleri hiç gelmiyor aklıma hani üniversite seçimi diyeyim yani. En azından kendim seçtim. Hani Rize'liyim ben. Rize'li olduğumu söylememiştim. Hani Rize'de de okuyabilirdim. Ama basa basa ben okumayacağım dedim bu şehirde. Öyle de oldu yani. Ama artık benim onaylamam mı, onların onaylamasıyla mı orayı insan şüpheleniyor. Ama tabii ben bir şeyler istemesem bu kadar çok olmazdı. Bu yüzden benim de etkim var o kararı almasında.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Anneme bir şey sorup, ondan bir şey istediğimde babana söyle, o ne derse o. Baban ne derse o. Bu çok böyle gerçek bir cümledir. Acı verici bir cümledir. O yüzden ben üniversiteye gelene kadar aldığım kararların, ablalarımın aldığı kararların çoğunda annemin babama yönlendirmesi ve babamın sonunda söyleyeceği cevaptır.”

Ş.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

Bu veriler ışığında, aile içindeki iktidar ilişkilerinin ve hiyerarşilerin genç kadınların ve kız çocuklarının karar alma süreçlerindeki deneyimlerini ve algılarını nasıl şekillendirdiği açıktır. Aile içinde baskıcı ve sınırlayıcı yapılar, bireylerin kendilerini ifade etme ve söz sahibi olma haklarını engellemektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve bireylerin aile içinde daha demokratik bir ortamda yetişmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Aile içi dinamiklerin bu şekilde incelenmesi, toplumsal yapıların ve cinsiyet rollerinin daha iyi anlaşılmasına ve bu yapıların dönüştürülmesine yönelik önemli bir adım oluşturmaktadır. Bu bağlamda, genç kadın ve kız çocuklarının aile içerisinde özgür ve bağımsız olabilecekleri koşullara sahip olabilmeleri, onların kendi kararlarını alabilme yetisini destekleyecek ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

“Yine kendi ailemden örnek vereceğim, o kadar fikir sahibiyim ama bana en küçük olarak ailede bir fikir sırası izah edince başlıyor işte anne baba, abim, sonra sen yani. O fikir sırası olduğu için. Yani onlarınkisi doğruysa bile bana sıra gelmez. Öyle bir şey oluyor orada. Ben de fikrimi paylaşıyorum.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Biraz baskıcı olduklarından kaynaklı şu an mesela çok bağımsızlığımıza düşkün, çok özgürlük arayışı içerisinde bir birey olduğumu düşünüyorum. Sürekli böyle bir bağlanma mesela çok zor geliyor bana çünkü direkt birine göre karar verme, birinin isteklerine göre yaşamak. Bunlar bana çok şey geliyor. Beni rahatsız ediyor. Bunun da mesela zamanında annemle babamın baskıcı bir aile olmasından kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Yani şu an genel olarak negatif etkiler olduğunu söyleyebilirim.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ailede bu kadar rahat olmuyor çünkü ailemiz dediğimiz şeyi hayatımızdan çıkaramıyoruz. Onunla bir bütünüz artık. Kolayca ben bunu yapacağım deyip kapıyı çekip gidemiyoruz. İstedığımızı yapmak uğruna sadece kavga edebiliyoruz. Bunu onlara kabul ettirmeye çalışabiliyoruz. Ama karşımızda çoğu zaman bir duvar oluyor. Bunu kabul etmeyen insanlar oluyor.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.5.5. Eğitimde ve Okulda Katılım

Söz sahibi olmak ve katılım konusundaki algı ve deneyimlerde aileden sonra en önemli ortamlardan biri de eğitimidir. Eğitim kurumları, kişilerin uzun yıllar geçirdiği, toplumsal yapı içinde anahtar işlevler üstlenen önemli aktörlerden biridir. Bu kurumlar, kişiliğin oluşması, belli niteliklerin edinilmesi ve ilgi alanlarının belirginleşmesi süreçlerinde etkili olmaktadır. Ancak, katılımcıların bir kısmı eğitim sürecinde söz sahibi olmadıklarını ve fikirlerinin dikkate alınmadığını ifade etmektedir. Aile ortamında çoğunlukla söz sahibi olamayan ya da karar alma süreçlerine katılmayan bazı katılımcıların, eğitim ortamında da bu durumdan muzdarip oldukları görülmektedir.

Anlatımlarda, eğitim kurumlarının, söz sahibi olma ve katılım konusundaki kritik rolünü vurgulamakta ve bu kurumlarda yaşanan cinsiyetçi ve katılımı sınırlayıcı yapıların, öğrencilerin algı ve deneyimlerini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Eğitim kurumlarında öğrencilerin fikirlerinin formalite icabı sorulduğunu ve gerçek anlamda dikkate alınmadığı görülmektedir. Diğer taraftan eğitim kurumlarının, katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından, kısıtlayıcı ve baskıcı aile ortamının aksine, kişilerin söz sahibi olma ve karar alma süreçlerine katılmaları konusunda olumlu ve mümkün kılıcı bir rol üstlendiği de görülmektedir. Bu durum, eğitim kurumlarının bireylerin kendilerini ifade etmeleri ve fikirlerini dile getirmeleri açısından daha özgür bir ortam sunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, üniversite ortamı, bireylerin fikirlerinin ciddiye alındığını ve değerlendirildiğini hissetmeleri açısından benzersiz ve özgün bir karaktere sahiptir. Bu durum, bireylerin kendilerini değerli ve önemli hissetmelerine katkıda bulunmaktadır. Katılımcıların ifadeleri, üniversitelerin gençlerin fikirlerini özgürce ifade edebildikleri, anlayış ve empatinin yüksek olduğu ortamlar olarak görüldüğünü göstermektedir. Katılımcılar, üniversitelerin, gençlerin kişisel gelişimlerini tamamlamış ve düşüncelerini özgürce ifade edebilecek olgunluğa sahip bireyler olarak yetişmelerine olanak tanıyan bir ortam sunduğunu belirtmektedir. Genel olarak, katılımcıların ifadeleri, üniversitelerin gençlerin kendilerini ifade etme, fikirlerini paylaşma ve değerli hissetme açısından önemli ve destekleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ancak, üniversitelerin aile ve lise ortamıyla karşılaştırıldığında olumlu etkilerinin ortaya çıkmasına rağmen, üniversitelerin homojen bir ortam sunmadığı ve hepsinin aynı nitelikte katılımcı ve özgürlükçü bir ortam sağlamadığının da altı çizilmelidir.

“Yani okulda da fikirlerimin pek alındığını düşünmüyorum şahsen. Çünkü okulda genellikle soru soruluyor, cevap veriyoruz. Bir şeyler öğreniyoruz, bir etkinlik yapılıyorsa katılıyoruz. Düşüncemizi soranlar da var ama sadece soru sormak için soruyorlar.”

R.C. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ben açıkçası üniversite döneminde çok iyi bir okulsu ve hani belli bir eğitim aşmış bir şeyse bizim okulda aşırı çok yok mesela hani derecede geldik oraya. Ama mesela bizim rektörümüz bile hani cinsiyetçi söylemleri olan bir insan. Yani doktor öğretim üyemiz kadın çok az, profesör kadın çok az. Hatta ben bununla ilgili bir eğitime de katılmışım. Bu kadınların buralara yükselememesinin en büyük temel nedeni aile kurma baskısı. Çocuk sahibi olacağı için bunları yapamayacağını düşünüyor. Bence üniversitede de var o yüzden aynı şey.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Mesela okul içerisinde şahsen ben eğitim hayatım boyunca hiç cinsiyet sebebiyle bu yönde bir ayrımcılığa tanıklık etmedim.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Evet, okulda dinlendiğimi hissediyorum. Benim fikrimin düşünüldüğüne en azından değerlendirildiğini hissediyorum. Kendi çevremde de bunu düşünüyorum. Hani dikkate alıyorlar dediğim şeyleri.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Üniversitede bence daha çok katılıyorlar. Dediğim gibi burada aile yok ya, bireyseller genelde. O yüzden üniversitede daha çok katılıyorlar ama lise için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. Yani çoğu lise öğrencisi kendi tercih listesini bile kendisi hazırlıyor.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.5.6. Toplumda Katılım

Katılımcıların toplumda söz sahibi olmak ve katılım konusundaki algı ve deneyimleri genel olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin izlerini barındırmaktadır. Araştırma verileri, kadınların toplumsal süreçlerde tam anlamıyla söz sahibi olmadıklarını ve bu nedenle karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmediklerini ortaya koymaktadır. Bu durum kadınların hayatlarını da etkileyen önemli kararların kapsayıcılıktan uzak bir şekilde alınmasına yol açmaktadır. Özellikle, kadınların kendi haklarına ilişkin yasal düzenlemelerde yeterince etkili olmadıkları ve fikirlerinin dikkate alınmadığı ifade edilmektedir.

Karar alma süreçlerinde yer almanın ve toplumun şekillenmesinde aktif rol oynamanın hayati derecede önemli olduğu vurgulanmaktadır. Karar alma mekanizmasının bir parçası olmanın, bireylerin dünya ve toplum üzerindeki etkilerini artırdığı ve bu nedenle güçlenme ve beceri arzusu açısından değerli olduğu belirtilmektedir. Ancak, bu süreçlere katılma isteği, mevcut konum ve imkanlar nedeniyle çoğu zaman gerçekleştirilememektedir. Katılımcılar, özellikle kendilerini etkileyen kararlar hakkında söz sahibi olmanın önemine dikkat çekmektedir.

“Toplum içerisinde bunun çok geçerli olduğunu düşünmüyorum. Kadınlar kendileriyle ilgili kararlara %100 katılabiliyorlar mı? Bence hayır. Çünkü düşündüğümde yasalardan yola çıkacak olursak kadınlar kendi haklarıyla ilgili düzenlemelerin yapılmasına ya da kaldırılmasına ne miktarda etki edebiliyorlar ya da bu işlemler yapılırken ne miktarda fikirleri alınıyor. Bunun çok yüksek bir oranı olduğunu düşünmüyorum.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ya orada işte karar alma süreci tabii ki şey olabiliyor. Hangi boyutta karar alma ya da kimin karar alması. Ona göre değişebiliyor. Yani ben tabii ki de bir sokak hayvanlarına ilişkin bir yasa meclisten geçerken söz hakkı sahibi olmayı çok isterdim. Ama hem bulunduğum konum ve onların bulunduğu konum itibarıyla böyle bir şey mümkün olmadığını biliyorum. Ya da işte okulun kabul ettiği bir proseye yine söz hakkı sahibi olmayı çok isterdim. Çünkü bizi etkiliyor, diğeri de bizi etkiliyor. Yani beni etkileyen ama benim içinde olmadığım süreçlere dahil olmak, o karar alma süreçlerinde yer almayı çok isterdim. Keza içinde çalıştığım şirket için de söyleyebilirim. Bir değişikliğe gidildiğinde, birimimi etkileyen bir şey olduğunda, son dakika öğrenmek yerine yine karar alma sürecinde olmayı çok isterdim.”

Ş.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

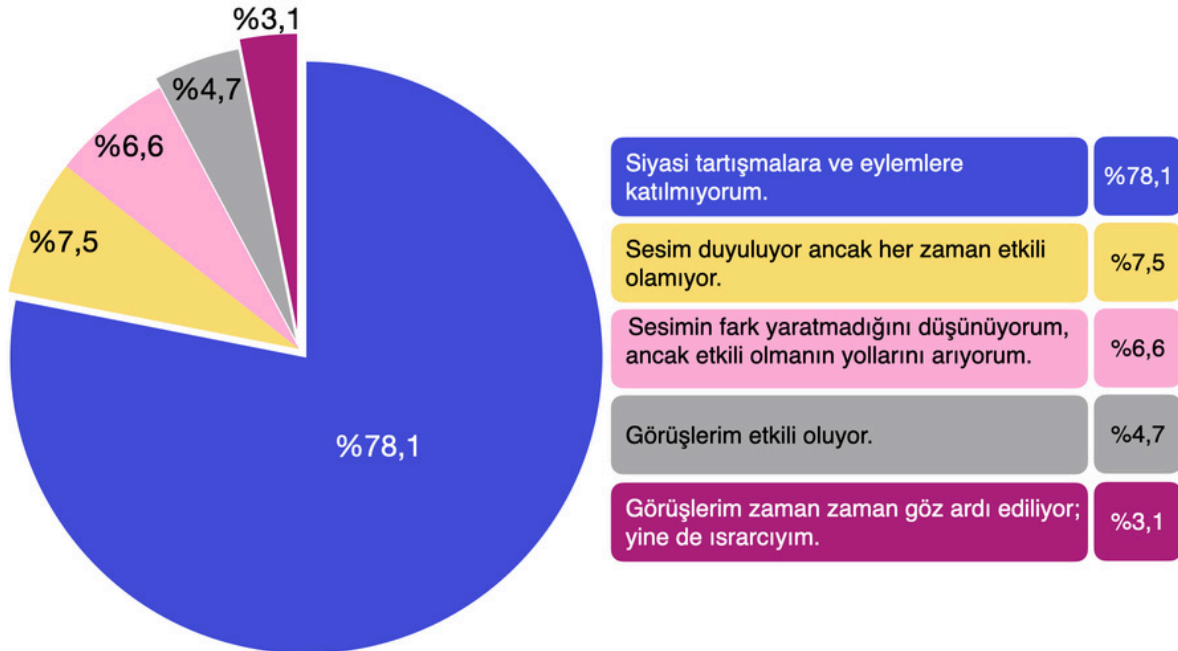
“Toplum içerisinde söz sahibi olmak bence, sadece kadınlar bazında konuşmuyorum, her insan bence bir bireydir bir toplum içerisinde ama bu bireylere anlam da yüklemek lazım. Onların fikirlerini almak, onları önemsemek, onların konuşmalarına şey yapmak. Çünkü bir insan konuşur, ben de şu an sizle konuşuyorum ama benim isteklerim, görüşlerim ve düşüncelerim eğer sizin nezdinizde oturmuyorsa ya da siz benim anlattığım şeyleri sadece dinliyorsanız, anlamaya çalışmıyorsanız beni, siz benim toplum içerisinde yer görmemi, kabul görmemi istemiyorsunuzdur aslında. İşte bu yüzden bir insanla konuşurken ne kadar alt merteye olsun üst merteye olsun bir insanı dinlemekten çok anlamak önemli.”

D.H. 18 yaş altı katılımcı

Toplum içinde söz sahibi olmanın sadece kendini ifade edebilme becerisine değil, aynı zamanda dinleyenlerin de anlamaya açık olmalarına bağlı olduğu vurgulanmaktadır. Bireylerin sadece konuşmalarının değil, aynı zamanda söylediklerinin anlaşılması gerektiğine dikkat çeken bir katılımcı, aksi takdirde toplumda kabul görmeyen mümkün olmadığını ifade etmektedir. Katılımcıya göre, her birey, toplum içinde bir anlam taşımalı ve fikirleri ciddiye alınmalıdır. Bu anlamda, sadece kadınlar için değil, tüm bireyler için geçerli olan bu görüş, dinlemenin ötesine geçerek anlama çabasını da içermektedir. Bu yaklaşım, toplumda gerçek anlamda söz sahibi olmanın ve katılımın, sadece bireylerin konuşmasına izin vermekle değil, aynı zamanda bu konuşmaların anlamını kavramakla mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, toplumsal etkileşimlerde ve karar alma süreçlerinde daha derin bir anlayış ve empati gerekliliğini vurgulayan önemli bir perspektif sunmaktadır. Ancak, sahadan topladığımız veriler, toplumda anlamaya çalışmanın bir yana, konuşmayı bile sorunsallaştıran ve konuşan kişilere yönelik sinik ve eleştirel bir tavrın yaygın olduğunu göstermektedir. Katılımcılar, konuşma hevesi olduğunda bile insanlar genellikle kendilerine akıllı gözüyle bakılmak yerine her şeyi eleştirmeye dikkat çekmektedir. Bu durum, bireylerin fikirlerini ifade etme konusunda cesaretlerinin kırılabileceğini ve toplum içinde kendilerini ifade etme fırsatlarının sınırlı olabileceğini göstermektedir. Eleştirel ve sinik bakış açısı, bireylerin kendilerini değerli hissetmelerini engelleyerek, toplumsal katılımın ve söz sahibi olmanın önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. Bu nedenle, toplumsal yapıların daha kapsayıcı ve anlayışlı hale getirilmesi, bireylerin özgürce ve korkusuzca fikirlerini ifade edebilmeleri için gereklidir.

Tablo 18: Katılımcıların Önergeler Konusundaki Düşünceleri	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
Yerel ve ulusal seçimlerde oy kullanıyorum.	%2.9	%3.1	%11.3	%25.5	%57.2
Siyasi mitingler veya gösterilere katılıyorum.	%77.1	%13.4	%7.7	%0.9	%0.9
Çevrimiçi veya yüz yüze siyasi tartışmalara katılıyorum.	%65.2	%18.3	%12.4	%3.1	%1.0
Siyasi partilere veya hareketlere üye olarak aktif katılıyorum.	%95.7	%2.6	%1.3	%0.4	%0.0
Siyasi kampanyalar için gönüllü çalışıyorum.	%94.0	%3.7	%2.0	%0.4	%0.0
Siyasi bir amaçla toplum projelerine katılıyorum veya bu projelere liderlik ediyorum.	%95.3	%2.9	%1.4	%0.3	%0.1
Sivil itaatsizlik eylemlerine veya şiddet içermeyen protestolara katılıyorum.	%82.0	%11.2	%5.8	%0.9	%0.1

Katılımcıların siyasi katılım düzeyleri incelendiğinde, oy kullanma oranlarının yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Anket katılımcılarının %57.2'si her zaman yerel ve ulusal seçimlerde oy kullandığını belirtmiştir. Bu da katılımcıların önemli bir kısmının seçimlerde aktif olarak yer aldığını göstermektedir. Ancak, diğer siyasi katılım biçimleri açısından durum farklıdır. Siyasi partilere veya hareketlere üye olarak aktif katılım oranı oldukça düşüktür; katılımcıların %95.7'si hiçbir zaman siyasi partilere veya hareketlere üye olmadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde, katılımcıların %94'ü hiçbir zaman siyasi kampanyalar için gönüllü çalışmalara katılmadığını, %95.3'ü ise hiçbir zaman siyasi bir amaçla toplum projelerine katılmadığını veya liderlik yapmadığını belirtmiştir. Bu veriler, katılımcıların büyük çoğunluğunun oy kullanma haricindeki diğer siyasi katılım biçimlerine oldukça düşük oranda katıldığını göstermektedir. Siyasi mitingler veya gösterilere katılım (%77.1 hiçbir zaman katılmayan) ve çevrimiçi veya yüz yüze siyasi tartışmalara katılım (%65.2 hiçbir zaman katılmayan) oranları da bu durumu desteklemektedir. Genel olarak, katılımcılar seçimlerde oy kullanma konusunda aktifken, diğer siyasi katılım yollarında pasif kalmaktadır. Katılımcıların siyasi katılım konusundaki ifadelerinin iç tutarlılığı test edildiğinde de bu durum ortaya çıkmakta ve Cronbach Alpha katsayısı 0,652 ile önceki bölümlerdeki güvenilirlik skorlarına oranla daha düşük bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, siyasi katılımın belirli alanlarda yoğunlaştığını ve genelde daha düşük bir tutarlılık oranıyla dağıldığını göstermektedir[31].

Grafik 9: Katılımcıların Siyasi Tartışmalara ve Eylemlere Katıldıklarındaki Etkileri

[31] Katılımcıların yanıtladığı yedi madde için Cronbach Alpha katsayısı 0,652 olarak hesaplanmıştır. Bu da maddelerin orta derecede iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların siyasi tartışmalara ve eylemlere katıldıklarında hissettikleri etkilerine dair veriler incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun (%78.1) bu tür tartışmalara ve eylemlere hiç katılmadığı görülmektedir. Bu oran, katılımcıların dörtte üçünden fazlasının aktif siyasi katılımında bulunmadığını göstermektedir. Siyasi tartışmalara ve eylemlere katılan küçük bir kesim (%7.5), seslerinin duyulduğunu ancak her zaman etkili olmadığını düşünmektedir. Bu katılımcılar, görüşlerinin kısmen dikkate alındığını ancak yeterli etki yaratmadığını hissetmektedir. %6.6'lık bir kesim ise seslerinin fark yaratmadığını düşünmekte, ancak etkili olmanın yollarını aramaya devam etmektedir. Bu grup, mevcut duruma rağmen siyasi katılımında bulunmanın imkanlarını araştırmaktadır. Son bir yıl içinde toplum temelli organizasyonlara katılım durumları incelendiğinde, katılımcıların %23.4'ünün öğrenci kulüplerine, %11.7'sinin eğitim kurumlarına ve %10.2'sinin kültür sanat organizasyonlarına gönüllü olarak katıldığı görülmektedir. Bu veriler, gençlerin özellikle öğrenci kulüpleri ve eğitim kurumları gibi alanlarda aktif gönüllü katılım sergilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, katılımcıların %8.4'ü bu tür organizasyonlara gönüllü olarak katılmadıklarını ifade etmiştir. Ücretli çalışma açısından incelendiğinde, katılımcıların %21.5'i eğitim kurumlarında, %14'ü sağlık kurumlarında ve %13.1'i kültür sanat organizasyonlarında ücretli olarak çalıştıklarını bildirmiştir. Bu veriler, eğitim ve sağlık sektörlerinin ücretli çalışma için tercih edilen başlıca alanlar olduğunu göstermektedir. Genel olarak, katılımcıların toplum temelli organizasyonlara katılımının gönüllü ve ücretli olarak farklılık gösterdiği, özellikle eğitim ve kültür sanat alanlarının her iki katılım türünde de öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 19: Katılımcıların Son Bir Yılda Toplum Temelli Organizasyonlara Katılım Durumu	Gönüllü katılım		Ücretli çalışım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	229	%3.1	3	%2.8	232	%9.2
Hayır Kurumları	222	%9.2	3	%2.8	225	%8.9
Toplum Merkezleri	153	%6.3	3	%2.8	156	%6.2
Dini Kuruluşlar	37	%1.5	2	%1.9	39	%1.5
Eğitim Kurumları	283	%11.7	23	%21.5	306	%12.2
Öğrenci Kulüpleri	565	%23.4	2	%1.9	567	%22.5
Sağlık Kurumları	135	%5.6	15	%14.0	150	%6.0
Kültür Sanat Organizasyonları	246	%10.2	14	%13.1	260	%10.3
Spor Kulüpleri	170	%7.1	6	%5.6	176	%7.0
Çevre ve Doğa Grupları	168	%7.0	1	%0.9	169	%6.7
Katılmadım/Çalışmadım	202	%8.4	35	%32.7	237	%9.4

Tablo 19, katılımcıların son bir yıl içinde toplum temelli organizasyonlara katılımını gönüllü ve ücretli çalışmalar açısından karşılaştırmalı olarak göstermektedir. STK'lara gönüllü katılım oranı %3.1 iken, ücretli çalışma oranı %2.8 olarak belirlenmiştir, bu da toplamda %9.2'lik bir katılıma işaret etmektedir. Benzer şekilde, hayır kurumlarına katılımda gönüllü oranı %9.2, ücretli çalışma oranı ise %2.8 olarak gerçekleşmiştir ve bu kurumlara toplam katılım %8.9 olmuştur. Toplum merkezlerinde ise gönüllü katılım oranı %6.3, ücretli çalışma oranı %2.8'dir, bu da toplam %6.2'lik bir katılıma yol açmıştır.

Dini kuruluşlar söz konusu olduğunda, katılımcıların %1.5'i gönüllü olarak, %1.9'u ise ücretli olarak bu kuruluşlara katılmış ve toplamda %1.5'lik bir katılım görülmüştür. Eğitim kurumları, gönüllü katılımda %11.7, ücretli çalışmada ise %21.5 oranına sahiptir ve bu kategorideki toplam katılım oranı %12.2'dir. Öğrenci kulüpleri, katılımcıların %23.4'ü gönüllü olarak yer alırken, sadece %1.9'u ücretli çalışmış ve bu kulüplere toplam katılım %22.5 olarak gerçekleşmiştir.

Sağlık kurumlarına katılımda, gönüllü çalışma %5.6, ücretli çalışma ise %14.0 olarak kaydedilmiş ve toplam katılım %6.0 seviyesinde kalmıştır. Kültür sanat organizasyonlarına gönüllü katılım %10.2, ücretli katılım %13.1 oranında gerçekleşmiş ve toplamda %10.3'lük bir katılım elde edilmiştir. Spor kulüplerine gönüllü katılım oranı %7.1, ücretli katılım oranı %5.6 olup, toplam katılım %7.0 olmuştur. Çevre ve doğa gruplarına gönüllü katılım oranı %7.0, ücretli katılım ise %0.9 olarak belirlenmiştir ve toplamda %6.7'lik bir katılım söz konusu olmuştur. Son olarak, hiçbir organizasyona katılmayan veya ücretli çalışmayan katılımcıların oranı %8.4 gönüllü ve %32.7 ücretli olarak belirlenmiştir; bu da toplamda %9.4 oranında katılımın gerçekleşmediğini göstermektedir.

Katılımcıların gönüllü toplum temelli organizasyonlara katılmama nedenlerine bakıldığında görülen çeşitlilik, gönüllülük kararlarında birçok faktörün rol oynadığını ortaya koymaktadır. Uygun fırsatların bulunmaması (%56.7) ve zaman kısıtlılığı (%39.6), katılımın önündeki en büyük engeller olarak öne çıkmaktadır. Bu iki neden, katılımcıların gönüllü faaliyetlere dahil olma niyetleri olmasına rağmen, pratikte bu niyetlerini gerçekleştiremediklerini yansıtmaktadır. Ekonomik engeller (%30.5), katılma süreci hakkında bilgi eksikliği (%26.8), ulaşım veya erişim sorunları (%26.2) ve yeterli özgüvene sahip olmama (%22) gönüllü faaliyetlere katılımı etkileyen diğer önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bu etkenler, gönüllü faaliyetlere katılım için gereken fiziksel, bilgi ve psikolojik kaynakların önemini vurgulamakta ve katılımcıların bu kaynaklara erişimde yaşadıkları zorlukları göstermektedir. Ayrıca, ilgi alanına uygun gönüllü faaliyet bulamama (%17.1), aile veya yakın çevrenin olumsuz bakışı (%8.5) ve katılmaya çalışmasına rağmen organizasyonlardan olumlu yanıt almama (%5.5) gibi nedenler de katılımı engelleyen unsurlar arasındadır.

Bu veriler, gönüllü organizasyonların, politika yapımcıların ve ilgili kuruluşların gönüllü çalışmalara katılımını artırmak için engelleri nasıl aşabilecekleri konusunda yapısal olmayan ve uygulanabilir basitlikte önemli ipuçları sunmaktadır. Bu veriler, gönüllülük faaliyetlerine katılımı artırmak için fırsatların daha erişilebilir hale getirilmesi, zaman yönetimi konusunda destek sağlanması ve ekonomik, bilgi ve erişim engellerinin azaltılması gerektiğini göstermektedir. Öncelikli olarak, gönüllülük fırsatlarını daha görünür ve erişilebilir kılmaya yönelik çalışmalar katılımı olumlu yönde etkileyebilir. Katılım süreçleri hakkında daha fazla bilgi ve rehberlik sağlamak, gönüllü çalışmaların toplumsal değerini artıracak kampanyalar düzenlemek; harcırah, yol ve konaklama gibi destekler sunmak izlenecek destekleyici yöntemler olarak denenebilir.

Tablo 20: Katılımcıların Siyasette veya Toplum Temelli Organizasyonlarda Karşılaştıkları Sorunlar	Sayı	%
Cinsiyet temelli ayrımcılık yaşadım.	209	%31.3
Çevre baskısıyla karşılaştım.	153	%22.9
Bilgim yetersiz varsayıldı.	144	%21.6
Kararlarım eleştirildi veya küçümsendi.	137	%20.5
Aile baskısı ile karşılaştım.	136	%20.4
Görüşlerim ciddiye alınmadı.	130	%19.5
Toplantılarda yeterince söz hakkım olmadı.	124	%18.6
Görev ve roller cinsiyet temelinde haksızca atandı.	115	%17.2
Yeteneklerim erkeklerle kıyaslandı ve küçümsendi.	110	%16.5
Fiziksel güvenlik endişelerim oldu.	108	%16.2
Önemli görevlerden dışlandığımı fark ettim.	92	%13.8
Cinsiyetçi yorumlar ve/veya tacize uğradım.	91	%13.6
Arkadaşlarımla baskısıyla karşılaştım.	64	%9.6
Cinsiyet kimliğime uygun olmayan koşullar sunuldu.	36	%5.4
Diğer (lütfen belirtiniz)	71	%10.6

Katılımcıların siyaset veya toplum temelli organizasyonlarda katılım süreçlerinde karşılaştıkları sorunlara daha detaylı bir şekilde baktığımızda (Tablo 20) karşımıza çıkan tablo dikkat çekicidir. En sık rastlanan engellerin başında cinsiyet temelli ayrımcılık (%31.3), çevre baskısı (%22.9), bilginin yetersiz varsayılması (%21.6) ve kararların eleştirilmesi veya küçümsenmesi (%20.5) gelmektedir. Cinsiyet temelli ayrımcılığın en yaygın sorun olarak öne çıkması, kadınların bu alanlardaki katılımını ciddi şekilde engellediğini göstermektedir. Çevre baskısının %22.9 oranıyla ikinci sırada yer alması, katılımcıların sosyal çevrelerinden gelen baskıların, katılım süreçlerini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır. Bilginin yetersiz varsayılması ve kararların eleştirilmesi veya küçümsenmesi, katılımcıların profesyonel yetkinliklerinin sorgulandığını ve yeterli saygı görmediklerini göstermektedir. Ayrıca, aile baskısı (%20.4), görüşlerin ciddiye alınmaması (%19.5) ve toplantılarda yeterince söz hakkı verilmemesi (%18.6) gibi sorunlar da katılımcıların karşılaştığı diğer önemli engeller arasında yer almaktadır. Bu veriler, siyaset ve toplum temelli organizasyonlarda kadınların karşılaştığı çok yönlü zorlukları gözler önüne sermekte ve bu alanlarda daha kapsayıcı ve eşitlikçi yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

“Seçeneklere baktıkça sizler de bunların hepsini bir kadının zaten günlük olarak yaşadığının farkında mısınız diye düşünmeden edemedim. Daha 19 yaşındayım ve bunların hepsiyle sürekli olarak karşı karşıyayım ki bütün kadınlar değil mi?”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

5.6. Seslerini Duyurmak

Katılımcıların toplumda etkili bir şekilde yer alabilmek ve kendilerini ifade edebilmek için hangi beceri ve değerlere önem verdiklerine bakıldığında, ikna kabiliyeti (%16) en önemli özellik olarak öne çıkarken, bunu bilgi ve eğitim (%13.6) ile etkili iletişim (%11.2) takip etmektedir. Kararlılık ve özgüven (%10), empati ve dinleme (%8) gibi nitelikler de önemli görülmektedir. Bu anahtar unsurlar, genç kadınların toplumsal etkileşimlerde öncelik verdikleri değerler olarak öne çıkmakta ve özellikle toplumsal cinsiyet stereotipleri ve eşitsizliklerle mücadele ederken, onların seslerini güçlü ve etkili bir şekilde duyurabilmeleri için kritik öneme sahiptir. Dürüstlük ve doğruluk (%4.4), mantıklı ve akılcı olmak (%3.6), sakinlik ve sabır (%2.8), sosyal statü ve çevre (%2.8) ile güler yüz ve samimiyet (%2) gibi faktörler ise daha düşük oranlarla ifade edilmiştir. Bu veriler, genç kadınların toplumsal katılım ve etkili iletişimde sahip oldukları ve geliştirmek

Tablo 21: Sözüünüzün Dinlenmesini Sağlayan En önemli Özelliğiniz	%
İkna Kabiliyeti	%16.0
Bilgi ve Eğitim	%13.6
Etkili İletişim	%11.2
Kararlılık ve Özgüven	%10.0
Empati ve Dinleme	%8.0
Saygı ve Saygınlık	%6.8
Dürüstlük ve Doğruluk	%4.4
Mantıklı ve Akılcı Olmak	%3.6
Sakinlik ve Sabır	%2.8
Sosyal Statü ve Çevre	%2.8
Güler Yüz ve Samimiyet	2.0
Diğer	7.2

istedikleri becerileri açıkça yansıtmaktadır. Genç kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesine yönelik ihtiyaçların tespiti, onların seslerini duymak ve deneyimlerini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, derinlemesine görüşmelere ve odak grup çalışmalarına katılan genç kadınlar ve kız çocukları tarafından ifade edilen çeşitli ihtiyaçlar ön plana çıkmıştır. Onların kendi ifadeleriyle aktarılan bu ihtiyaçlar, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde değişim ve gelişim için yol gösterici niteliktedir. Bu ihtiyaçların doğru anlaşılması ve karşılanması, genç kadınların ve kız çocuklarının potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebilmeleri ve toplumsal hayata daha etkin bir şekilde katılabilmeleri için kritik öneme sahiptir.

5.6.1. Fırsat eşitliği

Yeteneklerin keşfi ve geliştirilmesi: Kadınların ve kız çocuklarının yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri için fırsat eşitliği sağlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Pozitif ayrımcılık: Eğitim ve iş hayatında kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması için pozitif ayrımcılık uygulamalarının desteklenmesi gerektiğini belirtmektedirler.

“Bunu siyasetten örnek vermek zorundayım. Kadın mesela bir sürü bakan var ama sadece bir şeyden seçiyorlar, Aile Bakanlığı'ndan. Bu bir yakıştırmadır bir yerde. Hadi olsun bakalım Dışişleri Bakanı. Neden bir kadın olamıyor mesela? Hani o pozisyona onu getirin. Hani getirilebilirdi. Birini çalıştırıyorlar, eğitiyorlar. Askeri disiplin diyeyim. Yetiştiriyor. Neden bir kadın olamasın? Sırf duygusal varlıklar olarak görüldüğümüz için kısıtlanıyor.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.6.2. Kendini ifade etme

Özgüven geliştirme: Katılımcılar, özellikle toplumsal yaşamda ve iş hayatında karşılaştıkları zorluklara karşı daha özgüvenli hissetmek istemektedirler. Kendilerini ifade etme, fikirlerini savunma ve haklarını koruma konusunda güçlenme ihtiyacı duymaktadırlar.

Fırsat eşitliği: Katılımcılar, eğitim ve iş hayatında kadınlara yönelik ayrımcılığın önlenmesi ve kadınların liderlik rollerinde daha fazla yer alması için fırsat eşitliği talep etmektedirler.

Hitabet ve iletişim becerileri: Fikirlerini etkili bir şekilde ifade edebilmek için hitabet ve iletişim becerilerini geliştirme ihtiyacı duymaktadırlar.

“Meslek sahibi olduğumda gerçekten isterim bunu. Avukat olduğum zaman ya da hakim savcı olarak düşündüğümde bir şekilde fikrimi rahatça aile ortamında olduğu gibi beyan etmek isterim ve ailedeki herkes beni dinliyor. Onun rahatlığı da var ama yarın bir gün kimlerle karşılaşacağım? Belki kadın düşmanı insanlarla karşılaşacağım, hiç belli olmaz. O yüzden daha güçlü olmak isterim.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Toplumda özgüven kazanmak için mesela bizim hocalarımız şöyle diyor. Özgüvenli olanlar gelsin. Biz gittiğimizde seçilmiyoruz. Yani katılıyoruz ama seçilmeden gidiyoruz yine. Bir şey olmuyor. Ama bize daha çok anlayış gösterebilirler ve bizim yapabileceğimizi düşünseler... biz yapmak istiyoruz. Bizi böyle sosyal etkinliklere katsalar aslında özgüvenimizi kazanabiliyoruz diye düşünüyorum.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

5.6.3. Sosyal Sorumluluk ve Etkileşim

Topluma katkı: Katılımcılar, sosyal sorumluluk projelerine katılarak topluma katkı sağlamak ve başkalarına yardımcı olmaktan mutluluk duymaktadırlar. Bu tür projelerin daha fazla desteklenmesi ve yaygınlaştırılması gerektiğini düşünmektedirler.

Sosyal beceriler: Sosyal sorumluluk projeleri aracılığıyla yeni insanlarla tanışma, farklı bakış açıları kazanma ve sosyal becerilerini geliştirme fırsatı bulduklarını belirtmektedirler.

5.6.4. Eğitim Dışı Çalışmalar ve Sosyal Aktiviteler

Kişisel gelişim: Spor, sanat, dil öğrenimi gibi farklı alanlarda eğitim dışı çalışmalara katılarak kişisel gelişimlerini desteklemek istemektedirler.

Takım çalışması: Takım ruhunu geliştiren aktiviteler aracılığıyla iş birliği, iletişim ve liderlik becerilerini geliştirmek istemektedirler.

Yurtdışı deneyimi: Yurtdışı eğitim, staj veya kültürel değişim programlarına katılarak farklı kültürleri tanımak, dil becerilerini geliştirmek ve uluslararası deneyim kazanmak istemektedirler.

“Eğitim dışında çok fazla programa katıldım ve onlar beni çok geliştirdi. Bunlar işte fellow programları. Pandemide özellikle farklı üniversitelerden insanların, farklı disiplinlerden insanların bir arada olduğu programlar, aktiviteler. Yine basketboldan yola çıkarsam takım ruhunu geliştirdiği için spor aktiviteleri. Onun dışında çeşitli oryantasyonlar, yeni bir yere başlayacaksam. Aslında, okulda bize öğretilen o bölüme yönelik Şeyler. En azından benim okulumda. O yüzden sosyal aktiviteler daha çok olabilir. Ve bence en önemlisi yurtdışına, yurtdışındaki fırsatları aktarmaya, yurtdışında olan hayatı göstermeye yönelik çeşitli etkinlikler de hem bakış açımızı değiştirmek için hem de sonraki kariyer yolumuzu belirlemek için çok önemli Şeyler.”

Ő.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.6.5. Rol Modellerle Etkileşim

Deneyim paylaşımı: Başarılı kadınların deneyimlerini paylaşabileceği ve genç kadınlara ilham verebileceği mentörlük ve rol model programlarının yaygınlaştırılması gerektiğini düşünmektedirler.

Mentörlük ve rehberlik: Kariyer gelişimleri ve kişisel hedefleri konusunda rol modellerden mentörlük ve rehberlik desteği talep etmektedirler.

“Rol modellerle bir araya gelmek, bence çok güzel bir Şey. Sorunu sorabileceğin bir ortamdaysa güzel bir Şey fikir alışverişi. Ama tabii çok uzatmamak karşılığında yani herkes ilgileneceği için. Öyle bir ortamın olması fikir alışverişinin olabileceği bir ortam olması kişiye katkı sağlar. Bir yerde imreneceği için ister istemez örnek alır yani o insan. Tabii farkındalık katmak maksat da öyle diyeyim.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.6.6. Destekleyici Ortamlar

Aile desteği: Ailelerinin, özellikle kız çocuklarının, eğitim ve kariyer hedefleri konusunda destekleyici olmasını beklemektedirler.

Eğitim kurumlarının rolü: Okulların, ğrencilere sadece akademik bilgi vermekle kalmayıp, aynı zamanda kişisel gelişimlerini destekleyici programlar ve etkinlikler düzenlemesi gerektiğini düşünmektedirler.

STK'lar ve zel Őirketler: STK'ların ve zel Şirketlerin, kadınların güçlenmesine yönelik projeler ve programlar düzenleyerek toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlamasını beklemektedirler.

“Ben sadece anne babamın destek olmasını isterim her fikrimin arkasında. Sorgusuz, sualsiz. Derler ya hani böyle hiç düşünmeden inanırcasına, o zaman. Sadece onları isterim. Başka Őeyim yok. Çünkü doğruya doğru, yanlışa yanlış dedikten sonra... Bir de gruplarda benim Şahsi fikirlerim, bir grupta olmak bana bazen tehlikeli geliyor. Sonuçta hani taraflaşıyorsun. Taraflaşmak bana göre olgunca gelmiyor. Öyle diyeyim. Çok, yle.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Aile kısmından destek almak isterdim ama hangi kuruluşlardan, hangi topluluklardan destek alındığını bilmiyorum. Ama bu kısımda ciddi destek almak isterdim. Genel olarak da insanların destek almasını isterim. Sadece kendim için değil. Bu konuda daha iyi bir ailenin bile bence destek alması gerekiyor.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.6.7. Eğitim ve Farkındalık

Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi: Okullarda ve toplumsal yaşamın farklı alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitim ve farkındalık çalışmalarının artırılması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Hak ve özgürlükler bilinci: Kadınların ve kız çocuklarının hak ve özgürlükleri konusunda bilinçlendirilmesi ve bu haklarını savunabilmeleri için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmaları gerektiğini belirtmektedirler.

“Hukuki kabul, aslında kadınların hukuki ve LGBTI+'ların da hukuki kabulü halktaki belli birtakım şeyleri de değiştiriyor bence. Dolayısıyla hukuksal zemin hazırlamak bazı şeylere etkili olabilir gibi düşünüyorum.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Ama genel anlamda bu toplumu düzenleyen kurallar, bütünü oluştururken zaten yasama, meclis ve biraz daha politikacılar olduğu için aslında kadınların eğitim aşamasından itibaren böyle rollerde yer alabilecek bir yetkinliğe sahip olup hak ve özgürlüklerinin bilincinde bir şekilde yetişmesi gerekir ki haksızlığa uğradıkları zaman bu onları rahatsız etsin ve bir aksiyon alabilmek için harekete geçme dürtüsünü kadınlara vermiş olsun. Dolayısıyla işin %50'si ailenin yetiştirme tarzıysa %50'si de aslında eğitim aşamasında kadınlara verilecek eğitimden kaynaklanacağını düşünüyorum.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.6.8. Politika ve Karar Alma Süreçlerine Katılım

Kadın temsiliyeti: Siyaset, iş dünyası ve diğer karar alma mekanizmalarında kadınların daha fazla temsil edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Kadın odaklı politikalar: Siyasetçilerin, kadınların güçlenmesine yönelik yasal düzenlemeler yapması ve kadınların sorunlarına çözüm üretecek politikalar geliştirmesi gerektiğini belirtmektedirler.

“Bence eğitim verilebilir. Psikolojik ve sosyolojik bir eğitim verilebilir. Hem kadına hem erkeğe. Genel aileye hatta belki de aile kurulurken böyle bir eğitimden, mesela böyle bir psikolojik test gibi bir şey. Bilinçlendirilmeleri lazım. Genel tabuların neden yıkılması gerektiğini herkesin mantık zeminine oturabilmesi lazım ve bunu sadece sosyal medyadan ya da oradan buradan konuşarak yapamıyoruz. Bunun ciddi bir eğitiminin alınması gerekiyor. Çünkü çok fazla insan var. Her görüşe, her fikre muhalefet olmaya çalışan çok fazla insan ve kendilerince bunu mantıklı bir zemine oturttuklarını söylüyorlar ama aslında onlar da böyle yetiştikleri için böyle düşünüyor. Alışık oldukları şey bu. Bunları yıkmak zor bir şey. Ve ben bunu kalkıp karşılıklı bir sohbetle yıkamam. Bunun bir eğitimi olması gerekiyor. Bilinçlendirici konferanslar düzenlenebilir. Direkt doğrudan aileyi, ayda bir psikolojik destek ya da eğitimden geçirebilirler.”

E.B. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.6.9. Dijital Beceriler

Teknolojiye ayak uydurma: Katılımcılar, hızla gelişen teknolojiye ayak uydurmada zorlandıklarını ve bu alanda kendilerini geliştirmek istediklerini belirtiyorlar. Özellikle yazılım, dijital araçlar ve yeni teknolojiler konusunda eğitim ve destek talepleri bulunmaktadır.

İnovasyon ve yaratıcılık: Dijital becerilerin sadece araç kullanımıyla sınırlı olmadığı, aynı zamanda inovasyon ve yaratıcılığı da içerdiği vurgulanmaktadır. Katılımcılar, dijital araçları kullanarak yeni fikirler üretebilme ve sorunlara çözüm bulabilme becerilerini geliştirmek istemektedirler.

“Bu devirde çağa ayak uydurduğumuz için dijitalde güçlü olmak isterdim. Şeyimiz olsun, dediğiniz gibi sözlerinizi söyleyebileceğiniz bir ortam. Çünkü bir şeylerin kalabalık ve iletken olması, o şeyin daha çok duyulmasına sebep olduğu için mecbur çağa ayak uydurarak hani dijitalde isterdim, gücüm ayağım olsun. Öyle diyeyim”.

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

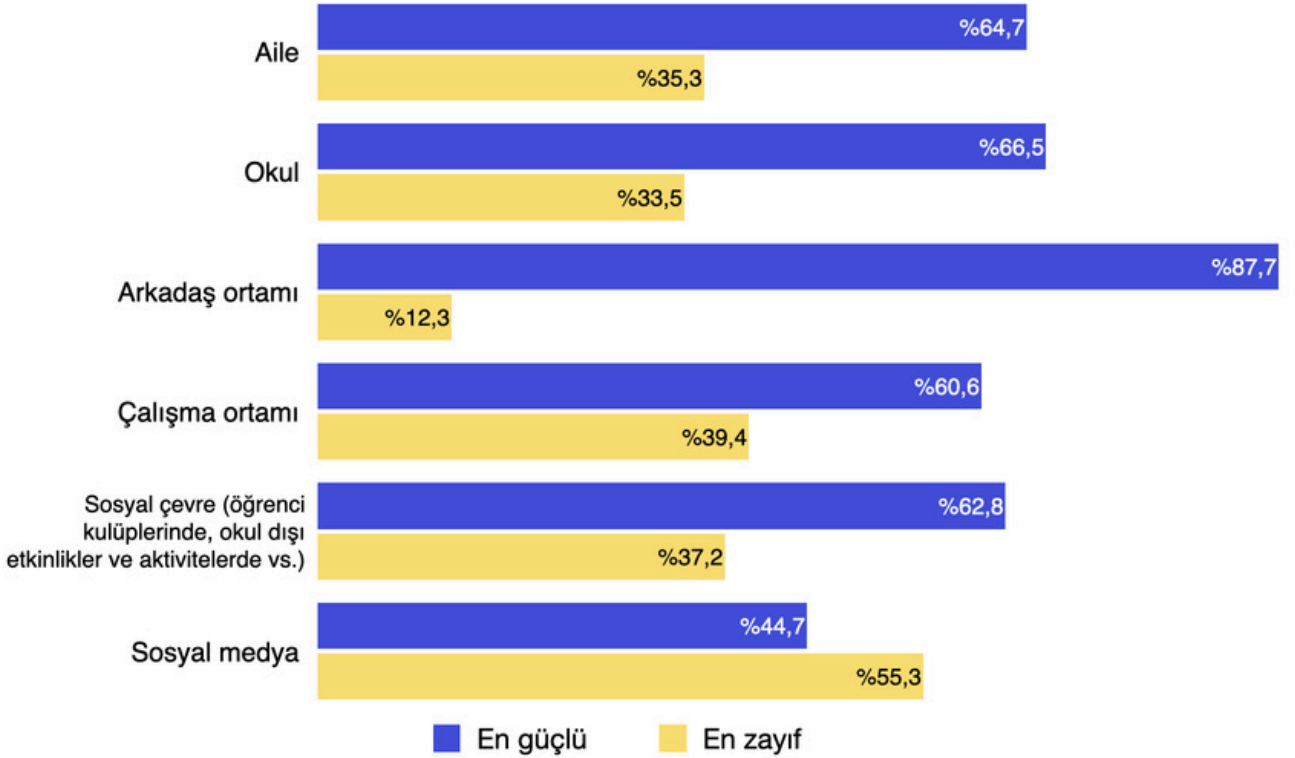
“Ben özellikle dijital yazarlık dediniz sanırım o. Daha çok teknolojiyle alakalı. Yazılım olabilir. Teknolojik aletleri daha iyi kullanma, daha efektif kullanma olabilir. Çünkü günümüz çağı da zaten teknoloji aldı başını gidiyor. Ona biraz ayak uydurmak lazım. O konuda biraz geride kaldığımı hissediyorum. Çok da ilgim yok açıkçası. O yüzden kendimi o alanda geliştirmek isterdim.”

E.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.7. Güçlü ve Zayıf Oldukları Yerler

Grafik 11'de katılımcıların en zayıf ve en güçlü hissettikleri yerler incelendiğinde, %87.7 ile katılımcılar en çok arkadaş ortamında fikirlerinin dikkate alındığını belirtmişlerdir. %66.5 ile okul ortamı, arkadaş ortamından sonra en güçlü ortam olarak ikinci sıradadır. Ayrıca, %55.3 ile sosyal medya, katılımcıların fikirlerinin en az dikkate alındığı ortam olarak belirtilmiştir. Aile ortamı ise %64.7 ile güçlü hissettiren bir yer olarak görülmekle birlikte, %35.3 ile aynı zamanda en zayıf ortamlar arasında da yer almaktadır.

Grafik 10: Katılımcıların En Zayıf ve En Güçlü Hissettikleri Yerler

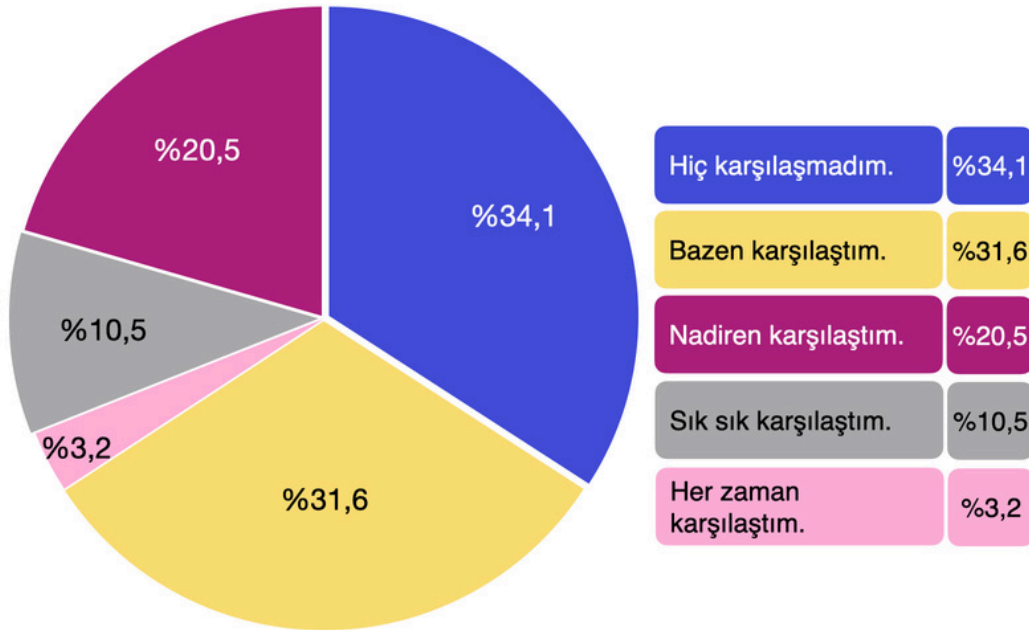
5.7.1. Güçlenme ve Liderlik Deneyimleri

Katılımcıların %41,5'i isteyip de liderlik yapamadıkları bir durumun olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların isteyip de neden liderlik yapamadıkları Grafik 7'de katılımcıların perspektifinden örnek anlatılar halinde sunulmuştur. Cinsiyet ayrımcılığı, deneyim ve fırsat eksikliği, daha yetenekli bireylerin varlığı, girişkenlik eksikliği, adaletsizlik ve yetersizlik ile özgüvensizlik, bazı katılımcıların istedikleri halde liderlik yapamalarının önündeki başlıca engeller olarak görülmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı, katılımcıların çoğunun karşılaştığı en yaygın sorunlardan biri ve kadınların geri planda kalması gerektiği yönündeki zihniyet ve cinsiyetçi tutumlar gibi engellerle kendini göstermektedir.

Deneyim ve fırsat eksikliği, katılımcıların deneyim sahibi olanların tercih edilmesi ve fırsatların kendilerine tanınmaması gibi sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Daha yetenekli bireylerin varlığı, katılımcıların liderlik yapma isteğinin, rakiplerinin daha iyi liderlik özelliklerine sahip olması nedeniyle engellendiğini göstermektedir. Girişkenlik eksikliği, katılımcılardan daha baskın bireylerin varlığı ve kendi girişkenlik eksiklikleri nedeniyle liderlik yapamadıklarını belirtmektedir. Bu veriler, genç kadınların liderlik pozisyonlarına ulaşmakta karşılaştıkları çok yönlü engelleri açıkça göstermekte ve bu engellerin üstesinden gelmek için daha kapsayıcı ve destekleyici yaklaşımların benimsenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Liderlik konusunda en çok hangi ortamlarda zorluklarla karşılaşıldığına dair veriler incelendiğinde, katılımcıların %33,3'ü aile içinde, %31,4'ü sosyal çevrede (öğrenci kulüplerinde, okul dışı etkinlikler ve aktivitelerde) bu tür zorluklarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu %30 ile çalışma ortamı takip etmektedir. Sosyal medya (%20,1) ve okul (%16) gibi alanlar da cinsiyet temelli liderlik zorluklarının yaşandığı diğer önemli ortamlar olarak öne çıkmaktadır. Bu veriler, cinsiyetin liderlik üzerindeki etkisinin, farklı sosyal ve profesyonel ortamlarda çeşitli şekillerde kendini gösterdiğini ve bu engellerin aşılabilmesi için daha kapsayıcı politikalar ve destek mekanizmalarının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Katılımcıların liderlik konusunda cinsiyetlerinden kaynaklı zorluk veya engellerle karşılaşmış veya karşılaşmadıklarına bakıldığında %34,1'inin bu tür zorluklarla hiç karşılaşmadıkları görülmektedir. Bu durum, liderlikte cinsiyetten bağımsız olarak rahat hareket edebilen bir grubun varlığını göstermektedir. Ancak, katılımcıların %31,6'sı zaman zaman bu tür engellerle karşılaştıklarını belirtmiş olup, cinsiyetin bazen liderlik süreçlerinde önemli bir engel olabildiğini ortaya koymaktadır (Grafik 12). Genel olarak, veriler, katılımcıların önemli bir kısmının liderlik süreçlerinde cinsiyetlerinden dolayı çeşitli zorluklar yaşadığını göstermektedir.

Grafik 11: Katılımcıların Liderlik Konusunda Cinsiyetleri Kaynaklı Zorluk Yaşama Durumları

Cinsiyet eşitsizliği karşısında yapamadım çoğu zaman.

Deneyim sahibi olanlar tercih edildi hep.

Kız olduğum için temsilciliğin beni zorlayacağı

Kulüp içi adaletsizlikle karşılaştık.

düşünüldü.

Cinsiyetçi tutum ve önyargılarla karşılaştım.

Konu ve yapılacaklar hakkında bilgi eksikliğim vardı.

Çok sessiz biri olduğum için seçilmeyeceğimi

düşündüm, katılmadım.

Çok girişken olamıyorum.

Halihazırda başka liderler vardı.

Benden daha iyi yapabilecek konumda olan biri yaptı.

LİDERLİK YAPMAK İSTEDİĞİM YERİN BANA UYGUN
OLMADIĞINI AİLEM SÖYLEDİ.

Hiçbir fırsat bana tanınmadı.

OKULUMA DEVAM ETTİĞİM İÇİN BİLGİMİN YETERSİZ OLDUĞU DÜŞÜNÜLDÜ.

Okulda adaletsiz seçimlerle liderler belirlendi.

BAŞKASI DAHA BASKINDI.

RAKİPLERİMİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİ BENDEN

Toplum içinde fazla öne

DAHA İYİYDİ.

çıkamıyorum.

Sevilmediğimi düşündüm.

Kadınların daha geri planda olması gerektiğine inanan

bir zihniyetle karşılaştım.

Yapamayacağımdan korktum.

Kendimi küçümsedim.

KENDİ FIKRİME İNANMADIM.

5.8. 21. Yüzyıl Yetkinlikleri ve E - Öğrenme

Katılımcıların online eğitim platformlarına erişim sağlayabilmeleri durumunda öncelikli olarak hangi konularda içerik görmek istedikleri incelendiğinde, bazı alanların diğerlerine göre daha fazla ilgi çektiği görülmektedir. En çok tercih edilen konu başlığı "öz farkındalık" olup, katılımcıların %50.9'u bu konuyu öncelikli olarak görmek istediklerini belirtmiştir. İkinci sırada %39'luk bir kesim ile "iletişim" konusu gelmekte; katılımcılar iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik içerikleri önemli bulmaktadır. Üçüncü olarak, katılımcıların %37.1'i "girişimcilik" konusuyla ilgilenmektedir. Ayrıca, "yaratıcılık" (%33.1) ve "üretkenlik" (%32.2) de katılımcılar tarafından ilgi gören diğer önemli konular arasında yer almaktadır. Bu veriler, kişisel gelişim, profesyonel beceri kazandırma ve yenilikçilik gibi alanların katılımcılar için öncelikli olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer yandan, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı (%27) ve eleştirel düşünme (%27) gibi konular da belirli bir ilgi çekmektedir. Daha düşük oranlarda da olsa, teknoloji okuryazarlığı (%19.4) ve finans okuryazarlığı (%17,2) gibi konular, katılımcıların ilgilendiği diğer alanlardır. Genel olarak, bu veriler katılımcıların kişisel ve profesyonel gelişimlerini destekleyecek çeşitli konulara geniş ilgi duyduklarını göstermektedir. Katılımcılar online eğitim platformlarında en çok öz farkındalık, iletişim, girişimcilik ve yaratıcılık gibi konulara ilgi göstermektedir.

Tablo 22: Katılımcıların Online Eğitimlerde İlgilenecekleri Konular	Sayı	%
Öz farkındalık	534	%50.9
İletişim	409	%39.0
Girişimcilik	390	%37.1
Yaratıcılık	348	%33.1
Üretkenlik	338	%32.2
Toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı	284	%27.0
Eleştirel düşünme	283	%27.0
Duygusal öğrenme	223	%21.2
Teknoloji okuryazarlığı	204	%19.4
Finans okuryazarlığı	181	%17.2
Kültürel farkındalık	134	%12.8
Dijital okuryazarlık	114	%10.9
İş birliği	87	%8.3
Medya okuryazarlığı	76	%7.2
Esneklik ve uyum	68	%6.5
Tasarım okuryazarlığı	66	%6.3

Katılımcıların bir online eğitim platformunda en etkili buldukları öğrenme formatları incelendiğinde (Tablo 23), bazı yöntemlerin diğerlerinden daha fazla tercih edildiği görülmektedir. En yüksek oranda tercih edilen öğrenme formatı "vaka çalışmaları ve gerçek hayat senaryoları" olup, katılımcıların %59,6'sı bu yöntemin kendileri için en etkili olduğunu belirtmiştir. İkinci sırada %47,3 oranında tercih edilen "etkileşimli simülasyonlar ve aktiviteler" gelmektedir. "Görsel-işitsel öğeler içeren dersler" (%43) ve "video ve ses içeren çoklu ortam dersleri" (%35) de katılımcılar arasında popüler öğrenme formatlarıdır. Daha az tercih edilen yöntemler arasında ise "oyunlaştırılmış öğrenme modülleri" (%23), "kendi kendine öğrenme için rehberli kurslar" (%19) ve "kapsamlı metin tabanlı modüller" (%4,8) yer almaktadır. Bu veriler, katılımcıların en çok vaka çalışmaları, gerçek hayat senaryoları, etkileşimli simülasyonlar ve aktiviteler ile görsel-işitsel öğeler içeren dersleri etkili bulduğunu göstermektedir. Bu formatlar, katılımcıların öğrenme deneyimlerini daha zengin ve etkileşimli hale getirerek bilgilerin kalıcı olmasını sağlamaktadır. Bu sonuçlar, online eğitim platformlarının, kullanıcıların ilgisini çekmek ve öğrenme verimliliğini artırmak için daha fazla etkileşim ve gerçek dünya bağlantısı olan içerikler sunmasının önemini vurgulamaktadır.

Tablo 23: Online Eğitimlerde Tercih Edilen Öğrenme Formatları	Sayı	%
Vaka çalışmaları ve gerçek hayat senaryoları	626	%59.6
Etkileşimli simülasyonlar ve aktiviteler	497	%47.3
Görsel-ışitsel öğeler içeren dersler	451	%43.0
Video ve ses içeren çoklu ortam dersleri	368	%35.0
İşbirlikçi öğrenme projeleri (grup çalışmaları)	263	%25.0
Canlı web seminerleri ve çevrimiçi atölye çalışmaları	260	%24.8
Oyunlaştırılmış öğrenme modülleri	242	%23.0
Kendi kendine öğrenme için rehberli kurslar	200	%19.0
Kapsamlı metin tabanlı modüller	50	%4.8

5.9. Geleceğe Dair Duygular

Katılımcıların gelecekteki hedefleriyle ilgili duygusal durumlarını yansıtan verilere bakıldığında endişe/kaygı (%54,4) ve belirsizlik (%37,3) hislerinin görece yüksek oranlarda olduğu göze çarpmaktadır. Bu sonuçlar, bireylerin net gelecek beklentilerine sahip olmadıklarını veya gelecekteki hedeflerine ulaşma konusunda ciddi endişeler taşıdıklarını göstermektedir. Bu iki duygu, katılımcıların geleceğe dair belirsiz ve karmaşık duygular içinde olduklarının güçlü bir göstergesidir. Endişe/kaygı duygusunun bu kadar yüksek oranda olmasının sebebi, bireylerin kendi yeteneklerine veya mevcut kapasitelerine gelecekteki hedeflere ulaşmada yeterli olup olmadığı konusunda şüpheleri olarak düşünülebilir. Ayrıca, bu duygusal durum genel olarak toplumdaki ekonomik, sosyal veya politik belirsizliklerden de etkilenmiş olabilir.

Tablo 24: Katılımcıların Gelecekteki Hedeflerine Dair Duyguları	Sayı	%
Endişe / Kaygı	567	%54.4
Belirsizlik	389	%37.3
Umut	372	%35.7
Heyecan	286	%27.4
Umutsuzluk	153	%14.7
Hırs	118	%11.3
Korku	67	%6.4
Mutluluk	65	%6.2
Sevinç	18	%1.7
Hüzün	14	%1.3
Kızgınlık	13	%1.2
Öfke	11	%1.1
Hınç	2	%0.2
Haset	1	%0.1
Nefret	0	%0.0
Diğer	8	%0.8

Öte yandan, umut (%35,7) ve heyecan (%27,4) gibi pozitif duyguların da önemli bir yüzdeyle temsil edilmesi, bireylerin zorluklara rağmen geleceğe dair olumlu beklentilere sahip olduklarını ve motivasyonlarını koruyabildiklerini göstermektedir. Bu, katılımcıların gelecekteki hedeflere ulaşma konusunda belirli bir iyimserliğe sahip olduklarını ve olumlu sonuçlar elde etme potansiyelini gördüklerini ifade eder. Diğer yandan, umutsuzluk (%14,7), hırs (%11,3), korku (%6,4) gibi duygular da belirli oranlarda ifade edilmiştir, bu da katılımcıların duygusal durumlarının çeşitliliğini ve karmaşıklığını ortaya koymaktadır.

Genel olarak, bu veriler, katılımcıların gelecek hedeflerine yönelik duygularının büyük ölçüde endişe ve belirsizlikle şekillendiğini, ancak umut ve heyecan gibi olumlu duyguların da önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu karmaşık duygusal tablo, bireylerin geleceğe yönelik güçlü bir motivasyon ve azimle ilerleyebilmeleri için destekleyici ve güven verici yaklaşımlara ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır.

5.10. Neyi değiştirmek isterdiniz?

Bu araştırma kapsamında hem kız çocuklarına hem de genç kadınlara “Elinizde sihirli bir değnek olsa kız çocuklarının / genç kadınların güçlenmesi için ne yapardınız?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temeli olduğu varsayılan biyolojik farklılıkların ortadan kaldırılmasından, yaşam hakkının gerçekleşmesine kadar geniş bir yelpazede değişmektedir. Her iki gruptaki katılımcılar tarafından toplumsal düzenin etkilerini kız çocuklarının ve genç kadınların üzerinden kaldırmaya yönelik ihtiyaçlarla birlikte direkt ataerkil toplumsal düzenin dönüşümünü amaçlayan zihniyet değişikliğine dair hayaller de paylaşılmaktadır. Bu hayaller aynı zamanda kız çocukları ve genç kadınların ihtiyaçlarına ve atılması gereken adımlara da ışık tutmaktadır. Sihirli değnek sorusuna verilen yanıtları güçlenme ve zihniyet değişimi olmak üzere iki ana başlık altında toplamak mümkündür.

“Kadınlara kas gücü vermek isterdim doğuştan. Eşit derecede. Bir de doğumu kimin yapacağını seçme yani. Kadınlardan alma, öyle bir şey. Yani biyolojik şeyleri eşitlesek... Sanki çözülebilir gibi bir şey. Eşitleyemeyiz de hani sonuçta sihirli değnek değil mi yani? Ya da savunma dersleri öğrensinler.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Evet, tüm insanların algısının, kültürün ve içine doğduğumuz sistemin değişmesi lazım. Böyle bir şey mümkün değil.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Kadınlar öldürülme bence en büyük şey bu bizim için.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

“İlk önce yani kızların kafasından sen değersizsin düşüncesini silerim. Çünkü kızlar kendisini değerli hissettikleri zaman bir şeylere inanabiliyor.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

“Ya galiba en başta söylediğim şeyi söyleyeceğim yine. Aynada gördüğü bedenini kabul etmesi. ...Yani onu başardıktan sonra gerisi sanırım çorap söküğü gibi geliyor.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Öncelikle toplumdaki bu kötü zihniyeti, kadın yapamaz zihniyeti, yapmamalı zihniyetini tamamen ortadan kaldırılabildim. Zihniyet çok önemli bence bana göre. İnsanın zihniyeti, ne düşündüğü çok önemli.”

E. A. 18 yaş altı katılımcı

“Sanırım şu anki toplum ataerkil ya, çoğu karar mekanizması erkek ya, sanırım bunu değiştirsem yeterli olurdu. En azından bir yarı yarıya olsak, %50 yönetici erkek, %50 yönetici kadın olsa, biz de sisteme dahil edilsek aslında bunun ben çok rahat çözüleceğini düşünüyorum.”

E. K. 18 yaş ve üstü katılımcı

5.10.1. Güçlenmek

Kız çocukları ve genç kadınların kendileri ile barışık olmaları, kendilerine değer vermeleri ve istek, arzu ve becerilerini keşfetmeleri güçlenme sürecindeki temel bir adımı işaret etmektedir. Katılımcılar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı olumsuz etkilerin özgüven eksikliği, yetersizlik hissi ve öz farkındalık/öz sevgi eksikliği olarak ortaya çıktığını belirtmektedirler. Ek olarak, bu noktaya ilişkin ihtiyaçlar gerektiğinde psikolojik desteği de içerecek şekilde huzurlu bir yaşam sürmeye yöneliktir. Katılımcılar ayrıca, korku ve cesaretsizlik gibi duyguların üstesinden gelerek, haksızlıklarla mücadele edebilme gücüne sahip olmayı istediklerini belirtmektedir. Özetle, sihirli değnek, kadınların güvenli ve korkusuz bir yaşam sürme arzusunu ifade etmektedir.

“Neyi değiştirdim? ... Geçmişte yaşadıkları kötü anıları silerdim çünkü psikolog desteği olmadan o acıları unutmaları ve üstüne yeni bir şey koymaları çok zor. Koymamız çok zor yani. Önce bir psikolog desteği. Ondan sonra da gerçekten kendilerini ve yeteneklerini keşfetmeleri, tanımaları için onlara bir ortam sunardım.”

Ş.N. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Huzur vermek isterdim onlara. Ya bir tık daha böyle her şey için çabalamamaları. Bir tık daha böyle rahat olmaları için işte ne gerekiyorsa onu. Korkmamayı. Onu isterdim vermek.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Ben de öz farkındalık ve öz sevgiyi kadınlara verirdim.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

“Daha önce cesur olmalarını sağladım. Korkmamalarını, en azından savaşılabilecek gücü kendilerinde bulabilmelerini sağladım. Kabullenmek yerine böyle bir durumla baş etmeleri için kullanırdım bu şansımı.”

18 yaş ve üstü odak grup katılımcısı

Sihirli değnek sorusuna verilen bazı cevaplar ise kız çocuklarının ve genç kadınların eşit haklar ve eşit fırsatlar bakımından erkeklerle toplumsal olarak eşitlenmeye duyulan ihtiyacı göstermektedir. Katılımcılar tarafından, hayat deneyimi edinme yönünden kız çocuklarının ve genç kadınların engellenmesi ya da kendi kendilerini kısıtlamalarının değiştirilmek istenmesi aynı zamanda çeşitli karşılaşma alanlarının yaratılmasının güçlenme konusundaki etkisini de öne çıkarmaktadır. Bu anlamda, üniversiteye gidiyor olmak birçok katılımcı tarafından hayat deneyimi anlamında önemli bir etken olarak belirtilmiştir. Özellikle üniversiteyi ailelerinin yaşadığı şehirden başka şehirlerde okuyan genç kadınlar için sorumluluk almak, bilgi birikim düzeyini artırmak, birey olmayı öğrenmek, aileden uzakta bir hayat ve çevre kurma ve kendine ait alanlar açma anlamında üniversiteye gitmek bir karşılaşma alanı olarak ortaya çıkmakta ve genel itibarıyla güçlendirici bir deneyim olarak görülmektedir.

Üniversite okumuş ve iş sahibi olan genç kadınlar için de kendilerini kısıtlamamanın önemini vurgulayan katılımcılar vardır. Genç kadınların okumak ve iş sahibi olmakla yetinmemesini sağlamak ve toplumsal olarak genç kadınlardan beklenen iş sahibi olur olmaz evlenme kararının içselleştirilmesi eleştirilmektedir. Bu eğitime erişim kadar ekonomik özgürleşmenin de bir ihtiyaç olarak görüldüğünü göstermektedir. Örneğin, genç kadınlara eğlenmek ve/ veya gezmek yoluyla deneyim kazandırmayı sağlamak bu şekilde evlilik kararının karşısında alternatif ve güçlendirici deneyimler olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda gezmek herhangi bir örnek olarak kalmamakta, katılımcıların şahsi olarak deneyimledikleri güçlendirici bir etkinlik olarak da aktarılmaktadır. Kız çocuklarının ve genç kadınların olduğu yerden çıkıp başka yerleri görmesi deneyim yoluyla güçlenme için somut bir aktivite olarak önerilmektedir.

“Herkes eşit haklara sahip. Sen onu yapabiliyorsan, sen de onu yapabilirsin. Bu tarzda öyle değneğimi kullanırdım. Bu kadar.”

18 yaş altı odak grup katılımcısı

“Herkesi galiba üniversiteye kadar okutmuş olurum böyle o bilgileri en azından kafasına yüklerdim. Bütün herkesin ama yani aklına da gelecek her insanın, kadınlar olarak bütün Türkiye’de her kadının aklına şu üniversite bitimine kadar olan bütün bilgileri koymak isterdim. Öyle bir sihirli değnek olsa.”

S.H. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Ne yapardım? Herkese bir üniversite hayatını yaşattırdım bence. ... Dediğim gibi ben ailede de rahattım ama üniversiteye geldiğinde bireysel oluyorsun. Bazı zorlukları bile aileye dile getirmiyorsun üzülmesinler diye. Burada kendine özel bir alanın oluyor. Bence her kadın bunu bir tatmalı. Kız kardeşime de aynı şeyi söylüyorum. O da lise öğrencisi. Ailen kötü olduğu için falan da demiyorum sana bunu dedim. Kendi alanını oluşturabilmek için bir üniversite hayatını görmem lazım. Çünkü bence burada yaş alıyorsun, olgunlaşıyorsun.”

Y.E. 18 yaş ve üstü katılımcı

“Elimde bir sihirli değnek olsa şunu yapardım kızlara. Derdim ki, sen gez. Çünkü çok okuyan gibi çok gezen bilir diye bir şey var ya. Onun gibi. Ama okuduğundan sonra gez. Okudun, bir mesleğin var elinde gayet de güzel bir mesleğin. Tamam ben meslek sahibi oldum artık koca arayabilirim yapma yani! Niye hemen kocayı arıyorsun? Az bir dünyayı gez, bir dolaş, bir eğlen.”

E.A. 18 yaş altı katılımcı

5.10.2. Zihniyet Değişimi

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin bedensel farklılıklara dayalı olduğuna dair inanç kadınların erkeklere kıyasla daha güçsüz olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu fikir toplumsal algıda kız/oğlan çocukları ve kadınlar/erkeklerin yapabilirlikleri ve sorumluluklarını belirleyen temel etmendir.

18 yaş ve üzeri kimi katılımcılar tarafından ikili cinsiyet rejiminin cinsiyetler arası biyolojik farklılıkları varsayarak ortaya çıkardığı eşitsizlikler işaret edilmektedir. Cinsiyetlerin farklı biyolojik ve fizyolojik özellikleri kız çocuklarının ve genç kadınların güçlenmesi yönünde engel ya da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin doğrudan nedenleri arasında ele alınmaktadır. Bu nokta kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesi için zihniyet değişimine yönelik çalışmalar yapılmasına dair ihtiyacı göstermektedir.

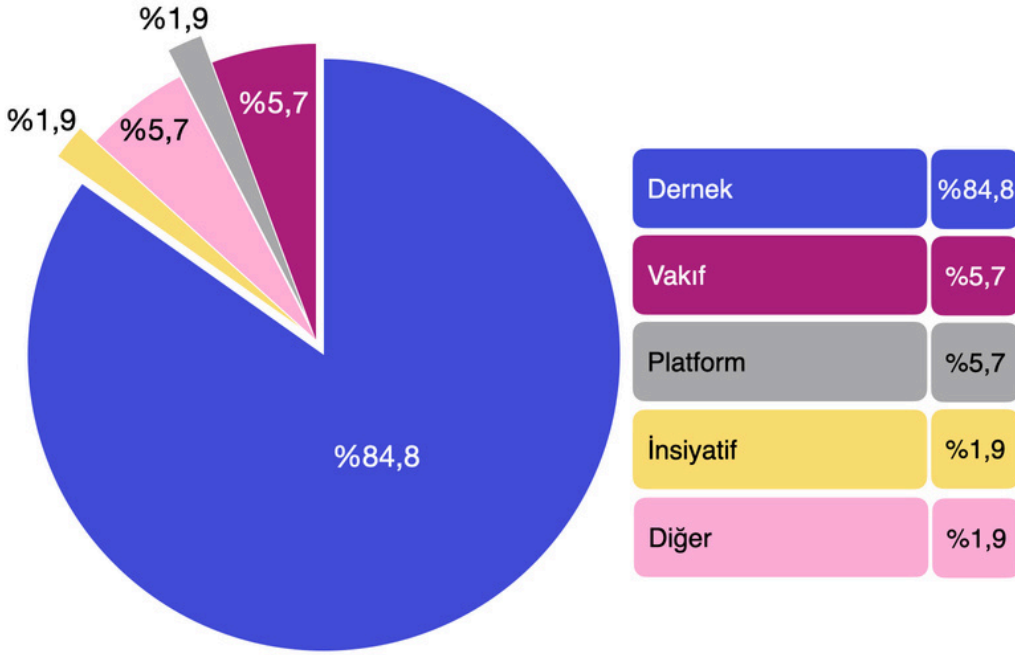
“Kadının aslında biyolojik anlamda sahip olduğu özelliklerle o tarihsel süreçteki kurulu olan topluma sağladığı katkısı bir noktada dünyada yaşanan gelişmeler sonucunda erkeklerinkinden daha değersiz oluyor. Çünkü eskiden önemli olan üremek, beslenmek ya da barınmakken bir noktada bunları yapabilmek için para kazanmak, çalışmak, üretmek, bu tarz şeyler ön plana çıkıyor ve bunlar ister istemez bir kas gücü ya da evden, kadının kalamayacağı kadar uzun bir periyotta uzak kalma gereksinimi gibi şeyler ortaya çıkardığında bir noktada kadınla erkek arasındaki terazinin dengesi değişiyor. O yüzden ben elimde bir sihirli bir değnek olsa, kadının bu tarihsel ve toplumsal gelişim sürecindeki o terazinin dengesini daha az değiştireceğini düşündüğüm için kadınların ve erkeklerin gerek biyolojik, gerek ruhsal, gerekse zihinsel anlamda daha denk organizmalar olmasını sağlamak isterdim ki ikisi de her alanda eşit katkıda bulunabilsin.”

Ç.K. 18 yaş ve üstü katılımcı

6. Sivil Toplum Kuruluşları

6.1 Demografi: Sivil Toplum Kuruluşları

Ankete katılan STK'ların kuruluş yılları analiz edildiğinde, %60,8'inin 2011 ve sonrasında kurulan kuruluşlar olduğu görülmektedir. Buna karşılık, %10,3'lük bir kesimin 1990 ve öncesinde kurulan kuruluşlar olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, anketin geniş bir zaman dilimini kapsayan ve farklı deneyim seviyelerine sahip STK'ların katılımıyla gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. STK'ların hangi tüzel kişilik veya örgütlenme biçimini temsil ettiklerine bakıldığında büyük bir kısmının (%84,8) dernek biçiminde örgütlendiği görülmektedir. Bununla birlikte, anketi tamamlayan katılımcıların %5,7'sinin vakıfları temsil ettiği görülmektedir. Bu veriler, projede yer alan katılımcıların çoğunlukla kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelerek tüzel bir kişiliğe sahip olan kişi toplulukları, yani dernekler üzerinden örgütlenme pratikleri ve deneyimleri olduğunu ve daha az sayıdaki katılımcının ise bir vakıf -yani mal varlığı topluluğunun- temsilcisi olarak tüzel yapılanma ve kar amacı gütmeyen faaliyetleri örgütlenme deneyimine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 13: STK'ların Statüleri

6.2 Kapasite ve Sürdürülebilirlik Kaynakları

Tablo 24, sivil toplum kuruluşlarını (STK) temsil eden katılımcıların ücretli çalışan, gönüllü, üye ve destekçi sayılarına ilişkin ortalama ve medyan değerlerini sunmaktadır. Ücretli çalışan kişi sayısında ortalama değer 8, medyan değer ise 2'dir. Bu durum, bazı kuruluşların çok sayıda ücretli çalışana sahip olduğunu, ancak çoğu kuruluşta bu sayının oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Gönüllü sayısında ortalama değer 78 iken, medyan değer 25 olarak belirlenmiştir. Bu veriler, gönüllü sayısında geniş bir varyasyon olduğunu ve bazı kuruluşların çok sayıda gönüllüye sahip olduğunu, ancak çoğu kuruluşta gönüllü sayısının daha düşük olduğunu göstermektedir. Üye sayısında ortalama değer 128, medyan değer ise 56 olarak belirtilmiştir. Destekçi sayısında ise ortalama değer 352, medyan değer ise 31 olarak belirlenmiştir. Destekçi sayısında ortalama değer çok yüksek olması, bazı kuruluşların çok sayıda destekçiye sahip olduğunu, ancak genel dağılımda büyük bir varyasyon olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, bu veriler kuruluşlar arasındaki personel, gönüllü, üye ve destekçi sayılarında önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların temsil ettikleri kuruluşların personel ve gönüllü sayılarındaki geniş varyasyonlar, örgütlenme ve insan kaynağı açısından farklı dinamiklere sahip olduklarını işaret etmektedir. Bu, bazı kuruluşların daha büyük ve daha iyi kaynaklara sahip olduğunu, diğerlerinin ise daha küçük ölçekli ve sınırlı kaynaklarla faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktadır. STK'ların bu farklılıkları, kaynak dağılımı ve stratejik planlama süreçlerinde dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir.

Tablo 25: Katılımcıların Çalışan, Gönüllü, Üye ve Destekçi Verileri	Ortalama	Medyan
Ücretli çalışan kişi sayısı	8	%2.0
Gönüllü sayısı	78	%25.0
Üye sayısı	128	%56.0
Destekçi sayısı	352	%31.0

Sivil toplum kuruluşlarının finansal sürdürülebilirliklerini sağladıkları kaynaklara bakıldığında, katılımcıların %76.2'sinin kuruluşlarının finansal sürdürülebilirliklerini öz kaynaklardan (üyelik aidatları, bireysel bağışlar) sağladığını belirttiği görülmektedir. Bu, üye aidatlarının ve bireysel bağışların kuruluşlar için en önemli finansman kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. İkinci sırada %38.1 oranıyla yurt dışı kaynaklı alt hibeler yer almaktadır, bu da uluslararası desteklerin STK'lar için önemli bir gelir kaynağı olduğunu göstermektedir.

Üçüncü sırada ise %28.6 oranıyla yurt dışı fonlar bulunmaktadır. Özel sektörden fon (%21), konsolosluk/elçilik fonları (%20), diğer kaynaklar (%11.4), kamu fonu (%9.5), vakıf fonları (%8.6) ve iktisadi işletmeler (%6.7) gibi diğer finansman kaynakları ise daha düşük oranlarda temsil edilmektedir. Sonuç olarak, kuruluşların finansal sürdürülebilirliklerini en çok öz kaynak, yurt dışı kaynaklı alt hibeler ve yurt dışı fonlar üzerinden sağladıkları görülmektedir. Bu durum, STK'ların sürdürülebilirlik stratejilerinde çeşitlendirilmiş finansman kaynaklarına olan ihtiyacını ve özellikle yerel desteklerin önemini vurgulamaktadır.

Tablo 26: STK'ların Finansal Sürdürülebilirliklerini Sağladıkları Kaynaklar	Sayı	%
Öz kaynaklar (üyelik aidatları, bireysel bağışlar)	80	%76.2
Yurt dışı kaynaklı alt hibe	40	%38.1
Yurt dışı fon	30	%28.6
Özel sektörden fon	22	%21.0
Konsolosluk/ elçilik fon	21	%20.0
Diğer	12	%11.4
Kamu fonu	10	%9.5
Vakıftan fon	9	%8.6
İktisadi işletme	7	%6.7

6.3. Faaliyet Gösterilen Gruplar

Araştırmaya dahil olan STK'ların %69,5'i genç kadınlara yönelik faaliyetler yürüttüklerini belirtmişlerdir (Tablo 27). Bu durum STK'ların faaliyetlerini planlarken genç kadınların ihtiyaçlarının önemli bir referans noktası olduğunu göstermektedir. Genç kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve güçlenme çalışmaları bağlamında önemli bir hedef grup olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, katılımcıların %66.7'si kuruluşlarının kız çocuklarına yönelik faaliyetler yürüttüğünü ifade etmiştir. Bu da STK'ların cinsiyet eşitliği ve kız çocuklarının güçlenmesi konularına verdiği önemi vurgulamaktadır. Oğlan çocuklarına yönelik faaliyetler ise %32.4 oranında belirtilmiştir. Depremden etkilenen gruplar (%30.5), mülteciler (%27.6), engelliler (%23.8), yoksullar (%22.9) ve genç erkekler (%21.9) gibi diğer gruplar da STK'ların faaliyet gösterdiği hedef kitleler arasında yer almaktadır. Kadınlar (%19) ve diğer belirtilen gruplar (%18.1) ise daha düşük oranlarla temsil edilmektedir. Bu veriler, STK'ların faaliyetlerinin genç kadınlar ve kız çocukları üzerine yoğunlaştığını ve toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerine yönelik çalışmalar yaptığını göstermektedir. Aynı zamanda, diğer dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetlerin de önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 27: STK'ların Faaliyet Gösterdikleri Gruplar	Sayı	%
Genç kadınlar	73	%69.5
Kız çocukları	70	%66.7
Oğlan çocukları	34	%32.4
Depremden etkilenen gruplar	32	%30.5
Mülteci gruplar	29	%27.6
Engelliler	25	%23.8
Yoksullar	24	%22.9
Genç erkekler	23	%21.9
Kadınlar	20	%19.0
Diğer	19	%18.1

6.4. Faaliyetler

Sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü faaliyetlerin dağılımına bakıldığında %78.1 ile "savunuculuk" en yüksek oranda belirtilen faaliyet alanı olarak görünmektedir. Bu durumu, hakları savunma, politika yapma süreçlerine katılma, toplumun çeşitli kesimlerinin sesini duyurma ve sosyal değişim sağlama gibi konularda STK'ların aktif olarak yer alma çabalarını göstermektedir. İkinci sırada %66.7 ile "eğitim" faaliyetleri gelmektedir, bu da STK'ların bireylerin bilgi ve becerilerini artırmaya yönelik girişimlerini yansıtmaktadır. "izleme" (%41), "psikososyal destek" (%40) ve "danışmanlık" (%39) gibi faaliyetler de STK'ların çalışmaları arasında önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, "araştırma-raporlama" (%32.4), "sosyal hizmet desteği" (%32.4) ve "yardım temelli faaliyetler" (%31.4) gibi çeşitli alanlarda da çalışmalar yürütülmektedir. Hukuki destek ve gençlerin sosyal ve sivil alana katılımını desteklemek amacıyla gönüllülük programlarının yürütülmesi (%27.6) de STK'ların faaliyetleri arasındadır. Daha düşük oranlarda belirtilen mentörlük (%16.2) ve finansal destek (%12.4) gibi faaliyetler, STK'ların bu ve diğer alanlarda hedef kitlelerine görece daha sınırlı destekler sağladığını ortaya koymaktadır. Genel olarak, bu veriler STK'ların savunuculuk ve eğitim başta olmak üzere, izleme, psikososyal destek ve danışmanlık gibi faaliyetlerde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, STK'ların toplumsal sorunlara kapsamlı ve çok yönlü yaklaşımlar geliştirdiğini ve farklı ihtiyaçlara yanıt verebilmek için geniş bir faaliyet yelpazesi sunduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 28: STK'ların Faaliyet Alanları	Sayı	%
Savunuculuk	82	%78.1
Eğitim	70	%66.7
izleme	43	%41.0
Psikososyal destek	42	%40.0
Danışmanlık	41	%39.0
Araştırma-raporlama	34	%32.4
Sosyal hizmet desteği	34	%32.4
Yardım temelli faaliyetler (burs, yurt,ayni destek, vb.)	33	%31.4
Hukuki destek	33	%31.4
Gençlerin sosyal ve sivil alana katılımını desteklemede gönüllülük programlarının yürütülmesi	29	%27.6
Mentörlük	17	%16.2
Finansal destek	13	%12.4
Diğer	6	%5.7

6.4.1. Eğitim Faaliyetleri

Sivil toplum kuruluşlarının eğitim faaliyetleri yürütme durumları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun (%84.8) eğitim faaliyetlerinde bulunduğu görülmektedir. Eğitim faaliyetlerini yönettikleri gruplar arasında "genç kadınlar" %68.5 ile en yüksek oranı temsil ederken, "kız çocukları" %56.2 ile ikinci sırada yer almaktadır. Bu veriler, STK'ların eğitim çabalarında öncelikli olarak genç kadınlar ve kız çocuklarına odaklandığını göstermektedir. STK'ların eğitim faaliyetlerinde bulunduğu alanlar incelendiğinde, "toplumsal cinsiyet eşitliği" %74.2 oranı ile ilk sırada yer almakta olup, bu durum STK'ların büyük bir kısmının toplumsal cinsiyet konusuna özel bir önem verdiğini ortaya koymaktadır. "Hukuki süreçler ve haklar" %41.6 ile ikinci sırada gelmekte, bu da hak temelli eğitimlerin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Ayrıca, eğitim faaliyetleri arasında "öz farkındalık" (%39.3), "iletişim" (%32.6) ve "girişimcilik" (%24.7) gibi alanlar da bulunmaktadır. Bu veriler, sivil toplum kuruluşlarının geniş bir yelpazede çeşitli eğitim konularına odaklandığını ve bu konuların toplumsal gelişim için kritik öneme sahip olduğunu yansıtmaktadır.

Tablo 29: STK'ların Eğitimlerde Kullandıkları Platformlar	Sayı	%
Yüz yüze eğitim platformları (fiziki mekan, sınıf, seminer odası vs.)	79	%88.8
Çevrimiçi/online öğrenme (e-learning) platformları	50	%56.2
Karma platformlar (Çevrimiçi ve yüz yüze)	49	%55.1

Sivil toplum kuruluşlarının eğitim faaliyetlerinde kullandıkları platformların dağılımına bakıldığında (Tablo 30), %88,8 oranıyla "yüz yüze eğitim platformları" en yaygın kullanılan platformlar olarak görünmektedir. Fiziki mekanlar, sınıflar ve seminer odaları gibi geleneksel yöntemler, STK'ların büyük bir çoğunluğu tarafından tercih edilmektedir. Bu durum, kuruluşların doğrudan etkileşimi ve fiziksel katılımı önemsediklerini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, %56.2 oranında kuruluşun "çevrimiçi/online öğrenme (e-learning) platformları"ni kullanıyor olması dijitalleşmenin eğitim alanında önemli bir yer edindiğini göstermektedir. Ayrıca, %55,1 oranında "karma platformlar" (çevrimiçi ve yüz yüze) kullanılmakta, bu da kuruluşların hem geleneksel hem de modern eğitim yöntemlerini birleştirerek esnek ve erişilebilir eğitim imkanı sunmaya çalıştıklarını göstermektedir. Bu veriler, STK'ların eğitim faaliyetlerinde çeşitli platformları görece etkin bir şekilde kullandığını, fakat yine de geleneksel yüz yüze eğitim platformlarının en yaygın kullanılan mecralar olduğunu ortaya koymaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının eğitimlerde kullandıkları tekniklerin etkinliği hakkındaki verilere bakıldığında, "Örnek olay (vaka) çalışması" %47,7 ile en etkili teknik olarak öne çıkmaktadır. Bu yöntemin, katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından işe yarar bulunması, gerçek yaşam senaryolarının eğitimde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. "Oyunlaştırma teknikleri" %44,3 oranında etkili bulunurken, "Grup tartışmaları" %42 ve "Görsel ve işitsel materyallerle desteklenen etkileşimli sunumlar" %40,7 ile yüksek oranlarda etkili olarak değerlendirilmiştir. Bu teknikler, katılımcıların aktif katılımını ve etkileşimini teşvik ettiği için başarılı bulunmuş olabilir.

Genç kadınların e-öğrenme platformlarında tercih ettikleri öğrenme tekniklerini göz önünde bulundurduğumuzda da "Örnek olay (vaka) çalışması" tekniğinin 1. sırada en çok tercih edilen teknik olduğu görülmektedir. Buna karşın "Oyunlaştırma teknikleri"nin, STK'lar tarafından etkili bir yöntem olduğu düşünülmesine karşın genç kadınları için çok tercih edilen bir yöntem olmadığı görülmektedir. "Grup tartışmaları" yöntemi ise STK'lar için 3. sıradayken, genç kadınlar için bu sıra 5'tir. "Görsel ve işitsel materyallerle desteklenen etkileşimli sunumlar" ise STK ve genç kadınların benzer oranda tercih ettikleri bir yöntemdir. Öte yandan, STK'lar için "Modüler eğitim teknikleri" (%21.5) ve "Düz öğretici anlatım teknikleri" (%20) daha düşük oranlarda etkili bulunmuştur ve bu teknikler hakkında kararsızlık oranlarının da yüksek olduğu (%22.8 ve %15.3) görülmektedir. Bu durum, daha geleneksel ve pasif öğrenme yöntemlerinin, katılımcıların beklentilerini karşılamada yetersiz kaldığını ve daha interaktif yöntemlerin tercih edildiğini göstermektedir. Genel olarak, veriler, interaktif ve katılımcı tekniklerin eğitimde daha etkili bulunduğunu ve STK'ların bu tür teknikleri daha fazla kullanmayı düşünmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 30: STK'ların Eğitimlerde Kullandıkları Teknikler[32]	İşe yaramıyor	Kararsızım	İşe yarıyor	Genç kadınların tercih oranı - sırası (E-öğrenme)
Örnek olay (vaka) çalışması	%1.2	%8.1	%47.7	%59.6 - 1. sıra
Oyunlaştırma teknikleri	%1.3	%56.2	%44.3	%23.0 - 7. sıra
Grup tartışmaları (yarışma yaptırma, çalıştay, gösterip yaptırma)	%2.5	%7.4	%42.0	%25.0 - 5. sıra
Görsel ve işitsel materyallerle desteklenen etkileşimli sunular	%1.2	%1.2	%40.7	%43.0 - 3. sıra
Akran öğrenmesi	%1.3	%11.4	%39.2	-
Tartışma teknikleri (sempozyum, seminer, forum, panel, münazara, çember tartışma, vb.)	%1.2	%11.0	%31.7	%24.8 - 6. sıra
Problem çözme teknikleri	%1.4	%9.5	%29.7	-
Modüler eğitim teknikleri	%1.3	%22.8	%21.5	-
Düz öğretici anlatım teknikleri (söylev, konferans gibi)	%5.9	%15.3	%20.0	-

6.4.2. Kadınların Güçlenmesine Yönelik Eğitimlerin Planlanması

Sivil toplum örgütlerinin kadını ve güçlenmeyi nasıl kavramsallaştırdığı kadının güçlenmesine yönelik eğitimlerin planlama ve uygulama aşamalarında belirgin farklılıklara neden olmaktadır. Bu farklılaşan yaklaşımlar, eğitim planlanması ve uygulanması süreçlerinde aynı şekilde işlememekte, farklı etkiler yaratmaktadır. İlk olarak kadınlar homojen ve tekil bir hedef grup olarak ele alınmamalı, kadın olmaya dair deneyimlerin coğrafi bölge, sınıf, etnisite, yaş grubu gibi faktörler etrafında değişkenlik gösterdiği, farklı kırılabilirlik ya da eşitsizliklere sebep olduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple eğitim programlarının planlama aşamasında kurumların eğitim vermeyi ön gördükleri kadın grubuna dair demografik ve sosyolojik veriye sahip olmaları, bu veriyi analiz ederek gruba dair anlamlı içgörüler edinmeleri elzemdir.

“Birincisi, perspektifin iyi oturtulması gerekiyor. Eğer siz kadının güçlenmesini bireysel güçlenme olarak ele almazsanız sadece, bu güçlenmeyi çevreleyen sosyo-kültürel ve toplumsal cinsiyet faktörlerine devreye sokarsanız, sizin güçlenme programlarınızın, örneğin bir ders içeriği belli oluyor zaten. Kazanımlarınız belli oluyor. Farkına varmak, eyleme geçirmek, hareket ettirmek, bunlar belli oluyor. Örneğin Kızlar Sahada'nın bir programı vardı. Biz de danışman olarak yer almıştık. O programı da geliştirmiştik. Örneğin toplumsal cinsiyet eşitliği modülü var orada. Ve bu modülü biz hak savunuculuk üzerine gerçekleştiriyoruz. Örneğin kişi kendi haklarının farkına varması ama bu haklarını nasıl savunabileceğinin becerilerini de öğrenmesi gerekiyor. İşte bu güçlenmedir aynı zamanda. Hak savunuculuğu demek “Spor yapabilirsin.”den öte bir anlama geliyor. Sen spor yapabilirsin, spor yapamıyorsan bunun nedenleri bunlar bunlar, farkındalığı burada devreye giriyor..”

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği

[32] Katılımcıların yanıtladığı dokuz madde için Cronbach Alpha katsayısı 0,884 olarak hesaplanmıştır. Bu, maddelerin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu dokuz madde, katılımcıların eğitimlerde kullandıkları teknikler için verilen yanıtların güçlü bir şekilde birbiriyle ilişkili ve birbirini destekler nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da katılımcıların önermelere verdikleri yanıtların iç tutarlılığa sahip olduğu ve güvenilir bir şekilde değerlendirilebileceği anlamına gelmektedir.

“Biz...önce gidip ihtiyaç analizi, odak gruplarla, birebir görüşmelerle, alanda çalışanlarla, alana hakim olan ekiplerle, gruplarla, işte biraz da işbirlikleri, dayanışmaları oradan geliyor aslında. Onların bilgisiyle. Sonra bir ihtiyacına göre bir eylem planı çıkartıyoruz. Ve o eylem planı içinde neyse kadınların ihtiyacı, ona dair eğitim modülleri, küçük küçük işte iki aylık, bir aylık, iki uygulamalık, ne gerekiyorsa ya da akut dönemde mesela tek seferlik uygulamalarımız oldu.”

Çember Sivil İnisiyatif Derneği

“İçerik ve yöntem konusunda bir kere gerçekten vereceğiniz eğitimin hedef kitlenizin ihtiyacı olması gerekiyor. Yani ihtiyacın olmadığı bir konuda eğitim almayı kimse istemez herhalde. Bu ihtiyacı belirlemek için de ciddi bir saha analizi yapmak lazım. Yani siz kadınlara veya kız çocuklarına bu bir eğitim planlaması yapıyorsanız, bir proje yazıyorsanız sahayı iyi gözlemlemeniz lazım.”

Lider Kadın Derneği

Hedef gruba dair veri, grubun ihtiyaçları hususunda betimleyici bir çerçeve çizerken, kadın güçlenmesine dair teorik perspektif ise bu ihtiyaçlara yönelik cevaplar geliştirme potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, eğitim planlama süreçleri, hedef gruba dair demografik verinin elde edilmesi, bu veri bağlamında teorik çerçevenin belirginleştirdiği ihtiyaçların ve yol haritalarının oluşturulması ile başlamalıdır.. Yapılan görüşmeler, belirgin bir hedef kitle, branş veya bölge bazında uzun soluklu faaliyet göstermiş sivil toplum örgütlerinin sosyal veri ve teorik altyapı ilişkisini kurmakta başarılı olduğunu göstermektedir. Bu kurumlar, eğitim içeriklerini planlarken hedef kitlenin ihtiyaçlarını merkeze aldıklarını ve bu ihtiyaçları nitelikli bir biçimde analiz edebildiklerini belirtmektedir.

Planlama sürecinde teorik altyapı elde edilen verinin yorumlanması kadar veriye ve hedef kitleye nasıl yaklaşıldığı hususunda da belirginlik göstermektedir. Bu noktada sivil toplum örgütleri karar alma süreçlerine hedef kitlenin dahil edildiği, paylaşımcı ve demokratik bir yaklaşım benimsemeli, uzmanların belirleyici olduğu yukarıdan aşağıya bir planlama yaklaşımından uzak durmalıdır. Eğitimlerin planlanması sürecinde hedef kitle ve yararlanıcılardan uzak, teknokratik bir tutum, katılımcılık ilkesini zedelemekte, kadın güçlenmesine yönelik somut ve dönüştürücü adımlardan çok sivil toplum sektöründeki “tanıdıklar çemberinin” yeniden yaratılması olarak yorumlanmaktadır.

Bu nedenle kadınların güçlenmesine yönelik etkili bir eğitim tasarımı; hedef kitlenin katılımını gözeten, bütüncül ve kapsayıcı bir yöntem benimsemelidir. Böyle bir yaklaşım ancak yerelin dinamiklerini ve kadının kendini yeniden ürettiği sosyal bağlamı güçlenmenin bir boyutu olarak ele alan programlar dahilinde mümkün olabilir. Sivil toplum temsilcileri eğitimlerin planlanma sürecinde kadın ve kız çocuklarını dar bir toplumsal kesit olarak ele alan modüllerden çok; kadını içinde yer aldığı sosyal bağlam dahilinde güçlendirmeyi hedefleyen, kadının sosyal çevresinde de aynı bilinci uyandırmayı amaçlayan çok aktörlü eğitimlerin önemi vurgulanmaktadır. Fakat bu bütüncül yaklaşım, yerelin dinamikleri ve olanakları çerçevesinde belirli bir esneklik dahilinde tasarlanmalı, yerelin duyarlılıklarını göz önünde bulundururken, eğitim kazanımlarından da taviz vermeyen bir denge üzerinde yürütülmelidir.

Hedef kitleye yönelik eğitimlerin planlanması sürecinde sivil toplum temsilcilerinin altını çizdiği bir diğer husus da kadın güçlenmesinin sadece kadınları odağına alan proje ve eğitimlerle gerçekleştirilemeyeceği düşüncesidir. Kadın güçlenmesinin önündeki temel engel olan patriyarkal yapının yıkılmasında, kadınlar kadar erkeklerin de sorumluluk almasını öngören bu düşünce, özellikle eleştirel erkeklik çalışmalarına dair eğitsel içerikler oluşturulmasını desteklemektedir. Bu kapsamda sivil toplum temsilcileri, bütünlüklü bir kadın güçlenmesi için erkeklerin de feminist bilinç geliştirmesine yönelik eğitim programlarını bir gereklilik olarak gündeme getirmektedir. Fakat sivil toplum temsilcileri, bugüne kadarki deneyimlerine dayanarak erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadın güçlenmesine yönelik eğitim programlarına katılımda isteksiz ve hevesiz tutumlar sergilediklerini belirtmektedirler. Bu durum, erkeklerin ve oğlan çocuklarının bu tür eğitim programlarına katılımını teşvik edici strateji ve yöntemler üzerinde durulması gerektiğini göstermektedir.

Sivil toplum örgütlerinin kadın güçlenmesine yönelik eğitim süreçlerine erkekleri de dahil etme girişimi, proje, eğitim ya da faaliyet alanı kapsamında ele alınması gereken bir karardır. Kimi program ve projelerde hedef kitle, erkeklerin sürece dahililiyetinden olumsuz etkilenebilmektedir. Özellikle regli yoksunluğu gibi kadınlık deneyimleri alanında yürütülen çalışmalar da ya da afet sonrası topluluklarda toplumsal cinsiyet perspektifiyle yürütülen dayanıklılık çalışmalarında kadınların bir araya gelebilecekleri, deneyimlerini paylaşabilecekleri dayanışma ortamlarının ihtiyacı, erkekleri sürece dahil edecek yaklaşımların önüne geçebilmektedir. Bu noktada her eğitim projesinin kendine özgü koşulları ve dinamikleri içinde hedef kitleyi gözetken karar alma süreçlerini yürütmesi işlevsel olabilecek mekanizmaların varlığı önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, kadının güçlendirilmesine yönelik eğitimlerin planlama süreçlerinde, teorik altyapının ve hedef gruba dair nitelikli verinin elde edilmesi bir ön hazırlık olmalıdır. Hedef kitleye yönelik sosyal verinin nitelikli analizi ile elde edilecek ihtiyaçlar, bütüncül bir perspektifle, yerelin dinamiklerini de göz önünde tutarak değerlendirilmelidir. Bu süreçte saha ile bağlantı koparılmamalı, hedef kitlenin ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda inşa edilecek katılımcı ve esnek bir eğitim programı hazırlanmalıdır. Uluslararası örgütlerin veya yurt dışında uygulanmış örnek projelerden ithal edilen eğitim modelleri, gerekli ihtiyaç analizleri yapılmadan ve yerel dinamikler ihmal edilerek birebir uygulanmamalı, özgün ya da yerele entegre edilmiş planlar oluşturulmalıdır.

“Birincisi şeyi dönüştürmek gerek... Sivil toplum okuryazarlığı olan diyeyim ya da zaten o vocabulary'e, o nasıl ifade etsem, o kavramlara hâkim olan insanları bir otelin konferans salonuna toplayıp orada atölye yaptırmak. Küçümsemiyorum, ben de yapıyorum, ben de katılıyorum. Bu her zaman güvenilir bir yöntemdir ama bu, böyle fark etmişsinizdir. Bir noktada herkesin birbirine “Aa, sen de mi buradaydın?” diye öpüşüp koklaştığı, herkesin birbirini tanıdığı çemberlerde kalıyor. Mesela o benim için önemli bir gözlem noktasıdır. Özellikle tasarım odağında sadece konunun uzmanı olan ama faydalanicıların temsiliyetinin olmadığı, deprem sahasından kimsenin olmadığı, herkesin Ankara veya İstanbul'da çalışan sivil toplumcu olduğu tasarım atölyelerinin çok büyük bir faydası olmadığını düşünüyoruz. Burada tabii ki şey de var, yani o böyle tokenizm riski de var. Bazen öyle oluyor ki temsiliyet adı altında deprem sahasından bir tane insanı getiriyorlar ve onu böyle baharat serpiştirir gibi alın bu da bizim deprem sahası temsiliyetimiz falan diye oraya koyuyorlar. Hiçbir anlamı yok. Belki biraz onun dönüşmesi, belki bu gibi çalışmaların böyle büyük şehirlerin o otel konferans salonlarında değil de sahada yapılması mümkün olabilir.”

Konuşmamız Gerek Derneği

“Şimdi şöyle ilk orta lise kız çocukları için düşünüyorum. Ya eğitime erişimde en azından ilkokul ve ortaokulda şu anda çok ciddi bir sıkıntı yok. Ama bu yukarılara çıktıkça çocuklar bir şekilde sistemden kızlar çekiliyorlar, çekilmek zorunda kalıyorlar ya da çektiriliyorlar bir şekilde. Bence bu hedef gruplarına farklı uygulamalar yapmak gerekiyor. Çocuklarla çalışırken, ailelerle de çalışmak gerekiyor. Ailelerle, anne ve babalarla çalışmak gerekiyor. Şimdi siz sadece çocuğa yoğunlaştığınızda çocuğun içinde bulunduğu bir çevre var. Anne var, baba var, okul var, öğretmen var. Biraz çocuğunu, çevresini güçlendirerek çocuğu yönlendirmek çok daha iyi oluyor. Bir eğitim tasarlarken, biraz da o bütüncül hizmet modeli dediğim şey, bütün almak gerekiyor.”

GAP İdaresi Başkanlığı

“Eleştirel erkeklik, erkekleri de buraya getirmek, yani erkekliği konuşmak, erkekleri suçlamayı bırakıp erkekliği değiştirmek. Yani bence biraz daha fazla şeye ihtiyacımız var. Yani kadınları aldık, ilerlettik, bir yerlere götürüyoruz falan arkada kaldı böyle. Erkeklerin, eleştirel erkeklik ve eşitlik temelli. Daha çok çalışmaya ihtiyacı var ve bunu bence çok güzel yapan gruplar da başladı. Erkek grup çalışmalarına ihtiyacı var. Benim tek oturum, birer oturum şeklinde yaptığım şeyler oldu burada, denedim. Buna ihtiyaçları olduğunu da bilenler, kendini değiştirmek isteyenler var.”

Çanakkale Belediyesi Sosyal Hizmetler

“Bir kız çocuk danışma ekibimiz var, işte beraber çalışmaya başladığımız, şimdi biraz daha Suna'nın kızlarıyla da... Çünkü yani çok ezberden kız çocukların şuna ihtiyacı vardır değil, çok değişiyor. Yani ben kız çocuk danışma ekibinde onlarla beraber çalışıyor olmak gerçekten hani o bizim ezberlerimizden... Çünkü her dönemin çocukluk dönemi başka. Çocukluk biçimleri çok farklı. [...]Hani kırsalda yaşayan bir kız çocuğunda başka bir şey var. Afet bölgesindeki kız çocuğunda [başka]. Bence mesela kız çocuklarını ve çocuklarla beraber çalışma deneyimini artırmak, öğrenmek buralar kritik.”

Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi

“Sadece bu eğitimlerin muhatabı kadınlar olmamalı. Kadınlardan en önemlisi aslında erkekler olmalı ve oğlan çocukları olmalı. Dolayısıyla Lider Kadın Derneği aslında buna çok önem veriyor. Yani neredeyse yaklaşık 6 yıldır, 6 yıldan beridir biz erkeklere toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri veriyoruz. Farkındalık oturumları yapıyoruz. Dolayısıyla burada erkeklere yönelik, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimlerinin verilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bütün kadın çalışmalarında, bütün kadın derneklerinin bu çalışmalara özen göstermesi gerektiğine inanıyorum. Çünkü zaten şiddete uğrayan kadınlar ama eğitimi alan da onlar. Zaten sahadan da aldığımız tepkiler bu yönde. Mesela kadınlar şöyle diyor, keşke benim de eşim şu an bu eğitimi almış olsaydı. Yani ben alıyorum ama günün sonunda ben eve gittiğimde farkında oluyorum ama o farkında olamıyor. Asıl şiddeti de uygulayan o, eşitsizliği de yapan o. Dolayısıyla benim tek başıma bunun farkında olmam yetersiz ve eksik diyor. Yani bunun kendi talepleri oluyor ve bizler gerçekten çok önemsiyoruz. Hem oğlan çocuklarını hem erkeklere bu eğitimleri zaten kendi müfredatımızla modüllerimizde var ama bunun giderek yaygınlaşması gerektiğine inanıyorum. Mesela şu an modüllerimizden bir tanesi olumlu ebeveynlik. Yani bunu hem erkeğe uyguluyoruz hem kadınlara uyguluyoruz. Tabii ki erkeklerin katılımı kadınlara göre çok zor. Ama yapacağınız bu eğitimleri erkeklere uyarlıyorsanız eğer, o zaman erkeklerin katılımını sağlayacak zamanlamayı ve konuyu çok iyi tespit etmeniz gerekiyor. Çok kritik ve hassas davranmanız gerekiyor erkeklere verdiğimiz bu eğitimler sürecinde.”

Lider Kadın Derneği

“Biz beş tane nihai çocuk kazanımı belirledik. Bunlar, çocuğun duygusal ve fiziksel olarak iyi olması, eğitime kesintisiz devam edebilmesi, eğlenmeye ve dinlenmeye vakit ayırabilmesi, baskı altında kalmadan yaşaması ve kendi hayatlarıyla ilgili kararlara katılabilmesi. Bunlar oldukça büyük göstergeler, bunların altına da bir şekilde her bir göstergenin altına girecek, faaliyetleri gerçekleştirmeye çalışıyoruz. O yüzden bu güvenli alan oluşması da çocukların fiziksel ve duygusal iyi olma halini çok desteklediği için ve sosyalleşmelerini desteklediği için bu bizim için öncelikli bir konu. Bunu hem fiziksel olarak hem de dijital ortamlarda gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Çocuk yaşam merkezleri de aslında bütün bu modelin bir araya geldiği bir uygulama sahası gibi düşünebilirsiniz.”

Suna'nın Kızları

6.4.3. Kadınların Güçlendirilmesine Yönelik Eğitimlerin Uygulanması

Sivil toplum kuruluşlarının deneyimleri, eğitimlerin uygulanma sürecinde belirli yöntem ve tekniklerin ne derece etkili olabileceği ya da hangi hedef grup için ne gibi metotların tercih edilmesi gerektiği konusunda yardımcı olabilecek niteliktedir. Bu çerçevede sivil toplum temsilcileri eğitimlerin uygulanma aşamasında yaş, toplumsal cinsiyet, meslek, kültürel doku gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle kadınlara yönelik eğitim programlarının etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için kadınların ataerkil toplumsal yapı içerisinde ev içi emek ve bakım emeği gibi özgürce zaman kullanımını kısıtlayan, kamusal alanda gerçekleşen eğitimlere katılımı engelleyen koşulları aşacak yöntemler geliştirilmelidir. Kadınların ve kız çocuklarının gündelik yaşam ve deneyimlerine birebir dokunan fakat toplumsal tabu olarak algılandığı için bir arada konuşma, tartışma pratiğinin zorlaştığı menstrual döngü, cinsel sağlık ve üreme sağlığı gibi alanlarda sivil toplum örgütleri yenilikçi iletişim stratejileri geliştirmektedirler. Kız çocukları ile çalışan sivil toplum örgütleri, velileri bilgilendirme ve sürece dahil etme gibi yöntemlerle cinsel sağlığın konuşulamaz bir tabu olduğuna dair algıyı yıkmaya çalışmaktadır. Öte yandan, sivil toplum örgütleri tartışma veya diyalog gibi bağlamlarda ya da bire bir iletişimde ifadesi zor olan konularda, yaratıcı, deneyim odaklı oyunlar ve atölyeler aracılığıyla kız çocuklarının kendilerini ifade etme yeteneklerini artırmakta, onları bu deneyimler üzerine tekrar düşünmeye teşvik etmektedir.

“Şu an bölgemizde kadının katılımının önünde en büyük engel çocuklardır. Çünkü her bir kadın en az 3-4 tane çocuğa sahip ve maalesef ki kadın bakmakla yükümlüdür. Dolayısıyla eğer siz kadınlarla bir eğitim çalışması yaparsanız çocukları göz ardı edemezsiniz. Yani bu oğlan çocukları ve kız çocukları dahil olmak üzere. Biz kendi toplum merkezimizi tasarlarken yani eğitim salonlarının yanında bir de çocuk dostu alanlar yaptık. Yani sadece bir tane sınıfla kalmadık. Çünkü bazen biz kreş hizmetini vermedik. Genelde tuvalet eğitimini almış çocuklar. 2 yaştan 17 yaşa kadar her bir çocuğun katılabileceği atölyeler yaptık ki kadınlar ciddi anlamda katılım sağlasınlar. Projenizde gerçekten samimiyseniz ve kadınların ciddi anlamda bu eğitimlerden faydalanmasını istiyorsanız... Biz onların katılımını daha da kolaylaştıracak ulaşım desteği sağladık projemiz kapsamında. Yani kadın hiçbir şekilde ben bu eğitime katılmam, mazeret yok. Kişi gerçekten katılmak istiyorsa 10 çocuğu da olsa 10 çocuğuyla birlikte mahallelerde servis araçları sunarak katılımını sağladık.”

Çanakkale Belediyesi Sosyal Hizmetler

“Mesela Urfa'nın Suruç ilçesinde, kahvehanede uzman bir kadınla çok korkmuştuk. Bu uzmanı seçerken de belli bir tecrübesi olan, “toplumsal cinsiyet”, “kadın erkek eşitliği” gibi anahtar kelimelerle o grubu ürkütecek, karşımızda bize yeni cephe oluşturmasına fırsat verecek her şeyden kaçındık. Yerelde merkezlerimiz var.

Bu merkezler seviliyor, sayılıyor. Herkes önemsiyor. Merkez sorumlularımız O bölgede zaten mümkün olduğunca bence anahtar işlerden bir tanesi de Urfa'da bir uygulama yaparsanız Urfalı yerelde bir saha çalışmasının olması lazım. Ankara, İstanbul, İzmir oralardan çok kıymetli, çok güzel okullardan mezun, 3-4 dil bilen, gencecik çocuklar geliyor. Bir süre sonra bu çocuklar da yoruluyor. Çünkü yerel kültürü bilmek, dili bilmek, oturma kalkma alışkanlığı... Yeri gelince sen o aileyle Kürtçe konuşacaksın. Araya bir tercüman koymayacaksın. Yeri geldiğinde Arapça mı konuşuyorsun? Ana babayla Arapça konuşman gerekiyor. Ya da kısa etek giymeyeceksin. Yakası açık köye gittiğinde bir tişörtün olmayacak.”

GAP İdaresi Başkanlığı

Araştırma kapsamında görüşme gerçekleştirilen sivil toplum örgütleri özellikle yaş ve jenerasyona göre eğitim içeriklerinin ve eğitim yöntemlerinin farklılaşması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada yetişkinler için tasarlanan eğitimler ile çocuklar ve gençler için tasarlanan eğitimler arasındaki ortak noktalar ve farklılıklar ortaya konmuştur. Konvansiyonel, didaktik ve hiyerarşik eğitim modelleri sürdürülebilir görülmemektedir. Sivil toplum örgütleri, katılımcıların dönütlerinden faydalanarak deneyim odaklı tartışma ortamları oluşturmanın gençler ve yetişkinler için daha yararlı bir yöntem olduğunu vurgulamaya açıktır. Özellikle gençlere yönelik eğitim programlarında savunuculuğun geleneksel metotlarla aktarımının pek işlevsel olmadığı, gençlerin internet mecraları aracılığıyla birtakım savunuculuk pratiklerinin “içine doğduğu” düşünülmektedir. Bu noktada sivil toplum örgütleri çeşitli vaka analizleri üzerinden somut ve gerçek olaylar üzerinden geliştirilen tartışmaların gençlerle yapılan çalışmalarda etkili olduğunu öne sürmektedir. Bu sebeple somut örneklerden yola çıkılarak inşa edilecek soyut bir kavramsal çerçeve, gençlerin öğrenme ve düşünme biçimine daha uygun bulunmaktadır. Son olarak bu derece interaktif ve etkileşimli bir yöntem için yüz yüze eğitimlerin daha uygun olduğu, pandemi döneminde sıkça kullanılan online eğitimlerin “mental yorgunluğu” yaşanmasına neden olduğu belirtilmektedir. Sivil toplum temsilcileri, özellikle yerel dinamiklerin belirleyici olduğu çalışma ortamlarında bu dinamiklere hakim eğitimcilerin uygulama sürecinde hayati rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu tür eğitimcilerin varlığı eğitim çıktılarının sağlanarak topluluk nezdinde kabul görmesini kolaylaştırırken, hedef kitlenin eğitimlere katılımında da etkin rol oynamaktadır.

“Bu eğitim programlarına, deprem bölgesinde uyguluyorum. Şunu önemsiyorum. Böyle şeyler tabii ki oluyor. Böyle şeyler olmaya devam edecek. Özellikle öğretmenlerden çok tepki gelebiliyor ya da bazı velilerden çok tepki gelebiliyor ama velilerle bir seminer düzenliyoruz her şeyden önce. Neden bunları anlatıyoruz? Yani niye ben sizin çocuğunuza cinsel organlarla ilgili bir eğitim yapıyorum. Neden adet dönemini anlatıyorum? Neden ergenlik değişimlerini anlatıyorum? Böyle olunca yani veliye bunu aktarınca ya çocuğunun oraya katılmasını engelliyor açıkçası. Böyle bir durum söz konusu olabiliyor. Ya da evet diyor hani bir farkındalık oluşturmuş oluyor. Adıyaman'da, Maraş'ta, Hatay'da her şeyden önce Maraş'ta çok Elbistan gibi bir şehirde uygulama yaptık ama dediğim gibi burada birazcık o veliye de aktarmak neden anlatıyorum yani bu nedeni anlatmak çok önemli diye düşünüyoruz.”

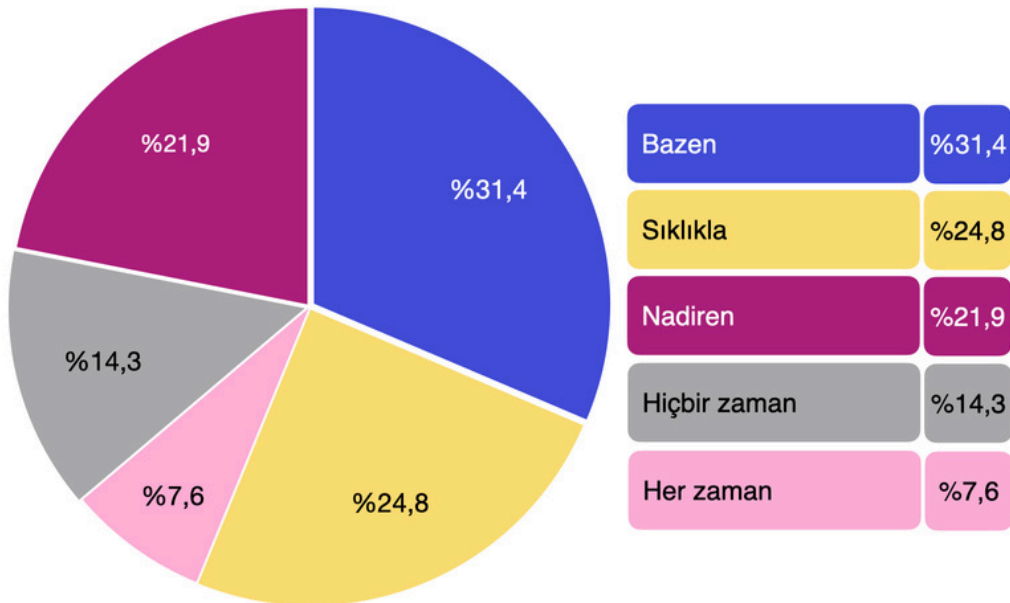
Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı

“Yetişkinleri de çocukları da sıralara oturtup tek bir yerde kırk dakika boyunca bekletmek neredeyse küçük bir işkence. O yüzden başka metotlarla öğrenmeli. Zaten günlük hayatta öğreniyoruz. Yani bu metotları fark edip işler hale getirmek. Nasıl öğreniyoruz? Karşımızdakinin deneyimini duyarak öğreniyoruz mesela. O yüzden kendi bu alandaki deneyimlerini konuşacakları bu alana ait uzmanların yanında güvenli alan oluşturularak deneyim paylaşımını, deneyim aktarımı, akran öğrenmesini öneririm. Ya da işte yaratıcı dramayla bir anı, bir sahneyi evdeki gündelik hayattan paylaşarak işte oradan bir şey çıkartıp, aa aa! Bir dakika! Başka bir şey de olabiliyormuş galiba başka evlerde fikrini akıllara getirecek böyle minik oyunlarla önerebilirim.”

Çember Sivil İnisiyatif Derneği

Sonuç olarak, sivil toplum örgütlerinin eğitimlerin uygulanmasına dair mevcut deneyimleri başarılı olmuş eğitim metotlarının açığa çıkarılmasında etkili olabilir. STK'ların eğitim deneyimleri irdelenirken bu metotların farklı hedef kitlelerde nasıl sonuçlar yarattığı dikkate alınmalı, her hedef kitlenin farklı eğitim modelleri talep edebileceği unutulmamalıdır. Örneğin kız çocukları için geliştirilecek eğitim modüllerinde yaş grubuna uygun deneyim odaklı yaratıcı oyun ve teknikler ön plana çıkarken gençler için vaka odaklı tartışma ortamlarının yaratılması daha verimli bir eğitim ortamı yaratabilir. Geleneksel eğitim metotlarına karşı ilgi kaybı, yaş grubu fark etmeksizin gözlemlenen bir olgudur. Katılımcıların daha aktif yer aldığı, etkileşimli eğitim modelleri ön plana çıkmakta, eğitimcilerin bir otoriteden ziyade kolaylaştırıcı rehber olduğu bir yaklaşım daha verimli olmaktadır.

6.5. STK'lar ve Kız Çocukları

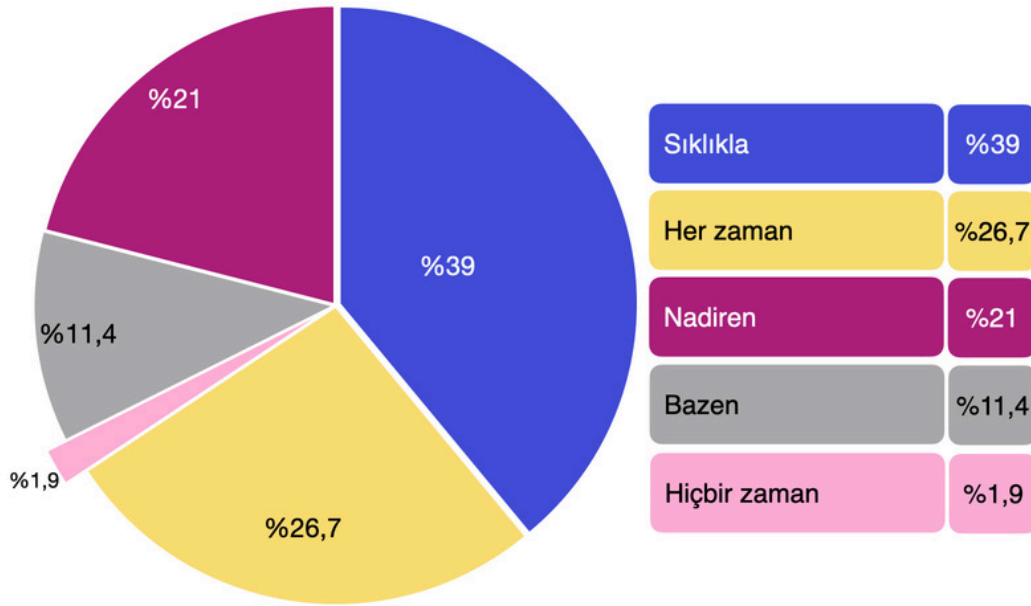

Grafik 14: STK'ların Faaliyetleri Kapsamında Kız Çocuklarıyla Bir Araya Gelme Sıklıkları

STK'ların yürüttükleri faaliyetler kapsamında kız çocukları ile ne kadar sıklıkla bir araya geldiğine dair veriler incelendiğinde, genellikle düşük sıklıkta gerçekleştiği görülmektedir. Verilere göre, kuruluşların %31.4'ü kız çocukları ile "Bazen" bir araya gelmektedir, bu da faaliyetlerin düzensiz bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. "Sıklıkla" bir araya gelen kuruluşların oranı %24.8 olup, bu gruba düzenli olarak odaklanan kuruluşların azınlıkta olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, %21.9'u "Nadiren" ve %14.3'ü ise kız çocuklarıyla hiçbir zaman biraraya gelmemektedir. Bu veriler, kız çocuklarına yönelik faaliyetlerin yeterli ve düzenli seviyede olmadığını ve bu alanda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Özellikle kız çocuklarının desteklenmesi ve güçlenmeleri amacıyla daha sık ve sistematik etkinliklerin planlanması ve uygulanması, bu gruba yönelik etkili müdahalelerin artırılmasına katkı sağlayabilir.

6.6. STK'lar ve Genç Kadınlar

Faaliyetler kapsamında genç kadınlar (18-29 yaş aralığı) ile ne kadar sıklıkla bir araya geldiğine dair veriler değerlendirildiğinde, kuruluşların genç kadınlarla daha sık ve düzenli buluşmalar gerçekleştirdiği görülmektedir. STK'ların %39'u genç kadınlarla "sıklıkla" bir araya gelirken, %26.7'si "her zaman" buluşmaktadır. Bu veriler, genç kadınların kuruluşların odak noktası olduğunu ve bu gruba yönelik faaliyetlerin daha yoğun ve düzenli bir şekilde yürütüldüğünü göstermektedir. Genel olarak, bu durum, kuruluşların genç kadınlara öncelik verdiğini ve bu gruba yönelik programların daha sistematik ve sürekli olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, yukarıda da belirtildiği gibi, sivil toplum kuruluşları kız çocuklarıyla daha az sıklıkla bir araya gelmektedir. Kız çocukları için ise benzer bir yoğunluk ve düzenlilik sağlanmadığından, bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Grafik 15: STK'ların Faaliyetleri Kapsamında Genç Kadınlarla Bir Araya Gelme Sıklıkları

6.7. Zorluklar ve Engeller

STK'ların faaliyetlerini sürdürürken karşılaştıkları zorluklar ve kolaylıklar incelendiğinde (Tablo 31), en büyük zorlukların finansal kaynak eksikliği (%75.2), idari ve mali uygulamalar (%68.6) ve sosyo-politik yapı (%61) olduğu görülmektedir. Bu faktörler, STK'ların operasyonel kapasitelerini kısıtlamakta ve projelerin sürdürülebilirliğini tehlikeye atmaktadır.

Diğer yandan, gönüllü yönetimi (%62.9), genç kadınlar (%61.9) ve diğer STK'lar (%61) faaliyetleri en çok kolaylaştıran durumlar olarak öne çıkmaktadır. Gönüllü yönetimi, etkili insan kaynağı kullanımı ve faaliyetlerin daha verimli yürütülmesine olanak tanırken, genç kadınların ve diğer STK'ların desteği, işbirliğinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu veriler, STK'ların karşılaştıkları zorlukları aşmada gönüllü yönetimi ve işbirliklerinin önemini vurgulamakta; finansal ve idari engellerin aşılması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 31: STK'ların Faaliyetlerini Sürdürürken Çalışmaları Zorlaştıran ve Kolaylaştıran Durumlar	En çok zorlaştıran %	En çok kolaylaştıran %
Toplum	44.8	23.8
Aile	41.0	32.4
Sosyo-politik yapı	61.0	18.1
Çalışma mekanı	30.5	45.7
Finansal kaynaklar	75.2	17.1
İnsan kaynağı	38.1	47.6
Gönüllü yönetimi	15.2	62.9
Diğer STK'lar	11.4	61.0
Ulusal yasal mevzuat	45.7	25.7
İdari ve mali uygulamalar	68.6	6.7
Uluslararası anlaşmalar	16.2	47.6
İdari kurumlar	50.5	17.1
Siyasi partiler	48.6	12.4
Kamu görevlileri	44.8	21.9
Resmi eğitim kurumlar	39.0	19.0
Resmi eğitim personeli	32.4	23.8
Mekansal altyapı	39.0	30.5
Teknik/Teknolojik altyapı	29.5	40.0
Kız çocukları	8.6	56.2
Genç kadınlar	10.5	61.9
Ebeveynler	27.6	35.2

6.8. Sivil Toplum Ağları ve İş Birliği

STK'ların %67.6'sı en az bir sivil toplum ağına üyeyken, %32.4'ü ağlara üye olmaktan kaçınmaktadır. Kaçınmanın en yaygın nedeni, %26.7 oranıyla "Bu ağlar etkin çalışmalar yürütemiyor" şeklinde ifade edilmiştir. Ek olarak, "Var olan sivil toplum ağı/ağlarıyla bakış açılarımız ayrışıyor" ve "Bu ağlar çok zaman ve emek alıyor" gerekçeleri %23.3 oranında eşit şekilde paylaşılmıştır. Bu veriler, sivil toplum kuruluşlarının ağlara katılma kararlarında etkinlik, uyum, zaman, emek ve algı gibi çeşitli faktörlere dayanan endişeleri ve çekinceleri olduğunu ortaya koymaktadır. STK'ların %87.6'sının aynı veya benzer alanlarda çalışmalar yürüten diğer STK'lar ile işbirliği yaptığı görülmektedir. En yaygın işbirliği türü, %87 oranında "ortak çalışmalar yürütüyoruz" ifadesiyle belirtilmiştir, bu da STK'ların çoğunun diğer kuruluşlarla birlikte projeler ve faaliyetler yürüttüğünü ortaya koymaktadır. STK'ların arasında %66.3 oranında "birbirimize yaygınlaştırma desteği veriyoruz" ve %54.3 oranında "birbirimize savunuculuk desteği veriyoruz" ifadeleri dikkat çekmektedir. Bu da kuruluşların birbirlerinin faaliyetlerini geniş kitlelere duyurma ve savunuculuk çalışmalarında destek sağladığını göstermektedir.

Tablo 32: Benzer Alanlarda Çalışan STK'lar ile İş Birliği Türleri	Sayı	%
Ortak çalışmalar yürütüyoruz.	80	87.0
Birbirimize yaygınlaştırma desteği veriyoruz.	61	66.3
Birbirimize savunuculuk desteği veriyoruz.	50	54.3
Birbirimize mekân sağlama desteği veriyoruz.	49	53.3
Birbirimize danışmanlık desteği veriyoruz.	35	38.0
Birbirimize ağ kurma desteği veriyoruz.	32	34.8
Birbirimize hukuki destek veriyoruz (Denetime hazırlık, vb.).	23	25.0
Birbirimize insan kaynağı desteği veriyoruz.	23	25.0
Birbirimize mentörlük desteği veriyoruz.	17	18.5
Birbirimize süpervizyon desteği veriyoruz.	12	13.0
Birbirimize teknik/teknolojik altyapı desteği veriyoruz.	11	12.0
Birbirimize dijital okuryazarlık desteği veriyoruz.	4	4.3
Birbirimize maddi kaynak desteği veriyoruz.	3	3.3
Birbirimize finansal okuryazarlık desteği veriyoruz.	1	1.1
Diğer	3	3.3

Diğer yaygın işbirliği türleri arasında %53.3 oranında "birbirimize mekân sağlama desteği veriyoruz" ve %38 oranında "birbirimize danışmanlık desteği veriyoruz" bulunmaktadır. Bu da fiziki kaynakların ve uzmanlıkların paylaşımının önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. En düşük oranlarda belirtilen işbirliği türleri arasında maddi kaynak desteği (%3.3) ve finansal okuryazarlık desteği (%1.1) bulunmaktadır. Bu da STK'lar arasında maddi ve finansal konularda işbirliğinin daha sınırlı olduğunu göstermektedir. Genel olarak, veriler STK'ların geniş bir yelpazede işbirliği yaptığını, özellikle ortak çalışmalar, yaygınlaştırma, savunuculuk ve mekân sağlama konularında güçlü işbirlikleri geliştirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu işbirlikleri, kuruluşların etkinliğini artırmak ve kaynakları daha verimli kullanmak amacıyla birbirlerini desteklediklerini göstermektedir.

Grafik 16: Üye Olunan Ağların STK'ların Çalışmalarına Destek Olma Sıklıkları

Katılımcıların üye oldukları ağın çalışmalarına ne derece destek olduğu hakkında genel bir değerlendirme yapıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%88.6) üye oldukları ağdan en azından ara sıra destek gördüğü anlaşılmaktadır. Özellikle "bazen", "sıklıkla" ve "her zaman" seçeneklerini belirten katılımcıların oranlarının toplamı, ağların genelde destekleyici bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, üye olunan ağların katılımcıların çalışmalarına genellikle destek sağladığını, ağların üyelerine yönelik kaynak ve yardım sağlama konusunda etkin olduklarını göstermektedir. Sadece çok küçük bir oran (%2.9) hiçbir zaman üyesi oldukları ağlardan destek almadığını belirtmiştir.

Katılımcıların üye oldukları ağlardan aldıkları destek türlerine bakıldığında, en yaygın destek türü, %64.7 ile faaliyetlerin yaygınlaştırılması (medya desteği, web sitesi veya sosyal medya hesaplarında paylaşım vb.) olarak öne çıkmaktadır. Bu, ağların üyelerinin çalışmalarını daha geniş kitlelere duyurmak konusunda önemli bir rol oynadığını göstermektedir. İkinci sırada %45.6 ile ağ kurma (networking) desteği yer almaktadır; bu da üyelerin diğer profesyonellerle bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır. Savunuculuk desteği %42.6 ile üçüncü sırada gelirken, uzman desteği %32.4 oranında sağlanmaktadır. Mekân sağlama (%27.9), danışmanlık (%26.5) ve insan kaynağı desteği (%23.5) gibi diğer destek türleri de dikkate değerdir. Daha az sıklıkta sağlanan destek türleri de dikkate değerdir. Daha az sıklıkta sağlanan destek türleri arasında eğitim desteği (%20.6), mentörlük desteği (%17.6), hibe desteği (%17.6) ve süpervizyon desteği (%10.3) bulunmaktadır. Teknik/teknolojik altyapı desteği ise %7.4 oranında sağlanmaktadır.

Tablo 33: Üye Olunan Ağın, STK'ların Çalışmalarına Destek Olma Durumları	Sayı	%
Faaliyetlerinizi yaygınlaştırma (Medya desteği, web sitesine/ sosyal medya hesaplarında paylaşım,vb.)	44	64.7
Ağ kurma (Networking)	31	45.6
Savunuculuk desteği	29	42.6
Uzman desteği	22	32.4
Mekan sağlama	19	27.9
Danışmanlık	18	26.5
İnsan kaynağı desteği	16	23.5
Eğitim desteği	14	20.6
Mentörlük desteği	12	17.6
Hibe desteği	12	17.6
Süpervizyon desteği	7	10.3
Teknik/teknolojik altyapı desteği	5	7.4
Diğer (lütfen belirtin)	2	2.9

İş birliği ve kaynak yönetimi stratejileri, sürdürülebilirlik açısından STK'lar için kritik bir rol oynamaktadır. Ekonomik kısıtlamalar ve kaynak eksiklikleri, bazı kuruluşları Ankara Kalkınma Ajansı gibi kurumlar ve üniversitelerle iş birliği yapmaya yönlendirmiştir. Bu iş birlikleri, projelerin daha geniş kitlelere ulaşmasını ve akademik temellere dayalı olarak yürütülmesini sağlamaktadır. Örneğin, Başkent ve Hacettepe Üniversiteleri ile yapılan iş birlikleri, kadın ve spor çalıştaylarının düzenlenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu sayede kaynaklar etkin kullanılarak spor federasyonları ve üniversitelerle güçlü bağlar kurulmuştur. GAP İdaresi gibi kamu kurumları ile yapılan iş birliklerinde ise, yalnızca kamu odaklı çalışmanın yetersiz kaldığı görülmekte, sivil toplum, akademi ve özel sektörün dahil edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, STK'lar arasında iş birliği yaparak proje geliştirme ve alan paylaşımı, kaynakların etkin kullanımını ve eğitimlerin farklı ihtiyaçlara yönelik olmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak, iş birliği stratejileri, STK'ların ekonomik kısıtlamalarla başa çıkmalarına, projelerin sürdürülebilirliğini sağlamalarına ve toplumsal etkilerini artırmalarına destek olmaktadır.

Araştırmaya katılan STK temsilcileri, iş birliği ve dayanışmanın toplumsal cinsiyet eşitliği ve diğer sosyal projelerdeki kritik rolünü vurgulamaktadır. Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GİZ) ve UN Women gibi uluslararası kuruluşlarla yapılan çok paydaşlı iş birliklerinin yanı sıra, yerel yönetimlerle kurulan bağların toplumsal cinsiyet alanındaki çalışmalarda önemi de vurgulanmaktadır. Bu iş birlikleri, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması için belediyeler ve muhtarlarla sıkı ilişkiler kurulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“Proje yazmak kolay bir şey değil. Çok büyük emek gerektiriyor. TÜBİTAK projeleri yürütmüş bir kişi olarak söylüyorum. Uluslararası projelerde görev almış bir kişi olarak söylüyorum. Bu ayrı bir alan. Evet şu anda yazıyoruz. Ama onu da akademik işlerle ve kendi gücümüzle yine spor federasyonlarını, spor kurumlarını ve üniversiteleri dahil ederek yapmaya çalışıyoruz. Biz istiyoruz ki buradan ayrıldığımızda tüm bunları KASFAD yaptı değil, KASFAD’la bunları yaptık diyen kurumların olsun. Türkiye spor ekosisteminde üniversiteler çok başat aktörlerdir. Bazı üniversiteler vardır, spor federasyonlarının başkanları aynı zamanda buralarda öğretim üyeleridir. Bazı üniversiteler vardır ki üniversitenin spor tesisleri spor organizasyonlarına açıktır. Bizim alanımız biraz böyle bir alan. Dışarıdan değil de içeriden işleri yürütmemiz gereken ve yürütme kaynağında olan bir alan olduğu için biz bu alandaki kaynakları kullanarak işlerimizi yapmayı tercih ettik ve bir şekilde de evrildik diyeyim.”

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği

“GIZ ile UN Women ile yakın çalışıyoruz. Ha şeyi de söyleyeyim bu yani çok paydaşlı, çok destekli de çalıştık. ... Bir yandan kurduğumuz ilişkilerde yerel yönetimlerle bağımızın da önemli olduğunu çok çok iyi biliyoruz. Özellikle de toplumsal cinsiyet ana akımlaştırma meselesinin yerel yönetimlerden geçtiğinin, yani kamudan da geçiyor tabii ki, kamudan asıl geçiyor ama yeri geliyor kamudaki herkese ulaşmanız mümkün olmuyor ama yerel yönetimdekilerle bu bağı kurunca toplumsal cinsiyet eşitliği ana akımlaştırılmasında ciddi adımlar atabiliyorsunuz. Bunun için de belediyelerle, muhtarlarla sıkı bağlarla çalışıyoruz.”

Kadın Özgürlük ve Eşitlik Derneği

“GAP İdaresi 27 sene çok hassas bir bölgede kadın meselesini gerçekten başarılı bir şekilde yönetti diye düşünüyorum... Türkiye buna emek verdi. Aydın Doğan Vakfı ile yeri geldi, yolumuz kesişti birlikte çalıştık. Sabancı Vakfı'yla çalıştık. Yani aslında sadece GAP yapmadı, hep birlikte yaptık. Akademisyenler katkı verdi. Özel sektörle çalıştık. Koton geldi. LME koleksiyonunu bizim kadınlarla yaptı. 7 bin kadın üretim sürecine dahil oldu. Gelir elde etti. Daha sonra bu kadınlar örgütlendiler. Kilis'te şu anda aktif bir dernek. Sadece 6 ayda 18 milyon TL'lik gelir elde ettiler biliyor musunuz? Markalara fason iş yapıyorlar. Biz sürekli bu ekibi destekliyoruz. Ufak hibeler veriyoruz. Yeni markalarla bağlantı kurmalarını sağlıyoruz. Şahane bir şey. Düşünsenize küçük 3-4 odalı avlulu bir Kilis konağında bu hizmeti sunarak 18 milyon TL'lik gelir elde etti kadınlar orada.”

GAP İdaresi Başkanlığı

“Şu an Lider Kadın Derneği özellikle Mardin'deki toplum merkezinin konumu itibariyle alanları çok geniş ve çocuk dostu alanların olması itibariyle birçok kuruma ev sahipliği yapıyor. Mesela yakın zamanda Ret Vakfı ile okuma-yazma kursu başlattık kadınların, özellikle mülteci kadınların okur-yazar oranını yükseltmek için. Şu an Lider Kadın Derneği'nin yeri kullanılıyor. Türkiye Kalkınma Vakfı'nın çoğu zaman bütün atölyeleri, kadınlara yönelik atölyeleri bizim merkezimizde oluyor. İş birlikleri bizim için çok önemli. Dolayısıyla her zaman iş birliği içinde olmak, dayanışmak, deneyim paylaşımında bulunmak kurumu daha çok güçlendiren bir durum.”

Lider Kadın Derneği

Üniversitelerle gerçekleştirilen projeler ise gençlerin sosyal sorumluluk bilincini artırmakta ve kadın yaşam merkezlerinin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu projeler, üniversite öğrencilerinin halk sağlığı ve psikolojik danışmanlık gibi alanlarda mahallelerde rol model olmalarını sağlamaktadır. Kadın yaşam merkezlerinde yürütülen bu çalışmalar, gençlerin hayatı ve farklı deneyimleri tanımalarına olanak tanırken, merkezlerin fon bulma ve sürdürülebilirlik hedeflerine de katkı sağlamaktadır. Belediyelerle kurulan iş birlikleri, bu kültürün belediyeler tarafından da benimsenmesini ve devam ettirilmesini amaçlamaktadır.

Sivil toplum örgütlerinin sayısının az olduğu bir ortamda, birlikte hareket etmenin önemine dikkat çekilmektedir. Sponsorlar ve spor kurumlarıyla iş birliği, projelerin finansmanı ve etkinliklerin geniş kitlelere ulaşması açısından önemlidir. Bu iş birlikleri, projelere daha geniş bir destek sağlayarak, resmi kurumlarla yakın temas halinde çalışmayı mümkün kılmaktadır.

Çalışma alanının genişliği ve yapılması gerekenlerin çokluğu göz önüne alındığında, iş birliğinin kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir. Herkesin her şeye yetmesinin mümkün olmadığı bir ortamda, kapsamlı ve bütüncül yaklaşımların zorlukları dile getirilmektedir. Bu nedenle, proje yazarken ve yürütürken kurumlar arası iş birliği yapılması ve alanların bölüşülmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Danışanların ihtiyaçlarına cevap vermek için kullanılan yönlendirme mekanizmaları, sınırlı kaynaklara sahip olan STK'ların kapsamlı destek sunmasına olanak tanımaktadır. Bu mekanizmalar, STK'ların birbirleriyle iş birliğini güçlendirerek, danışanların ihtiyaçlarının daha etkin bir şekilde karşılanmasını sağlamaktadır.

STK'ların sürdürülebilirlik açısından en büyük sorunlarından biri olan finansman problemi, iş birliği konusundaki önemli başlıklardan biridir. STK temsilcileri, iş birliğinin kaynaklara erişimde ve kaynakların yönetimindeki önemini vurgulamaktadır. Örneğin, fon almaya çalışmadıklarını belirten bir Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) temsilcisi, kendi güçlerinin ve ağlarının faaliyetlerindeki önemine dikkat çekmektedir. KASFAD, akademik birikimini ve ulusal/uluslararası ağlarını kullanarak diğer kurumlarla ortaklık kurmakta, böylece ekonomik güçlerini artırmakta ve projelerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamaktadır. Bu iş birlikleri, kaynakların verimli kullanımını sağlarken, projelerin başarılı bir şekilde yürütülmesine de katkı sağlamaktadır.

“Sayısal olarak az olan bir ortamda yani örgütlerin sayısının çok az olduğu bir ortamda her örgüt kendisi ayakta kalmaya çalışmak zorunda kalıyor. Ama ayakta kalmak eğer kendi başınıza yaptığınızda bu sizi zorlar. Kapasitenizi de azaltır, zayıflştırır. Burada işte bu sivil toplumun artık birlikte hareket etmesi gerekiyor. Bence Türkiye'deki en temel sorun bu spor alanındaki. Bu sivil toplum örgütleri daha çok bir arada yer alırsa birbirinin eksikliğini ya da zayıf yönünü ya da ihtiyacını birbiriyle karşılamak durumuna gitmek zorunda kalacak diye düşünüyorum. Yani önümüzdeki yıllarda onu göreceğiz. Yani örneğin biz hani Kızlar Sahada'yla öyle bir ... dayanışmamız vardır. Biz böyle her zaman açık olamıyoruz finans, yani o tür iletişimler de çok kurmuyoruz, pratiğimiz de yok. Ama hani bazen kızlar sahada bu tür ihtiyacımızı karşılayabiliyor. Ya da hani kızlar sahada daha çok uygulama alanında yer alan bir girişim olduğu için bunun danışmanlık akademik ayağında bazen biz onlara destek olabiliyoruz. Hani burada aslında şey gibi takas usulü bir dayanışma söz konusu.”

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği

“Medikal malzeme konusunda yönlendirebiliyoruz. Ya da kadına yönelik şiddet durumunda eğer siz avukatınız yoksa kurumunuzun avukatı yoksa avukatı olan resmi toplum kuruluşu yönlendirebiliyorsunuz. Dolayısıyla hani o boşlukları ve açığı kapatmak için ve danışanınızın da sizden hizmet alan kişinin de o zorluktan çıkartmanız ve ihtiyacını karşılamamız için yönlendirme mekanizmasını da kullanarak başka bir toplum kuruluşunun destek olmasını sağlıyorsunuz.”

Lider Kadın Derneği

“Alan çok büyük. Yapılması gerekenler çok fazla. Ve herkesin her şeye ve her yere yetmesi mümkün değil. Mümkün değil, hiç gerçekçi değil. Devlet kaynakları bile yeterli olmuyor bazen. O yüzden sizin baktığınız bir mahalleye başka biri bakmıyor olabilir. Sizin çalışma alanınızda o mahallede kimse çalışmıyor olabilir. Ama yani biz toplantılarda sürekli şey konuşuyoruz ya da işte hibe başvurularında çok şey yapmak istiyoruz. Ama yapamazsınız. Öyle bir gerçeklik yok. Mümkün değil. İşbirliği yapmanız lazım. Yani mesela tamam kadınlarla çalışacağız. Ama genç kadınlar da var. E genç kızlar da var. E ama genç kızlara bakıp şimdi genç oğlanlara bakmayacak mıyız? Hani onlara da birinin destek olması lazım. Eğitim alanında çalışalım. E tamam ama istihdam alanında çalışmayacak mıyız? Bu alanı güçlendirmeyecek miyiz? E bunu yaparken bu insanların aynı desteğe de ihtiyacı olabilir.”

Çember Sivil İnisiyatif Derneği

STK'ların ağlar ve dayanışma üzerinden sağladığı ekonomik çözümlerin önemli bir ayağı da fonlardır. Sivil toplum alanında temel kaynak çeşitlerinden biri olan fonlara erişim ve bu fonların yönetimi, ciddi anlamda bilgi ve deneyim gerektirmektedir. Bu sebeple fon başvurusu ve yönetimi süreçlerinde STK'lar arasında bilgi, deneyim ve fırsat paylaşımı büyük önem taşımaktadır. Araştırma verilerinin de ortaya koyduğu gibi, proje yazma ve yürütme sürecinin zorluğu sıkça dile getirilmekte olup, bu süreçlerin iş birlikleri üzerinden gerçekleştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak, sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ve dayanışma stratejileri, toplumsal projelerin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahiptir. Ekonomik kısıtlamalar ve kaynak eksiklikleri, STK'ları kamu kurumları, üniversiteler ve diğer kuruluşlarla iş birliği yapmaya yönlendirmektedir. Bu iş birlikleri, projelerin daha geniş kitlelere ulaşmasını ve akademik temellere dayalı olarak yürütülmesini sağlamaktadır. Fon başvurusu ve yönetimi konusundaki bilgi ve deneyim paylaşımı, STK'ların etkinliğini artırmakta ve projelerin başarılı bir şekilde yürütülmesine katkıda bulunmaktadır. Genel olarak, iş birliği ve dayanışma, sivil toplum kuruluşlarının ekonomik zorlukları aşmalarına, projelerini sürdürülebilir kılmalarına ve toplumsal etkilerini artırmalarına destek olmaktadır.

6.8.1. Deprem ve İş Birliği

Deprem sürecini anlatayım... Böyle bir durumda yüzlerce gönüllü, her yaşta insan gelip bize orada yardım etti. Baktık Adana'da yardımlar fazla gelince bir geçiş noktası gibi buradan diğer illerin neredeyse hepsine yardım ulaştırabildik. Biz burada çalışırken bizim yanımızda olmak isteyen diğer şehirlerdeki kadın örgütleri de hemen bizimle iletişime geçti. Birleşmiş Milletler bizimle iletişime geçti. O dönemde biz Kadın Koalisyonu diye bir çatının birleşeniyiz. Oradan aradılar. Sizin için ne yapabiliriz? Kadınların, kız çocukların ya da çocukların öncelikli ihtiyacı ne diye sordular. Gerçekten de baktığımızda şeyi gördük... İlk önce insan hayatta kalmaya bakıyor. Sonra hemen barınma... Hava soğuk olduğu için kıyafet bakıyorsunuz. Ama biz fark ettik ki, her türlü gıda geliyor, her türlü destek geliyor ama hijyen desteği, pet desteği gelmiyor.

Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği

STK temsilcileri, afet zamanlarında gönüllülerin ve iş birliklerinin kritik rolünü vurgulamaktadır. Adana örneğinde olduğu gibi, başlangıçta yerel olarak planlanan yardımlar, gönüllülerin ve iş birliklerinin katkısıyla daha geniş bir alana yayılmıştır. Kadın örgütleri ve Birleşmiş Milletler gibi kuruluşların desteği, kadınlar, kız çocukları ve çocukların öncelikli ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanmasında önemli bir rol oynamıştır. Samandağ Kadın Yaşam Merkezi'nin Fondation de France desteğiyle yürütülen projesi, çok paydaşlı iş birliğinin başarısını göstermektedir. Bu merkezde sağlanan psikososyal destek, sosyal uyum ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda yapılan çalışmalar, deprem sonrası Adana'daki yardımlarla paralellik göstermektedir.

Deprem gibi büyük afetler bağlamında, STK'ların yalnızca yerel ve ulusal paydaşlar ve gönüllülerle değil, aynı zamanda uluslararası kuruluşlarla da yakın çalıştığı gözlemlenmektedir. STK'ların bu iş birliklerindeki uyumluluğu ve esnekliği dikkat çekicidir. Bu durum, hızlı ve etkili müdahale yeteneklerini artırmakta, aynı zamanda farklı kültürler ve çalışma tarzlarıyla uyum sağlama kapasitesini de ortaya koymaktadır. Bu proje kapsamında derlenen araştırma verileri ışığında, sivil toplum ağlarının bu uyum ve esneklik açısından kilit bir rol oynadığı söylenebilir. Sivil toplum ağları, bilgi ve deneyim paylaşımını kolaylaştırarak, STK'ların ulusal ve uluslararası düzeyde daha etkin iş birlikleri kurmasına olanak tanımaktadır. Sivil toplum ağları konusuna bir sonraki bölümde detaylıca değinilecektir.

Deprem gibi kriz durumlarında STK ve kamu kurumlarının iş birliği yapması, bu ilişkileri güçlendirmek için önemli fırsatlar sunmuştur. Normal şartlarda ilişki içinde olmayan veya olamayan kamu kurumları ile STK'lar, deprem sonrası kriz anında zorunluluk nedeniyle iletişim kurmak durumunda kalmıştır. Bu zorunluluk, her iki taraf için de iş birliği deneyimi edinme fırsatı yaratmıştır. Kamu ile STK iş birliğinde yaşanan iletişim zorlukları, temsilciler tarafından sıkça vurgulanmakla beraber, söz konusu fırsatın yarattığı deneyim bu zorlukların aşılmasında katkı sağlamıştır. Bu süreçte Aile Bakanlığı, Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri, Milli Eğitim, Göç İdaresi ve sağlık birimleriyle kurulan iş birlikleri, iyi bir uygulama örneği olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmaya katılan STK temsilcileri, kamu kurumları ile yapılan iş birliklerinde yaşanan sorunlara da dikkat çekmektedir. Özellikle Milli Eğitim ve STK iş birliklerinde karşılaşılan hız farkı ve önyargılar gibi zorluklar, iş birliğinin etkinliğini yer yer olumsuz etkileyebilmektedir. STK'lar, genellikle hızlı ve dinamik bir çalışma temposuna sahipken, kamu kurumları aynı hızda hareket edememekte ve bu durum, projelerin zamanında ve verimli bir şekilde yürütülmesini zorlaştırmaktadır. STK temsilcileri, kamu kurumları ile iş birliği yaparken uyum sağlamanın ve iş süreçlerini senkronize etmenin zorluğuna dikkat çekmektedir.

Önyargılar, iş birliğini engelleyen diğer kritik bir faktördür. Özellikle üniversiteler ve kamu kurumları, sivil toplum kuruluşlarına şüpheyle yaklaşmakta ve bu durum, STK'ların iş birliklerini zayıflatmaktadır. Ancak, deprem gibi kriz durumlarında sivil toplum örgütlerinin hızlı ve etkin bir şekilde devreye girmesi, bu önyargıların azalmasına katkı sağlamaktadır. Deprem sürecinde sivil toplum kuruluşlarının gösterdiği performans, kamu kurumlarının STK'larla iş birliği yapma konusundaki bakış açısını olumlu yönde değiştirmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının kriz anlarındaki hızlı müdahale kabiliyeti ve geniş destek ağı, kamu kurumlarının bu kuruluşlarla daha yakın çalışmasını zorunlu hale getirmiştir.

“TAP Vakfı şu anda deprem bölgesinde çalışmalar yürütüyoruz aslında. Hem Direct Relief'le bir çalışmamız var, hem Sivil Toplum Destekleme Vakfı ve Turkey Mozaik Foundation'la, ...UNFPA'yle çalışmalar yapıyoruz. Bu cinsel sağlık neden önemlidir? Bunu aktararak ya da adet dönemi üzerinden gidiyoruz deprem bölgesinde. Bunu da yaygınlaştırma eğitimleri yapıyoruz gönüllülere. Psikolojik danışmanların kız çocuklarına ulaşması için ya da ergen gruba ulaşması için sürekli yaygınlaştırma çalışmalarımız var. Şimdi deprem bölgesinde de Türkiye'deki diğer bölgelerde de çeşitli çalışmalar yapıyoruz. İşbirliğimiz var. O anlamda Şanlıurfa'da bir çalışma yürüttük yakın bir zamanda. Hatay'da, Maraş'ta bir çalışma yürüttük.”

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı

“İnsani yardım alanında çalışmak, TOG gibi aslında gençlere bir takım eğitimler, etkinlikler yoluyla ulaşan, temel işi insani yardım olmayan bir vakıf için zorlayıcı bir çalışmaydı. Öğretici ama çok zorlayıcı bir çalışmaydı. Hala da devam ediyor tabii ki ama artık öğrenmiş de olduk bu kadar zaman içerisinde. Bu da zorluklar yaratıyor çünkü TOG daha öncesinde bu kadar değilken birdenbire bir sürü kamu kurumuyla işbirliği yapmak, bir sürü kamu kurumuyla iletişime geçmek durumunda kaldı. Çünkü AFAD veya bakanlıklardan bağımsız bir şey yapılamıyor orada yani. Orada olağanüstü bir durum olduğu için de daha farklı bir iletişim yolu kurmak, onlarla tanışmak, devam etmek gibi farklı zorluklar veya yenilikler diyebileceğim şeyler yaşadık geçen sene.”

Toplum Gönüllüleri Vakfı

Bazı STK temsilcileri, sahada daha güçlü iş birliklerine ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Özellikle büyük ölçekli vakıflar ve STK'ların, yerel düzeyde faaliyet gösteren daha küçük STK'larla daha yakın ilişkiler kurması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu tür iş birliklerinin, hem büyük vakıfların hem de yerel STK'ların etkinliğini artıracakları belirtilmektedir. Örneğin, büyük vakıfların, sahip oldukları geniş kaynakları ve kapsamlı ağları yerel STK'larla paylaşarak, sahada daha etkili ve sürdürülebilir projeler gerçekleştirmeleri mümkündür. Büyük vakıfların yerel STK'larla iş birliği yapması, toplumsal sorunların çözümünde daha kapsayıcı ve bütüncül bir yaklaşım benimsenmesine olanak tanır. Bu iş birlikleri, büyük vakıfların stratejik planlama, kaynak yönetimi ve uzun vadeli projeler geliştirme konusundaki deneyimlerini yerel düzeye taşıyarak, sahada daha güçlü ve sürdürülebilir projelerin hayata geçirilmesini sağlayabilir.

“Burada zorlandığımız bir diğer nokta ise kamu ile STK iş birliğindeki aslında iletişim zayıflığı diyeyim. Yani bir şekilde kendimizi ve çalışmalarımızı çok kanıtlamak ve ispat etmek zorunda kalıyoruz. Kendimizi çok anlatmak zorunda kalıyoruz ve ikna etme noktasında da yani çok başarılı olamıyoruz açıkçası. Çünkü hani konuştuğumun başında dediğim gibi şimdi toplum kuruluşlarının öneminin çok farkında olunmadığı bir yerdeyiz.... Gerçi depremle birlikte biraz daha kırılmalar yaşandı bu konuda. Çünkü depremde biraz da hani STK ve kamu kurumu iş birliği içinde çalışmak durumunda kalındı. Özellikle Aile Sosyal Politikaları, Aile Bakanlığı, SHM Müdürlükleri, Milli Eğitim, Göç İdaresi, sağlık birimleriyle bir şekilde destekleme ve dayanışma içinde olduk. Bu onlar için bence kamu için önemli bir şey olabilir yani bu iyi bir uygulama olabilir. Onun için gerçekten kamu ve STK'nın iyi bir iş birliğinin olması gerekiyor. Sahadaki gerçekten ihtiyaçları ve boşlukları doldurabilmek için.”

Lider Kadın Derneği

“Milli Eğitim ile ve Milli Eğitim Müdürlükleri ile çalışmak çok kolay olmayabiliyor. Hızlı çalışıyoruz ama onlar bizim kadar hızlı çalışmıyor. Burada uyumlanmaya çalışıyoruz, onu söyleyebilirim. Önyargılar bence biraz daha azaldı, genel STK görüşüne göre gözlemimi söyleyecek olursam. Bunda deprem zamanının çok etkisi olduğunu düşünüyorum. [...] Üniversiteler kısmında çok önyargılıları başka politik sebeplerden dolayı ve böyle derneklerin apolitik durabileceğine dair böyle görüş çok azdı, çok tedirginlerdi. Ama deprem ve bu yardım, destek kısmında sivil toplum örgütlerinin devreye girmesi bence bakış açısını değiştirdi. Oradaki engellerle yani çalıştığımız paydaşların engelleriyle daha az karşılaşıyoruz.”

Köy Okulları Dayanışma Ağı

6.8.2. Sivil Toplum Ağları

Katılımcılar, sivil toplum kuruluşlarının etkinliğini artırmak ve toplumsal etkilerini genişletmek amacıyla kurdukları ağların ve iş birliklerinin önemini ortaya koymaktadır. STK'ların toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, gençlik çalışmaları ve afet müdahalesi gibi kritik alanlarda başarılı olabilmesi, güçlü ağlar ve etkili iş birlikleri geliştirmelerine bağlıdır. Bu ağlar ve iş birlikleri, bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik ederek, kaynakların daha verimli kullanılmasını ve projelerin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Ayrıca, yerel ve uluslararası düzeyde kurulan bu ağlar, STK'ların daha geniş kitlelere ulaşmasını ve küresel düzeyde etkili olmasını mümkün kılmaktadır. Bu nedenle, STK'ların stratejik olarak ağlarını ve iş birliklerini nasıl geliştirebileceklerini ve bu sayede toplumsal hedeflerine daha etkin bir şekilde ulaşabileceklerini anlamaları büyük önem taşımaktadır. Örneğin, Kadın Koalisyonu, Adana Kadın Platformu, Adana Kadın Meclisi gibi yerel ağlar, STK'ların toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları alanında daha etkin çalışabilmesini sağlamaktadır. Bu ağlar, üyelerinin bilgi ve deneyimlerini paylaşarak birbirlerini desteklemelerini ve güçlendirmelerini mümkün kılmaktadır. Kadına Özgürlük ve Eşitlik Derneği temsilcisinin belirttiği gibi, Kadın Koalisyonu'na üye olmanın, deprem gibi kriz durumlarında hızlı ve etkili yardımların organize edilmesini sağladığı görülmektedir. Benzer şekilde, KASFAD, kadın ve spor çalışmaları düzenleyerek Türkiye'deki spor ekosisteminde önemli bir rol oynamaktadır. KASFAD, çeşitli üniversiteler ve spor federasyonlarıyla iş birliği yaparak kadın sporcuların ve kız çocuklarının spora katılımını artırmakta ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmaktadır. Bu tür ağlar, akademisyenler, sporcular ve diğer paydaşlar arasında güçlü bağlar kurulmasını sağlayarak projelerin başarısını artırmaktadır.

STK'ların yerelde kurdukları ağlar, ulusal ve uluslararası bağlantılar kurmak ve daha geniş ağlarla ilişki içine girmek açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu ağlar, yerel düzeydeki bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlayarak, ulusal ve uluslararası ölçekte de daha etkili ve kapsamlı projelerin yürütülmesine olanak tanır. Yerel ağlar, STK'ların kaynaklarını ve kapasitelerini birleştirerek, daha geniş kitlelere ulaşmalarını ve projelerinin sürdürülebilirliğini artırmalarını sağlar. Bu sebeple, bazı katılımcılar bu tür ağlara katılmak konusunda istekli görünmektedir.

“Yereldeki bütün ağlara üyeyiz. Yerelden bahsetmedim. Biraz Türkiye çapından bahsettim ama yerelde de bu çalışma sahalarımızda da kamunun sivil toplum kuruluşlarının kendi içinde kurulmuş olduğu bir takım yerel ağlar var. Koordinasyon toplantıları yapıyor. İşte alt grup çalışmaları, vaka yönetimi, koordinasyon toplantıları.”

Lider Kadın Derneği

Uluslararası düzeyde ise, STK'lar, Avrupa Kadın Lobisi, International Working Group on Women and Sport, Period Positive Workplace gibi ağlara üye olarak küresel düzeyde bilgi ve deneyim paylaşımı yapmakta, uluslararası projelere katılım sağlamaktadır.

STK temsilcilerinin vurguladığı bir diğer önemli konu, ağların sürdürülebilirliği ve yönetimidir. Ağların etkin bir şekilde çalışabilmesi için düzenli toplantılar, eğitimler ve koordinasyon gerekmektedir. STK'lar, ağların daha sürdürülebilir olması için sekreteryaya ve koordinasyon ekiplerinin kurulmasının önemine dikkat çekmektedir. Bu sayede, ağların etkinliği artırılabilir ve üyelerin motivasyonu korunabilir. Sonuç olarak, STK ağları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, gençlik çalışmaları ve afet müdahalesi gibi alanlarda büyük önem taşımaktadır. Bu ağlar, bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik ederek, projelerin sürdürülebilirliğini ve etkisini artırmakta, STK'ların hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

“Onların da şu anda bence en güçlüsü Türkiye Yerel Sivil İnsani Forumu. Sivil Toplum Örgütleri İnsani Forumu, TİF kısaltması. Yani mesela ABC forumu da var, afetten sonra onlar da Sivil Toplum, Birleşmiş Milletler işte, hatta devlet kurumlarının olduğu bir ekibe dönüştü. Orası da haberleşiyor. Onların da içindeyiz. Yani parçası ya da yürütücüsü değil ama sürekli oradan da haberler geliyor. Biz de sahada olduğumuz için.”

Çember Sivil İnisiyatif Derneği

“Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu'na üyeyiz. Afet Platformu'na da. Çünkü afet sürecinden bu yana kadınlarla ilgili iki projemiz oldu. Birisini Adana'da uyguladık, bitti şu anda o. Onun devamı olarak da Hatay'da... Afet ve kriz durumlarında ergenlerin desteklenmesi projesinde afet bölgesinde toplumsal cinsiyet temelli şiddet başta olmak üzere ergenlik dönemi risklerinin fazla olduğunu biliyoruz. Bu anlamda cinsel istismarın ve sömürünün önlenmesi için çeşitli çalışmalar yapıyoruz. Dolayısıyla Afet Platformu gibi ağlarda diğerleriyle dayanışma içinde olmanın önemli olduğunu düşünüyoruz.”

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı

“Uluslararası ağlara dahil olmaya çalışıyoruz. Çünkü özellikle Çemberde olarak hem kadın güçlendirme alanında hem afet müdahale alanında hem işte feminist müdahaleler anlamında güçlü ağlar var dünya üstünde. Biz de onlarla iletişime geçmeye çalışıyoruz. Global Feminist Network var. Şimdi valla listeleri açmam lazım. O kadar çok var ki böyle üzerinde çalışıyoruz.”

Çember Sivil İnisiyatif Derneği

“Dolayısıyla Türkiye'deki birçok ağa, üye, yani bunlardan birisi mesela EŞİK'te çalışmalarımız oradaki savunuculuk çalışmalarımız devam ediyor ve oradaki gruba üyeyiz. Kadın Koalisyonu Ağı var oraya üyeyiz. Avrupa Kadın Lobisi'ne üyeyiz. Ve sadece hani çalıştığımız sahalardaki sorunları değil, özellikle kadın ve kız çocukları sorunları değil, Türkiye'deki bu süreci çok yakından takip ediyoruz ve oradaki savunuculuk çalışmalarına da dernek olarak katkı sağlıyoruz.”

Lider Kadın Derneği

“Yönümüz daha çok izleme ve değerlendirme ve de Türkiye'deki bu alandaki aktörlerin bir araya geleceği bir platform sağlama. Bunun faaliyeti nedir? Çalıştay düzenleme. Türkiye'de ilk kadın ve spor çalıştaylarını düzenledik. İlk ikisini düzenledik. Üçüncü de pandemiye denk geldi. Sonra dördüncüde yönümüz biraz daha farklılaştı. Burada her türlü kurumlar bizim çalıştayımıza geldiler. Üniversitelerden tutun, bakanlığın ilgili birimleri, spor kulüpleri, spor federasyonları ya da bunun yanı sıra sivil toplumcular da geldi. Bireysel aktörlere baktığımızda sporcular, antrenörler, hakemler, yöneticiler, veliler hepsinin geldiği gerçekten böyle raporlandığımız çok ciddi çalıştaylar düzenledik. İlk kadın ve futbol çalıştayını da düzenledik. İşbirlikçilerimiz de vardı elbette. Yani aslında bu faaliyetimizde gerçekten alanda hak savunuculuğu yapabilecek alanın sahipleri dediğimiz aktörlerin bir araya geldiği platformlar sağladık biz. Son olarak ne yaptık? Geçen sene işte böyle bir platform sağlayınca ve alanda kadın sporuna dair, kadın sporculara dair ciddi bir farkındalık gelişince böyle bildiğiniz bir ağ oluşmaya başladı.”

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği

6.9. STK Kapasite Artırımı için İhtiyaçlar

Katılımcıların kurumsal kapasitelerini geliştirme önceliklerine bakıldığında, finansal sürdürülebilirlik %65.7 oranı ile en yüksek öncelik olarak belirtilmiştir. Bu durum, finansal kaynakların sürekliliğinin sağlanmasının kuruluşların çalışmalarını daha etkin ve kalıcı hale getirmede kritik bir faktör olduğunu göstermektedir. Hibe ve alt hibe desteği %39 ile ikinci sırada yer almakta olup, kuruluşların dış kaynaklardan finansal destek alabilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Diğer STK'lar veya sektörlerle işbirliği ve bilgi paylaşımı %31.4 ile üçüncü sırada bulunmakta, bu da işbirliği ve ağ oluşturmanın kuruluşların kapasitelerini artırmada önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Savunuculuk becerisi ve faaliyetleri (%27.6), insan kaynakları ve gönüllülük yönetimi (%22.9) ve ekip üyelerinin eğitimi ve profesyonel gelişim programları %19 oranında belirtilmiş olup, bu alanlar da kuruluşlarda geliştirilmesi gereken önemli kapasite alanları olarak öne çıkmaktadır. Daha düşük oranlarda belirtilen ihtiyaçlar arasında kamuoyu bilinci ve destek artırma faaliyetleri (%18.1), dijital araçlar ve altyapı olanakları (%14.3), araştırma-raporlama (%12.4) ve uluslararasılaşma (%12.4) yer almaktadır. Etki ölçümü ve program değerlendirme yetenekleri %7.6 oranında belirtilmiş olup, mentör desteği ise %2.9 ile en düşük öncelik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu veriler, kuruluşların öncelikli olarak finansal sürdürülebilirlik ve hibe desteği gibi maddi kaynakların yönetimine odaklandığını, aynı zamanda işbirliği, bilgi paylaşımı ve insan kaynaklarının geliştirilmesine de önem verdiklerini göstermektedir. Kuruluşların bu çeşitli alanlardaki kapasite geliştirme ihtiyaçları, onların etkinliklerini artırmak ve daha sürdürülebilir hale gelmek için geniş kapsamlı stratejik yaklaşımlara ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 34: Kurumsal Kapasitelerini Geliştirmek için Gerekli Durumlar	Sayı	%
Finansal sürdürülebilirlik	69	65.7
Hibe/alt hibe desteği	41	39.0
Diğer STK'lar veya sektörlerle iş birliği ve bilgi paylaşımı	33	31.4
Savunuculuk becerisi ve faaliyetleri	29	27.6
İnsan kaynakları ve gönüllülük yönetimi	24	22.9
Ekip üyelerinin eğitimi ve profesyonel gelişim programları	20	19.0
Kamuoyu bilinci ve destek artırma faaliyetleri	19	18.1
Dijital araçlar ve altyapı olanakları	15	14.3
Araştırma-raporlama	13	12.4
Uluslararasılaşma	13	12.4
Etki ölçümü ve program değerlendirme yetenekleri	8	7.6
Mentör desteği	3	2.9
Diğer (lütfen belirtin)	0	0.0

6.10. Kadınların Güçlenmesinde STK Etkinliği

Sivil toplum kuruluşlarının %91.4'ü kadınların güçlenmesine yönelik yürüttüğü faaliyetlerde etkili olduklarını düşünmekte; yeterli etkiyi yaratamama ya da hiç etkili olamama durumlarının ise çeşitli nedenlerden kaynaklandığını belirtmektedirler. Katılımcıların %56.4'ü, bu etkinin yeterli kaynak bulunmamasından %30.9'u ise çalışan sayısının yetersizliğinden kaynaklandığını belirtmiştir. %27.3'ü çalışanların toplumsal cinsiyete yönelik bilgi ve eğitiminin yetersizliğinden, %21.8'i de gençlere erişim ve gençlerin ilgisinin yetersizliğinden ötürü kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Diğer önemli engeller arasında farklı kurumlarla işbirliği sınırlılığı (%20), gönüllülerin faaliyetleri yürütürken yeterli etkiyi yaratamaması (%16.4) ve fiziki koşulların elverişli olmaması (%14.5) bulunmaktadır. Çalışanların ilgili mevzuatlara yönelik bilgi yetersizliği %9.1, çalışanların uzmanlıklarının yetersizliği ise %5.5 oranında belirtilmiştir.

Bu veriler, genç kadınların güçlenmesine yönelik faaliyetlerde etkili olunamamasının temel nedenlerinin kaynak yetersizliği, insan kaynağı eksikliği, bilgi ve eğitim yetersizliği, gençlere erişim ve ilgi eksikliği ile işbirliği sınırlılığı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, kuruluşların daha fazla kaynak, eğitim ve işbirliği imkânlarına ihtiyaç duyduğunu ve gençlerin katılımını artırmak için stratejiler geliştirmeleri gerektiğini göstermektedir.

Tablo 35: STK'ların Karşılaştığı Zorluk ve Engeller	Sayı	%
Yeterli kaynak bulunmuyor.	31	56.4
Çalışan sayısı yetersiz.	17	30.9
Çalışanların toplumsal cinsiyete yönelik bilgisi/eğitimi yetersiz.	15	27.3
Gençlere erişim yetersiz.	12	21.8
Gençlerin ilgisi yetersiz.	12	21.8
Diğer kurumlarla iş birliği sınırlı.	11	20.0
Genelde gönüllüler faaliyetleri yürüttüğü için etkili olamıyor.	9	16.4
Fiziki koşullar elverişli değil.	8	14.5
Çalışanların ilgili mevzuatlara yönelik bilgisi yetersiz.	5	9.1
Çalışanların uzmanlıkları yetersiz.	3	5.5
Diğer (lütfen belirtin)	5	9.1

6.11. Kız Çocukları ve Genç Kadınların Güçlenmesi Alanında Çalışan STK'lardan Kapasitelerini Geliştirmeye Yönelik Çözüm Öneriler

6.11.1. İhtiyaç Odaklı ve Kapsamlı Saha Çalışmaları

- Kırsal ve kentsel alanlardaki genç kadınlar ve kız çocuklarının farklı yaşam koşulları göz önünde bulundurularak, eğitim ve sağlık erişimi gibi alanlardaki ihtiyaçlarına uygun programlar tasarlanması için kapsamlı saha çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

6.11.2. Eğitim Destek Programları

- Dezavantajlı bölgelerdeki kız çocuklarının eğitime erişimini artırmak amacıyla burslar, eğitim materyalleri, ulaşım ve barınma gibi maddi destekler sağlanmalıdır.
- Kız çocuklarının eğitimine devam etmelerini teşvik etmek amacıyla, ailelere yönelik eğitimler düzenlenmeli ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık artırıcı programlar geliştirilmelidir.
- Eğitim programları, genç kadınların ve kız çocuklarının farklı öğrenme stillerine ve ilgi alanlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. Bu yaklaşım, eğitim süreçlerinde daha geniş bir katılımı ve daha etkili öğrenmeyi sağlar. Eğitimlerde, teorik bilgilerin yanı sıra uygulamalı çalışmalar, atölye çalışmaları ve deneyimsel öğrenme fırsatları da sunulmalıdır.

- Eğitim programları, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları ve sağlık eğitimi gibi konuları içerecek şekilde güncellenmeli ve genç kadınları güçlendirecek içeriklere yer verilmelidir.
- Öğrencilere eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık gibi 21. yüzyıl becerileri kazandıracak dersler eğitim programlarına eklenmeli, böylece gençlerin hem akademik hem de sosyal yetkinlikleri artırılmalıdır.
- Kadınların ve kız çocuklarının teknolojiye uyum sağlamaları, dijital beceriler kazanmaları ve bu alanda inovasyon yapabilmeleri için desteklenmeleri gerekmektedir.
- Genç kadınların ekonomik olarak güçlenmelerini desteklemek amacıyla girişimcilik ve mesleki eğitimlere ağırlık verilmelidir. Bu eğitimler, genç kadınların kendi işlerini kurmalarına veya iş hayatına atılmalarına yardımcı olacak beceriler kazandırmalıdır. İş kurma süreçleri, pazarlama, finansal yönetim ve iletişim becerileri konularında eğitimler verilmelidir. Ayrıca, staj ve işbaşı eğitim imkanları sağlanarak genç kadınların iş deneyimi kazanmaları desteklenmelidir.
- Genç kadınların hukuk ve muhasebe gibi belirli alanlarda desteğe ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Bu alanlarda uzmanlaşmış destek hizmetlerinin sunulması, genç kadınların profesyonel yaşamlarında daha güçlü olmalarını sağlayacaktır. Hukuk desteği ve muhasebe eğitimi gibi konularda uzmanlaşmış destek programları geliştirilmelidir.
- Genç kadınlar ve kız çocuklarının farklı ilgi alanlarına hitap eden projelerin sayısı artırılmalıdır. Kodlama atölyeleri, yaratıcı yazarlık kursları, bilim kampları, spor turnuvaları ve sanat sergileri gibi etkinlikler düzenlenmelidir.
- Özellikle sınavlara hazırlanan öğrencilere yönelik psikolojik destek ve rehberlik hizmetleri genişletilmeli ve erişilebilir hale getirilmelidir. Bu destekler, gençlerin akademik başarılarını ve genel iyilik hallerini artırmada büyük rol oynayabilir.

6.11.3. Finansal Okuryazarlık ve Ekonomik Güçlenme

- Genç kadınların ve kız çocuklarının finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmek için erken yaşlardan itibaren finansal okuryazarlık eğitimlerine başlanmalıdır. Bu eğitimler, okul müfredatına entegre edilerek sürdürülebilir hale getirilmelidir. Bütçe yapma, tasarruf etme, yatırım yapma, kredi kullanımı, borç yönetimi, sigorta ve vergi gibi konuları kapsayan eğitim programları geliştirilmelidir. Eğitimler, interaktif yöntemlerle (oyunlar, simülasyonlar, örnek olaylar) verilerek gençlerin ilgisini çekmeli ve öğrenmeyi kalıcı hale getirmelidir.
- Genç kadınların ekonomik olarak güçlenmelerini desteklemek amacıyla girişimcilik ve mesleki eğitimlere ağırlık verilmelidir. Bu eğitimler, genç kadınların kendi işlerini kurmalarına veya iş hayatına atılmalarına yardımcı olacak beceriler kazandırmalıdır. İş kurma süreçleri, pazarlama, finansal yönetim ve iletişim becerileri konularında eğitimler verilmeli; staj ve işbaşı eğitim imkanları sağlanarak genç kadınların iş deneyimi kazanmaları desteklenmelidir.
- Kadınların işgücüne katılımını artırmak amacıyla esnek çalışma saatleri, uzaktan çalışma imkanları, çocuk bakım hizmetleri ve kreş imkanları gibi uygulamalar desteklenmelidir. Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık uygulamaları hayata geçirilerek, kadınların işgücüne katılımı ve kariyerlerinde ilerlemeleri teşvik edilmelidir.
- Kadınların ve genç kızların sürdürülebilir istihdam olanaklarına erişimlerini sağlamak için tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde nitelikli iş gücü yetiştirme programları geliştirilmelidir. Tarım ve sanayi gibi alanlarda çalışan kadınlara fon sağlanarak güvenceli istihdam yaratılmalıdır. Ayrıca, kadınların kooperatiflerde ve küçük işletmelerde çalışmalarını desteklenmeli ve bu işletmelere yönelik fonlar artırılmalıdır.

6.11.4. Yeteneklerin Keşfi ve Geliştirilmesi

- Kadınların ve kız çocuklarının yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri için eğitim ve iş hayatında fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Bu, pozitif ayrımcılık uygulamaları ve cinsiyete duyarlı politikalarla desteklenebilir.
- Özellikle iş hayatı ve toplumsal yaşamda karşılaşılan zorluklara karşı kadınların özgüvenini geliştirmek, onların kendilerini ifade etme ve haklarını savunma yeteneklerini güçlendirmek için önemlidir. Bu amaçla hitabet ve iletişim becerileri üzerine eğitimler düzenlenmelidir.

6.11.5. Rol Modeller ile Etkileşim

- Başarılı kadınların deneyimlerini genç kadınlarla paylaşabilecekleri mentörlük ve rol model programları genişletilmeli ve bu programlar genç kadınlara ilham kaynağı olacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu programlar, özellikle kariyer gelişimi ve kişisel hedefler konusunda rehberlik sağlayarak genç kadınların potansiyellerini anlamalarına ve bu potansiyeli en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olabilir.

6.11.6. Destekleyici Ortamlar

- Kadın dostu mekanlar, genç kadınların ve kız çocuklarının kendilerini tam anlamıyla güvende hissetmelerini sağlamalıdır. Bu mekanlar, fiziksel ve psikolojik güvenliği ön planda tutarak, onların rahatça katılım gösterebilecekleri ve kendilerini özgürce ifade edebilecekleri alanlar sunar. Güvenlik önlemleri alınmalı ve genç kadınların ailelerinin bu mekanların güvenli olduğuna dair ikna edilmeleri sağlanmalıdır. Ulaşım desteği ve maddi yardımlar da sağlanarak katılım teşvik edilmelidir.
- Kadın yaşam merkezleri, genç kadınlara ve kız çocuklarına psikolojik danışmanlık, hukuki destek, mesleki eğitim, sanat ve spor etkinlikleri, teknoloji atölyeleri, girişimcilik eğitimleri ve liderlik geliştirme programları gibi kapsamlı ve çok yönlü hizmetler sunmalıdır. Bu merkezler, genç kadınların ve kız çocuklarının kişisel, sosyal ve ekonomik gelişimlerine katkıda bulunarak, potansiyellerini keşfetmelerine ve hayallerini gerçekleştirmelerine yardımcı olur. Özellikle yoksul mahallelerde kadın yaşam merkezi modellerinin sayısı artırılmalı, belediyelerden bu konuda talepte bulunulmalıdır.
- Kadın dostu mekanlar, genç kadınların ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlenmesini ve farkındalık kazanmasını sağlayacak eğitim ve programlar sunmalıdır. Bu programlar, genç kadınların kendi haklarını bilmelerini, savunmalarını ve talep etmelerini destekleyerek, daha adil ve eşitlikçi bir topluma katkıda bulunmalarına yardımcı olur.
- Kütüphaneler, kafeler, sanat atölyeleri, spor salonları ve ortak çalışma alanları gibi farklı işlevlere sahip mekanlar, genç kadınların ve kız çocuklarının sosyalleşebilecekleri, öğrenebilecekleri ve üretebilecekleri alanlar sunar. Bu mekanlar, onların çeşitli aktivitelerle kendilerini ifade etmelerine ve yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanıyarak, kişisel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunur.
- Dijital platformlar ve online topluluklar, genç kadınların ve kız çocuklarının fiziksel mekanlara erişimlerinin sınırlı olduğu durumlarda bile birbirleriyle ve uzmanlarla iletişim kurmalarını, bilgi paylaşımlarını ve destek almalarını sağlayarak, seslerini duyurabilecekleri ve güçlenebilecekleri önemli bir platform sunar. Bu platformlar, genç kadınların ve kız çocuklarının bilgiye erişimlerini kolaylaştırarak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalıklarını artırabilir, haklarını savunmalarına yardımcı olabilir ve potansiyellerini keşfetmelerine imkan sağlayabilir.

6.11.7. Çok Paydaşlı İş Birliği Modelleri

- Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik fon sağlayan kuruluşlarla güçlü ağlar kurmak ve düzenli fuar benzeri etkinliklerle, ilgili STÖ'leri bu fon sağlayıcılarla buluşturarak hızlı ağ kurma (speednetworking) platformları oluşturmak, iş birliği modellerinin etkinliğini artırmanın yanı sıra, finansal sürdürülebilirlik için kaynak bulma ihtimallerini de güçlendirecektir.
- Mentörlük ve rol modellerin güçlenme süreçlerinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bulgular, genç kadınlar ve kız çocuklarının, başarılı kadınların deneyimlerinden öğrenmenin, onların rehberliğinde ilerlemenin ve farklı perspektifler kazanmanın özgüvenlerini artıracaklarını göstermektedir.
- Kamu kurumları, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında güçlü iş birliği ve koordinasyon ağları oluşturulması, genç kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesi için gerekli kaynakların ve bilginin daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır. Bu iş birliğinin temelini oluşturan ortak projeler, veri toplama çalışmaları ve iyi uygulama örneklerinin paylaşımı, genç kadınların ve kız çocuklarının karşılaştığı zorluklara çözümler bulmak ve onların potansiyellerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmak için kritik önem taşımaktadır.
- Farklı örgütlerin benzer çalışmalar yürütmesi yerine, mevcut kaynakların ve çalışmaların koordinasyonu üzerine odaklanılmalıdır. Örneğin, mevcut bir toplum merkezinin kapasitesini artırmak veya farklı örgütlerle işbirliği yaparak yeni projeler geliştirmek daha etkin olacaktır.

6.11.8. Yerel Katılım

- Projelerin yerel aktörlerle (muhtarlar, öğretmenler, din adamları) işbirliği içinde yürütülmesi, projelerin daha yerel özgüllük kazanmasını ve kültürel duyarlılıkla uygulanmasını sağlayacaktır. Yerel aktörlerin projelere katılımı, sürdürülebilirlik ve toplumsal kabul açısından büyük önem taşımaktadır.

6.11.9. STK'larla Etkileşim

- Genç kadınlar ve kız çocuklarının farklı STK'larda gönüllü olarak çalışabilecekleri, ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun projelerde yer alabilecekleri fırsatlar yaratılmalıdır. Bu, onların toplumsal sorunlara duyarlılıklarını ve liderlik becerilerini geliştirecektir. Okullar ve üniversitelerle iş birliği yaparak, sivil toplum faaliyetlerinin tanıtımı ve gönüllülük fırsatlarının artırılması sağlanmalıdır. Okullar aracılığıyla gençlerin sivil toplum faaliyetlerine katılımı teşvik edilmelidir.
- Katılımcılar, sosyal sorumluluk projelerine aktif olarak katılarak topluma katkıda bulunmayı ve bu süreçte sosyal becerilerini geliştirmeyi arzulamaktadır. Bu projeler, geniş bir yelpazede desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.
- STK'lar, genç kadınların ve kız çocuklarının çeşitli ilgi alanlarına (insan hakları, çevre, eğitim, sağlık, sanat, spor vb.) hitap eden gönüllülük programları geliştirmelidir. Bu programlar, gençlerin farklı becerilerini kullanmalarına, yeni deneyimler kazanmalarına ve sosyal ağlarını genişletmelerine olanak sağlayacaktır. Gönüllülük fırsatları, çevrimiçi platformlar, sosyal medya, okullar ve gençlik merkezleri aracılığıyla duyurulmalı ve gençlerin kolayca erişebileceği şekilde tasarlanmalıdır.
- Gençlerin gönüllü olarak çalıştıkları STK'larda emeklerinin sömürülmesinin önüne geçmek için gerekli yasal ve etik düzenlemeler yapılmalıdır. Gönüllülük sürecinde gençlerin hakları (çalışma saatleri, iş güvenliği, sigorta vb.) korunmalı ve onlara maddi veya manevi karşılık (sertifika, referans mektubu, eğitim imkanı vb.) sağlanmalıdır. Gönüllülük programlarında, gönüllülerin emeklerinin karşılığını alabilecekleri sembolik ödüller, teşekkür sertifikaları ve diğer tanınma yöntemleri kullanılmalıdır.
- Gönüllü genç kadınlara ve kız çocuklarına mentörlük desteği sağlanmalı ve onların kişisel ile profesyonel gelişimlerine katkıda bulunulmalıdır. Deneyimli STK çalışanları veya gönüllüler, gençlere rehberlik ederek onların potansiyellerini ortaya çıkarmalarına ve liderlik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.
- Gönüllülük öncesi oryantasyon eğitimleri düzenlenmeli, proje yönetimi, iletişim ve savunuculuk gibi konularda eğitimler verilerek gençlerin bilgi ve becerileri güçlendirilmelidir.
- Gönüllü genç kadınların ve kız çocuklarının başarı hikayelerinin medyada ve sosyal medyada paylaşılması, diğer gençlere ilham verecek ve gönüllülüğe katılımı teşvik edecektir. Bu, gönüllülüğün değerini ve önemini geniş kitlelere anlatmanın etkili bir yoludur. STK'lar, gönüllülerini takdir etmek ve motive etmek için ödül törenleri, sertifika programları ve sosyal etkinlikler düzenlemelidir.
- Genç kadınların ve kız çocuklarının gönüllülük faaliyetlerine katılmalarını teşvik etmek için güvenli ve destekleyici ortamlar sağlanmalıdır. Bu, ailelerin gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılmalarını desteklemelerini de kolaylaştıracaktır. Projelerde yer alan gençlere ulaşım desteği sağlanmalı ve ailelerin gönüllülük faaliyetlerine katılımı teşvik edilmelidir.
- Kadın örgütlerinin finansal sürdürülebilirliklerini sağlamak için çeşitli finansman kaynaklarına erişimleri kolaylaştırılmalıdır. Bu, kamu kurumları, özel sektör, uluslararası kuruluşlar ve bireysel bağışçılar tarafından kadın örgütlerine yönelik hibe programları, fonlar ve kaynaklar oluşturulmasıyla mümkündür. Ayrıca, kadın örgütlerinin kendi gelirlerini yaratabilecekleri sosyal girişim modelleri ve projeler geliştirilmelidir. Bu girişimler, kadın örgütlerinin finansal bağımsızlığını ve sürdürülebilirliğini destekleyecektir.
- STK'ların kurumsal yapılarının güçlendirilmesi, daha etkin ve verimli hizmet sunmalarını sağlayacaktır. Bu kapsamda, STK'ların yönetim kurulu, personel yapısı, stratejik planlama, mali yönetim, izleme ve değerlendirme sistemleri gibi alanlarda kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik destekler sağlanmalıdır.
- STK'ların, genç kadınların ve kız çocuklarının haklarını savunmak için yürüttüğü lobicilik ve savunuculuk faaliyetlerine destek verilmelidir. STK'lara savunuculuk stratejileri geliştirme, karar vericilerle iletişim kurma, medya ilişkileri yönetme gibi konularda eğitimler ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.

7. Tespitler ve Çözüm Önerileri

7.1 Tespitler

7.1.1. Sosyal Girişimcilik ve Ekonomik Güçlenme

Türkiye'de kadınların ekonomik güçlenmesine yönelik önemli sivil toplum çalışmaları bulunmaktadır. Örneğin, Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (KEDV), kadınların ekonomik ve sosyal güçlenmesini desteklemek amacıyla çeşitli projeler yürütmektedir. KEDV tarafından kurulan Simurg Kadın Kooperatifleri Ağı, kadınların ortak bir platformda buluşarak bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmalarına olanak tanımaktadır. Ayrıca, KEDV'in mikro girişimcilik programları, kadınlara mikro finansman desteği, girişimcilik eğitimleri ve iş geliştirme danışmanlığı sunmaktadır.

Küresel düzeyde ise, Hindistan'da faaliyet gösteren Self Employed Women's Association (SEWA), düşük gelirli kadınların iş gücüne katılımını artırarak onların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmasına olanak sağlamaktadır. SEWA'nın mikro finansman programları, kadınlara sadece finansal destek sunmakla kalmayıp, aynı zamanda onları liderlik pozisyonlarına yükselmeleri için teşvik eden kapsamlı eğitimler de vermektedir. Bu tür entegre yaklaşımlar, kadınların sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve politik alanlarda da güçlenmelerini sağlamaktadır.

Türkiye'de KEDV gibi programlar değerli olsa da, SEWA'nın uyguladığı kapsamlı eğitim ve liderlik geliştirme programları gibi yaklaşımlar yeterince yaygın değil. Türkiye'de mikro girişimcilik desteklerinin yanı sıra, bu kadınların liderlik pozisyonlarına yükselmesini sağlayacak daha entegre ve kapsamlı programların eksik olduğu söylenebilir.

7.1.2. Kadınların Eğitimi ve Mesleki Gelişim

Türkiye'de Zorlu Vakfı'nın 21. Yüzyıl Yetkinlikleri Eğitim Programı gibi sivil toplum çalışmaları, genç kadınların dijital okuryazarlık, girişimcilik ve yenilikçi problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu programlar, kadınların hızla değişen dünyada başarılı olmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Öte yandan, küresel düzeyde uygulanan Gençlik Garanti Programı gibi inisiyatifler, İsveç ve Finlandiya gibi ülkelerde genç kadınların mesleki eğitimine odaklanmakta ve onların iş gücüne entegrasyonunu hızlandırmaktadır. Bu programlar, dört ay içinde gençlere kaliteli bir iş, staj veya eğitim fırsatı sunmayı taahhüt etmektedir. Programın başarısı, gençlerin iş bulma oranlarını artırarak uzun vadeli işsizliğin önlenmesine katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'deki programlar değerli girişimler sunmakla birlikte, İsveç ve Finlandiya'daki gibi kapsamlı ve zorunlu istihdam destek programlarının eksikliği dikkat çekmektedir. Türkiye'de genç kadınların iş gücüne katılımını artırmak için daha güçlü teşvikler ve destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.

7.1.3. Liderlik ve Rol Modeller

Türkiye'de liderlik ve rol modellerin teşvik edilmesi konusunda çeşitli girişimler bulunmaktadır. Örneğin, Young Women's Leadership Program gibi programlar, genç kadınlara liderlik eğitimleri ve mentorluk fırsatları sunmaktadır. Ancak bu tür programlar sınırlı sayıda olup, daha geniş kitlelere ulaşması gerektiği belirtilmektedir.

Küresel ölçekte, Avrupa Kadın Lobisi'nin Kız Çocukları Liderlik Programı gibi projeler, genç kadınlara topluluk önünde konuşma, proje yönetimi ve savunuculuk becerilerini kazandırmak için mentorluk ve eğitim atölyeleri sunmaktadır. Ayrıca, Singapur'daki SkillsFuture inisiyatifi gibi projeler, yaşam boyu öğrenme ve liderlik gelişimi için geniş kapsamlı destekler sağlamaktadır.

Türkiye'deki liderlik ve rol modellerin teşvik edilmesine yönelik programlar değerli ancak yeterli yaygınlıkta değil. Ayrıca, küresel örneklerde olduğu gibi, Türkiye'deki mentorluk programlarının daha sistematik hale getirilmesi ve kadınların liderlik pozisyonlarına erişimini kolaylaştıracak fırsatların artırılması gerekmektedir.

7.1.4. Sivil Toplum Kapasite Geliştirme

Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının (STK'lar) kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli girişimler bulunmaktadır. Ancak bu kuruluşların finansal sürdürülebilirlik, kaynaklara erişim ve uzun vadeli planlama gibi konularda zorluklar yaşadığı bilinmektedir. STK'lar, kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesinde kritik bir rol oynasa da, bu kuruluşların yeterli kapasiteye sahip olmaması, etki alanlarını sınırlamaktadır.

Almanya'da uygulanan İkili Mesleki Eğitim Sistemi gibi programlarda, STK'lar gençlerin mesleki eğitimine aktif olarak katılmakta ve onların iş gücüne entegrasyonuna önemli katkılar sunmaktadır. Bu sistem, STK'ların iş dünyası ile işbirliği yaparak gençlere yönelik eğitim ve staj imkanları sunmasını teşvik etmektedir.

Türkiye'deki STK'ların kapasitelerinin geliştirilmesi için Almanya'daki gibi daha güçlü kamu-STK-özel sektör işbirliklerine ihtiyaç vardır. Ayrıca, STK'ların finansal sürdürülebilirliğini artıracak mekanizmaların geliştirilmesi, bu kuruluşların daha geniş kitlelere ulaşmasını ve daha kalıcı etki yaratmasını sağlayacaktır.

7.1.5. Gönüllülük ve Sosyal Sorumluluk Programları Aracılığıyla Sosyal Katılım

İhtiyaç analizine göre, Türkiye'de genç kadınların sosyal katılımını artırmaya yönelik çeşitli gönüllülük ve sosyal sorumluluk programları bulunmaktadır. Bu programlar, genç kadınların topluma katkıda bulunmalarını, liderlik becerileri kazanmalarını ve sosyal farkındalıklarını artırmalarını amaçlamaktadır. Genç Kadınlar Vakfı gibi kuruluşlar, genç kadınları gönüllülük faaliyetlerine yönlendirerek onların toplumsal sorumluluk bilincini geliştirmeye çalışmaktadır. Ayrıca, çeşitli STK'lar, genç kadınları sosyal sorumluluk projelerine dahil ederek onların topluma daha aktif bir şekilde katılımını teşvik etmektedir.

Küresel düzeyde ise, gönüllülük ve sosyal sorumluluk programları, genç kadınların sosyal katılımını artırmada önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Örneğin, GirlTrek gibi girişimler, siyah kadınlar ve kız çocukları arasında sağlıklı yaşam alışkanlıklarını teşvik etmek ve topluluk sağlığını iyileştirmek amacıyla gönüllülük ve sosyal sorumluluk programları düzenlemektedir. GirlTrek, kadın üyelerine düzenli yürüyüş etkinlikleri ve sağlık odaklı sosyal sorumluluk projeleri sunarak topluluk içinde güçlü bir sosyal dayanışma ağı oluşturmaktadır. Bu tür programlar, kadınların hem fiziksel hem de sosyal sağlıklarını güçlendirmelerine yardımcı olmaktadır.

Türkiye'de genç kadınların sosyal katılımını artırıcı gönüllülük ve sosyal sorumluluk programlarının kapsamı ve etkisi küresel örneklerle göre daha sınırlıdır. Türkiye'deki STK'lar, genç kadınların liderlik kapasitelerini geliştirmek ve onları toplumsal dönüşüm süreçlerine daha aktif katılmalarını sağlamak için daha stratejik ve sistematik programlar geliştirmelidir. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği, çevre koruma, insan hakları gibi kritik alanlarda genç kadınların rol alabileceği ve liderlik edebileceği projeler artırılmalıdır. Bu tür programların etkili olabilmesi için, genç kadınlara yönelik özel eğitimler, mentörlük ve ağ oluşturma fırsatları sağlanmalı ve bu süreçlerin sonunda onların sosyal katılımlarının somut sonuçlar doğurması hedeflenmelidir.

7.2. Çözüm Önerileri

7.2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Odaklı Katılımcı Eğitim ve Topluluk Güçlendirme Programları

Feminist Liderlik ve Güçlenme Atölyeleri: Bu atölyeler, kadınların liderlik kapasitelerini artırmayı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlar. Aydın Doğan Vakfı'nın kız çocuklarının eğitimine yönelik yaptığı çalışmaların bir uzantısı olarak, bu tür atölyeler Türkiye'deki genç kadınlar için büyük bir katkı sağlayabilir. Aydın Doğan Vakfı'nın "Güçlü Kızlar, Güçlü Yarınlar" projesi ile paralel olarak, feminist liderlik eğitimleri genç kadınların hak savunuculuğunda daha etkin rol almalarını sağlayabilir. Bu atölyelerde, katılımcıların kendilerini daha iyi tanımları ve etkin iletişim becerileri geliştirmeleri için öz farkındalık ve iletişim eğitimleri de dahil edilmelidir.

Kapsayıcı STEM Eğitim Programları: STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik) alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden programlar, Aydın Doğan Vakfı'nın Türkiye genelinde yürüttüğü eğitim projeleriyle desteklenebilir. Vakfın mevcut girişimlerine ek olarak, kadınların STEM alanlarına daha fazla katılımını sağlamak amacıyla kapsayıcı ve cinsiyet eşitliğine duyarlı STEM eğitim programları geliştirilebilir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi: Toplumsal cinsiyet rolleri ve eşitliği konusunda farkındalık artırıcı seminerler ve atölyeler, Aydın Doğan Vakfı'nın toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini genişletmek için kullanılabilir. Bu tür eğitimler, vakfın mevcut projelerine entegre edilebileceği gibi, toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı STÖ'lerde iş başında öğrenme ve eşleşme/twinning modelleri geliştirerek, çalışanların deneyimlerini artırmalarına da katkı sağlayabilir. Aydın Doğan Vakfı, bu süreçte kurumsal ve kavramsal deneyimlerini aktararak, genç kadınların toplumda daha güçlü bir yer edinmelerine destek olabilir.

Sosyal Girişimcilik Eğitimleri: KEDV gibi sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak, genç kadınların sosyal girişimcilik konusunda bilgi sahibi olmaları ve kendi sosyal girişim projelerini geliştirmeleri teşvik edilebilir. Bu atölyelerde, girişimcilik, proje yönetimi ve finansal sürdürülebilirlik konularında eğitimler verilebilir.

Proje Geliştirme Atölyeleri: Halihazırda bursiyerler ile toplumsal cinsiyet eşitliği, çevre koruma, insan hakları gibi konular üzerine geliştirilen projeler aşamalandırılarak geliştirilebilir; proje geliştirilen tematik çerçeve genişletilebilir; ve daha sistemli bir uygulamaya ya da programlar silsilesine dönüştürülebilir. Bu projeler, ilk aşamada atölye çalışması sonunda sunulurken Vakıf tarafından desteklenebilir veya uygulanması için yerel STK'larla işbirliği yapılabilir. Katılımcı gençlerin fikirlerini projeye ve ardından bir sosyal sorumluluk çalışmasına nasıl dönüştüreceği üzerine ikinci aşamada yol haritaları hazırlanabilir. Bu yol haritasındaki her aşama için finansman ve insan kaynağı gibi ihtiyaçların giderilmesi için bir eylem planı hazırlanabilir. Üçüncü aşamada uygulamanın riskleri, güçlü ve zayıf yönleri belirlenebilir. Dördüncü aşamada projenin iletişim stratejisi için sosyal medya okuryazarlığı, kitle fonlama ve sosyal kampanyacılık gibi erişilebilir araçlarla gençlerin fikirleri desteklenerek tüm proje döngüsü yönetimi hakkında kapasite gelişimi sağlanması amaçlanabilir.

Dijital Okuryazarlık Atölyeleri: Yüz yüze ve çevrimiçi dijital yeterlilik ve çevrimiçi güvenlik konularında atölyeler düzenlenebilir. Bu atölyeler, genç kadınların dijital dünyada etkili bir şekilde var olabilmeleri ve sosyal medya kampanyaları yürütebilmeleri için gerekli becerileri kazanmalarını sağlar.

Sosyal Medya Kampanyaları Geliştirme: Genç kadınlarla toplumsal cinsiyet eşitliği, çevre koruma veya insan hakları gibi konular üzerine sosyal medya kampanyaları oluşturma eğitimleri düzenlenebilir. Bu kampanyalar, genç kadınların toplumsal konularda farkındalık yaratmalarına ve dijital aktivizmde yer almalarına olanak tanır.

Eleştirel Düşünme Yöntemleri Atölyesi: Eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik atölyeler, genç kadınların karmaşık sorunları analiz etmelerine ve yaratıcı çözümler üretmelerine yardımcı olabilir. Bu beceriler, hem kişisel hem de profesyonel yaşamda önemli avantajlar sağlar.

7.2.2. Yüz Yüze ve Çevrimiçi Eğitim ve Atölye Programlarında Tercih Edilecek Yöntemler

Eleştirel düşünme, liderlik ve güçlenme becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programlarının, hedef kitlenin ihtiyaçlarına ve eğitim verilecek koşullara uygun olarak tasarlanması büyük önem taşır. Bu bağlamda, uluslararası düzeyde başarılı örnekler sunan **Fearlessly Girl**'ün kız çocuklarına yönelik güçlenme atölyeleri programları, **GLOW Programs** kız çocuklarına yönelik öz farkındalık, özgüven ve liderlik eğitimleri kılavuzları ve **Making Caring Common**'ın kız çocuklarına yönelik liderlik eğitimleri için hazırladığı kontrol listesi gibi içerikler, doğru yöntemi belirlemek için yol gösterici kaynaklar olarak değerlendirilebilir. Bu programlar, genç kadınların güçlenmesi ve liderlik becerilerinin gelişimi için kapsamlı müfredatlar sunarken, aynı zamanda yerel koşullara uyarlanabilir esneklikte yöntemler geliştirilmesine olanak tanır.

Türkiye'de bu alanda kılavuz ve yöntem önerileri sunan çeşitli kaynaklar da bulunmaktadır. Sabancı Üniversitesi'nin "**Mor Sertifika Programı**", öğretmenler ve eğitimciler için toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kapsamlı eğitim materyalleri ve rehberler sunmaktadır. Ayrıca, Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından hazırlanan "**Kız Çocukların Eğitim Hakkı**" (2023) çalışması da, eğitimde cinsiyet eşitliğini inceleyen kapsamlı bir rehber niteliğindedir. Bu rapor, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı eğitim fırsatları yaratmak ve cinsiyete dayalı eşitsizlikleri gidermek için öneriler sunmaktadır. Yöntemler ve stratejiler içeren bu rapor, özellikle kız çocuklarının ve genç kadınların eğitimde karşılaştıkları engellerin aşılmasına yönelik somut örnekler ve öneriler barındırmaktadır.

Bunların yanı sıra Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD)'in geliştirdiği "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme ve Raporlama Kılavuzu", eğitim, sağlık ve ekonomi gibi farklı alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin nasıl izlenebileceğine dair yöntemler sunar. Kılavuzda, STK'ların ve inisiyatiflerin kullanabileceği çeşitli göstergeler ve izleme teknikleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır, bu da toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının etkili bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanır. CEİD'in sivil toplum kuruluşlarının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini çalışmalarına entegre etmelerini desteklemek amacıyla geliştirdiği eğitim materyalleri, STK'ların toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalıklarını artırmayı ve bu perspektifi daha etkin bir şekilde çalışmalarına entegre etmelerini hedefler. Atölyeler, STK'ların stratejik planlama süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate almalarına yönelik pratik bilgi ve araçlar sağlar.

İhtiyaç analizi kapsamında 18 yaş altı kız çocukları, 18 yaş ve üzeri genç kadınlar, ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile yürütülen saha görüşmelerinde elde edilen bulgular doğrultusunda uygulandığı taktirde daha etkili ve toplumsal katılımı teşvik edici olacağı öngörülen yöntemler ise şunlardır:

Aktif Öğrenme Yöntemleri: Aydın Doğan Vakfı'nın düzenlediği atölye çalışmalarında aktif öğrenme yöntemleri kullanılarak katılımcıların liderlik ve karar alma becerileri geliştirilebilir. Grup çalışmaları, vaka analizleri ve simülasyonlar bu süreçlerde etkin bir rol oynayabilir.

Blended Learning (Harmanlanmış Öğrenme): Yüz yüze eğitimlerin çevrimiçi modüllerle desteklenmesi, katılımcıların kendi hızlarında öğrenmelerini sağlar. Bu yöntem, Aydın Doğan Vakfı'nın geniş kitlelere ulaşma hedefini destekleyebilir ve eğitimlerin daha erişilebilir olmasına katkı sağlar.

Mentörlük Programları: Uzun vadeli mentörlük ilişkileri, genç kadınların kişisel ve profesyonel gelişimlerini desteklemek için kritik öneme sahiptir. Aydın Doğan Vakfı, mentörlük programları aracılığıyla genç kadınlara rol modeller sunuyor ve onların toplumsal cinsiyet eşitliği alanında liderlik pozisyonlarına yükselmesini destekliyor.

Topluluk Odaklı Projeler: Katılımcılar, öğrendiklerini uygulamak için topluluk odaklı projeler geliştirerek toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda somut değişimler yaratabilirler. Bu projeler, Aydın Doğan Vakfı'nın sosyal sorumluluk kapsamında eğitim bursiyeri genç kadınların ve kız çocukların geliştirdiği topluluk odaklı projeler bursiyer ve mezun ağlarının dışındaki dezavantajlı gençleri de kapsayacak şekilde genişletilebilir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda somut değişimler yaratmada oldukça katılımcı bir sürecin örgütlenmesine olanak sağlayan topluluk odaklı projelerin yaygınlaştırılması için farklı bölgelerden yerelde kız çocukları ve genç kadınların güçlenmesi amaçlı çalışmalar yürüten STK'lar ile iş birlikleri somut protokoller ve taahhünamelerle geliştirilebilir.

Senaryo Tabanlı Öğrenme: İhtiyaçların belirlenmesi amacıyla görüşülen 18 yaş ve üstü katılımcıların görüşleri dikkate alındığında kız çocukları ve genç kadınların yüz yüze ve çevrimiçi etkinliklere katılımını da motive edici olacaktır. Senaryo tabanlı öğrenme tekniği güçlenmenin hedeflendiği tüm liderlik becerileri odaklı eğitim içeriklerine uygulanabilir; birebir ya da grup çalışmalarına uyarlanabilir. Böylece öğrenenleri gerçek hayata yakın durumlar sunarak onların bu durumları analiz etmelerini, karar vermelerini ve çeşitli sorunları çözmelerini sağlar. Senaryo tabanlı öğrenme, özellikle karmaşık problem çözme, karar verme ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesinde, mesleki yaşam, toplumsal sorunlar veya bireysel zorluklarla baş etmede katılımcıların becerilerini geliştirmede katılımcıların aktif olarak katılımını sağlar. Katılımcılar, senaryolar üzerinde çalışırken birbirleriyle etkileşimde bulunur ve takım çalışması becerilerini geliştirirler. Senaryolar, eğitim programının hedeflerine ve katılımcıların ihtiyaçlarına göre özelleştirilebilir. Ayrıca, senaryoların karmaşıklığı ve kapsamı, katılımcıların bilgi seviyelerine göre ayarlanabilir.

7.2.3. Yerel Kadın Kooperatifleri ve Girişimcilik Destek Ağlarıyla Ortaklık

Aydın Doğan Vakfı, Türkiye'deki yerel kadın kooperatifleri ve sosyal girişimcilik ağlarıyla işbirliği yaparak genç kadınlara yönelik girişimcilik eğitimleri düzenleyebilir. Bu işbirliği, mikro girişimcilik desteklerinin yanı sıra kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları için kapsamlı eğitim ve finansman fırsatları sunmayı amaçlar. Örneğin, Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV) ile işbirliği, bu tür programların uygulanmasında stratejik bir ortaklık sağlayabilir.

7.2.4. Mesleki Eğitim Merkezleri ve Yerel STK'larla Ortak Eğitim Programları

Aydın Doğan Vakfı, genç kadınların mesleki gelişimlerini desteklemek için yerel mesleki eğitim merkezleri ve STK'larla iş birliği yapabilir. Bu iş birlikleri, dijital okuryazarlık, yenilikçi problem çözme becerileri ve girişimcilik gibi alanlarda eğitim programları düzenlemeyi hedefler. Ayrıca, İsveç ve Finlandiya'daki Gençlik Garanti Programı benzeri bir model, yerel düzeyde uygulanarak genç kadınların mesleki hayata entegrasyonunu hızlandırabilir.

7.2.5. Liderlik ve Mentorluk Programları İçin Yerel ve Ulusal STK'larla İşbirliği

Aydın Doğan Vakfı, genç kadınlara yönelik liderlik ve mentörlük programları geliştirmek için yerel STK'larla iş birliği yapabilir. Bu programlar, kadın liderlerin topluma kazandırılmasını hedefler ve mentörlük ağı ile desteklenir. Örneğin, Young Women's Leadership Program gibi mevcut inisiyatifler genişletilebilir ve yerel düzeyde daha fazla genç kadına ulaşacak şekilde yapılandırılabilir.

7.2.6. Yerel STK'ların Kapasite Gelişimini Destekleme

Aydın Doğan Vakfı, yerel STK'ların kapasitelerini geliştirmek için eğitim ve kaynak sağlama faaliyetlerinde bulunabilir. Bu kapsamda, Almanya'nın İkili Mesleki Eğitim Sistemi modeline benzer şekilde, genç kadınların iş gücüne entegrasyonunu destekleyecek ortak projeler geliştirilebilir. Vakıf, bu tür iş birlikleriyle yerel STK'ların sürdürülebilirliğini artırarak daha geniş kitlelere ulaşmalarını destekleyebilir.

7.2.7. Genç Kadınlar İçin Gönüllülük Programları Oluşturma

Aydın Doğan Vakfı, yerel STK'larla iş birliği yaparak genç kadınların gönüllülük programlarına katılımını artırabilir. Bu programlar, genç kadınların topluma katkıda bulunmalarını, liderlik becerileri kazanmalarını ve sosyal farkındalıklarını artırmalarını sağlar. Örneğin, GirlTrek benzeri sosyal sorumluluk projeleri, genç kadınların sağlık, evre ve sosyal adalet gibi alanlarda aktif rol alabileceği gönüllülük fırsatları sunabilir.

7.2.8. Toplumsal Dönüşüm İçin Genç Kadınlarla Ortak Projeler

Aydın Doğan Vakfı, genç kadınların toplumsal dönüşüm süreçlerinde liderlik rolü üstlenmelerini teşvik etmek amacıyla yerel STK'larla işbirliği yapabilir. Bu projeler, toplumsal cinsiyet eşitliği, evre koruma ve insan hakları gibi kritik alanlarda genç kadınların liderlik edebileceği fırsatlar sunar. UN Women'in HeForShe Kampanyası gibi küresel inisiyatifler örnek alınarak, bu tür projelerin Türkiye'de uygulanması sağlanabilir.

Ayrıca, Vakıf yerel STK'larla işbirliği yaparak kız çocuklarının ve genç kadınların topluluk hizmet projelerinde aktif olarak yer almalarını teşvik edebilir; STK'lar ve genç kadınlar arasında köprü kurabilir. Bu projeler, toplumun ihtiyaçlarına yönelik hizmetler sunmayı ve genç kadınların toplumsal sorunlara çözüm üretme becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Bu süreçte, STK'larla yapılacak işbirlikleri bursiyerlerin gerçek dünyadaki sorunlara çözüm geliştirme deneyimlerini artırır.